MARCI HIERONYMI VIDAE

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

D. MARCI

HIERONYMI VIDAE CREMONENSIS, ALBAE EPISCOPI, OPERA.

Quorum catalogum sequens pagella continet,

APVD SEB. GRYPHIVM LVGDVNI.
1554.

3400

BIBLIOTECA COLLEGII IESV

M. HIERONYMI VIDAE

Poëmata omnia, tam quæ ad Christi ueritatem pertinent, quàm ea quæ haud planè disiunxit à fabula, utraq; seorsum ab alteris.

Primo loco continentur,

Hymni de rebus diuinis, nunc primùm editi.

Christiados libri VI.

Secundo autem uolumine,

De Arte poëtica libri III.

De Bombyce libri II.

Scacchia, liber I.

Bucolica, Eclogæ VI.

Carmina diuersi generis, pleraq; non antehac edita.

HIERONYMI VIDÆ CREMONENSIS ALBÆ EPISCOPI.

*

Hymni de rebus diuinis nunc primùm editi.

Deo Opt. Max.

ACCIPE *summe pater, summi fabricator olympi,*
Quæ tibi, quæ nato, quæ amborum carmina amori
Sacra ferens, cinio, cælig; Quiritibus olim,
Dum uacat, atq; humiles iuuat altè linquere terras,
Et fortunatas superum percurrere sedes.
Ipse ego, tentatum multis opus ante, camœnas
Vertice ab Aonio duxi lordanis ad undas.
Perq; Palæstinos saltus, super ardua sisto
Montis Idumæi, sæpe undo sauentibus auris
Tollere se, & liquidas mecum iuuat ire peroras,
Et cælum peragrare, adytisq; insistere diuûm,
Atq; tuos etiam non exhorre, cere uultus.
Nulla erat ante uia: præruptæ, atq; asperæ saxa,
Et densi latè obducebant omnia uepres.
Ipse manu ualidam quatiens utraq; bipennem

Universidad de Deusto

Latum limitem ago fruticum cedentibus umbris.
Iamq; aditus datur, atq; via licet ire patenti.
Sat ludo, scænæq; datum. Ludicra priorum,
Fictaq; sat vacuas tenuerunt carmina mentes.
Nam quis non teneros molli pede lusit amores,
Et nemora, & fontes, atq; inter pocula lusus?
Aut quis non diuos, uiros in prælia misit,
Dum validos iuuat arma, tubasq; æquare canẽdo?
Vana superstitio mentitos numina diuos
Iam sileat pudeat scelerum, quæplurima cælo
Affinxunt: pudeat sedes scelerare beatas
Versibus, & superos probris inuoluere nostris.
Iam pia religio cælo caput extulit aurea
Luce fugans tenebras, haud falsi numinis index.
Carmina nunc mutanda, nouo nunc ore canendum,
Iamq; alias siluas, alios accedere fontes
Edico. iam nunc polluto calle relicto
Hac iter esto, huc Musarum reuocantur alumni.
Hac casti vates in religione manento.
Iam teritur via facta recens, ueniuntq; vocati
Certatim vates, noua cursu semita feruet.
Quam iuuat interdum vestigia nostra legentes
Cernere nos iuxta iuuenes per amœna vircta
Educ̃los studio nostro decerpere flores,
Quos capiti imponant plexa sibi quisq; corona?
Spero etiam fore, cùm quæ nos extundimus ipsi
Infabricata, acieq; retusa, vtcunq; dolata,
Dum me deficiunt aliis rupta ocia curis,
Dum populos mihi commissos pascoq, regoq;.

Olim

Olim aliquis diuis, & Musis carior ipsis
In melius feret, atq; impensius arte polibit.
Et quæ vi nostra primo patefacta labore est,
Mollius ille viam solidabit marmore secto
Auro addens etiam decus, & Gangetide gemmæ,
Vt teneant oculos discrimina mille colorum.
Mi sat erit specimen clari monstrasse laboris,
Vt superet mox ille, vt pulchræ præmia laudis
Prima ferat primos felix potiatur honores,
Inde alij, atq; alij semper melioribus auris.
Hæc quæcunq; tamen tibi, qualiacunq; sacramus,
Summe pater. cui nam hæc potius de more dicemus
Mortali, in terris qui gratus digna rependat?
Præmia nulla hominũ moror. haud me purpura regũ
Vlla mouet: nullos nos supra inhiamus honores.
Si terrena forent quicquam, aut mortalia cordi,
Sat mihi Tuscorum Medycum persoluit honorum,
Et sat opum, rebus cum maximus alter, & alter
Præesset, præstantesq; viros ad digna vocando
Munera ad egregias pretiis accenderet artes.
Nil vltra in terris quæro par regibus ipsis
Contemptu rerum, contemptu diues honorum,
Tu mihi solus ades, mihi tu persoluere solus
Præmia magna, meisq; potes subscribere votis,
Nulla licet meritis absteſint debita nostris
Præmia: tu nisi quæ nobis victoribus offers
Sponte tua bonus, at nil tale merentibus ipsis,
Dum sontes, & adhuc dubia certamus arena.
Nam licet humanæ non spernas munera vocis,

Nil nostri tamen oris eges, laudumq; tuarum
Omnia plena sonant cælo, terraq; mariq;.
Si qua mei tamen est ratio tibi habenda laboris,
Quæ tua magna quidē in genus indulgentia nostrū
Da pater, extremæ cùm vitæ aduenerit hora, (est,
Te præsente mori, nil me terrentibus vmbris,
Inq; tuos animam amplexus effundere ouantem.
Hoc tantum mihi plura aliis optantibus adde.
HOCCE quid est? vbi sum? quæ mentē insueta libi-
Sollicitat? solito longè mihi pectora maior (do
Arripuit calor, & labefactis ossibus hæsit,
Insolitoq; meas nouus est vapor igne medullas.
Quo rapior? quo vota trahunt? quæ tanta cupido
Seuocat abductam mortali à corpore mentem,
Ignotas q; vias latè iubet ire patentis
Ætheris, & liquido mihi sedem figere cælo?
Terræ vale, curæq; humiles, hominesq; valete.
Nulli audita cano. veterum omnibus obuia vatum
Carmina iamdudum, & mortalia cuncta perosus
Tollor humo, totusq; leuem prope vertor in auram,
Aëreasq; plagas superare, & linquere nubes
Sub pedibus, rapidoq; viam coniungere Soli
Dulce mihi, summoq; in vertice sistere mundi,
Non iter occurrens nostrum tot motibus aer
Detineat studio spectandi, & quæq; legendi.
Nil morer aut ventos, aut æui fulminis alas,
Nubesq;, pluuias q, niuesq;, albasq; pruinas,
Eque coloratis cælestem nubibus arcum
Fœderis antiqui monimentum insigne per æuum.

Omnia

Omnia iam vulgata, meas neq; clara morentur.
Astra vias, non sideribus volentibus orbes
Instabiles gelidæ quis nescit cornua Lunæ,
Aut quibus indicta est radiantis regia Solis?
Ipse licet Sol alta petat, totiesq; profundi
Impositus cæli dorso liquidum æthera tranet,
Ille meis longè inferior tamen euolet alis.
Altius ipse viam ingredior, quo deunq; creatum,
Infra me iacet alituum gens incola cæli.
Ipsa etiam subsunt acies post terga relictæ.
Supra axes mundi, supra mirantur euntem
Sidera, vestigantem ecquid sit originis expers,
Quodq;, vt morte caret, pariter quoq; nesciat ortus,
Quod semper fuerit, quod nunquam cœperit esse,
Auctoremq; sui se tantum nouerit ipsum,
Cætera cùm penitus fuerint ipso omnia ab vno.
Hoc molimur opus, votihæc summa ardua nostri.
Ignotum piceaq; procul caligine septum
Nubibus in mediis acie deprendere tendo,
Quicquid id est, magnum certe, & mirabile nos
Numen habere, licet lateat, fugiatq; videri,
Quid ve sit ignorem, cuncti tamen esse videmus,
Clarius atq; suo longè se lumine prodit.
Ac veluti, obiectu nebulæ cùm delitet olim,
Tum nemo potis est obductum cernere Solem,
Non tamen ignorem qua cæli parte prematur
Obsessum iubar, immenso quod lumina mundo
Sic etiam positum, lucemq;, diemq; ministrat,
Æthereiq; vtcunq; ignis traducet imago.

Haud secus id nostros sub sensus ire recusat,
Nec se oculis planè mortalibus explicat vnquam.
Esse tamen scimus, mentisq; indagine porrò
Deprensum largo sentimus pectoris haustu
Vndiq; diffusum, nobisq; in viscera lapsum,
Cordа mouens mtus non missę murmure vocis,
Sed tacito impulsu, atq; potenti numinis aura,
Qua nos vsq; mouet. Quo verò id nomine dicam?
Aut nullum, aut prorsus non enarrabile nomen.
Illi nomine enim quid opus discriminis ergo,
Cùm nullis penitus regnet consortibus vnum?
Non animal, nõ res, nõ pars, non fœmina, non mas,
Quicquid es: ô seu vis, seu mens, seu spiritus ille,
Qui mare, qui terras, qui cælum nomine comples,
Cuncta mouẽs, mota amplectẽs, amplexa gubernãs:
Primò te esse quidem cuncti sentimus & vnum,
Inde bonum simul experti, verumq; vocamus.
Nec tamen es tantùm, verus q., vnusq; , bonusq; ,
Cætera ceu possint dici quoq; pleraq; . sed tu
Ipsum esse, ipsum vnum, verumq; , bonumq; vocaris,
Quæ tamen inter se haud distant diuersa, sed vsq;
Sunt connexa adeo, vt penitus sint quattuor vnum.
Nec confusa vno tamen inuoluuntur aceruo,
Singula sed propria ratione, & nomine distant,
Inq; vicem secreta suo se munere produnt.
Mira quidem hæc: tibi sed nil est mirabile porrò.
Quod fieri nequit, ipse potes, potes omnia quando
Nec tibi vis vlla obstat, agis simul omnia. nec te
Est opus ante animo, quod agis, versare sagaci.

Quod

Quod vis id potes, idq; simul molimine nullo
Perficis: vsq; tuum sanè est opus ipsa voluntas.
Quod loqueris, facis idem, opus & vox editur vnà.
Vt dixti, vt subitò ad verbum emersere creata
Omnia, & ex nihilo cœpit splendescere mundus.
Tu rerum tu principium, tu terminus idem.
Principium sine principio, sine fonte scatens fons,
Tu tibi principium, tibimet tu terminus ipse.
Incipis abs te, si incipis, in te desinis ipsum.
Incipis iccirco nunquam, non desinis vnquam.
Ceu se qui sequitur longis anfractibus vsq;
Per sua decurrens vestigia labitur annus.
Nec se sponte sua discedens deserit vnquam,
Donec tempus erit, donec qui tempora cœpit,
Finiet idem, instantis origo, & terminus æui,
Cùm volet, haud idem sibi finis, & exitus ipsi.
Non tibi heri, non cras, non quod fuit, aut erit olim,
Obijcitur, sed nunc, hodieq; haud labitur vnquam.
Quod factum, infectum facis, indictumq; videri,
Quod dictũ est, penitusq; hominũ de mente reuellis
Quod nunc est, tibi semper erit, nec præterit ætas,
Nec te tempus habet, quæ nobis cunq; futura,
Sunt tibi facta, oculisq; tuis subiecta priusquam
Terra patens foret, aut cæli pulcherrimus ordo.
Tunc neq; tempus erat, neq; post, neq; dicier ante.
Omnia solus eras, in te omnia, tunc quoq; te nos
Aut cælo dignos, aut certe fontibus vmbris
Transcripsisse ferunt, & iam sua præmia cuiq;
Pro meritu soluisse, vel vt tua certa voluntas,

Quamuis hinc longo fuimus post tempore creti.
Proinde preces cũ stat nobis tibi fundere, laudes ve,
Ante audis, quam sint conceptæ in pectore nostro,
Et benefacta hominum, & commissa piacula nostri,
Ante homines dias veniant quàm lucis in oras.
Omnia scis, & cuncta vides tibi lumina mille,
Mille acies, at parua loquor, tu lumina totus,
Totus & ipse acies, nec quicquam te latet horum
Quæ sunt, quæ fuerant, quæ sero deinde futura.
Nec tibi opus luce ad visum, neq; lumine, tu lux
Ipse tibi, tu cuncta illustras lumina lumen.
Et latebras quærant mortales turpibus orsis,
Nec metuant oculos incurrere cuncta videntis?
Non vsquam locus vllus, vbi non ipse quiescas,
Omnibus inq; locis ades omni tempore præsens
Diditus in partes omnes. tamen omnis vbiq.
Integer vsq; manes. nec te regio vlla prehensum,
Conclusumve vsquam coh bent loca, liber vbiq;
Fun deris, atq; extra nullus te terminus arcet.
Et si quid mundus quod nõ circũ ambiat vsquã est,
Id nihil est, nisi tu, tuaq; haud finita potestas.
Non oneri tamen es rebus, quibus insitus hæres.
Ipse sedes tibi-met sedes gratissima vbiq;.
In te vno requies tua, tu te nixus in ipso es
Cuncta tua replens vi. es totus in omnibus vsq;
Tactum omnem supra sine vi, motu ve situve:
Quod si adeo non sit, subito passim omnia casu
Cernere erit ruere, in nihilumq; redacta referri.
Omnia sustentas, procuras omnia, aliq;

Dum

Dum præsens ades, ipsa tua est præsentia vita,
Omnibus ipsa salus, agis omnia in omnibus, vno
Excepto tamen, ipse mali neq; enim auctor in vllo es,
Nec potis es sanctam noxæ vllis flectere mentem,
Quod cadit in nostros, simul ac te amisimus, ausus,
Cetera semper agis, non te tamen omnia agentem
Exercet labor, at requies tibi summa, tibi alta
Otia, tranquillaq; solutus mente quiescis.
Omnia fers: oneri tamen haud obnoxius vlli es,
Ceu quoq; si forte admissis irascere nostris.
Pace tamen frueris, placidaq; serenus
Mente sedes, varium sanè, & mutabile quicquam
In te non cadit, aut nostræ inconstantia mentis,
Vtq; nouus nunquam, nunquam veter incipis esse
Semper idem es, plenusq; tui. procul extera quæq;
Atq; aliena tibi absistunt. quicquid potis esse,
Aut non esse, tibi non congruit. omnia firma
In te sunt, nullos hominum metuentia casus.
Quicquid habes, vnus ditissimus, illud es ipsum,
Et nihil est in te penitus, te præter eundem,
Tuq, tui pars ipse, tui pariter quoq, totum es.
Accessus tibi sunt nulli, nulliq; recessus.
Quicquid habes, te fixum adeò atq; tenaciter hæret,
Vt nequeat traduci aliò, neq; veriter vnquam.
Dum luces, lux ipsa quidẽ es: dum viuis, id ipsum es
Viuere: dum sapis, ipsa adeò sapientia tecum est,
Vt nusquam queat ab sese diuellier ipsa.
Quandoquidem nihil es concreti, aptive secari
In partes, sed mens purissima corporis exors.

Ipse tuis pollens opibus, nihil indiget extra.
Iccirco vsq; tibi constas, & sedibus ijsdem es,
Nec te operum piget auctorem, non pœnitet vnquã.
Et si quando opus inceptum non perficis, & te
Subducis non consilium immutabile vertis,
In melius sed flectis, neq; enim illa voluntas
Tum primùm subit ea prima sed origine rerum
Sic fixum stabat menti, immotumq; sedebat,
Nam veluti varios in serta recentia flores
Iungere nos iuuat, & longo contexere tractu,
Atq; ita conserto diuum suspendere templis:
Æternas sic te in seriem connectere causas
Æternam perhibent, vt firma lege sequatur
Vsq; alia ex alia, stabilis neq; desinat ordo.
Has præter nihil in terris, cælo ve marive
Euenit: euenient præcuntibus omnia causis.
Vt non è nostro cadat vllus vertice crinis
Te sine, non vllæ in siluis ex arbore frondes.
Vnus cuncta moues causarum maxima causa.
Et nihil est Fortuna, nihil quoq; deniq; Casus,
Incertum quod dcunq; cadat, nisi nomina vana,
Quæ sumus infirmis commenti sensibus ipsi.
Quippe obscura licet sint pleraq; & abdita nobis,
Fit tamẽ haud quicquam quod non prouideris antè,
Quàm vasti æthereos mundi procuderis orbes,
Seclorumq; nouus procedere cœperit ordo.
Atq; ideo nobis interdum siquæ videntur.
Facta quidem temerè, & penitus ratione vacare:
Non tamen euersæ te protinus accusamus

Iusti-

Iustitiæ, et potius nebulis adscribimus atris,
Et tenebris, quibus indociles inuolumur ipsi.
Quis mentem abstrusam, quis nummis alta profundi
Consilia exploret? latet inscrutabilis ordo,
Et series longa tegitur conserta catena.
Ante oculis alti mortalibus abdita ponti
Antra legã, penetremq; imi sola operta profundi
Obseruata vaga tua quàm vestigia mente,
Occultasq; vias penitus deprehendere possim.
Vsq; lates gaudesq; nigris obnubilus umbris,
Nec toto appares vsquam mortalibus ore.
Quas ego non latebras, quas nõ mĩdi impiger oras
Nequicquam scrutatus, inaccessosq; recessus
Sæpe adij, dum te per plana per ardua quæro,
Actus amore tui flagransq; cupidine vultus,
Nubila quo cæli, tempestatesq; serenas!
Nam quoniam in terra visum te sæpe recenti
Audieram, prisciq; parentibus ore locutum,
Primùm terram adij multum scitatus ab illa,
Ecquid forte suis latitantem viderit antris
Teq;, tuosq; adytus, & inobseruabile porrò
Norit iter: nihil illa meo sermone mouetur,
Sed circumfuso se ostendit in aere tantùm
Pendẽtem, atq; suis libratam nixibus offert.
Tum pictos variis prætendit floribus agros,
Tot siluas, tot de nullo quoque semine plantas,
Pomaq;, & haud vno nitidas è germine fruges,
Tempore quæq; suo vice prouenientia certa,
Tum varias latè diuerso in corpore vitas.

Alituum, pecudumq; genus, genus omne ferarum
Quæq; suam certo seruantia fœdere formam,
Naturæ & stabili se propagantia lege.
Hoc opus omne tuum, hæc manuũ monimẽta tuarũ.
Tu sator, atq; opifex rerum, atq; ipsius origo
Naturæ. si quicquam illa est, nisi nomen inane.
Te tamen haud vllis terrarum partibus vsquam
Aspicio, tua nec coram fas ora tueri,
Nec nisi sese oculis præbent mortalia nostris.
Inde abeo, & quoniam cum nondum luminis ortu
Clara foret tellus, sed adhuc in nocte lateret,
Fumida suffundens cæca caliginis vmbras,
Iam tuus æquoreis inuabat spiritus vndis
Luce recens orti perfundens cærula ponti.
Protinus immensi conuertor ad æquora ponti
Vestigans, liquidis ecquis Deus erret in vndis.
Apparet vastus tumidarum gurges aquarum:
Nil nisi pontus adest, variæq; sub æquore formæ,
Monstraq;, deformes phocæ, atq; immania cete.
Totque alii vitreo nitidi sub gurgite pisces,
Qui sese vsq; etiam generatim in secla propagant,
Quadrupedũ vt genus omne, vt vitæ pennipotentiũ,
Nec minus vndisoni maris admirabile visum est.
Ingenium, accessus tot certa lege, recessusq;,
Et modo crescentis falsas superare lacunas
Littora, detecto modo se subducere fundo,
Bisq; die id, dum Sol semel vndiq. circuit orbem.
Ista quidem auctore longe super omnia magnum,
Artificem præseque ferunt, vltroq. fatentur:

Illorum è numero sanctum ceu numen adoro.
Inclamant omnes, in primis verba precantis
Ipse arcet, refugitque, humilis cui thura parabam,
Seque Deum negat, atq; Dei vix cernimus ipsi
Instar, ait, simul ad laudes, & carmina lætus
Interrupta redit, cantusque instaurat, & illud
Sanctius, ac claris longe sublimius astris.
Cum sociis lumen canit indefessus, & vsque,
Læta cohors regem læto clamore salutans,
Sanctus, Sanctus, ait, Sanctus, ter maxime terque
Optime, quo melius nihil, at nihil omnia præte.
Tu pater es, tu te fœcunda mente volutans
Ipsummet tetotum obiens, inteq; reflexus
Concipis ipse tui exemplum, tuæ imaginis instar,
Haud vlli visum, sed inobseruabile prorsum.
Ceu cum secum aliquid mortales farier orsi
Concipiunt tacito ante latens in pectore verbum,
Quam vox aereas audita edatur in auras.
Sed quod tu tecum mente ingens concipit alta,
Verborũ haud simile est hominũ, dũ corde pmutur
Sed sine principio dictu mirabile verbum.
Quod semper fuit, est, & erit sine fine, sine vllo
Interitu æternum, nulloque obnoxius æuo
Fœtus, ab æterno genitus, sine matre parente
Filius, æterno proles æquæua parenti.
Semper es, & nunquam tecum vnicus ipse fuisti,
Quin fuerit tecũ pariter quoque, & vnica proles.
A vobis vnquam alter abest regnatis vterque,
Omnipotens, & vterque ingens immensus vterque,

Et pariter deus, æqualisque potentia vtrique.
Quin & concordes, vosque inter mutua amantes
Communi (nullis opus extricabile verbis)
Afflatu æternum semper spiratis amorem.
Quodq; ab vtroq; fluit, consorti Spiritus aura
Numen habet, pariterq; Deus quoq; regnat vbiq;
Omnipotens, ceu tu, omnipotens ceu filius ipse.
Treis tamen esse Deos si quis putat, auius errat:
Vnum numen idem tribus est, tribus vna voluntas,
Vna eademq; tribus natura, atq; vna potestas,
Maiestasq; eadem, atq; Deum ter dicimus vnum.
Quandoquidem quod tu, sit quauis alter, & alter,
Haud tamē est qui tu, aut alius numeratur vterus,
Nec natus pater est, nec natus spiritus, aut tu
Alteruter, vestrum sua sunt discrimine certo
Munera cuiq;: nil confusum est, inq; volutum,
Tergeminoq; Deus pollescumulatus honore.
Te nullus fuit ante Deus, nec post erit vllus.
Vnus es, æterno qui numine cuncta gubernas
Abditus, ingens, omnipotens, ter vbiq; tremendus,
Cuncta supercilio quatiens, cuncta igne coruſco
Terrificans, cæli superas dum concutis arces.
Hæc memini, atq; alia alterni miranda canebant,
Et mihi sublimen lucem eminus ostendebant
Lucem admirandam, quam cernunt clarius ipsi,
Cum sint æthereæ, & nullo prope corpore mentes,
Dura quibus tristis præclusa est ianua leti.
At mihi mortali in medio caliginis atræ
Vasa est clausa, nigraq; procul circundata nocte.

Incertum

Incertum possim nebulosam an dicere lucem,
Lucentemne magis nebulam iubar intus inesse,
Dignosco tamen aurifluis fulgoribus ingens,
Quodq; omnem exuperat magno discrimine lucem,
Si quicquam fas suprema componere luci,
Vnde omnis ceu fonte fluit lux cætera largo.
Terrenam vt superant cælestia lumina lucem,
Cetera vt ingenti concedunt sidera Soli
Lumine, Solque animos cælestes aureus infra est,
Sic tibi non tantum assurgit lux omnis vbiq;
Ætheris immensi, tibi sed collata repente
Fit nox, & nigra pallens obducitur vmbra.
Inde mihi si quis quandoq; eruperit ardens
Per cælum radius, mentiq; affulserit ignis,
Præterit, & rutila cæli fugit ocior aura
Quæ cecidit, ceu visa polo cecidisse sereno,
Nec blando mihi fas oculos saturare nitore.
Si mihi nunc si quis velamina nubis opacæ
Demat, & exertum penitus decernere lumen,
Quod colimus, cui thura damus, cui ponimus aras,
Ignotumq; animi cupidis ardemus, & vsq;
Flagrantes acri frustrata tabescimus igni,
Quo vemagis sensu comprēdere tendimus, ægrosq;
Altius in cælum visus attollimus, hoc tu
Effugis, aspectuq; magis tua subtrahis ora
Nube tegens, piceaq; involuis nubis amictu;
Exiguam q, tuæ miramur imaginis vmbr. m,
Ac veluti si quis Solis, Lunæve labores
Deficiente velut paulatim cernere luce,

Non ille arrectos extollat ad æthera vultus.
Verum aut subiectis cælum speculetur in vndis,
Aut vitro lucente, vbi plurima ludit imago.
Sic nobis altum spectantibus ora tueri
Fas nunquam tua, nec veram prope cernere formã
Infirmi nequeunt humani luminis orbes.
Maximus es, nemo quantũ tamẽ expedit vnquam.
Optimus es, nulli qualem tamen edere fas est.
Credo equidem faciem propius, tuaq; ora tueri,
Atq; vti es omnino potis est haud noscere quisquã
Terrena quàm mole diu membrisq; prematur.
Auersum te terga oculis vix cernimus ægris.
Et potius, quid non sis quiuis promere possit,
Quam vera Caleat penitus te reddere forma,
Quippe tuæ aspicimus tantum vestigia dextræ.
Quicquid habet tellus, mare, cælũ, quicquid & æther
Latipatens opus omne tuum: quodcunq; videmus,
Sentimus vé, tuum est. nobis hæc reddit imago.
Plurima te in speculo, liquidisq; tuemur in vndis.
Terga tua sunt hæc, & posteriora figuræ.
Proinde quis amota te possit cominus vmbra
Ferre oculis qualis, quantusve amplecteris omnia,
Vndiq; diffusus, nullo de lumine lumen,
Lux nulla de luce, omnis sed lucis origo?
Nemo equidem credo vim tantam luminis absq;
Interitu ferat, aut torrentis flumina lucis.
Iccirco te mortales, metuuntq; tremuntq;,
Seq; tuæ cupidos solantur imagine formæ,
Atq; etiam ad veros non audent tollere vultus.

Omnibus

Omnibus et timor, vnde Deum dixisse priores
Te credunt aliqui veræ rationis egentes.
Te vulgus tremat, & mortalis cetera turba,
Sisq, alijs metus, vt libet, ac formidinis horror.
At mihi blandus amor, mihi sis placidissimus ardor
Noctes atq; dies toto te pectore versem.
Te sine sit mihi dulce nihil, te pro omnibus optem,
Vnum depeream: totis hunc sensibus æstum
Implicitem: hunc imis exardens ossibus hauriam,
Hoc mihi so luantur flagrantes igne medullæ.
Hos mihi mens vnos semper suspiret amores,
Nunquam operũ, nunquã meritorũ oblita tuorum
Quod sim, quod viuam, quod sensu animoq; capaci
Præditus vtar, vti sanctæ tuæ imaginis instar,
Muneris omne tui est: tibi gratia debita soli,
Cui nunquam dignas potis vllus soluere grates
Pro meritis, licet ille sacræ se destinet aræ
Sponte sua, & sæuos torrendum iactet in ignes.
Sancte veni, neq; te iam aspectu subtrahe nostro.
Lux nulla de luce, vllo haud de lumine lumen,
O nitor exoriens nostræ pulcherrime nocti,
Quo fugis? appare mihi tandem, & nube remota
Exerere, atq; tuo flagrantem refice vultu,
Voxq; meas age nunc primum tua personet aures.
Te semel inspecto vitam haud finire recusem,
Si nequeam insolitam vim lucis ferre profusæ.
Sed potero, atq; operũ patiens amor omnia vincet,
Qui me iam dudum male habet, totisq; medullis
Vrit, tabentiq; animo te suggerit vnum:

Vnum te noctu, te luce vsq; aucupor vnum
Vsq; tui desiderio perfixus amoris.
Ac veluti, ab memorū quē dudū algētibus vmbris
Excluere canes, medioq; egere sub æstu
Æquora per longo camporum libera cursu,
Cervus hiat liquidæ fontem memor optat aquai,
Suetus vbi gelida sese perfundere lympha:
Haud aliter fontem meate sitis arida viuum
Sustirat, cæloq; cadentem demoror imbrem.
Rumpe moras, age, fons viuus, cæli aureus imber
Labere, & aurifluo labris sitientibus amne
Affer opem, arentemq; sitim rosimbrifer exple.
Iamdudum desiderio genibus q; solutis
Deficio exanimis, tua dum frustra atria lustro,
Ostia q; insisto immensam claudentia lucem.
Pande fores, pande mihi: per te datur vnum
Ad te aditus, tuq; ipse tuimet ianua clausa es.
Suscipe me, & validas intranti suffice vires,
Et mihi quicquid opum, quicquid ve daturus honorū
Tolle precor, mihi te solum, nudumq; repende.
Es mihi pro rebus cupido satis omnibus vnus.
Egredere, optatos fulgur velut exere vultus,
Et ferrugineum caliginis auser amictum,
Lumine sol oriens rigat vt cæli arua recenti.
Si vero, cum sispassim ingens, totus vbiq;,
Respuis externos sine corpore spiritus haustus,
Atq; ipse vere penitus tibi cerneris vni
Quod nihil omnino præ te sit corporis exors.
Quod ve loco certis non insit partibus orbis:

Saltem

Saltem parua tuæ lucis scintilla coruſco
Emicet igne, meamq; serenus discute noctem.
Cernere si nequeo, temet sis quantus in ipso,
Quod dabitur, simul orbem acrilustraueris igni:
At saltem, qui sis in rebus, quantus abundes
In nobis: quantus q; animis cælestibus insis,
Aspiciam, dulciq; tuo fruar eminus ore.
Tantum si mihi non pigeat te ostendere, qualem
Affulsisse ferunt vacuis in saltibus olim
Pastori Iſacidæ, soceri dum pasceret agnas
Collucente rubo, flammis q; ardente coruscis,
Cum tamen illæso frondes cum stirpe virerent,
Aut quale effusum per cornu rasile transit
Lumen, & inclusus transpectu cernitur ignis,
Quanquā ô, sed meame grauiora piacula tardant,
Nec te ferre queam, qualem te legi feridem
Palmiferi vidit nimboso in vertice Sinæ
Fulminibus crebris fumanti monte tonantem.
Da mihi te, eq; rubo tua vox vtcunq; feratur,
Meq; voca, mea nec quicquam commissa morentur,
Si potuit quondam qui teq;, tuosq; petebat
Insidijs, sanctum de cælo cernere lumen,
Teq; audire, fuit postquam ad meliora, vocatus,
Exutus veterem Paulus cum nomine mentem:
Me quoq; verte. tuum est misereri, & parcere semper
Subiectis, coramq; admissa fatentibus vltro,
Quos tuus ipse sui gnatus lauit amne cruoris,
Quando operis tibi cura tui, nec deseris vnquam
Quos semel in dias eduxti luminis oras,

Sponte sua sibi ni desint, perdantq; volentes.
Mentibus in nostris semper seris aurea recti
Semina, si quicquam ingredimur te iudice dignum,
Tu nobis das velle prius, dein sufficis aptam,
Quæ fieri id possit, vim: nec te subtrahis vnquam,
Tramite vi recti malesuasi sponte relicto
Labimur in scelus, & votis agitamur iniquis.
Aiq; tuam oppositis animis auertimur auram.
Tunc fugis, & fœdis abes irreuocabilis orsis.
Nam quauis hominē admoneas, foueasq;, regasq;,
Quodlibet audendi est tamē omnib. æqua potestas,
Et nobis laxas nostri vsq; relinquis habenas,
Iustitiæ tantum memores rectiq; pijq;
Esse iubes, atq; ipse coli te præcipis vnum:
Et quamuis mortale genus nil promere possit
Laude tua dignum, nec quicquam mente capacē
Concipere egregium, neq; enim te pingere veris
Fas cuiquam dictis, sed menarrabile numen
Maiestasq; tua est, nostras tamen optime laudes
Nunc refugis, gaudesq; hominum pietate benignus.
Quippe tener simul emersit per inania mundus
Cuncta tuas ora in laudes soluere repente,
Artificem q, agnouit opus, te lucidus æther,
Te sancti volucres noua gens radiantis olympi,
Et numen sensere tuum polus alter, & alter,
Lunaq; Solq; recens, & sidera matutina.
Omnia plaudebant, supera omnia læta sonabant,
Et cecinere nouum tibi carmen vesper & ortus.
Interea aereis sua erat quoq; plurima campis

Lætitia

Lætitia, & toto strepuere tonitrua cælo.
Continuoq; ignes fulsere in nube coruisci,
Atq; humiles ratila lustrarunt lampade terras.
Nec vos immensi mora distulit æquora ponti.
Exultastis aquæ plausu, exultastis arenæ,
Et caudis nitidi planxistis marmora pisces.
Cernere erat, qua cæruleas supereminet vndas,
Omniferam dorso tellurem murmure læto
Intremere, & celeri velut assultare chorea.
Necdum quadrupedes gustarant pabula in aruis,
Nec variæ volucres rostro se pascere acuto
Assuerant prius omne pecus, prius omne volantum,
Reptantumq; genus mira te laude ferebant,
Et rerum auctorem, seruatoremq; canebant.
Ipse latens, medijsq; in nubibus igne coruscus
Gaudebas, operiq; tuo faber indulgebas,
Qualis, cui crescit natorum plurima pubes,
Omnes cum videt insignes pietate, sibiq;
Subiectos, pater ille animum labe factus amore
Lætatur secum, & tacito sub pectore gestit.
Tandem natus homo est, capitq; animata moueri,
Gleba recens cæloq; arrectos tollere vultus,
Illi præcunctis animantibus ipse dedisti
Diuinos altæ mentis diuinitus haustus.
Vt nullum in terris propius te accedat, & vndis,
Ingenium haud veræ omnino rationis egenum.
Muneris iccirco tanti memor ore canebat,
Et meritas toto soluebat pectore grates
Cum consorte tori incedens per amœna vireta,

Hælantēſq; tibi flores, & ſerta legebat.
Felix ô nimium, tecum ſi fœdere pacto
Manſiſſet dictis, nec turpi iura reſoluens
Arſiſſet voto, vetitiq; cupidine pomi
Seq; ſuumq; genus veniens merſiſſet in æuum,
Omnia ſuffundens mortis nigrore repente.
Tu tamen ô noſtras nimium miſerate ruinas
(Suaſit amor) demum nos vltrò in priſtina reddis,
Nec ſinis in tenebris, atraq; voragine volui:
Nam ſtatim auxilium cælo dimittis ab alto,
Qui reduces noctis nos tantæ euolueret vmbris.
Non tot veridicis olim de vatibus vnum
(Quod poteras) non alitibus de ciuibus vnum,
Qui cæli ſupera alta colunt, ſed munere tali
(Quæ pietas? qui tantus amor?) tuus vnica proles
Fungitur ille, tui vera, atq; ſimillima imago
Filius, æternum qui tecum viuit, & vnum
Eſt, & idem tecum, tibi nec diuellitur vnquam.
Naſcitur humana ſub imagine, naſcitur ille
Qui ſemper fuit, eſt, & erit, cui ſidera parent:
Mortaliq; Deus tegitur ſub mole, nec artus
Reſpuit humanos, nec vitæ incommoda noſtræ
Factus homo, mortiq; etiam ſe ſubiicit vltro,
Vt nos æternæ mortis de faucibus hauſtos
Eriperet, claroq; humiles inferret olympo.
Ille etiam, mundo cum venerit vltimus æui
Terminus, ante noua quam flagrent omnia flamma,
Arce tuo miſſus ad terram deſcendet ab alta
Ætheris, vt vitas hominumq;, & crimina diſcat

Quæſitor,

Quæſitor, quem non bene vel malefacta latebunt,
Pro meritis ſtatuet pœnas, & præmia cuiq;
Cum vero ingenti flamma arſerit orbis vbiq;
Continuo tellure noua cæliq; recenti
Cernere erit luſtrata hominum volitare per auras
Corpora clara magis cæliradiantibus aſtris,
Omniaq; ætherei complere ſedilia cæli.
Tu pater in medijs tot millibus æthere ſummo
Totus collucens, radijsq; micantibus ardens
Longe omnes ſupra pro maieſtate ſedebis
Cum nato æquipotente, tuumq; aſſiabis amorem
Omnibus, atq; tuo lætos dignabere vultu,
Vnde animis venit alma quies, ſine fine voluptas,
Tunc te ſicutes, & ſine nube videbimus atra,
Et nil iam leuibus ſpeculi debebimus vmbris,
Felices omnes, & conditione beati
Quiſq; ſua, haud animis tendent optantibus vltra,
Alter & alterius non ſuſpirabit honores.
Omnibus vnus erit iunctis amor, atq; fouebunt
Mutua ſe, dulciq; animis ardore liqueſcent.
Nec ſe vlli poterunt poſthac ſummittere culpæ,
Vt cæli volucres poſt prima pericula ciues.
Ter felix ſine fine quies, ſine fine voluptas.
Tunc neq; erit finis, neq; tempus deſinet æuum,
Quodq; eſt, quodq; olim fuit, & q deinde ſequetur
Vnum erit, immenſi requieſcent ſidera mundi, (tur
Mobilis & circum torqueri deſinet orbis.
Ipſe etiam curſus q ſui aſſiduiq laboris
Oblitus Sol ſtabit, inersnihil edet in auras

Terra parens, nil iam gigni, nil crescere, aliue
Cernere erit: nil mutari, nil denique; obire,
Omnia semper erunt eadem terra, æquora, cælum.
Sideraq; vltrici mundi lustrata fauilla,
Haud infra ætherei fulgebunt lumina Solis,
Lumina quæ solita mundo nunc luce ministrat.
Tunc mage erit longo Sol lucidus interuallo.
Nullus erit nimbus, nullæ toto æthere nubes,
Quæ sese obijciant, & opacum lumen obumbrent.
Otia mundus aget: tu solus gignere prolem
Vnigenam perges fœcundo in secula verbo.
Gignendi nec finis erit, & vterq; beatam
Concordi à flatu semper spirabitis auram,
Sol vti inexhaustum nihil vnquam mittere lumen
Desinit, vsque noua perfundens omnia luce,
Omnia perpetuo conseruans fota calore.
Vnus cuncta reges, eris omnia in omnibus vnus.
In te vnum conuersi animis flagrantibus omnes,
Mirari, amplectiq; omnes, pasciq; fruiq;
Æternumq; tuas resonabunt omnia laudes.
Salue summa boni, fons veri, lucis origo.
Si quid iustitiæ est nobis, rectiq; piiq;
Si quicquam virtutis, id omne, id fluminis instar
A te fonte venit recti omnis, cum tibi iuncti
Hæsimus, hanc trahimus tua per commercia partem.
Tu pietas, tu iustitia es, tu cætera virtus
Omnis, & in nostras emanas vndiq; mentes:
Tu vigor es rerum, tu vis, tu lucidus ille
Splendor, quo cæli regitur pulcherrimus ordo.

Tu

Tu soli radios, tu præbes agmina Lunæ,
Ceteraq; accendis, pacisq; micantia cæli
Sidera luce tua, & totum iubare æthera vestis.
Secula tu reparas semper fugientia mundo
Tempora dispensans, annos, mensesq;, diesq;
Et lucis, noctisq; pares tu diuidis horas.
Atq; orbis velut es sator vnicus, omnium origo,
Sic etiam tu cunctarum concordia rerum,
Tu mundi tu concentus, tu consona Musa
Perpetua in seriem nectens elementa catena
Suspendisq; grauem telluris in aere molem,
Et suspendis aquas, tot vasti stagna profundi,
Atq; pares orbis lati moderaris habenas.
Omnia solus agis, solus pater omnia curas.
Nec te centimanum dicam tamen, es tibi totus
Ipse manus, totusq; oculi, digitiq; pedesq;,
Brachiaq;, & mundo noua semina sufficis vnus
Vsq; nouas animas in membra recentia fundis
Humani generis sator indefessus, & orbem
Finibus in cunctis varijs animantibus imples.
Nec sine te it quicquam aereas in luminis oras.
Per te concipiunt fœcundis imbribus agri,
Semina q; educit dias calor almus in auras.
Gramine connestis sola: versicoloribus arua
Floribus appingis, pictuq; tapetibus ornas
Semper vere nouo: nec certus rumpitur ordo.
Spicea serta gerens, maturaq; semina curua
Falce legens, alimenta animantibus ingruit æstas.
Rore leui arentes reficis nocte humidus herbas:

Hinc varia arboribus pendentia poma colorat,
Et nitidas lentis suspendis vitibus vuas.
Venit hyems niue, & albentis tegis arua priuigna,
Telluremq; gelu premis, & vaga flumina sistis.
Tu quoties libuit, veluti deprompta recluſis
Thesauris profers ventorum immitia flabra
Imbripotens, nimbos, tempestatesq; coerces.
Fulguribus terras, & sæuo fulmine terres.
Omnia mox cæli deiecta luce serenas,
Aereas equitans nubes, lateq; sonoris
Ventorum inuectus pennis causa nubila differs.
Das leges, & iura polo. tibi curia sancti
Ætherij obsequitur, nutusq; obseruat heriles
Sanctorum chorus alituum. tibi in omnia summum
Imperium: tu rex regum: tibi sceptra, tibi ipsa
Regna accepta ferunt reges, & numen adorant
Accurui, votisq; vocant, metuuntq; tremuntq;
Atq; humiles uni tibi corda ferocia ponunt.
Insani, tibi qui se fruſtra opponere signis
Infestis audent, atq; irrita bella lacessunt. (bis.
Quandoquidē ceu das, adimis quoque regna super-
Quanta tuæ sit vis, quam sæua potentia dextra,
Cælestum volucrum scit quondam maximus ales,
Olim qui roseo ceu lucifer ore nitebat,
Et matutino præbebat lumina cælo
Cum sociis nunc in tenebris, & nocte profunda
Sontibus infelix æterno carpitur igni
Noctipotens umbris terror cru delibus, & fax,
Luci fugisq; animas miseras exercet in oris.

Scit

Scit Babylon superas educta turre sub auras
Terrigenas quali disiecteris ense gigantes.
Scit Segoris sciteq; infelix Asphaltido undæ
Accola, quas urbes subito telluris hiatu
Hauseris, & pluuio gentem deleueris igni
Ausam immane nefas, vim cæli inferre ministris
Aligeris teneræ iuuenum sub imagine formæ.
Tantus agit furor insanos, tam cæca cupido.
Tu pedibus salsas das ire impune per undas
Suspensis genti, dum vim fugit hostis, amicæ,
Et mare veliuolum concreta diuidis unda.
Nec mora, vorticibus pelagi in se deinde reuersis,
Arma inimica, viros, currusq; sub æquore mergis,
Et duram Ægyptum luctu prosternis amaro,
Quam non ulla prius potuerunt edita cælo
Flectere signa iræ cælestis nuncia monstra.
Tu potes hostiles nullo ariete vertere muros
Ad solum clamorem hominum, sonitumq; tubarū,
Tu quoties opus, insolitis terroribus hosti
Aduerso immittis tenebras q;, metumq; fugamq;,
Et conuersa adigis dare terga sequacibus umbris.
Vox tua terribile est tonitru, tua dextera fulmen.
Tu populum in humerum deserta per inuia vectum
Concreto cæli pauisti rore tot annos.
Tu largum duris è rupibus elicis amnem.
Tu dulces in aquas fontes conuertis amaros.
Tu rerum quandoq; vices, & fœdera rumpis,
Et quas fixisti leges, idem ipse resigis.
Hinc precibus ualidi herois, dum prælia tendit,

Sol cælo stetit immotus, mirantibus astris,
Cæteraq; assiduos requirunt sidera cursus.
Hinc conuersa retro quoq; flumina subsedêre.
Aut subito obsceno manarunt rubra cruore,
Et segnis quadrupes humana voce locuta est.
Olim etiam pluuiam multos innubilus annos
Haud aer dedit, & latices latuere repostι.
Ante hausturn largis deleras imbribus orbem.
Tu cererem exiguam nati conuertere in artus
Diuinos, corpusq; potes sacrantis ab ore.
Quid mirum, si ferrum etiam natet amne liquenti
Suspensum, nec mole graui subsidat in ima?
Si vim sponte suam dediscat mitior ignis,
Nec pueros cremet in media fornace canentes?
Arida si nitido reuirescens germine virga
Non expectatos det obusto cortice flores?
Per te etiam surdis penitus sæpe auribus orti
Sunt visi claras audire & reddere voces.
Nec non capti oculis & blanda luce carentes
Iucundum cæli potuerunt cernere lumen.
Vt sileam, quos in media iam morte iacentes
Incolumes seruas, nutuq; in priſtina reddis.
Quin etiam extinctos, ima & tellure repostas,
Cum libet, amissæ reuocas ad munera vitæ,
Idq; alijs das posse, tuas qui pectore casto
Implorant vires, & sanctum nomen adorant.
Nil adeo nostris tam viribus inconcessum,
Quod non eualeat quisquis te pectore toto,
Toto corde colit, totis te sensibus haurit.

Ille

Ille etiam auulsos in salsas æquoris undas
Transferet, ac coget per inania currere montes.
Ille etiam velut ante oculos ventura videbit
Vaticinans, populusque canet longe ante futura.
Largius ipse homini te sæpe infundis amico,
Cætera de nihilo quem propter cuncta creasti.
Illum etiam demum cæli dignaris honore.
Respice nos bonus, & nodo tibi nectε tenaci.
Nos facere id potis est vnum, ac seruare beatos.
Nam quicunque tibi se iunxit, & altius hæret,
Teq; habet, omnia habet, nullius q; indigus vltra est.
Omnia sunt in te, per te omnia, te omnia ab vno.
Si quid opus, nulli dees, omniaque omnibus vnus
Sufficis, & te, qui sis omnibus omnia, præbes.
Tu vigor es fessis, iactatis æquore vasto
Tu portus, tu fons liquidæ sitientibus undæ.
Tu requies, tu pax animis placidissima nostris.
Tu modus es rerũ, mensu que, & Dædala forma,
Metaque, tu pondus, numerus q; ordo q;, decorque,
Tu cunctis communis honos, tu vita, salus q;,
Tu cunctis communis amor, tu plena voluptas
Omnibus, & virtus, abs te sapientia, si qua est
Mortali: tu lex, tu spes certissima, tu lux,
Tu via, tu ratio, desunt mihi carmina, desunt
Verba, tibi quo plura cano, tibi plura canenda
Restant mortali non euoluenda labore.
Non te orbes capiunt, non ampli semita cæli
Ardua, non ratio, non mens, non denique sensus.
Atq; adeo maris immensi tot stagna, tot undas

Ebibere enitor, totumque haurire profundum.
Hic mihi si æternum sonet immortalis aheno
Gutture vox, cētumq; obeant hæc munera linguæ,
Seminaq; excudam laudū vsq; abstrusa tuarum,
Haud equidem exiguā sperem comprendere partem.
Sint ideo potius tibi nostra silentia laudi.
O decus, ô iubar æternum, inuiolabile lumen.
Summū vnumq; bonū, summarū maxima summa,
Si quid honos, si quid laus, si quid gloria, id omne
Vnus habes, tibi honos, tibi laus, tibi gloria soli.

DEI FILIO, DEO OPT. MAX.

PRincipio ante æui primordia, & ante creata
Oīa, verbū erat æternū, immemorabile verbū,
Vsq; Deum propter residens, haud numinis expers
Diuiniq; haustus, sed erat quoq; numen idipsum,
Eq; Deo Deus, & verum de numine numen,
Quod Deus æterna produxit origine, nullo
Temporis obsequio se in semet mente reflectens,
Concipiensq; suæ propriū hinc sibi imaginis instar,
Quo sine nihil horum constat, quæcunq; creata.
Fons vitæ, fons lucis erat mortalibus ægris.
Luxea sed tenebris primò radiabat in altis,
Nec claram cæcæ lucem agnouere tenebræ.
Huc missus vates, lucem qui proderet almam
Gentibus, & largo lustraret lumine mundum,
Veridicoq; rudes prænuncius ore moneret,
Non luxipse quidem, sed tanti luminis index.
Lux erat ille autem, qui primo lumine semper

Afful-

Affulget primas mundi ingredientibus oras.
Non aberat mundo mundi fabricator, at ipsum
Auctorem haud agnouit opus, sed ei obstitit orbis,
Inq; sua aduenientem alij exclusere, neq; illum
Admisere sui: sed quotquot luce recepta
Accepere, pijs tum primum oblata facultas,
Et monstrata via est, qua cæli surgere ad auras
Possent, seque Deo ceu pignora iungere cara,
Lustrati velut, atque iterum diuinitus ortis.
Nam verbum omnipotens (agite hîc assurgite dictis
Mortales venerati animis) mirabile verbum
Dilapsum cælo moribundo sinduit artus,
Factus homo Deus, & nostris habitauit in oris,
Vnde salus omnis nobis est orta sepultis.
Tantáne te pietas miserantem incommoda nostra,
Tantus adegit amor, cæli vt de lumine claro
Te nostris velles vltrò immiscere tenebris,
Cùm sis æterni proles æterna parentis,
Luciferum ante satus roseum? tu Lucifer ipse,
Cæteraq; astra tuo tu lumine cuncta serenas,
Qui gigni neque cœpisti, nequedesinis vnquam,
Principio semper genitus, gignendus & vsque,
Principium de principio, de fonte oriens fons.
Tu Sol, atq; idem splendor de Sole resurgens,
Splendor qui Solem illustras splendoribus ipsum,
Lux de luce micans, clarum de lumine lumen.
Sol, omnis sons iustitiæ, pietatis origo.
Splendor, qui totum illustras splendoribus orbem.
Tu mortale hominum genus ipsa ab origine rerum

Vidisti curas humiles, & vana fouere
Consilia, accuruum terris, cælestium inane.
Huc ideo accesti moribundo corpore septus
Te medium dans inter nos, interq; parentem:
Vt nos erudiens nunquam ante audita moneres,
Arcanis inscripta notis in codice clauso.
Quem septem custodibant adamantina signa.
Hic veterum coram euoluens oracula vatum
Lustrasti nos luce noua, vt concreta videntes,
Atq; oculis subiecta, etiam possemus adire
Quæ fugiunt hominum visus, vix peruia menti,
Atq; ita nos veheres tua per vestigia ad astra,
Qualis auis, non iam implumes cum sedula natos
Inuitat, tenditq; volatu educere in auras,
Ipsa superuolitat nidum alludentibus alis,
Paulatimq; leui se tollit in aera lapsu.
Non alia humanum genus arte obtusa tot annos
Corda gerens poterat sublimi pectore digna
Concipere, & volucri cælum tramittere mente.
Nam tibi cuncta pater, quæ sunt, quæve ante fuere,
Quæve dehinc ventura, vni detexit, & æquè
Omnia scis, & cuncta vides, videt omnia vt ille,
Te quamuis genuit pater auctor, non tamen unquam
Te fuit ante pater: nunquam non ipse fuisti
Filius æterno soboles æquæua parenti.
Ceu, quamuis longe æternis pereuntia distant,
Splendor ab igne oritur, splendorem non tamen ignis
Anteiit, at simul atq; ignis tum cæpit oriri,
Ortus item pariter splendor diffulsit ab igni,

Æter-

Æternusq; foret pariter si æternus & ignis:
Non pater est te maior, habes patris omnia, & in te
Est pater, vt genitore itidem tu semper in ipso es.
Quæq; potest pater, æquè ea de potes omnia ab illo,
Tantum te genuit pater amplius, ipse neq; illum
Gignus, nec pateres sicut neque filius ille.
Tu patris æterni æterna, atque simillima imago,
Tu patris inuicti robur, tu dextera, & ingens
Brachium, inexhaustusq; vigor, virtusq; perennis.
Tu patris æterni es sapientia cuncta videntis.
Qua maria, & terras, cælū, æthera, cūcta creauit.
Nam Deus æthereos cum mundi excuderet orbes,
Aereasq; plagas conflaret: cumq; liquores,
Et circumfusas laticum suspenderet undas,
Libraretq; suo tellurem pondere nixam,
Inq; vicem validis connecteret omnia vinclis,
Ipse aderas operi indulgens, nutu omnia firmans,
Omnia componens sine te nihil: omnis vbique
Est per te decor, & rerum pulcherrimus ordo.
Namq; sinu patris ipse aderas noua cuncta creātis
Ante mare, & terras, cæli ante potentia regna,
Ante humiles colles, ante alta cacumina montes,
Fluminaq;, & fontes genitus, prærupta priusquam
Fundamenta graui telluris mole locaret,
Filius extabas ante omnia secula natus,
Amplexusq; patrem æterno deuinctus amore
Gaudebas tecum, torrens unde illa voluptas
Illa immensa fluit, gaudent qua cuncta creata,
Quæ sensus hominū supra est, super omnia abūdās.

Aurib. vt nemo hanc, nemo vmquã mente capaci
Hauserit in terris animas ea sola beatas
Efficit æthereis exemptas corpore in oris,
Vt nihil vlterius quærant, nihil amplius optent.
Tu tamen ô nostros adijsti sponte labores,
Mortalesq; auras hausisti has noctis in vmbras
Editus, humanosque puer collectus in artus,
Verus homo, verus pariter Deus, vnus vtrunque
Nasceris, & cæli nostri non respuis oras,
Eq; sinu patris in terras te deijcis imas
Solus lucis egens, cùm sis fons lucis, & ipsum
De nihilo extuderis, nullaq; è lampade Solem,
Cæteraq; illustrans cæli succenderis astra.
Nasceris, & subito aspectu calum omne serenas
Editus in lucem pura de virginis aluo,
Quæ penitus thalami tactusq; ignara virilis
Numinis afflantis sancta concepit ab aura.
Nasceris: in terris pax nascitur aurea tecum,
Pax omnem sensum exuperans, insueta voluptas.
Nasceris, vt verni species patefacta diei
Omnia lætitia perfundis gaudia vbique
Plena seris: mira rorant dulcedine montes
Vndiq; melliflueq; redundant nectare valles
Vndique felici distillant omnia rore.
Nam cælum omne liquens, cæliq; volubilis orbes
Desuper insolitis tunc imbribus irrorarunt,
Et pluuiam nubes felici rore dedere,
Quo tellus imbri, Zephyrisq; tepentibus alma
Concepit grauis, & gremio flos ortus aperto

Exeris

Exeris os, campisq; comas diffundis apricis
Circum suaue rubens, & circum fusa colorat
Gramina, diuinos longè rus halat odores.
Tu ros, tu pluuia, eque polo fluis aureus imber.
Expectatus ades tot secula ab omnibus imber.
Candida te excipiunt intacta vellera lanæ.
Nec tamen excepto maduit lana humida ab imbri.
Porta æterna manet cæli alto in lumine clausa,
Per quam aditus nulli penitus fuit orbis ab ortu.
Ipse sed ingrediens soli tibi sponte patentes
Isq; redisq; fores, nec claustra immota resignas,
Quale vtrum radiis penitus Sol transit adactis,
Illæsoque domus subit interiora metallo,
Intimaque illustrans penetralia lumine vestit.
Plurima sorte olim serpens tabo, atq; venenis
Fontesq;, fluuiosq; lacusq; infecerat omneis,
Omnes errabat mors passim infusa per vndas.
Circum victa siti longas effusa iacebant
Per ripas armenta, genus simul omne ferarum,
Nullaque suspectas labris arentibus vndas
Libabat quadrupes, vicinaq; flumma tantum
Spectabant veritæ cæcum sub gurgite virus.
Ecce ferus ceruo assimilis, capreæve fugaci
Montis ab aerei decurrens vertice summo
Tramite decliui saltus præternolat altos.
Iamq; fugam per plana tenens ingentia campi
Transmittit spatia, & volucri volat ocior aura.
Conuertere oculos commota armenta repente
Ad sonitum, atq; viam venienti abducta dedere.

Ille lacum ingrediens longo ferit æquora cornu,
Fronte quod in media solum gerit ilicet omnis
Ad tactum subitis feruoribus æstuat vnda,
Exultantq; vada spumisque incanuit amnis.
Nec mora, prosiluere feræ simul vndiq; in vndas:
Securæque mali medicatum hausere liquorem.
Currite montanæ vos, hûc accurrite nymphæ,
Ferte rosas: legite alipedi candentia vestro
Lilia, narcissosque, & purpureos hyacinthos.
Texite odoratas vario de flore coronas,
Atque salutiferum sertis innectite cornu.
Tu noster quadrupes cæli ô lux clara sereni
Vertice ab æthereo, tu nostræ causa salutis
Certa venis, tuaq; omne abigit præsentia virus,
Grex lectarum ouium castis custodibus ibat
Omnis Idumæis passim dispersus in aruis.
In pecus omne feræ grassari impune fremebant
Hic illic miseris balatibus omnia circum.
Pastor ab aduerso Carmeli vertice missus
Venisti tu cogere oues, ouiumque mederi
Vulneribus pius, ingluuiemque inhibere luporum,
Vnius vt tandem pastor foret vnus ouilis.
Currite Idumææ vos, hûc properate puellæ.
Visite pastorem nunquam ante hæc secula visum:
Cernite vt incessu grauis, vt spectabilis ore
Egregio formaque viros superemnet omneis,
Cuncta Deo similis, vultum, vocemq;, colorem q;,
Haud spirans mortale. Dei quantum inflar in illo?
Sternite humum venienti, & olentia spargite vbiq;

Gra-

Graminaq;, & flores, calathisque occurrite plenis.
Et patrio de more nouum date gutture carmen.
Ecquis Idumæo venit ecce è tramite pastor
Transiliens colles, montana caeumina tranans,
Diuini specie iuuenis pulcherrimus oris,
Vndique diuinum iactans de corpore amorem?
Ecquis odorato vt thalamo nouus ecce maritus
Egrediens multo incedit sublimis honore,
Fragranti lætos humeros adopertus amictu,
Atque ipsos blando monteis exurit amore?
Omnia amant iuxta, mitescunt omnia circum.
Currite pastores, pastorem visite amantem.
Currite longinquis reges à finibus orbis.
Dona parate opibus, regumque inuisite regem.
Sed quid ego aspicio textum illi informe rubore,
Squalente guttis tunicam? chlamys atra colorem
In solitum veluti calcata duxit ab vua,
Compressique pedum macularunt vincla racemi.
Ah tibi quis niueos tam fœde infecit amictus?
Ah tibi quo species euanuit illa repente,
Qua sanctorum animæ in cælo lætantur amorum
Alituum cælestum acies, gens æthere nata?
Tune ille æternæ splendor nitidissime lucis,
Pulcher luce magis roseo formosior astro.
O cæli iubar, ô oriens, ô Luci fer alme
Lumine cuncta rigans, illustrans omnia luce.
Lucis vbi nunc ille nitor? tun' bosphorus ille,
Præbebas mundo qui lumina matutinus?
Quem quondam vario rerum ipsa in origine cantu

Laudabant celeres mundi septemplicis orbes,
Laudabant elementa tuum admirata decorem,
Laudabant alternantes & vesper & ortus,
Lunaq; Solq; Poloq; orientia sidera vtroq;
Hei mihi Lucifero quantum mutatus ab illo es!
Hei mihi mutato quàm factus decolor ore!
Quam niger aspectu, quam deformatus amictu!
Quis te percoxit tantus calor? haud tibi vultus
Sol æstu infecat: non purpura tinxit amictus.
Longè alius rubor, atque alii infecere colores.
Solus amor nostri fuit horum causa malorum.
Solus amor fusci fuit idem causa ruboris.
Vnus tu nobis collectas comprimis vuas
Suppositus trabe, molegraui sub pondere iniquo,
Deq; tuo expressi tortu fluxere liquores,
Et totum quæ vina hilarant dulcedine mundum.
Ast etiam quænam iuuenili in corpore cerno
Vulnera? quam lata patefactum molle senestra
Pectus hiat! plantæ quàm dira cuspide fixæ?
Ecce manus ambæ ferro quoq; arantur acuto,
Vulnificisq; caput redimitus sentibus horres,
Affixusq trabi vitam heu quoq; deniq; fundis.
Cui hominum hoc de te licuit scelus? an Deus istis
Vulneribus, mortique etiam succumbit acerbæ?
Ipsi tunc etiam flerunt tua funera montes:
Aspraq; saxa tuo doluerunt fissa dolore.
Ipsa parens frugum sese mœstissima tellus
Planxit, & insolito tremuit succussa fragore,
Nec potuit lacrymas sol dissimulare, serenam

Cùm

Cùm ferrugineo faciem velauit amictu.
Ah dolor, admissi nullius consciusinsons q?
Occidis, & pœnas aliena ob crimina pendis,
Qui neq; contraxti proauitam ab origine culpam,
Nec tenui ipse tuum maculasti crimine nomen,
Nos inconcessa decerpsimus arbore poma,
Vnde omnis spes nostra absumpta salusq; sepulta,
Ipse tuo cunctam soluisti sanguine noxam
Arboris affixus plantas & brachia trunco,
Nostra tua de peste salus, de funere vita
Nostra oritur, lætiq; tuo languore valemus.
Namq; licet mortale tibi & violabile corpus
Esset, mortali vt matris de sanguine cretum,
Nulla tamen furti obstabant contagia auiti,
Antiquæve notæ, suberant vestigia nusquam,
Quam generi princeps hominum generator inurens
Heu genus infelix transmisit in omne nepotum.
Quandoquidem intemerata parēs genitricis in aluo
Ipsa suæ afflanti circumdata numine, labem
Vel non admisit, vel protinus eluit omnem.
Tu volucris fœta illa, tuo quæ sanguine natos
Pascis, & admoto terebras tibi pectora rostro.
Agnus erat sacer ille, patri mactandus ad aram
Victima morte obita qui nostra admissa piares,
Ablueresq; tuo nos hostia sancta cruore.
Tantæ molis erat nos cæli in regna reponi,
Vnde procul pulsi male suadi fraude colubri
Sedibus ignotis tot longè errauimus annos,
Pellacis colubri, hamatæ qui agmine caudæ

Magnã etiam superum detraxit ab æthere partem,
Vincis io, atque hydro tandem obluctatus acerbo
Infernas penetras sedes, & mortẽ subacta
Viuis adhuc vita meliore, animasque piorum
Carcere perfracto Erebi vastator ab vmbris
Eripis, & tecum cæli alto in culmine sistis:
Tu leo promissus magni de sanguine Iudæ
Nasceris ille, malisque venis occurrere nostris.
Vincis io, & magna vi vincula nostra refringis,
Vincula queis sibi nos addictos hostis habebat,
Atque triumphatum compescis viribus orcum
Quique modo informi leto sine honore iacebas,
Iam pulcher visu, iam formosissimus ore
Pristina diuini præ te fers signa decoris,
Atq; agis insignẽ repetens supera alta triumphum.
Qualis vbi exutus senium, nitidusque iuuenta
Puniceis surgit Phœnix à funere plumis,
Iamque suos adit Æthiopes, Indosque reuisit.
Circa illum volucres variæ comitantur euntem,
Et vario indulgent cantu, plausuque sequuntur.
Tu lapis, informi primo quem mole iacentem.
Proiecêre viri, neque eum inter læuia saxa
Miscuerunt operi, mox ipsa in fronte locatus
Ædibus in summis, qua prominet angulus extra,
Parieti vtrique datus validis compagibus omne
Nectis opus, totaque nites spectabilis arce.
Nec tamen hìc indefensos nos deseris vnquam.
Vsque foues præsens, amico numine firmas,
Nosque mari in vasto tot tempestatibus arces,

Nec

Nec sinis abruptis victa rate obire procellis.
Tu pelagi velut in medio firmissima cautes,
Quam neque cõuellunt venti, neque fluctib. vndæ.
Hac super alta nouæ posuisti mœnia genti,
Quæ totum daret aucta tuis sub legibus orbem.
Hic adeo fessis statio tutissima nautis,
Huc, quæ sæpe mari in medio nostra ardua puppis
Æstuat insanis ventorum exercita flabris,
Se recipit, temnitque minas, & murmura ponti.
Vsque inuicta silex te sæuis obiicis vndis.
Impetus huc omnis, illisaque frangitur vnda.
Obice quo defensa, licet vi crebra fatiscat,
Tuta tamen ponto nunquam caua mergitur alnus.
Tu nos, olim vt pollicitus non deseris vnquam:
Tu nos de cælo præsens pascisque, tegisque,
Sufficis æternæ tu nobis pabula vitæ.
Tu noster victus, tu nobis pabulum, & esca,
Tu cælo ros concretus demitteris alto
Suauis, & optatos referens cuique ore sapores.
Tu nobis liquidæ emanas fons viuus aquæ.
Flumine ab æthereo semper sitientia labra
Nostra rigas, largumque in nobis efficis, amnem,
Cuius rursus aquæ salit vsque ad sidera cursu
Impetus, & superûm lætantem temperat vrbem.
Abste oĩs vis nostra oritur, vigor omnis abunda
Nostraque siqua tuo firma est in robore virtus:
Tu velut in campis latis vberrima vitis
Brachia protendens, nos ceu qui plurimus inde
Palmes agit sese, laxisque effundit habenis.

Ergraudus circum niti dis exuberat vnis.
Tu fortunati absrusas thesaurus olympi,
Aurea vbi cælicolûm, & gemmæ seruantur, & omni
Cæli claudis opes ditissimus, atq; recludis.
In nos usq; etiam mortales largus inundas.
Huc omnis pleno dimanas copia cornu.
Abste omnis auri vis, atque opulentia abundat.
Quod semel æterno longe ante exordia rerum
Munere conceßit genitor tibi, conditor orbis,
Semper habes, nec cùm hîc terrenos induis artus,
Amittis quicquam decoris cælestis in æthra:
Non te adeo intactæ claudebant viscera matris
In terris, vt non quoque in æthere luce micares
Idem eadem, æterno genitus sine matre parenti.
Nec minus, ac prius æthereo Deus altus olympo
Regnabas cum patre, licet terraq; mariq;
Errares homines inter mortalia curans,
Verus ibi, hic verus, nec nos ludebat imago,
Et plagis cum te obiiceres morti obuius vltrò.
In te solus homo sensu tulit aspera morte,
Nec Deus ßt quicquam lacero tum corpore passus.
Nam diuina quidē, quæ simplex, quæve tuentum
Reiicit aspectum complecti nescia sensu,
Cùm natura sibi applicuit mortalia membra,
Naturāq; hominū, haud maculas cōtraxit ab illis,
Nullaq per talem admisit contagia nexum,
Sed penitus seorsum pura, atque intacta remansit,
Cui nihil omnino terrenæ labis inhæsit.
Dissimiles species naturæ, vtriusq; repugnant.

Sicut

Sicut vbi immundas Sol lambit lumine fossas,
Terra vbi pro luuies graue olet cænoq; simoq;.
Non tamen effusi radij dum sordibus errant,
Infusas ducùnt ea per commercia sordes.
Rursum igitur solito pariter sublimis honore
Regnas, humani præ te fers corporis artus
Amplus, intacta quos traxit è virgine nascens,
Filius omnipotens patris omnipotentis, & hæres.
Sed quod erat mortale olim, & violabile corpus,
Nunc immune necis ßtellas super emicat omnes,
Præfulgens; nouo premit ipsum lumine Solem
Quæq; tuos anima acceßit diuinitus arcus,
Formari inciperes sanctæ cùm matris in aluo,
Numinis insolito tecum dignatur honore,
Felicesq; animas longe supereminet omneis,
Tecum vnà imperium cæli omnipotentis adepta.
Namq; tibi, quæcunq; usquam potis essē, potestas
Omnis vbique data ßt cælo, terraq; mariq;,
Omnia vt æterna ditione in sæcula frenes.
Insuper insigni es genitoris munere adeptus
Præclarum, & dictis non enarrabile nomen,
Insolitum euectum super omnia nomina nomen,
Quod cælum tellusq; tremunt, atque infera regna,
Suppliciterque vni genua accuruantur vbique.
Idem etiam effæto cùm venerit vltima mundo
Tempeßas, rapidis qua flagrent omnia flammis,
Mortales iterum missu genitoris in oras
Aduenies hominum vt vitas, & crimina quæras,
Pro meritisq; voces ad pœnam, & præmia quemq;.

Tegenus humanum aſpiciet fulgere per auras
Aereas fulua in nebula, quem mille ſequentur
Sanctorum hinc, atq; hinc acies, cœtusque volucrũ
Quattuor ære cauo ventos de partibus orbis
Omnibus humanum genus huc excire iubebit,
Omnibus innumeræ gentes à finibus ibunt
Magnum ad concilium, non tantum corpora viua,
Verum etiam quondam defuncta cadauera vitæ,
Oſſaque ab exeſis ſurgens rediuiua ſepulcris,
Atque iterum blandæ data inibunt limina lucis.
Mille hominũ hinc, illinc acies, nouaq; agmina vbiq;
Occurrent tibi per volucres liquidi aeris auras.
Interea magni ſimulator iudicis hoſtis
Seditione potens multos ſub imagine falſa
Ludet, & abducto recto ſub ſigna vocabit,
Atque tibi infeſtas contrarius inſtruet alas.
Quem verus mundi pro talibus arbiter auſis
Turbine corripiens terræ ima in viſcera condes.
Vt verò genus humanum tot millia campis
Inſtiterint latis, victor medio ipſe theatro
Secernes, dextraque pios in parte locabis,
Læta gregem ceu paſtor agens in paſcua mites
Matutinus oues ſemper ſeiunget ab hœdis.
Læua autem coges ſontes miſerabile vulgus.
Tum cælum quoque ſigna dabit, tum cardine rupto
Axis vterque loco abſiliet, ſtellæque ferentur
Æthere præcipites: tum Sol ferrugine tectus
Protinus amiſſa ceu mœrens luce latebit,
Lunaque obiiſſe ſuum mirabitur obruta lumen.

Omnia

Omnia nocteſcent tenebris caliginis atræ.
Tum flammæ vltrices, vibrataque fulgura cælo
Corripient ſubitis mortalia cuncta ſauillis.
Ardebunt fontes: ardebunt flumina, & alta
Æquora: flammeſcétque auris candentibus aer,
Et vetus extremos conſidet mundus in ignes.
Tum cælo lignum venerabile ſideris inſtar
Fulgebit noſtræ monimentum inſigne ſalutis,
Æthera mixta comæ ramis felicibus arbos.
Læua ſontes, & quos ſcelera impia damnant,
Ibunt infernos, erebi flammantis in ignes,
Omnes vt ſua quẽque premẽt commiſſa cremandi.
Dextra autem inſontes, quorũmue oblita piacla,
Digredienſ terris tecum ad tua regna vocabis,
Felicem quenique in ſedem, quam cuique parauit
Protinus à prima pater æquus origine rerum,
Inſigniq; vehes victor ſuper aſtra triumpho.
Salue vera Dei ſoboles rex ætheris idem,
Bis genite, humani generis certiſſima vbique
Spes atque indubitata ſalus, lux aurea mundi,
Nobiſcum Deus interpres ſuperumq;, hominumq;:
Tu capitis noſtri gemmis contexta corona,
Ipſum tu caput, & decus omne, & gloria noſtra.
Tu rex, tu noſtri dux agminis inclytus ille,
Quem metuunt infernæ acies gens ætherepulſa.
Tu cuſtos, vigil, & magni tu paſtor ouilis.
Tu medica arte potens, qui vulnera noſtra mederis.
Tu via, tu veri vis, tu te vita ſecutis.
Tu noſtri fundamentum templi atque columna,

Templum ipsum & cælo contermina vertice turris
Perque gradus ara assurgens araq; sacerdos,
Ianua tu, ac referans cæli penetralia vectis:
Tu ratis, & portus, tu lex, tu legifer ipse.
Tu solia euoluis signato in codice clausa,
Abstrusasq; notas, septenaq; claustra resignas.
Tu nobis nostra auersum ob commissa parentem,
Et mala pro meritis cuiq;, haud toleranda parenti
Concilias bonus, atque tua pro gente precando
Vsque assurgenti te comminus obijcis iræ,
Vulneraq; obtendis quæ quondã es corpore passus
Deditus, & lacero pro nobis detegis artus.
Tu patris admotus dextræ, subnixus eodem
In solio immensum consorti numine nundum,
Maiestate eadem, paribus frenatis habenis:
Omnia perpetuo affiantes recreatis amore:
Omnia concordi reparatis sæcula nutu.
A genitore fluit per te vis omnis amoris,
Mutua quo inter sese & amant, redamantq; beati
Cælicolæ, inq; vicem mortali spiritus ille,
Qui mare, qui terras, qui cælum numine complet,
Vobiscum Deus ipse etiam, tres ordine certo,
Numen idem, tres tergemino Deus vnus honore,
Maximus, optimus, omnipotens in sæcula regnas.

SPIRITVI SANCTO, DEO OPT. MAX.

AN Deus in nobis? quid nos mortalibus oris
Seuocat, ô nostras q; rapit super æthera mẽtes?

Non

Non ea vis opis humanæ, non pectoris huius:
Desuper extimulat numen. Deus insidet ipse,
Intus agit Deus, & nostro se pectore versat.
Hoc duce mortales fines transcendimus aptis,
Cognatisque animis cælo supera alta tententes.
Hoc sine prostratiq; solo in tenebris que voluti
Iacemur, nec mens nobis ignobilis altum
Quicquã agitat: quicquid recti sancti q; mouemus
Hoc manat de fonte: boni hinc fluit omnis origo.
Hoc de Sole oritur lux, hoc de lumine lumen,
Quo fruimur, quo nos supra nos tollimus acti,
Hoc vno afflati præcordia ab igne calemus.
Si non ille meis sese implicet ossibus ignis
Plurimus, & sancto me cæli incendat amore.
Si lux illa meis oculis se lumine largo
Explicet, & nubem de pectore differat atram.
Quo me tollere humo valeam, & sublimia cæli
Rimari, quo fas acie sit cernere coram,
Vnde ea vis ipsa, vnde calor, quo fonte redundet
Inde prensus amor, qui tanti luminis ortus.
Si mihi nunc ipsum referet si denique numen,
Seq; suumq; mitti, primumque ab origine fontem.
Fallor? an ille ruit calor? ecce mihi artubus ardor
Ingruit, ante oculos lux en mihi plurima oberrat,
Vnde noua hæc species? vnde hæc tam clara repẽte
Tempestas? iam tollor humo iam plurima nubes
Rarescit, soluitque aciem, tenebræque debiscunt,
Iam video (liceat dictis res pandere opertas,
Quisquis es ore tuum, sit fas recludere numen)

Iam videor, qua siderei plaga lucida cæli,
Vera vbi pax, vbi summa quies, vbi plena Voluptas
Cernere sublustri non enarrabile lumen
In nebula, immensum radiis quæ circuit orbem.
Luminis in medio regem ipsum ardentis olympi
Ingentem, immensum, miro splendore prementem
Omnia, & humanos stringentem lumine visus.
Omnia maiestas replet: omnia gloria obumbrat.
Propter eum sedet en gnatus patris vnica proles
Æterni æternus, pariter sine stirpe, sine vllo
Semine, principioque carens, & temporis exors:
Quem pater vsque alta se in semet mēte reflectens
Ipse sui æternum concepit imaginis instar,
Arcanum seu sub tacito nos pectore verbum
Cōcipimus, quod mox linguaque sonoque receptum
In vocem formetur, & extra rumpat in auras.
Ambobus par maiestas, par gloria, & vnum
Numē idēq; quod est genitor pariter quoq; natus.
Vnum ambo, æternus pariter, immensus vterque,
Omnipotens & vterque orbis fabricator vterque.
Nil patris sine, nil nati sine nomine cretum.
Ecce autem vlterius, quis tanti luminis ardor?
Mira oculis mihi se facies nutantibus offert.
Hic ego totum aciem cuperē me vertere in ipsam,
Inq; oculos, tenuemque in mentis simplicis auram,
Res incomprensas sensu quo cernere possem.
Quis porro tantus radiis globus igneus ille
Circuitu longo amplexus cæli aurea templa?
Vt procul absiliunt flāmæ hinc, atque inde coruscæ,

Vt

Vt porro absistunt scintillæ, vt & ignis anhelat,
Et facibus crebro emissis fluit aureus imber?
Quam placida mihi demulcet præcordia flamma?
Quam mira mihi pertentat dulcedine pectus?
Aut me animus fallit, mentemq; insomnia ludūt,
Aut domus hæc sancti fornaxq;, & fomes amoris.
Huc omnis conflatus amor, conflata voluptas
Omnis, & ex omni concessit gratia cælo.
Nam quis tertius ille, micat qui propter vtrumq;
A genitore fluens per natum nomine iuncto?
In mediis vix apparet splendoribus aurea
Nube mea prohibet quæ lumina, circunfusus,
Quam similis, parq; ambobus? quā numine cōpar?
Hic Deus, hic, ni fallor, adest quem deniq; quæro,
Quem sequor, humana quem tento expromere voce,
Implentem maria, & terras cæliq; profunda
Numine, & ampliuaga recreātem protinus aura,
Non factum genitumve, nec vllo auctore creatum
Profluit ecce patris, gnatiq; è numine eodem
Numen idem, semetq; ideo procedit ab ipso
Numen idem calor omnipotens, diffusilis aura
Perpetuo itq; reditq; reciproca, mutuus ardor,
Amborum communis amor, hic aureus ille
Halitus: Hic Deus ille, hic amor, quo cūcta creata
Omnia quo constant, quicq; omnia condita seruat,
Et maria & terras, auraſq; & sidera cæli,
Atque homines, & quæ sub cælo animantia viuūt,
Quadrupedū genus, & volucrū, vitasq; natātum
Graminaque, & stirpes, animaque carentia saxa,

*Eruta*que effossa tandem tellure metalla,
Omnia quæ in nihilum redeant collapsa repente,
Sustentata fuant, nisi tanti numinis aura,
Hic amor est quo mortales regnator olympi
Prosequitur bonus. hic idem, quo nos quoq; contra
Grati illum ardemus, quo se superique hominesq;
Mutua amant inter sese pietate fouentes.
Hic amor est cæli, terrarum hæc mutua flamma
Cuncta fouens, nodusq; tenax, & amabile vinclũ,
Cælestum vis magna, Dei immemorabile donum.
Hinc omnis pietas, hinc omnis deniq; virtus
Aura potens, amor igni potens, spirabile numen,
Spiritus ipse, tui apparent vestigia vbique
Numinis ampla, tuũ est quodcunq; vbicũq; videm⁹.
Tu patris æterni virtus, tu dextera, & ipsi
Tu digiti, quibus immensum fabricauit olympum
Rerum opifex, quibus ingenitem per inania librat,
Et circunfuso suspendit in aere molem,
Cuncta tuis elementa ligans contraria vinclis,
Muneribusq; tuis passim plena omnia abundant.
Cum pater omnipotens cum nato immania mũdi
Mœnia constituens cæli procuderet orbes,
Tertius ipse aderas (neq; enim distractus ab illis)
Omnia componens iam tum aurea luce coruscus,
Summa equitãs leuibus mulcebas æquora flabris,
Iam tum purgatis liquentem fluctibus vndam
Flamine lustrasti quæ dehinc mortalibus ægris
Eluere prima contractam ab origine labem,
Vnde salus animis proauita fraude sepultis.

Inde

Inde rudes illi prima illa à stirpe parentes,
Terrarum obliti cœpere ad sidera mentes
Tollere, mortalem hominem desuescere puro
Pectore concepto per te iam desuper igni,
Et peragrare acie cæli sublimia templa
Admissi superæ depasci lumina lucis,
Vimq; Dei paulatim animis sentire latentis
Occultam, ingentem, tum veri pectore pleno
Cernere venturos casus, longeque remotos
Veridica populis porro prædicere voce.
Hinc sacri tripodes, hinc sancta oracula diuũm,
Hinc Solymi vates numeris arcana locuti,
Carmina quæ ediderunt diæ præsaga Sibyllæ.
Idem à stirpe feros, & duro pectore agrestes
Erudiens subito egregias diuinitus artes,
Instruis, atq; loqui docto das ore repente,
Et causas orare, & sanctas condereleges.
Nam genus humanum terris extollere ab imis
Ad cæli iubar, & superis adiungere tendis,
Nubiferoque vehis nos aere in æthera purum,
Nec quisquam sanctis excluditur ætheris oris
Aut fato aduerso, aut alicuius nominis ira
Debitus æternis mundi ante exordia pœnis.
Cum primum dias exortiluminis oras
Vsimus antiqua suffusi labe parentis,
Quisesque suumq; genus corrupit in æuum,
Immemor heu nimium promissi fœdere pacti,
Indecores cælo vix lumina tollimus ægrè,
Prostratique solo sine spe sine honore iacemus

Transcripti in fernis erebi post funera flammis.
Vsque adeo veteris serpunt contagia noxæ.
Tu vero nostris vbi sensibus aspirare
Incipis, auxilioque venis fera corda mouendo,
Admoniti incipimus paulatim agnoscere rerum
Auctorẽ regemque hominũ, superumque fatentes
Oramus nobis facilem, veterumque malorum
Nos piget, & vitæ execramur facta prioris.
Iam magis atq; magis (neq; n. tu deficis vsquam)
Spe veniæ haud dubia audemus confidere rebus.
Iamq; iuuat, quæcunque iubent oracla, legesque
Explorare animis, & ussa capessimus vltro.
Continuò ne sint nobis facis abdita fraudi
Nostra admissa tegens, & crimina noxia deles
Imbre tuo, veterumq; malorum obliuia misces,
Atq; nouã in nobis mentem, noua corda renatis
Sufficis, absterſaque nitent noua cuncta senecta,
Et simul optato mentes succendis amore,
Quo cælo placiti, quo digni euadimus astris.
Hoc superum pater insigni nos munere donat
Sponte sua bonus, haud nostra pietate merentes:
Non opis id nostræ, non nobis tanta facultas,
Ni pater omnipotens ad cari vulnera nati
Respiceret, qui morte obita mala nostra piauit,
Humanumq; suo lauit genus omne cruore.
Inde salus operum inde omnis fiducia nostrùm.
Ne qua tamen priscæ subsint vestigia labis,
Sponte caput sacris de more immergimus vndis,
Præsenti quas illustras tu numine præsens,

Et veluti instillas vitam hoc sub gurgite mersis,
Vnde reni descunt animæ, velut æra coruſca
Detersa prorsus prisca rubigine scabra.
His opibus firmati animi, his radicibus actis
Tollunt se, in meliusque suis quoque viribus vsi
Crescunt, & superas per se nituntur ad auras.
Dum pietate sua meriti post funera cælum
Concilio superum, atque æterna pace fruantur.
Hæc promissa piis animis vberrima merces.
Præmia tanta manent tam paruo parta labore.
Te sine nil tamen audemus, nil possumus ipsi,
Et benefacta parum valeant sine numinis aura
Nostra tui non tantum animos impellere nostros
Incipis è tenebris reuocans in lumen apertum
Sponte tua haud meritis nostris (à te omnis opũ vis
Nostra oritur: nostri tu fons, & causa vigoris)
Verum etiam mox ipse iuuas comes additus vsque,
Fortunasque tua nostros virtute labores.
Ac veluti arescant herbæ, siluæque comantes
Intereant, nisi mater alens radicibus imis
Sufficiat vires occultaque pabula tellus.
Sic noster sine te vigor, & vis desinat omnis
Hausta citò, incassumque fluant sine fruge labores.
Mille animis sese obiiciunt discrimina nostris:
Mille nocent pestes, occultusque imminet hostis
Semper, & egregiis hominũ inuidet additus orsis:
Quot scelerum facies, tot nobis retia tendit,
Tot laqueos: quis enim queat hos euadere cassus?
Ast vbi noctipotens manus haud ignara nocendi

Incautos petit inferno submissa barathro
Lucifugæ pestes, terræ sine corpore vitæ,
Intentantq; dolos, nobisq; illudere doctæ
Nituntur recto captas abducere mentes.
Ilicet ipse ades, & medio in certamine sessis
Affulges, retegisq; dolos, atq; irrita frangis
Tentamenta, tuoq; magis nos numine firmas,
Omnibus auxilioes, satis omnibus vnus vbique
Deditus, & gentes passim diffusus in omnes.
Nec quenquam tu muneribus bonis eximis vltro.
Ipse tuis omnes inuitas, allicis omnes
Omnibus incutiés blandum in præcordia amorem.
Infelix, qui te non audit crebra vocantem,
Pulsantemq; diu, duro sed corde reluctans,
Sed tua iussa negans clausos dimittere in aures
Ah miser ablato sese subducit amori,
Ipse suis obstansque bonis lucemque perosus.
Quo monitus te quisq; libentius audit, eo illi
Semper ades, propiorque, & numine largius imples,
Et cui tu semel in dulges non deseris vnquam,
Sese sponte sui nisi deserat immemor ipse
Heu nimium infelix, absemet proditus ipso.
Nam simul atq; animus maculis se infecit aberrās
Curriculo huc illuc palanti corde, relictis
Limitibus, superum, ac recti contemptor, & illex,
Continuo fugis, acpolluta absede recedis.
Persentit miser ille tuum euanescere numen,
Omniaq; in peius ruere, & retro acta referri,
Et magis, ac magis vsq; obtusa rigescere corda,

Qui

Qui modo sidereo tendebat lumina cælo
Arrectus penetrans acie sublimia olympi
Colloquioq; fruens superum: nunc obsitus vmbris
Obscuris, atque ora solo teterrima pressus
Serpit humi, in cœnoq; graui sine honore volutat
Cunctaq; se circum tenebris nocte escere cernit.
Qualis, qui modo conspectis tendebat in armis
Actus equo prima signans in onsa iuuenta
Ora puer, forma ante alios pulcherrimus omnes,
Si cum primum castra subit, forte acta sagitta
Hostis ab aggeribus candentia pectora fixit,
Voluitur: ora modis tabescunt pallida miris:
Labitur omnis honos, fugit omnis gloria formæ:
Et modo qui toto spirabat corpore amorem,
Nunc grauis aspectu est, auraque incestat odore:
Sic animus te præsenti nitidissimus olim,
Te fugiente, situ, ac tenebris inuoluitur atris
Decolor, atque omni forma spoliatus honore.
Sic olim, qui matutini sideris instar
Larga ministrabant radianti lumina cælo
Lucifer ille chori caput alitis, & iubar, alto
Excussus cælo, lucemq; exutus in ima
Coniecit sese, & nigris immiscuit vmbris.
Fortunatus & ille, Dei quem filius olim
Vnicus in partem regni, sortemque locarat,
Bis senos inter proceres lectissimus ibat.
Verum sponte sua deiectus culmine tanto
In præceps ruit abstete sine luce relictus,
Tanta tui immemorem ceperunt tædia amoris.

Non tamen, vt primum te quisque auertitur, illum
Deseris omnino longa irreuocabilis ira.
Sed longe obseruas, tendat quocunq; secutus,
Atq; iterum, atque iterũ mulces, nec deficis vnquã:
Ac veluti genitrix puerum, qui plurima fugit
Conscius ob malefacta domi, seque abdidit altis
In siluis nunc huc errans, nunc auius illuc,
Prosequitur pia, & incassum vestigia ponè
Obseruata legit: precibus nunc allicit illum,
Nunc commota minas addit, si forte latescens
Audiat, & voces incertas irrita iactat.
Quam metuit ne ve esca feræ, neu præda latroni
Incomitatus eat, torrentisve incidat vndis?
Haud secus auersa si quis te mente reliquit
Ah miser, oblitusque sui, ingratusque salutis,
Prosequeris, rursusque vocas, rursusq; remulces
Auersum, inuitumque trahis. si forte vocatus
Audiit: indoluitque admissis crimina fassus,
Lustratusque sacerdoti commissa piauit,
Protinus insinuas illi te, iterumque reuisis,
Sopitosque iuuat rursus succendere sensus,
Fœderaque ablutis maculisin prima reponis.
Nec semel id satis: at quoties te auertitur ille,
Te toties vltro auerso placabilis offers.
Est veniæ locus vsq;, & habent peccata regressum,
Nec requies, donec vitæ labentibus annis
Vltima cuique dies moribundi aduenerit æui.
Tantus amor nostri, tantæ custodia curæ.
Fortunatam animam, macula cui contigit omni

Deterſa

Deterſa afflari tam ſancta deſuper aura,
Cui datur incendi tam ſancto deſuper igni,
Semper & in dulci flagrando viuere flamma.
Illa Deum, Deus illam vltro bonus ardet, amantiq;
Indulgens vltro dulcem reſpondet amorem.
Quicquid agit fluit in ſolita dulcedine amoris.
Semper amat tecum, dulcique in amore quieſcit.
Tota in amore, parum curans mortalia, fixa eſt.
Nec potis eſt ipſum tam ſanctum numen amare,
Quin quoque mortales iuncto ſimul ardeat igni.
Ante alios tamen ò felices, terque beatos,
Atque quater, gaudia qui te genitricis in aluo
Hauſerunt, neque dehinc in dulces luminis oræ
Exorti, excuſſere tuum de pectore numen,
Sed culpæ exortes & vita puriter acta
Seruauere tuum intacti ſub funere munus.
Id paucis conceſſum autem, quos æquus amaſti
Et quibus eximia indulſiſti numinis aura.
Non tamen excepto diuini corpore nati,
Te tam præſenti quiſquam vnquã nomine paſſus,
Quam quondam Iudæa genus, pulcherrima virgo
Quæ ſuperum puro concepit ab æthere regem
Semine de nullo, nullis temerata hymenæis.
Munere tu ſolus functus thalamique, thoriq;
Virgineam impleſti fœcundis ſtatibus aluum.
Huc omnis vis, huc æſtus profluxit amoris,
Erupitq; ingens totis fornacibus ignis.
Quo vero aggrediar poſt matrem carmine, quanto
Nomine, quam largo torrente vndaueris ipſos

In partus? mecum hîc fandi vis victa laborat,
Verbaq; res superat, maioraq; viribus audeo,
Ardua, inaccessa, & nulli concessa priorum.
Quãto animus, qui numen erat flagrasse putandus
Igne intus, toto cùm dulcem corpore amorem
Factaret: quacunq; viam spectabilis ibat
Huc, illuc circum ora, ferens gratissima cælo,
Omnia inundabant mira dulcedine, amabant
Omnia, non ipsi montes ardore vacabant.
Vsq; adeò occultos affabas sensibus ignes,
Et lætos membris haud vlli visus honores.
Olim etiam apparens oculis mortalibus olli
Luce palam, cunctis q; videntibus affulsisti
Præpetis in faciem collectus, & alba columbæ
Ora gerens, mira de cælo voce secuta.
Post iterum te mortales mortalibus ægri
Conspexere oculis manifesto numine ferri,
Cùm sonitu cælo illapsum sub imagine flammæ
Multifidæ, linguis, veluti vibrantibus aureis,
Torrificisq; locum implesti splendoribus omnem.
Filius omnipotens patris omnipotentis, vt olim
Pollicitus forte sidereas rediturus ad arces,
Vt pro se in terris sua deinceps munera obires,
Nec nos in tenebris volui paterêre relictos.
Protinus ecce viri calefacti numinis igni,
Qui modò morte ducis prostrati cuncta timebant
In latebris, nunc intrepidi mira ore loquuntur,
Mira sonant: varias linguis, longeq; remotas
Inter se gentes imitantur munere vocis,

Vno

Vno eodemq; sono diuerso more locuti.
Agnoscunt populi patriæ commercia linguæ,
Verbaq; quisq; suæ atq; eadem discrimina vocum.
Quiq; modo indociles vitam piscosa secundum
Flumina venatu tenui sine more trahebant,
Edocti nunc mira canunt præcepta per vrbes:
Continùo penetrant aulas, & limina regum
Contrastare ausi foliorum edicta superba,
Bissenique, hominum genus id, te præside freti
Extincti ducis, ac deuicta a morte reducti
Nobile per gentes omneis vexere trophæum,
Et factum egregium totum sparsere per orbem.
Inde alij, atq; alij tanto pro nomine vitas
Effudere alacres in aperta pericula euntes.
Atq; ita terrarum totius protinus orbis
Tam varias linguis gentes: quam moribus omnes
Iunxisti, vt populus ijsdem sub legibus vnus
Extemplo fieret, studiisq;, & amore coirent.
Hac homines tu pace ligas, iis nexibus vnum
Efficis, & vinclo nectis fera corda tenaci.
Infelix domus illa, vrbes cælestibus illæ
Inuisæ, quas igne tuo non plurimus afflas.
Tu placidam per corda seris mortalia pacem,
Blandaq; mortali præbes solatia vitæ
Letitia ingentem perfundens vndiq; mundum,
Per te odia, & lites, per te fera bella quiescunt.
Tu pacem regesq; inter populumq; patresq;
Concilias. das te in medijs, & sacra fœdera sancis:
Tu thalamos socias, noua tu connubia iungis,

Quæq; homines pacta inter se, conuentaq; firmãt.
Ipse ligas, propria vt maneant compagibus arctis.
Quodcumq; incipimus recti, quodcũque paramus,
Aspicis, & cursu in medio nostra orsa secundas,
Nec quicquam ordimur, nisi nomine rite vocato
Ante tuo, stratique solo genibusq; voluti
Auxilium, atque tui flãmam imploramus amoris,
Ipse venis: tu pectoribus mala gaudia nostris
Excutis, abstergisq; animos, purosque reuisis,
Et nos largus opum dono septemplice lætos
Insignis, nostrasque vehis super æthera mentes,
Tu matutinus, tu vespertinus, & imber
Aureus ille venis cælo sitientia corda
Nostra rigans, lætisque feracia frugibus exples.
Cum sese obiecit nobis res dura repente,
Hæremusque diu ancipites animisque labantes
In tenebris versamur, addes lux protinus, & nos
Instruis, ac mentem pulsa caligine lustras.
Nec cunctaris, vbi tristis præcordia mœror
Nostra premit: solator addes, dulcemq; profundis
Lætitiam mœstis, & gaudia mentibus affers,
Terroresque animis arces & numine amico
Pectora demulcens pulsa formidine firmas.
Insuper & nobis quæcunque vbicunque pericla
Obiiciunt sese, nusquam nos deseris ipse,
Nusquam abes, & duce te casus euadimus omnes.
Salue hominum pax & requies, diuina voluptas:
Huc addes, atque tuum populis innecte calorem.
Si quando validis hominũ fera pectora flammis

Fla-

Flagrasti, & rapidis feruoribus indulsisti,
Nunc opus igne tuo, nostras succende medullas
Acrius, & totis nobis incumbe caminis.
Adspice mortales quàm densa nube premantur,
Aut quibus in tenebris iaceant, quo frigore segnes
Algescant animi priscæ pietatis inanes.
Incipiant flammis desueta calescere corda.
Et cælum adspicere, & iucundum cernere lumen,
Exutiq; dolos recti accendantur amore
Rursus, & ad priscas referant se moribus artes.
Præcipuè tamen obscura caligine mersa,
Quæ sanctum euersis Germania numen ab aris
Expulit, & cælum sceleratis prouocat armis,
Luce tua verum agnoscat lustrata, nec vltra
Sæuiat, at veteri pietate resuscitet aras,
Vnaq; nobiscum sit ei sententia concors.
Quòd si sponte tuis stimulis parere recusat,
Et lucem refugit furiisq; insistit iisdem,
Sit nostros saltem reges diuinitus inter
Iam iam aliquis pariter pietate insignis & armis,
Cui largo infundas diuinum numine robur,
Atq; habilẽ pariter membrisq; animisq; vigorẽ,
Quo sese præstans animi patientq; laborum
Audeat indomitis vrgenti opponere bello,
Atque armis petere, atq; malo ad meliora vocare,
Ac ferro latè serpentem excindere pestem.
Vt coeant animi, & studiis communibus acta
Nobiscum tendat gens effera, sentiat vnum.
Si qua tamen lapsis contagia moribus obstant.

Et vetusin nobis virtus elanguit illa,
Illa prior qua fama ætas super æthera adibat,
Irrepsitq; situs deiectis legibus ater,
Rursus nostra tua recalescant pectora flamma,
Huc iace sancte tuis tedam è fornacibus vnam,
Quæ totum accendat sanctis ardoribus orbem.
Nos primum pete, qui in sedem conuenimus vnam,
Saxa vbi depressum condunt prærupta tridentum
Hinc atque hinc, variis accitis è sedibus orbis,
Vt stadiis cuncti atque animis concordibus vnâ
Tendamus duce te freti succurrere lapsis
Legibus, & versos reuocare in pristina mores,
Teq; ideo cœtu celebramus, & ore ciemus,
Sancte veni, penitus te mentibus insere nostris
Aura potens, amor omnipotens, cæli aurea flamma.

IESV CHRISTO OPT. MAX.

Et solus latè locus est, & fletibus aptus,
Et rediit, qua non mœstior vlla dies.
Ipsi etiam montes, densæ hac in rupe cupressi,
Ipsæ etiam querulo vertice flere iubent.
Tunc etiam silices durum sensere dolorem,
Et rupti ingenti dissiluere sono.
Tunc etiam, sed iam erumpit mihi pectore fletus,
Et lacrymas oculi fluminis instar agunt.
Flere iuuet saltem, lacrymisq; explere dolorem,
Quando aliud nihil est quod tibi persoluam.
Mutua nec satis est, vitamq; rependere vitæ,
O qui nostra tuo funere damna leuas.

Nos

Nos patris æterni nostra irritauimus iras
Fraude, cruore tuo tu probra nostra lauas.
Nos dulces vetita decerpsimus arbore fœtus,
Distentus dira tu trabe furta luis.
O nimium nostros nimium miserate labores,
O nostri nimium, nil memor ipse tui.
Non genus humanum, non mundi machina tanti,
Non tanto merces digna labore fuit.
Scilicet æterni proles æterna parentis
Factus homo, sontes ne moriamur, obis?
Quem pater ipse sui sine origine, concipit instar,
Dum sese æterno cogitat vsque animo.
Me miserum, quæ te pietas pulcherrime rerum,
Tam noua, qui quæso, tam nouus egit amor?
Ah sat erat, te si deiecis de sedibus actum
Tædia virginei longa tulisse uteri,
Aut hinc mortales eductum in luminis auras,
Cum pecore agresti delituisse casa:
Inde vagum huc illuc nostros adiisse labores,
Dum mundum ad leges & noua iura vocas,
Neve ignominias memorē, aut quæ plurima inulti
Passus es indigno corpore ludibria.
Hei mihi non auibus ve ferisve cubilia desunt,
At rerum auctori desit vbiq; locus.
Sola fuit, tibi quæ nodosis roboribus crux
Heu nimium durum præbuit hospitium.
Hæc fuerat seruis pœna olim, hæc furibus æqua,
Quos tecum cerno mortem obiisse parem.
Quæ tam dira manus? quænam tam barbara porrò

Gens tantum obtusis sensibus ausa nefas!
Quo ruitis miseri? qui tantus mentibus error
Insidet? in vestrum tenditis exitium.
Me potius, meme, qui feci, hoc perdite ligno.
Hic nihil admisit fraus mea, furta mea.
Te ne ita cum diris pendere latronibus, omnis
Vitai cursus cui sine labe fuit?
Qui neque contactu intemerate virginis almi
Contraxti antiquæ signa luenda notæ.
Sed genitrix pura cæli concepit ab aura,
Nec potuit facies dissimulare genus.
Vt sileam benefacta, tot & miracula rerum,
Quæ non humana perficiuntur ope,
Insigni poteras forma, & iuuenilibus annis
Immissæ pectus reddere molle feræ.
Pulcher luce magis, vel sidere matutino,
Oceanus liquidis quod modo lauit aquis.
Sed quê hic te aspicio? hæc facies tuane illa serenæ
Hinc oculi? hic roseo gratus in ore color?
Aureane hæc menti lanugo? hoc verticis aurum
Propexum? hic toto corpore priscus honos?
Quomodocunq; ibas, blandi noua semina amoris
Tactabas, dulci in ore sedebat amor.
Huncne ego conspicio te formosissime rerum?
Heu color, heu species quàm tua facta alia,
Squalidula vt facies, vt lassula lumina liuent,
Languidula vt ceruix, mortua vt ora iacent.
Non ea cæsaries, concretaq; sanguine barba,
Non est is planè qui modo vultus erat.

Serta

Serta tamen capiti, regis q; insignia cerno,
Sed quæ vulnificis sentibus hirta rigent.
Et pictum video corpus iuuenile rubore,
Sed quem haustus flagris sparsit vbiq; cruor.
Ne palmas morer, aut terebratas cuspide plantas.
Hei mihi, quàm latum pectore vulnus hiat!
Quod tulit æs, quænam hasta tuo intepuisse cruore.
Nec tum æs delicuit? nec fuit hasta cinis?
Cum solipse caput nitidum abditus obscurauit,
Et vasto tellus sit tremefacta sinu?
Debueras Sol æterna ferrugine cælum
Occulere, & terris vsq; negare diem.
Debueras tellus æterno percita motu
Collabi humano haud vltra adeunda pedi.
At vos monstriferi quid tunc ô barbara ponti
Condita dêsertis æquora littoribus?
Quæ vos quæ tenuere moræ? quib. abdita claustris
Hic nulla effusis signa dedistis aquis?
Vos tum diluuio mersas absumere terras
Æquũ erat, atq; hominũ fluctu abolere genus.
Nam quid enim cælum, atque vltores ætheris ignes
Flebilibus precer hic in mea vota modis,
Cum pater & cæli, rapidi moderator & ignis,
Qui poterat flammis omnia diluere,
Ipse suum gnatum pro nobis iusserit vltro
Supplicium infandæ morte subire trabis?
Agnus eras facer ille, sacram mactãdus ad aram,
Nobis æterno hostia sacra patri.
Fixum erat id cælo, nulla pote mole moueri,

Nil sol, nil tellus, nil maria alta iuuent.
Tu quoque te nostræ es largitus sponte saluti,
Et tibi pro cunctis dulce obijsse fuit.
Atq; ideo orabas moriens veniam hostibus ipsis,
Ne foret hoc vlli munus inane tuum.
Hoc quoque nos fruimur, grato sed amore dolemus,
Et memores tumulo soluimus exequias.
Tu tamen exutus, quæ morti obnoxia, viuo
Sedibus ætherijs corpore sceptra tenes.
Venturus nostras extremo tempore noxas
Quæsitum, cum res funditus igne ruent.
Aspice nunc bonus, & dignos nos effice, quos tum
Exemptos pœnis in tua regna vehas.

IN EVCHARISTIAM.

THura pij date thura: volet vapor ater ad auras:
Suppliciter genibus nixi aduoluamur ad aram.
Numen inest, magni præsentia numinis instat:
Christus adest, veroq; animis se corpore nostris
Terrenam in speciem, vescis sub frugibus offert,
Mortalesq; fugit crusti sub imagine visus.
At verò, quod non oculi sensusq; capessunt
Obtusi comprensum, animi vis viuida sentit
Interius, pulsaq; fides caligine monstrat
Indubitata, Dei ex ipsius vocibus orta
Quod neq; percipiant animi, nisi luminis aura
Diuini mœchi extulerint se nubila supra,
Obstitq; hominem penitas, cœlestibus apti.
Ergo age prisca fides nostro succurre labori.

Quod

Quod renuunt sensus, ratio quod nostra refutat,
Ipsa doce, in tenebrisq; tua nos erige luce
Illustrans, certa dum religione parentum
Annua sacra ferunt ciues, tantoq; paratu,
Intenduntq; vias, & textis compita inumbrant,
Hostia qua festam ducenda est sancta per vrbem
Ordine flammarum longo, pompaq; frequenti.
Nos quoq; solennem læti comitemur honorem.
Flore nouo spargamus humum, fundamus odores
Veris opes varias, interq; canamus eundem
Lætitiam ingentem, & sacræ mysteria lucis,
Vt cœli quondam rex omnipotentis homo idem
Ac Deus, humanos indutus corporis artus
Bis sex cum sociis epulatus nocte suprema
Insolitas q. dapes, insuetaq; pocula mensis
Intulerit miranda nouo de more locutus:
Vtq; laboratam cererem, immen dicataq; liba
Fregerit, & sociis dederit partitus in omnes,
Dilueritq; merum patera libantibus eadem,
Vtque omnes verbis extremum affatus amicis
Non illas de more dapes, non pocula sueta
Testatus dare, sed formam sua viscera in illam
Vera, ac viua nouis epulanda apponere mensis.
Hoc est corpus, ait meus hic de vulnere sanguis
Fundendus, commissa hominum qui diluat omnia,
Hoc est, hoc omnes haurite ex pocula fonte.
Sic facite, & posthac seruate in secula morem,
Et sacris moniti iam nunc assuescite mensis:
Nam quoties hæc verba meo mea nomine docti

Nota super sanctis repeteris frugibus ore,
Ipse adero, totoq; epulis subito inserar almis
Corpore, visceribusq; meis, & sanguine opimo
Excipiam lætos, veteris solamen amoris.
Et nunquam nostri hinc abolescet gratia lethi.
Infelix verò his dapibus quicunque carebit
Auersus, tanti meritique & muneris exors:
Nulla illi post funus erunt commercia nostri.
Vos tamen has lustrati animis accedite mensas,
Et manibus puras puris contingite fruges.
Este procul quibus est fædi mens conscia facti,
Vita pijs erit, atque eadem mors sontibus esca.
Vno eodemque salus fluet atque è fonte venenum.
Sic ait, atque suis manibus sese ipse ferebat,
Ipse onus, ipse oneris pariter moderator, & auctor,
Omnes dum sacro libamine pauit ad vnum.
Factorum ac decorum monimentū insigne suorum.
Quem ritum moniti mox seruauere minores,
Libamusq; sacrum sacro cum sanguine corpus.
Nam simul ante aram verba illa augusta sacerdos
Protulit ore premens, cælo dilapsus ab alto
Christus adest, vnaq; epulis se corpore miscet.
Illa crediderim cæli ardua tecta sub hora
Feruere stellatasq; fores atq; ostia pandi,
Plumipedesq; acies læto descendere olympo,
Etterras petere, atque aram se exanima circum
Fundere, cælestique dapes sepire corona,
Et totum effundi tanta ad spectacula cælum,
Dum numen sese terrenis inserat escis.

Non

Non tamen omnino manifesto corpore vulgo
Dat se in conspectum, visus tactusq; refugit
Externa tectus forma, nec crede sapori.
Dum gustu exploras Cererem, laticesq; Lyæos
Diuinum in corpus, versosq; in sanguinis vndam.
Nam penitus re mutata manet ipsa figura,
Quæ fuit ante manet, faciesq;, colorq;, saporq;
Pristinus. & quamuis id sit, quod non fuit ante,
Quale tamē fuit ante, manet, quātumque videtur,
Nil versum exterius, sed enim simile omnia priscæ
Naturæ, vt specie queat vna fallere visus
Obtusos, dum sola oculis & sensibus ipsa
Obiicitur species, frugumq; occurrit imago,
Quæ gustum, visumq; hominū, tactumq; lacessit.
Intus Christus inest, & inobseruabile numen.
Tum, quamuis animo, atq; oculis diuersa simul se
Obiiciant, aliudq; oculis, aliudq; tuentes
Mente volutemus, tantum tamen vna subest res,
Vnaq; vis, neque enim eocunt duo corpora in vno.
Quod ratio vetat, & prorsum natura refellit,
Haud secus exuuias indutus, & ora leonis
Incedat si forte aliquis plaudente theatro,
Non duo tunc pariter considant pelle sub illa
Vir, feraq;, at potius dicam exteriora leonis,
Interiora hominis: quid enim componere fando
Diuina humanis prohibet, sublimibus ima?
Credite mortales, mentesq; abducite ab ægris
Sensibus, atque animo cælum peragrate volucri.
Credite: ne titubate. hic vera est corporis vmbra,

Hic corpus verum, hic est vera cruoris imago,
Hic verus cruor, ipse sui met Christus imago.
Credite mortales: animos adhibete fidemq;.
Mortales genus infirmum confidite dictis
Illius, qui nec fallit, neque fallitur vnquam.
Quando quidem nihil externæ clarissima dictæ
Lucis egent, per seque suo se lumine produnt.
Ante mare, & tellus, & cæli concidat axis,
Illius quàm cassa fides sint aurea dicta,
Sanguine quæ moriens nobis testata reliquit.
Non tamen ad nostras acies venit, hacq; nigranti
Stipat se veluti nebula, atq; obducitur vmbris,
Quanta sit vt nostræ fidei indulgentia tectus
Exploret, non visa iubens nos credere, ceu quæ
Luce palam sunt vsq; oculis obnoxia nostris.
Cum tener orbis adhuc foret, ac pubentibus annis,
Iam tum religio hæc atauos incessit agrestes.
Iam tum aliquis longè præsaga mente recludens
Sacra abstrusa rudem congesto cespite in aram
Triticeos orbes, & liquida vina ferebat,
Plurimaque orabat cæli conuersus ad axem.
Quæ fieri humana nequeunt: ope, cuncta Deo vni
Peruia sunt, & plana potest Deus omnia quando.
Ille potis medijs pueros educere summis
Illæsos, nutuq; iguem sopire furentem.
Ille potis summis seruare in undis,
Vt natet, & non iam propria vi tendat ad ima.
Ille etiam quoties penuria adegit edendi,
Millia multa hominum solis saturauit in agris,

Et cerere

Et cerere è tenui ingentes conflauit acernos.
Illius imperium pauet omnis victa potestas.
Assurgit rerum natura, elementaq; parent
In quamcunque iubet migrantia sæpe figuram.
Qui potuit liquidas in vinum vertere lymphas.
Aut virgam in colubri sinuosos flectere tortus,
Rursus & in veterem formam transferre colubrã,
Non poterat sanctũ in sua viscera vertere cruſtum
Funditus, atque etiam forma ipsa pascere sensus,
Atq; nouam subito ecce oculis offerre figuram,
Nec se conijcere in miras tecto ore latebras.
Illi aliter visum, ne viscera forte cruenta
Humanum horreret genus, attactusq; pauoret,
Dum premeret tremulã mandens subdentib. escam.
Nam sicui veram in speciem manifestius olim
Ostendit sese, nudoque apparuit ore,
Ac tepido emicuit saliens cratere fugatis
Sanguis imaginibus, stetit, immotusq; sacerdos
Abstmuit tactu, atque impasta altaria liquit,
In solitam donec redierunt omnia formam.
Haud secus, admota qui morbis arte medentur,
Ne gustu horrescat languẽs medicamen amarum,
Melle linunt super, & dulci sub cortice condunt.
Ne verò quo liba modo, quo ve ordine quære
Tenuia diuinos Christi conflentur in artus
Visermonis, & omnipotenti numinis aura.
Nullifas hominum mortali corpore septo
Scire ea, vix volucres norunt sine corpore, mentes
Aligerum genus, ætherei gens incola cæli.

Tantum agite: properate: sacris discumbite mensis:
Diuinas libate dapes, libate beata
Pocula, velatumq; dapis sub imagine numen
Concipite. intus inest numen: Deus insidet intus:
Christus adest, & nos inuitat corpore vesco.
Ne dubitate: Deus simul hic simul æthere in alto
Cuctus adest. simul hic simul & quocũq; vocatur,
Rite tamen templis in cunctis omnibus aris,
Diuinum dum farre pio libamus honorem.
Quodque hic, est & ibi pariter discrimine nullo.
Totus ibi, hic totus, neque eum tempus ve, locus ve
Esse vetant, quibus haud diuina obnoxia, vbique
Quin etiam violare manu ne parcite liba
Mystica, & in socios partiri protinus omnes.
Nam fragilem quotcũq, in frusta incideris orbem
Cælestis libi, Christi inuiolabile corpus
Restat idẽ in cunctis, oraq; amplectitur omnes,
Nec findi in partes vllas diuina potest vis.
Nos tamen albentem frugem q, & fissile crustum,
Et liquidos latices veneramur numinis instar.
Non quia sunt ipsum numen color ille, saporque,
Sed quia diuini sint numinis argumenta,
Significentq; oculis, quod mẽs indo altius hauriat,
Quod nequeunt oculi, nequeunt deprendere sensus.
Atq; ideo exiguo quouis in fragmine Christum
Accipimus, quamuis sacrati in parte liquoris
Nãq; subest sanctũ, vt nũquã sine sanguine corp⁹
Sic quoq; nõ suberit sanctus sine corpore sanguis.
Nec toto huic manus, quam quæ pars esse videtur.

Quan-

Quãtus ibi, hîc tantus. Deus haud includitur vllis
In spatiis, nec fas metiri corpora sancta.
Omnis ibi, hîc omnis, hic integer, integer illîc.
Sicut ibi, quanquam ratio diuersa, liquenti
Sepelacu in noctem Lunæ resplendet imago
Plurima, & hîc illîc sese speculantibus offert
Omnib. vsq; eadẽ, atq; sui ipsa simillima vbiq; est.
Sicut item speculi si in partes fregeris orbem,
Quicquid ab aduerso reddebat imaginis orbis,
Integer, illud idem pars quælibet vndique reddet
Nec plura in toto quàm mox in parte videbis.
At verò quanquam qui se sub frugibus offert,
Ille idem est, patris ætherea qui regnat in aula,
Hic aliter tamen, atq; illic, vtcunq; se habet res,
Ille idem est, etiam trabe qui pendebat ab alta.
Hic tamen exemptus morti vim haud accipit vllam
Artubus immortale, atq; impenetrabile corpus,
Cui morbi nihil officiant, algor ve, fames ve:
Nec toties morti locus est in corpore Christi,
Qui semel admissi, pro nostris obtulit vltro
Ipse suum caput æterno sacra victima patri.
Multa licet sanctis toties eat hostia ab aris,
Et matutinis renouentur funera sacris.
Tum quamuis, dum languentum seruantur in vsus
Sancta adytis occlusa, situ consumpta vetusto
Interdum aspicias, squalentiaq; exiguus mus
Carpserit, aut similes tulerint libamina pestes,
Vim nullam admittit tamen inuiolabile corpus:
Nam rerum species vbi captæ peste teneri

Pollutæ numen subito euanescit in auram,
Corporis exuuiæ laceras, sine honore relinquent.
Relliquiæ restant ambesæ, ingloria signa.
Quæ pietas, qui tantus amor tibi maxime rerum,
Vt Deus æterni soboles æterna parentis
Tam fragili ingrediens vltro pro fruge venires
Atq; homini fieres repetitis pabula mensis,
Et matutinis toties sacra hostia in aris?
Hoc erat ille sacer, qui quondam apparuit agnus
Suppositus pueri insontis pro cæde parata.
Hoc erat ille vetus quem gens epulata quotannis
Mandebat tritè, ac solenni more sacrorum,
Cum festinata cerere, atque agrestibus herbis.
Festinata Ceres tu nobis, tu mola adorea.
Farq; pium, tu liba sacras lectissima in vsus,
Liba, quibus nullis fas quondam assuesse profano.
Hoc erat illa atauis deserta per inuia nostris
Protinus è cælo veniens errantibus esca.
Copia nil aliud tostæ tanta illa volucris
Desuper insolitum nidorem halantibus auris,
Nil aliud ros concretus portenderat ille
Dulcis, & optatos referens cuique ore sapores.
Vescimur hoc verè nunc cæli rore, fugata
Nube palàm: veros nunc ista è cautе liquores
Haurimus, lateriq; tui nos irrigat vnda
Mixta mero suaues misces, namq; inde liquores,
Et dulci ambrosia, dulci nos nectare pascis.
O hominum miserate famem, miserate labores,
Vno cùm satures tot cæli examina verbo

Aituum

Aituum cælestùm acies tot millia millium,
Quæ tibi tanta fuit rerum pulcherrime cura?
Qui tibi tantus amor nostri, vt tua viscera nobis
Obijceres epulanda, dares te in pocula, in escam,
Quos tamen ex humili finxisti puluere quondam
Infirmos, decorisq; tui nihil instar habentes?
Tu volucris fœta illa, tuo quæ sanguine natos,
Visceribusq; tuis terebrato pectore pascis.
Tu, quoties facimus, teque vltro in vota vocamus
Verborum memores, cæli ecce allapsus ab aula
Candidus ille venis agnus, viua hostia ad aram,
Quam veterum portendebant oracula vatum,
Cordaq; nostra simul replet ecce inopina voluptas.
Felicimus tenui liquidis te murmure ab astris
Visceribus non nostra tuis quò viscera alantur,
Nec tuus vt sanguis nostri pars sanguinis hausti
Euadat, neque enim confuso corpore in vnum
Miscentur, quæ morte carent mortalibus addita.
At potius veluti gemmæq;, aurumq; medentur
Corporibus sæpe affectis, morbisq; resistunt:
Non quod cæ stomachi rapido concocta calore
Paulatim sese languentum in viscera vertant:
Sed quia vi quadam inspergant admota latenti
Letitiam, dulciq; hilarent præcordia motu.
Sic quoque tu nostris animis, & mentibus hærens
Robur ades, vires occultaq; pabula præbes,
Nec quicquã in nostros tua viscera digeris artus:
Sed potius nos admotus te vertis in ipsum.
Hinc primum specimen degustant corpora nostra

Vitæ immortalis, superumque assueſcimus æuo.
Quippe hominum ſic diffuſus per pectora vbique
Mutua mortales concordes fœdere iungis
Æterno: quos paſcis amas, quos corpore ſancto
Refficis, vno eodemque repente in amore caleſcunt
Et dulci inter ſe nodo iuncti vſq; tenentur,
Atque ita nobiſcum Deus hic mortalibus oris
Vſque manes, verti dum cæli deſinat orbis,
Olim vt pollicitus nec habent promiſſa regreſſum.
Te duce ſecuri gradimur per quæque viarum
Aſpera, ſuſcepto te non deeſt copia victus.
Tu dux, tu comes: æterni tu copia victus.
Et quæ deficimus, tu nobis omnia ſupples,
Si qua forte labant in nobis ſpesque fidesque,
Continuo tua nutantes præſentia firmat.
Teque omnis præſente viget fiducia noſtra,
Solis nota pijs, vulgo inconceſſa voluptas.
Accedo has quoties epulas, ſubito æthera mente
Concipio, ſubito mihi ſenſus eripi, omnes,
Inq; tui aſpectu liquido ardens corde quieſco,
Sanctũ, auguſtum, almũ, cæli admirabile munus,
Qua te voce ſonem? quo te nunc nomine dicam?
Nullum te dignum reperimus carmine nomen.
Nullum te dignum verbis molimur honorem.
Salue vita hominum, non enarrabile donum,
Deſuper illabens noua cælo gratia aperto.
Per te melliflui rorant dulcedine montes:
Per te melliflуæ complentur nectare valles.
Omnia inexhauſto mellis torrente redundant.

Omnia

Omnia amant: ſancti tu nobis pabula amoris
Sufficis, æterni tu nobis pocula amoris,
Ipſe amor, ipſa animis noſtris innexa voluptas.

I. Christo Opt. Max. De Carolo V. Imper.

De coniuratis Germanis hæc dicat arma
Chriſte tibi, has victor Carolus exuuias.
Non hoc ille ſibi tanto diſcrimine bellum eſt
Aggreſſus, curæ ſed tua cauſa fuit:
Quo gentem euerſas victam reuocaret ad aras,
Ne caderet priſcus religionis honos:
Obiecit ſeſe furiis Aquilonis iniquis,
Nec timuit ſæuis obuius ire feris.
Vicit iõ, & fuſos diſiecit montibus hoſtes.
Gens fera procubuit Cæſaris ante pedes.
Iamque adeo ille, animo ſibi qui promiſerat alto
Imperia atque Aquilas, cernitur iré minor.
Qui gentem in regem regni ſpe captus inani,
Inque ſuum armauit membra coacta caput.
Quo ruis? ah demens? qua te tam dira cupido
Impulit? ipſe tuum tendis in exitium.
Sic adeo virtus, ſic magni Cæſaris arma
Nota tibi, & nuſquam cedere docta manus?
Non Aquilæ imbellis fortis contendit hirundo:
Non metuit cerui cornua longa leo.
Cùm pugna abſtinuit, tua demens arma timori
Eſſe ratus ſubito tu tibi victor eras,
Tollebas que animo vento tumefactus inani.

Iam meditans ipsi demere sceptra Ioui.
Ille autem, parcens cum prælia detractaret,
Horrebat gentis cæde madere suæ,
Contigit in nulla tandem victoria cæde:
Victus es, & nusquã sanguine inundat humus.
Hac opus arte fuit, cognatæ ita parcere genti:
Hoc decuit ciues vincere marte pium.
Haud minor inuitos ciues seruasse putandus,
Quam foret externos sternere cæde, labor.
Sed quoties renuit collatis cernere signis,
Te toties vicit: ter tua causa iacet,
Terq; piam Deus hac causam ratione probauit.
Pro ueros teterunt numina. cede Deo,
Cede, animusque tumentibus altos exue fastus,
Et patrum sanctis legibus obsequere.
Nec tantum in te posit amor sceleratus habendi.
Desine sacrilega carpere sacra manu,
Iam redeat versa ad ritus Germania auitos
Armipotens, prisco viuere more iuuet.
Sentiat vnanimis nobiscum nube remota:
Sit nobis eadem religio, & pietas.
Si qua tamen lapsis contagia moribus obsunt,
Mutua communi probra lauamus aqua.
Et quæ de spicio palantia deflexêre,
Priscorum ad rectum nos reuocemus iter,
Interea Cæsar claris assuete triumphis,
Qua iam cœpisti tendere perge via.
Hac iter ad cælum: duriq; clariq; labores
Exemptum mortis te super astra vehent,

Iamque

Iamque tibi longe cedit superata vetustas:
Iam tua Romuliam gloria obumbrat auos.
Et maiora manent, licet hæc sint maxima. de te
Sidera venturi nuncia mira parant.
Grata tua cælo pietas, mensque optima: nil est
Quod metuat virtus præside tuta Deo.
I præstans animi maioraq; mente capesse,
I decus, i vere gloria militiæ.
Ille eris, immensum qui Christi legibus orbem
Subijcias, vbi Sol cumq; colorat humum.
Iam iam vnum duce te reget vnus pastor ouile.
Disiectas cogi te duce oportet oues.
Christe gregis pastor tanti, rex maxime regum,
Huic tua pugnanti prælia dextera des.
Cumq; tua intrepidus subeat tot vbique pericla
Pro causa, obiectis da superare malis.
Atque diu incolumen serua mortalibus oris.
Hoc tuta in terris vindice sit pietas.

IN I. CHRISTI CRVCEM.

NAm qd̃ te memorẽ, quo cæsũ è vertice ligniũ
Dulce optãti animo mihi robur, amabilis ar-
Te bona crux nimbi, tempestatesq; coruscæ, (bor
Infernaq; potestates fugiuntq;, tremuntque,
Inq; tuos aciem nequeunt intendere ramos.
Infelix olim fueras feraleque lignum
Supplicij genus, informis trabs hospita letbi.
Nũc prope numẽ habes sãcta & venerabilis arbor,
Cælo mixta comas, caput inter sidera condis

Hospitis ingentis pulcherrima reddita tactu.
Te tulit ante humeris quem tu mox ipsa tulisti
Rex hominum, superumque, Dei certissima proles.
Depositi ingentis, capitis tibi credita cura
Tam cari: tanti tu pignoris unica custos.
Fortuna, tibi diuinos contigit artus
Tangere tam sanctique inspergi rore cruoris.
Fortunata salus in te omnis nostra pependit:
In te meta fuit nostrorum extrema malorum.
Per te iam pater omnipotens mortalibus ægris
Dat veniam & veteres bonus obliuiscitur iras,
Pro nobis stetit, atque reis pro sontibus ipse
Filius orauit causam, & nec diluit vltro
Crimina. tu sedes erranti grata fuisti.
Victima pro nobis magno sese ille parenti
Obtulit: oblatio tu nobilis ara fuisti.
Illum afflictum atro sudantem sanguine præsens
Vidisti, & vitam per cuncta exempla trahentem
Tandem animam longis singultibus expirantem.
Fortunata arbos, in te ille vnicus ales
Deposuit senium, moribundosque exuit artus,
Vt nouus exurgens rursus, nitidusque iuuenta
Æthereas penniscæli remearet ad auras
Omnigenum volucrum cantu: & plaudentib. alit.
Fortunata arbos, in te fœta illa volucris
Molle sibi rostro pectus terebrauit acuto,
Atque suo implumes saturauit sanguine natos.
Quæ pietas? qui tantus amor? nos crimine nostro
Occidimus: moriens nos ille à morte reduxit,

Dele-

Deleuitque notas quæ non contraxerat ipse:
Nos ideo nunquam è stratis consurgimus orta
Luce, vel ingressa nocte ad strata redimus,
Nostra tuo quin nos armamus pectora signo,
Et tua lustratæ imprimimus vestigia fronti.
Nil agimus, nil incipimus, nil pectore magnum
Molimur, non ante tuo munimine tecti.
Auspiciis tu nostra tuis incepta secundas.
Tu nostrum augurium, tu sors, tu prætepis omen.
Quin etiam ad quosuis motus, ad murmura quæq;.
Et strepitus improuisus nocteque, dieque
Ad tua confugimus tremefacti protinus arma,
Queis freti vanum reuocamus corde timorem,
Proinde tibi magni curuato poplite reges
Oscula dant proni, potisque insignibus vltro,
Assurgunt, tectamq; auro gemmisq; micantem
Suspendunt inter baccata monilia collo,
Et duce te audentes in aperta pericula vadunt,
Præmittuntq, tuum pugnanda in prœlia signum.
Iamq; Aquilis tua Romulidûm magè nota figura
Hoc signo dux in campis pugnauit opertis (est,
Inclytus infernas acies, obscœnaq; contra
Castra, Erebiq; plagas victor penetrauit ad imas.
Eximitque pios vinclis, & carcere cæco,
Quos secum spoliis veheret super æthera opimis.
Nobile tu signum, tu pompæ insigne præibas
Semper, & egregii testis prænuntia facti.
Templorum te culminibus, te turribus altis
Erigimus: tu summa tenes fastigia: vbique

Turres, tecta tua sunt omnia tuta sub umbra,
Cumq; omnes nos extremo sub tempore vitæ
Deseruerit comes remanes tu sola, nec unquam
Amplexu, dum spiramus, dimellere nostro.
Nec tantum vivos, sed & auræ munere cassos
Tutaris, positosq; cauis impressa sepulchris.
Quid mirum summo si te veneramur honore?
Ipsi etiam pueri læti, immixtæq; puellæ
Serta tibi & flores nectunt, tibi carmina dicunt,
Te celebrant cætu, te festa fronde coronant.
Iamq; adeo late in terris tibi templa, tibi aras
Mortales statuunt, tibi cerea dona cremantur,
Et pia thura, diemq; tuo de nomine dicunt.
Ac prope diuinos orbis largitur honores,
Haud quia sit numen, quia sit tibi sensus, attolli
Ista ferunt, cuius leto tibi gloria parta est.
Quæ suprema dies arsuro vbi venerit orbi,
Sideris in morem fulgebis, & æthere toto
Flagrantem insolita lustrabis lampade mundum.
Luce pios addes animos, at sontibus ingens
Horror eris. cupient retro transacta referri;
Lustra, suis frustra dirantes oblivia factis.
Tu lignum porro illud eras, medicabile lignum,
Tactu cuius aqua in dulcem fons versus amarus.
Tu lignũ genus in quo hominum genus omne ani-
Seruatũ quondam immensi seua sit ab undis (mãtũ
Tunc etiam malus, tunc ille altissimus olim,
In quo sublatus pendebat aheneus anguis?
In te oculos conuersi omnes, conuersa tenebant

Ora:

Ora: salus id erat serpentum morsibus ictis.
Quippe hominũ infernus genus omne momorderat
Tu nobis, in complexo serpente mederis (anguis.
Omnibus, & validos in pristina sospita reddis.
Tu nos infernis penè haustos eripis undis:
Tu dulces in aquas fonteis conuertis amaros:
Et lacrymas tandem nostras in gaudia vertis:
Salue hominũ indubitata salus, spes certa quietis
Æternæ, per te patet alti ianua cæli.
Vtq; orbi quõdam ingressa est mors arbore ab illa,
Per te hominum generi sic tandẽ reddita vita est.
Effice mortales curis mortalibus omnes
Oblitis per te diuina luce fruamur,
Amplexiq; tuos tollamur in ardua ramos:
Vitam autem quia non datur omnibus exhalare
Tali in sede, ipsumq; imitari funere regem,
Vt pueri infirmo nequeunt medicamina ferre
Corpore, & altrices ipsæ acria pocula sumunt,
Ad pueros virtus tamen hausto in lacte redũdat:
Sic fluat extincti diuino é corpore regis
In nos trans fusus dolor, & præcordia tangat.
Saltem animo, saltem mæsto doleamus amore
Noctes atq; dies, neq; nos conturbet amaror,
Verum ea amarities nobis medeatur, & ægræ
Quæ nunc nostra iacent recreentur corda, necisq;
Illius emanet nostra in præcordia virtus,
Sponte suo nostras qui soluit sanguine pœnas.

MAGNÆ MATRI VIRGINI.

AT quo diua tuas mortali carmine laudes
Ingrediar, quas cæleſtes cæleſtibus oris
Vix audent tentare chori? nec mole grauantur
Corpora, atque tuos coram mirantur honores.
Ipſe mihi quoties animum tua viuida imago
Impulit, atque aciem te contra tollere tendo,
Obruor, & nimia perfundor luce, nec abſens
Ferre tui valeo radios, aut ſpicula vultus.
Nam tu Sole velut diuinum corpus amicta
Incedis regina, caput redimita coronis
Sidereis, tibi ſub pedibus micat aurea luna,
Igneaq; aſtra premis ſubter labentia mundi.
Mente olim pater omnipotens te legerat alta
(Nondum mundus erat) multis de millibus vnam,
Quæ cæli regem pareres enixa ſub auras.
Atque ideo poſtquam diuino fœdere rupto
Primus in vrbe parens hominum ſe perdidit ipſe,
Seque ſuumque genus veniens corrupit in æuum,
Sola malo exorta es, veteriq; imperuia noxæ,
Seu tua tegenitrix intacta, & prorſus auita
Secretam maculæ grauida concepit in aluo.
Seu ſimul atq; vtero concreta es cælicolûm rex
Communem exemit labem puramq; reliquit,
Ne tuus exoriens pura dilapſus ab æthra
Parte olim fœtus foret inſincerus ab vlla,
Nec priſcam traheret materno à ſanguine labem.
Teq; dehinc creſcens procul omni innoxia culpæ
Sanctam, incorruptam ſeruaſti præſide amico

Tuta

Tuta Deo, ac veluti latis nitidiſſima campis
Virga oritur, primosque nouo dans vertice flores
In regum fortunatos traducitur hortos:
Continuo ſedes liquiſti paruula auitas,
Templi adytis oblata, parentum debita votis,
Sancta vbi priſcorum vatum monimenta reuolues
Senſiſti ſuperûm regem tot vocibus olim
Promiſſum terris mortali matre oriturum.
Iam tum lætitia, dulcique cupidine pectus
Capta, Deum caſta verſabas mente propinquum,
Et venerans matri fœtæ pia dona parabas,
Si fors ô veſtris ea ſors contingeret oris,
Si veſtro conceſſa forent ea munera ſeclo.
Neſcia venturi nondum tua gaudia cernis.
Nondum Nympha tuos perſentis pectore honores.
Iam iam, nulla mora, aduenient demiſſus ab aſtris
Nuntius ille tuas quam lætis vocibus aures
Mulcebit? quanto implebit præcordia amore
Pennipotens? tu cælicolum acceptiſſima regi,
Plena Deo, nuribus felix magis omnibus illa es.
Parce metu: humanum virgo obliuiſcere morem:
Concipe diuinos hauſtus, teque inſere Cælo.
Non aliam porrò manet huius gloria partus.
Tu rerum auctorem tactus ignara virilis
Concipies grauis ætherea diuinitus aura,
Solaque virgineum ſeruabis fœta pudorem,
Vellus vti lanæ impenetrabile reſtitit imbri,
Cetera cùm madeant grauib circũ humida nimbis?
Tu porta æternum clauſa ſuperum ipſe per illam

Ingreditur rector nec claustra immota resignat
Tu rabus illeoculis flamma crepitante cremari
Visus, avillæ mansere instar pinifrondes.
Hinc etiam pueris media in fornace pepercit
Ignis, & innocuæ lambebant corpora flammæ.
Hæc te monstra petūt vnā, hæc miracula tangūt.
Promissis nec sera fides: simul ecce repente
Cum tonitru medium veluti discedere cælum
Vidisti, simul auricoma circundata nube
Sensisti præsens in te descendere numen
Desuper afflatam leuiter spirantibus auris.
Quis tibi tunc sensus? qui virgo in pectore motus?
Credo equidem, tibi cor dulci flagrabat amore,
Et penitus totis ardebas suaue medullis,
Tum quoq; lætitia, ac mira dulcedine pectus
Delicuisse reor, tibi cum mundana petenti
Læta occurrit anus cognato à sanguine iuncta,
Atq; vtero exultante tuos præsensit honores,
Felicemq; vteri, te terq; quaterq; vocauit.
Tu vero teneri qualis rosa plena pudoris,
Ore rubens cælo referebas carmine grates,
Teq; adeo indignam & meritam nil tale canebas.
Parua sed hæc, maiora manent. date lilia plenis,
Virginei date thura chori, date serta canistris:
Nascitur humana sub imagine, nascitur infans,
Qui semper fuit, est, & erit, sine fine sine vllis
Principijs Deus, immensi quem mœnia mundi
Non capiunt, visusq; hominum, tactusq; refugit.
Sæpe mihi videor te poplite cernere virgo

Sub-

Subnixam, infantemq; recens mirarier ortum
Flagrantem, & radijs late vibrantibus aureum,
Teq; tuos prono venerantem pectore fœtus,
Attonitumq; senem tantis vix hisce monstris.
Felices nimium pastores ô quibus olim
Contigit in stabulis insuetos cernere partus.
Tantum ô si quoque mesi secula vestra tulissent,
Pauissemq; meas vestris in saltibus agnas:
Me sine monstratū vos nunquam issetis ad antrū
Carminibus moniti cælestibus, ipse ego primus
Speluncæ foribus virides sylvestria myrtos
Munera suspendissem, & florea serta tulissem,
Insuper & canna cecinissem carmina agresti,
Carmina, quæ tibi nunc regina vtcunq; labore.
Nec me felici quisquam extrusisset ab antro
Amplius. vsq; tibi famulare dulce fuisset,
Infantiq; seniq; tuo tum meneque vestro
Indignum viles stipulas substernere asello.
Hic ego vidissem reges puero ampla ferentes
Munera ab Æthiopum terris duce sidere vectos
Ante tuos, cariq; pedes procumbere nati.
Vidissem volucreste mira in veste ministros
Sæpius affari, curasq; auertere dictis,
Solariq; inopem vario in discrimine rerum,
Dum puero metuis, capitiq; pericula caro
Longe arces animo semper suspensa labanti.
Vsque adeo senis in templo morientis inhærent
Sensibus extremæ voces, cum iussa recenti
Pro partu geminas aris fers dona columbas,

Affore, cùm tibi virgo animũ dolor occupet ingens,
Et quasi cor gelidum pertranseat ensis adactus.
Nec veterum deerant responsa horrentia vatum,
Gnatum pro multis mactandum funere acerbo.
Iamque minis tum facta fides, iam nuntius ales
Nocte senem monet in somnis consurgere, tecumque
Accelerare fugam, patriæ neque fidere terræ,
Ne rex, dum sceptris cauet haud securus auitis,
Diuinam sobolem crudo necet efferus ense.
Impie, mentis ubi es? quo te rerum impulit error?
Quid pueros iugulas curis, & ab vbere raptos?
Tene putas posse æternis occurrere olympi
Consiliis? morti nondum est obnoxius infans,
Nondum iussa patris supremi munera obiuit
In terris: nondum factis se ingentibus orbi
Supra hominem ostendit per tot miracula rerum,
Quæ non humanis opibus, non artibus edet:
Ante nouas condet leges, noua fœdera mundo:
Ante salisficco pede cærula percurrenda:
Sedandi imperio fluctus, canæq; procellæ:
Ante graues linquent languentia corpora morbi
Illius ad nutum rursusque ad munera vitæ
Consurgent, quorum tellus iam texerat ossa.
Ille etiam prius exigua, mirabile fruge
Millia multa hominum desertis pascet in oris.
Ille etiam tacitas hominum intra pectora curas
Inspiciet: siluæ arebunt, terræq; dehiscent,
Nec grauia ora ferent, verbis dum fulmina, hostes,
Omnia quæ coram admirans lætabere virgo.

In

In primis tibi cor mira dulcedine tanget,
Cùm puer in templis, adolent dum sacra, relictus,
Quæsitusq; diu velut ecce repente oriens Sol
Lucidus, ore oculisq; nitentibus apparebit.
Illum de magnis mirabere rebus agentem,
Et veterum dictis reserantem oracula vatum
Primores inter proceres, iuuenumq; magistros,
Quos omnis iam tum bis sex vixe messibus actis
Erudiet puer, atq; rudes docto arguet ore
Aureus, immortale sonans (mirabile dictu)
Sensibus illapsus penitus præcordia tanget,
Et dulcem toto iaciet de corpore amorem
Luce recens orta, vel sidere pulchrior aureo.
Tunc illam circumfusæ longo ordine matres
Laudibus attollent, quæ tales optima partus
Ediderit, teneris que immulserit vbera labris
Illum amplexa sinu, toto illi pectore inhærens
Oscula fragranti capiti, dabis oscula fronti
Sidereæ, stellisque pares libabis ocellos
Ore alterna flagrans dulci præcordia amore.
Nec minus inde etiam tacita lætabere mente,
Fontis aquam latices cum bacchi vertet in atros
Te mandante, tuo promet liquentia vina
Munere, & insolitos hospes mirabitur haustus.
Hæc tibi mater erunt: oberit nihil ante tyranni
Vesani furor, ipsa tamen cælestibus vltro
Consiliis pare, quæ fidus detulit ales.
Tolle moras: pete Niliacas interrita sedes.
Cuncta fauent: tibi nox nigrantes explicat alas,

Et te sublustri gradientem amplectitur umbra.
Cernis vt intonsi præruptæ cacumina montes
Demittãt, plaudantq; comis nemora alta coruscis,
Et solitum præter varios humus afflet odores?
Illa, credo, etiam noctu volucresq;, feræq;
Aduentante Deo numen sensere propinquum,
Obuiaq; abrupto stupuerunt, flumina cursu,
Donec lætandi vos Nilus condidit alueo,
Fama vbi iam totam non læta impleuerat oram
Bethlen largifluo puerorum undasse cruore,
Dum tuus ante omnes nequiquã quæritur infans.
Quid tibi tunc animi? toto hæsit pectore sanguis,
Et tua ceu gelidus subijt præcordia mucro.
At non hic virgo vestrorum hæc meta laborum
Hæserat, ingentis neque erant ea debita luctus
Tempora: verum olim longe maiora manebant.
O dolor: horrendæ quis morti crederet illum
Deberi, pater est cui clari rector olympi,
Cui mare, cui tellus, cui cælum paret & æther?
Verum sponte neci caput obuius obtulit ipse,
Primi hominum vt lueret sceleris exitiale cruor
Ipse suo, morienq; genus mortale piaret,
Id placitum patri æternum, cæloq; sedebat.
Id quoq, venturi virgo tu præscia noras,
Cuncta oblita velut tamẽ, atq ignara malorum,
(Tantus amor matris) crudeli victa dolore es.
Fama tuas simul ac sæuissima percutit aures,
Heu gnatum, celere exceptum insidijsq; suorum
Vnigenam summos, fœdatam immaniter artus

Trudi

Trudi ad supplicium atq; trabẽ iam stare nefandam
Exilijsse ferunt subito extra mœnia, & omnes,
Te plangore vias, queruloque impleſſe vlulatu.
Qualis auis pastu rediens, cui pastor ab alta
Arbore suspensum nidum deiecit, & aufert
Implumes fœtus etiam nunc ore querentes,
Illa volat circum, vix se raptoris abore
Temperat, & querulis late loca vocibus implet.
Tunc tua inhumanæ miseratæ incommoda rupes,
Atque tuo aereæ siluæ doluere dolore.
Ast vbi pendentem ferali robore porrò
Vidisti approperans mediaq; in morte tenerũ
Iactantem huc, illuc oculos si forte suorum
Si quem forte alas inimicas cerneret inter.
Deficis, & sessos ægrè collaberis artus.
Quos gemitus? quas deinde trabẽ cõplexa querelas
Ore dabas? nonne hæc olim tibi gaudia cælo,
Non promissa tibi hæc diuino pignore dona.
Sic nuribus, te felicem magis omnibus vnam?
Sic ventura tuos florere in sæcula honores?
Felices illas fortunatasq; vocabas
Pignora cara quibus flere ipso in limine vitæ
Contigit, & longo paulatim assuescere luctu.
Parcite mortales, ter illac sortẽ tentes,
Quos omnes in se, atque in sua funera mater
Victa animi armatos lacrymosis vocibus excit,
Ipsa queq, vt simul in trunco moriatur eodem,
Parcite, & aeria imbosa cacumina montes,
Ne cadit in matrem subita commissa ruina,

Exorata licet, licet vltro sæpe vocata,
Dum iuuat immitem sic saltem explere dolorem.
At non sic etiam positus carę genitricis
Filius oblitus media te in morte supremum est
Affatus: quas ô voces: quæ verba vel ipsi
Pectore ab inualido rupit miserabilis hostis?
Tandem in te alı moriens morientia lumina liquit,
Et dulcem, vt potuit, vultu seruauit amorem
Hic tu muta siles, lacrymisq; absumpta profusis
Non iam vllos gemitus, non iam vllos amplius edis
Singultus: tacito dolor intus pectore sæuit.
Ipsa parens frugum pro te mœstissima tellus
Planxit, & ingenti tremuit succussa fragore,
Et silices erat hic nulla vi cernere apertos
Findere se, & mœsti, vt poterant dare signa doloris,
Palluit aspectu cælum, atque illustre repente
Desuper insolitis umbris caput alta petens Sol
Occuluit, medioque die nox plurima oborta est,
Et populi æternas mundo tenuere tenebras.
At non te longo virgo intabescere luctu
Passus, vbi primos lux tertia protulit ortus,
Iam nigras Erebi sedes populatus, & umbris
Et ducens sursum manes animasq; piorum
Euasit tumulo, saxumq; reliquit inane,
Atq; tibi primum diuino apparuit ore:
Post aliis sibi quos lectos subiunxerat olim
Consortes tantorum operum, sociosq; laborum.
Quas lacrymas tibi crediderim excussisse repentem
Lætitiam? quali tibi tum præcordia motu

Exul

Exultasse? fides tua quæ præsenserat vsq;.
Nunc oculis adaperta vides: nunc clara liquet res.
Aspice vt exutus moribundos filius artus
Diuinam induerit speciem, inuiolabile corpus
Insolitis radiis, insueta luce coruscum.
Parua mora: hinc terris illum supera alta relictis
Vidisti petere, atq; caua se condere nube,
Ad cælumq; aperire viam mortalibus ægris.
Nec tamen in terris desertam, inopemq; reliquit,
Dum mortalis adhuc vitali vescetis aura,
Ipse sed omnipotens tibi plurimus insidet, & te
Noctes atq; dies præsenti numine seruat,
Præside quo quæcunq; premant secura malorum,
Cælestium degis moribundo corpore vitam,
Nunc veterum relegens latebrosa oracula vatum,
Nunc animo cælum peragrans, totaq; volutans
Mente Deum, frueris nati omnipotentis amico
Numine perpetuum tibi qui tum afflat amorem.
Desuper ambrosia hac dulci hoc te nectare pascit.
Iamque dies aderat lætissima quæ tibi terras
Linquere fas erat, & claro succedere cælo.
Vix placido moriens clausisti lumina letho,
Turbine corriperis rapido, veheris q; per auras
Solis inardescens radiis, te lucida nubes
Purpurea longè fulgentem amplectitur aura,
Te circumuolitant dextra, læuaq; frequentes
Alituum cœtus, cæli stellantis alumni,
Subuectam q; ministerio te præpetis alæ
In sublime ferunt sanctæ de vertice Idumes.

Pastores admirati videre sub auras
Enantem, & claro signantem tramite cælum.
Talis ab Eois aurora attollitur vndis,
Talis luna recens roseo caput exerit ortu,
Vtraque sed longè obtuso tibi lumine cedit.
Sed neq; te primo iubare æquet maximus ipse
Sol lucis fons exoriens comitantibus horis.
Sic cælum expectata subis, thiasiq; choriq;
Te circum, & liquidi resonant per nubila cantus
Castrorum in morem, nitidis cum exercitus armis
Pulcher it, æreæ acies de monte aduersa refulget.
Antiqui proceres, gentis decora alta vetustæ
Occurrunt, vatesq; pij ventura loquuti
Excipiunt lætam, & summa ad fastigia ducunt,
Lætitiaq; fremunt superi. Mariam alta beati
Ingeminãt per templa chori, Mariamq. frequẽtant,
Ingentiq; procul reboant supera ardua plausu,
Et totum exercent intus noua gaudia cælum.
Filius hic etiam sancti regnator olympi,
Qui dextræ æterni patris assidet, æthera torquens,
Optatos dedit amplexus, tibiq; oscula fixit
Pronus, & æterno matrem deuinxit amore.
Ast pater insignem solio sublimis ab alto
Æterna capitiimplicui: de fronde coronam,
Affixitq; tuæ gemmantia sidera fronti,
Et super altituum superum templum omne locauit
Sublimem: rerum dominam, cæliq; potentem,
Vnde humiles mundi labentis despicis orbes,
Lunamq;, Stellasq;, videntemq; omnia Solem,

Angu-

Angustæq; procul telluris inertia rides
Pondera, & insanis exercita pectora curis.
Salue sancta parens: eadem salue innuba virgo,
Regia progenies genus alto à sanguine Iudæ,
Cui pater omnipotens pleno se numine fudit,
Gratiaq; acceptam matres super extulit omnes,
Qua primum dias prodisti, in luminis auras,
Luce eadem nostræ spes est exorta salutis.
Fœmineos lapsus, ignominiamq; pudendam
Vita tui generis genus ipsum ad sidera tollis.
Prisca hominũ genitrix, & matrũ maxima mater
Prima tulit generi tristis contagia lethi.
Tu virgo longo post tempore prima salutem
Felici peperisti vtero mortalibus ægris.
Illa dedit merso lacrymas, tu gaudia mundo.
Illa homini inuexit pœnas, tu præmia, per te
Ianua aperta pijs cæli, quam clauserat illa
Circumuenta dolis maleſuadi & fraude colubri.
Ipsum tu valido victrix pede proteris anguem,
Fruſtra insultantemq;, & sibila colla mouentem.
Munere quo superas cæli regina per oras
Inuoheris, cæliq; nurus te mille sequuntur,
Mille chori celebrant seruatricemq; frequentant.
Cælicolæ assurgunt omnes, tibi regia paret
Ætheris immensi, quodcunq; vbicunq; creatum,
Infra te longè iacet, & tua iussa faciẽt.
Nos quoq; diuinos, vt cuiq; est copia, honores
Largimur, tibi centum aræ, tibi maxima centum
Thure calent delabra: tuis pia munera templis

Afferimus casiasq;, & nardi halantis aristas.
Ipsæ te matres adeunt, peplumq; ferentes
Textilibus donis augent, & templa coronant
Primitiis florum, ac suspensis frondibus umbrant.
Vt primum fari incipiunt, te nomine iussi
Compellant, primaq; sonant te voce minores.
Omnis vbique tuis indulget laudibus ætas,
Omnis vbiq; domus, totæ de turribus vrbes
Te veniente die, te decedente salutant,
Plurimaq; auratis resonat tibi tibia templis,
Tu laudes bona mortales, tu munera vocis
Humanæ non spernis, opis nihil indiga nostræ.
Vota hominumq; precesq; audis, vbicumq; vocatæ
Rite tamen nostrosq; leuas miserata labores.
Tu bellum morbosq; graues, pestemq;, famemq;
Auertis, cæliq; minas tot sospita mortes,
Tot clades, tot das miseris euadere casus.
Vtq; mari magno iactatos turbine nautas
Seruat stella, polo si tandem affulserit alto:
Sic tua lux, quæcunq; instet, quæcunq; premant vi,
Nos regit, inq; omni tutos discrimine reddit.
Nunc ô stella maris nostri nos aspice præsens:
Eripe tot pelagi pene hausros fluctibus atris.
Nunc lucem, lucisq; tuæ iubar exere, & orbi
Exorere, ac radiis nigrantem discute nubem.
Ne quæso, ne nos inopes hîc desere, si quid
Dulce tibi fuit in terris: & amabile quicquam,
Per te, per carum oramus tua pignora natum,
Perq; sinus illos, quibus hærens vagiit infans,
Brachiaq;

Brachiaq; implicuit collo, innexusq; pependit
Dulce onus interdũ perq; vbera quæ tener hausit,
Per pueri dulces risus, perq; oscula blanda,
Per teneros lusus, per quicquid deniq; in illo
Dulce fuit tibi curarum, gratumq; leuamen,
Ipsum illum patris ad solium complexa precando
Da genitrix facilem: & si forte piacula nostra
Auersum terris faciunt, tu sedula nobis
Concilia, vt iustas patris in nos leniat iras.
Et quæcunq; suis meritò miscet ve paratve,
Diluat ille sui præsenti rore cruoris.
Mille procul cerno nobis instare pericla,
Mille neces, rebus prope versis, mille ruinas.
In nos Turca ferox toto ruit agmine, & armis
Cuncta mouens nos extremis conatibus vrget,
Iamq; sibi ingentes orbis promittit habenas.
Interea nostri, quos huic se opponere monstro
Æquum erat, inter se reges fera bella mouentes
Confligunt, totoq; (nefas) concurritur orbe.
Tu tantum terrorem animis labentibus aufer.
Tu nobis tu diua, pios miserata, quietem
Redde petens, placida miteſcant ſecula pace.

BEATO MICHAELI.

Quem te esse dicam præpetum pulcherrime,
Quo te profectum ex agmine,
Cæli volatu qui pererras atria
Armis corruscus aureis?
Tune ille cælitum inclytus princeps ducum

Dux alitum ales mentium.
Quas ipse in orbis maximus primordio
Creauit omnium sator,
Aulæq; præposuit beatos incolas
Felicioris ætheris?
Vtte ferocem intueor ense, vt æneæ
Hostem imminentem cuspide,
Simul iuuentæ flore, & impubi gena,
Et ore dulci amabilem.
Vt arma pectus masculum fulgentia
Plumæ vt leues humeros decent.
Salue volucris alme ductor agminis,
Cui creditæ cæli fores.
Tu contudisti insanientis bosphori
Bellator insolentiam.
Contaminata cum manu ille corruit
In hospitale sub chaos,
Vbi silentes territat remugiens
Vmbras tremendo murmure:
Satis superq; debitas pœnas luit
Ineffica x superbia
Vltore te referre militaria
Tesigna fusis hostibus
Videre quantem sidera admirantia,
Vterq te vidit polus.
Et ipse summus ciuium in medio pater
Laudauit alitum choro,
Post quem tibi omnis aula cæli militat
Secreta cœtus in nouem.

Regi

Regi ipse semper assides propinquior,
Reconditorum particeps.
Quæ deinde subsequentibus tu detegis,
Mox alter aperit alteri,
Ad infimum descenderit donec gradum
Semper minor scientia.
Nec alter alteri inuidet præstantiam.
Sed sorte quisque amplus sua est.
O plurimum beata gens cælestium,
Felix genus volatile.
Vos solis vsque illius intuemini
Os, quo beantur omnia,
Metus nec vllus vellicat, ne forte sit
Perennis hæc felicitas,
Quæ fixa clauo firmius adamantino
Hæret moueri nescia.
Vos ætheris regis ministri sidera
Torquetis, & cæli vagos
Orbes rotatis, vnde tempus & diei,
Et noctis immotæ vices.
Vos temperatis aeris flatus truces,
Imbres pruinas, & niues,
Et fulminum sæuas coercetis faces,
Ne mundus ingens conflagret.
Vobis profundum in æquor est imperium aquæ
Volubiles regentibus,
Globumq; terræ sustinetis pendulæ,
Et quicquid in terra viget.
Vos alites hero ab supremo crebrius

Ad nos venitis nuntij.
Deiq; nostra afflatis almi pectora
Inusitato numine,
Animisq; nostris insidetis additi
Ducesq; adestis in via,
Nos donec exemptos humo nil inuidi, in
Vestros adoptetis choros.
Adeste nobis: namq; quos vos prælio
Fregistis hostes, nos premunt,
In nosq; victi virus omne colligunt,
Et tutò inermes prouocant.
Adeste: diris pestibus resistite
Non insueti laureis
Tuq; ô supremo ductor agminis die
Princeps adesto certantibus,
Cùm falsa veris addita exprobrant probræ,
Absolue nos calumniæ,
Vitasq; corpus exuentes suscipe
Hasta procacem arcens manum.

EX CANTICO MOSIS.

Cantemus inclyto ætheris regi Deo,
Deo omnium fortissimo.
Incomparabili extulit se gloria
Suam hic potentiam explicans,
Equos & equites hostium sub æquore
Vorticibus inuoluit rubro.
Deus ille virtus mea, Deus potentia,
Mi triumphi gloria,

Deus

Deus salutis auctor effectus meæ
Seruat sua me dextera,
Deus hic meus, præ omnibus diis mihi:
Eius canam vsq; gloriam.
Deus hic parentium meorum antiquitus:
Eius canam potentiam.
Deus velut bellator arma Pharaonis,
Currus & omnem exercitum
Nos insequentem fluctibus maris asperi
Inhospitalibus obruit.
Huic nomen omnipotens: potentes hostium
Demersit alto principes.
Illos profunda ponti inexplicabili
Hausit vorago gurgite.
In ima desedere, ceu moles grauis
Excisa monte ab arduo.
Dextera tua Deus omnium pulcherrime
Se trophæo insignijt.
Dextera tua hostem contudit validissima:
Tuos es vltus æmulos.
Excanduisti: absumpsit ira eos tua,
Flamma aridam vt stipulam vorat.
Excanduisti iratus? in eos æquoris
Opes coegisti humidæ.
Nobis recessit vnda, & alti gurgites
Lato relicto limite,
Fundum vt per imum de manu insequentium
Elaberemur hostium.
Videns propinquus hostis omnibus mare

Patere concauum ratus,
Aiensq; inanes spes ait secum: insequar,
Concludam eos, spolia auferam:
In hostium pecunias grassabimur,
Auro potiti explebimur:
Stricto dehinc ferro irruemus acriter,
Totum genus delebimus.
Hæc colloquentes irriti falsas vias
Medio tenebant æquore.
Tuus ecce spiritus repente insibilat,
Concretaq; vnda soluitur.
Nec æreas fert humido tergo rotas:
Omnes in ima, plumbum vti,
Pelagi profunda corruere protinus,
Nosiam receptilittore:
Iecta porro vidimus cadauera
Virûm, atq; equorum fluctibus.
Quis tibi queat bellantium fortissimus
Virtute compararier?
Tu sanctitate incomparabili inclytus:
Tu fortitudine vnicus
Orbi vsq; maxima exhibes miracula,
Quæ nullus alter audeat.
Dextram tuam excitasti, & hausit terra hians
Repente vires hostium.
Genti tuæ vero dedisti te ducem
Iam seruitute liberæ
Nostri misertus nos vt in pinguissimum
Traduceres manu solum.

Hæc

Hæc audientes vndiq; populus pauor
Inuasit, ac simul dolor:
Fama hac Palæstina omnis attonita iacet,
Et ora Chananeitis tremit.
Cum regibus populisq; barbaris tu eos
Metu coactos illiga.
Pertranseat donec tuorum exercitus
Immobiles stent, ceu silex:
Nobis nec obstent, sed tibi placitum genus
Super aquilarum alis vehes
Montem ad beatum: hæreditario in solo
Vt surculos lectissimos
Nos inseras, domumq; in altam transferas,
Quam fabricasti tu tibi
Sacrarium Deus tuum, quod affabrè
Tuæ expoliuerunt manus.
Regnans, io triumphe, victor imperat
Æternùm, & amplius Deus.
Ingressus eques Ægyptius mare inuium
Tot curruum rex millibus,
Rex ætheris eum immersit æquoris rubri
Sub vorticosis fluctibus.
At Isaci nepotibus tendentibus
In medio iter strauit mari.

DIVO DAVIDÆ REGI Prophetæ.

Facessite hinc vani Poetarum greges,
Auferte vestra hinc somnia.

Non est quod audiam, quod amplius legam
Diserta vestra carmina,
Seu Græca seu Latina sint ea, vt lubet
Me Musa detinet altior:
Inusitatæ dulcior citharæ sonor
Meis interrat auribus,
Et intimis altè insidens præcordiis
Totum mihi me surripit.
Iordanis usq; ab algida Cygni audio
Ripa canori carmina.
Vt ille luce, vt nocte de multa canit,
Quæ nullus antea audiit,
Cui te sacrorum conferam vatum parem?
Cui regum eundem comparem?
Quid maius in terris? an peritiam
Belli, an canendi gloriam?
Arteisve, quas callere reges addecet
Clauum tenentes vrbium?
Pastoris vltimus Ephrathæi è liberis
Oues paternas pauculas
Pascens puer iam tum imperabas omnibus
Amabilis pastoribus.
Iam te supremus ætheris rex legerat
Cui regni habenas crederet.
Pascente te nihil timebant pascua,
Feræ abstinebant saltibus
Fremens supremum grauiter vrsus in tuis
Efflauit vltis halitum,
Tuiq; presso vastificus olim Leo

Discer-

Discerptus ingens occidit.
Tu mole vasta corporis teterrimum
Puer gigantem ab hostium
Vallo superbis prouocantem vocibus
Vellet sibi qui congredi,
Et insolenter exprobrantem ciuibus
Turpem tuis ignauiam,
Cùm muta legio omnis tuorum absisteret,
Nec quisquam adire cominus
Auderet: ipse aggressus vltrò fortiter
Neci dedisti protinus
Insonuit ad cælum grauiter immanibus
Perculsa tellus artubus
Tum facto in hostes impetu, innumerabiles
Inuictus ense demetis
Nec sustinere versa possunt agmina
In terga dextræ vim tuæ,
Quotiesq; confecto redibas prælio
Multis peremptis millibus
Auro coruscus omnium pulcherrimus,
Ipsos amore vrens agros.
Victori ab oppidis puellæ vbiq; obuiæ
Tibi canebant carmina.
Supraq; regem ipsum efferebant laudibus
Ter inclytum, ter amabilem.
Quid mox? vbi ætas firma venit, regiis
Elapsus insidiis quater.
Vt regis inimici necem desleueris.
Cui sponte bis pepercerás,

Manu in tua cùm esset tot ense iniurias
Vlcisci, & hostem perdere.
Hinc regnum adeptus pace vt alta rexeris
Late subactis hostibus.
Deo vt tot ædem sumptibus paraueris,
Quam filius mox conderet.
Tu luce pugnabas manu, noctu fide
Arguta agebas gratias.
Deo usq; grata concinebas carmina
Haud munerum tot immemor,
Quibus tuos euexit ad sidera atauos
Ab orbis usque exordio.
Tot hic triumphos, tot canis miracula
Antiqua gentis prælia.
Quin & futura præuidens longe refers
Coram velut præsentia,
Et nascturum prædicas mortalibus
Heroae de Deo Deum,
Qui nostra penitus demeret piacula,
Cruore nos lauans suo:
Nobisq; nostra ostendis idem tempora,
Et nosmetipsis indicas.
Salue procul videntium vatum optime:
Regum idem aue lectissime:
Nobis ab alto dexter ades, & nostua
Prece iunge summo numini.
Nobis tuis initier vestigiis
Detur, imitentur te duces
In præliis, reges sequantur formulam

Tuam

Tuam in regendis vrbibus.
Sat mihi foret tua æmulari carmina,
Dum fila percurro citharæ.
Quod si neq; id penitus datum est accedere,
Nec pluma tam alta volat mea,
Abstrusa mitto versibus mysteria,
Diuina mitto euoluere,
Quibus alta cæli transilis cacumina,
Quibus inferum penetras chaos.
Vnum eruditi aueo, doce saltem meis
Orare veniam noxiis.
Vnis mihi his te præbeas saltem rogo
In versibus imitabilem,
Quibus iuuentæ errata deprecans studa
Placare regem cælitum.
Vt flebilibus, atq; miserabilibus modis
Nostros in animos influis,
Miserere, miserere ô mei Deus, iterans,
Mecum tua age clementia.
Ego enim piacula mea noui, quod male
Feci, mihi est usq; in oculis.
Soli tibi peccaui, iniquè egi pater
Tuis sub oculis impius.
Contaminatis sum parentibus satus,
Conceptus in ipso in crimine.
Tu, quicquid admissum est, tua indulgentia
Ignosce noxiæ immemor.
Delicta dele nequiter facta occulte,
Meas remitte amentias,

Et inquinatum quidquid in me est, dilue.
Me rore respergens tuo:
Nouamq; mentem in me, nouum cor suffice.
Virumq; verte in alterum.
Afflatus aura numinis mirabili,
Hilara tuo me spiritu.
Demum ita priori restitutum gratiæ
Aspice benigno lumine.
Laudes aperies ita mihi labia ad tuas,
Flectantur vt tibi impij
Meæ tibi hæsint victimæ, hos immolem
Super tuum altare vitulos.

DIVO IOANNI BAPTISTÆ.

QVæso quid id negotij? quamobrem boni
Semper premuntur improbis obnoxij?
Quo nullus ortus maior vnquam gentium,
Dei loquentis vera testimonio,
Perit perit vates ter ille maximus
Insanientis mulieris libidine,
Quod abdicari is tenderet regem illico
Oportuisse in auspicatis nuptiis,
Fratriq; reddi clamitaret coniugem,
Ipsa ferente incesta animo id ægerrimo,
Vatique pestem interminante pessimam,
Tantumne mulieri vspiam licentiæ:
Indignus ille qui satus sit masculus,
Cui serio imperat mulier, & arduis
In rebus auocata semper consulit,

Cum procreandos coniuges ob liberos
Tantum viris sint abditæ imperantibus,
Nec fœminæ ingenuo suopte pessimæ,
Sed sint equorum sicut optimum genus,
Eumque, quem vult sessor, incedant gradum.
Freno viri si sciti sciant, quisque in suas,
Possit carere mundus hac molestia,
Nec tot fuissent gentibus tragœdiæ.
Mandauit illa saltitanti filiæ
Incesta, regem posceret sibi aurei
Tradi amputatum vatis in disco caput:
Mero ille, ludo, amore captus annuit
Iuratus. in patina sacrum adfertur caput
Squalore fuscum, tabo, & atro sanguine,
Horrentibus quotquot adderant conuiuio.
Connuium incestum: efferum spectaculum.
Insane, cæce, brute rex, tun' optimi
Viri muliebri offers caput libidini?
Tun' inclytum, sanctum, Deoque proximum,
Asolis almo aspellis almi lumine,
Quem tu colebas, expetebas pessima
Tua exprobrantem probra considentius?
Lugete valles, antra, solitudines,
Et quicquid est vbique montium auij
Lamenta, flebile sq; voces rumpite
Tam destituta amabili solatio.
Non audietis amplius vocis sonum
Felicis eui nuntiæ. venisse iam,
Quem nesciebat nocte mundus obrutus

Deum patri futurum, vt agnum victimam
Mortalibus qui tolleret piacula,
Cælique clausas panderet nobis fores.
O pessime factum adeon' innocentiæ
Cessit subacta? vicit impotens furor?
Nec Sol repente lucidum abdidit caput?
Nec terra ruptis disiluit vinculis?
Nec ignis coruscus orbis arbiter
Mortalia in cineres redegit omnia?
At at quieuit ira credo cælitum,
Cæli quod omniscuria id prouiderat,
Vates vt esset ille non modo voce qui
Deum indicaret editum mortalibus,
Vita sed ipsum, moribusq; redderet,
Et morte dira præuius præcurreret,
Quod tu sciebas ipsemet præsagio
Pectus futuri plene Ioannes sacrum,
Lubensq; morti te obtulisti fortiter.
O morte felix non minus natalibus:
Quibus tibi queat nemo compararier.
Tu regis index cælitum prænuntius,
Tu matre sterili, an satus diuinitus
In matris aluo labe communi omnium
Ante expiatus, quam fores luci editus,
Nec noxiæ vlli mox fuisti obnoxius.
Ne te inquinarent ciuium commercia
Siluis latebas victitans in abditis.
Siluestre mel stillans vetusta ab ilice,
Nucesque, & vnguibus reuulsa gramina

Regá-

Regale erat semper tibi conuiuium.
Præbebat vltro viua flumen pocula.
Pelles ferarum delicatam purpuram,
Hic nationes perluebas flumine
Suadens probrorum voce pœnitentiam,
Monstransq; ad altas ætheris viam domos.
Felix ter ô, & amplius qui venerat
Maculas lauare, & omnium piacula,
Dei regentis cuncta vbique filium
Tu proluisti vulgus inter ceterum.
Sanctum lauacrum, balneum admirabile.
Nec te fefellit artubus mortalibus,
Sed nare ceu canis procul odora feram
Numen sagaci deprehendisti pectore.
Repente gurgite aureo resplenduit,
Igni fluentum ceu flagrantibus vadis
Tuis simul vox insonuit ampla auribus,
Ruptis vt olim cælum vbi tonat nubibus,
Quem proluebas, quis foret, denuntians.
Salue orientis alme Solis lucifer
Iubar propinquum gentibus prænuntians:
Adesq; & adhuc quicquid potes, nos erudi,
Et rectam ad astra errantibus viam indica.
Nostrisq; abolitis nos piaculis laua.

DIVO PETRO APOSTOLO. de eius Cathedra.

PApæ potestate vsquam mortalium
Dijs proxima adeo quæquã in altum subuehi,

Vt summus vnus cæteris mortalibus
Præscribat, illi nemo prorsus omnium:
Mussent sed omnes, sponteque vni pareant
Pietate sola adducti in animis insita
Suapte vi parentiumq; ritibus?
Porro ille mortales adhuc apud manens
Quæcunque de hominum constituerit noxijs.
Sunt rata apud ipsos cælites arbitria,
Animæq; corporum expeditæ nexibus
Siue illigarit idem eas, seu soluerit,
Hærent ligatæ, & inferis fornacibus
Cremantur igne, vel solutæ deuolant
Feliciores cælitum inuectæ domos.
Recto modo arbitrio, nec errore id fuat.
Dei hæc potestas maxima, Dei optimi est
Communicata filio vnigenæ optimo,
Et maximo, de virginis vtero edito,
Mortalibus cum se artubus mundo obtulit
Spectabilem, doloribusq; obnoxium.
Mortiq; acerbæ pro salute publica.
Ille inde tibi mortalibus præ omnibus
Eam reliquit ætheris repetens domos,
Hæreditario velut iure caperes
Tibique concessit suas prorsus vices
Petre, siue Cephas, seu Simon dici eligis.
Quid hoc negoti? quo tuo istuc facinore
Meritum esse dicam, quaue gratia rear?
Tu pisculento natus in gurgustio
Parentibus sane satus pauperrimis,

Nulla

Nulla inclytus nisi arte piscatoria,
Nihil patrasti glorioſi facinoris,
Nonnulla potius si merita perpendimus,
Malefacta te plane arguunt, & pessima
Quidem ferenda neq; gregario in homine.
Tun' ille, qui tutus, proculq; periculo
Magnifica verba prolocutus ampliter
Spoponderas te mille subiturum neces,
Si opus fuisset, pro duce meritissimo?
At mox vbi vsus venit, in discrimine
Deserere eum haud puditum est, ab hostium globo
Obsessum, inermem, dum metu perterritus
Fuga saluti consulis turpissima,
Fœdeq; dissimulans tibi vsquam cognitum
Eum ter abiurasti amicus optimus.
Conuincimus se habere ita hæc, nec quispiam
Potest negare, pœnitentia hanc tamen
Mœrens luisti noxiam celerrima.
Factum putamus prouide diuinitus
Deo volente scilicet, quo sontibus
Expertus hinc ignosse disceres reis
Statim futurus arbiter mortalium.
Quod deinde factum est: nanq; tibi concreditas
Tot ciuium vitas fouens humanitus
Nullo vsus imperio, acerbitative,
Benignitate temperabas vnica.
Demum quod olim perperam peccaueras
Morte expiasti, gloriosa occubans
Pulchre pro eodem quem antea fefelleras:

Atq; is fuisti tam ardua in prouincia,
Nunquā vt pigitum eum sit, tibi hāc qui credidit,
Tibiq; succedere adeo innumerabiles
Alium, deinde alium instituit in secula,
Eadem vt potestate pariter præcellerent
Sella sedentes in tua, eodemq; solio,
Consultum vt hominum generi ita deinceps foret,
Omnes vt vnum agnoscerent vltro caput.
Periculosum forte si quis dixerit,
Tandem hæc potestas ne in potentiam exeat,
Merumq; regnum hominis soluti legibus
Latissime potenti adeo licentia.
Tua Petre cautio hæc tuum est succurrere
Gregi tuo olim, ne vnquam id ei mali accidat.
Es vbi caueri id detur, es apud quem omnia
Orare possis, facileq; istuc assequi.
Quare, quod hominum legibus fieri est nefas,
Saltem impetrato, ita ipse, qui solus potest,
Tantæ potestati modum statuat Deus.
Nobis vt vsque præsit optimus pater,
Pietate sanctus re magis, quam nomine,
Castis initijs qui ad honores repserit,
Non imperandi cupidus, aut sitiens opum:
Qui non oues deserat, vbi lupum aspexerit,
Euiscerandas, dum timet rebus suis,
Vt cauit olim pastor omnium optimus:
Nil sibi arroget, nisi id iure optimo,
Sed ipse sibi sit sponte lex, & terminus,
Quem præterire pestem peius censeat.

Et,

Et, quam rogarit ipse legi obtemperet,
Mente ætherei semper quam humo propinquior:
Priuata penitus missa faciat omnia,
Domus suæ oblitus suumq; liberūm.
Primum procuret publica, æquus proximos
Sibi remotosq; eodem habeat omnes loco,
Dum Christiano censeantur nomine.
Sitiat & omnium salutem æque, ac suam:
Ac pastor vt sibi traditas oues domum
Reducere omnes satagit, vna ne abfuat,
Sic creditas animas sibi mortalium
Deo optimo resignet vltimo is die
Pro singulis paratus, haud tibi degener,
Mortem si opus sit, oppetere pulcherrimam.
Talem vsque nobis, si merebimus patrem
Dabit, nec vnquam negliget suos Deus.

DIVO IOANNI APOSTOLO.

Ecqua leues adeo se cæli ardentis in auras
Tollit auis? viden' vt celeri super æthera pēna
Enarit, liquidiq; secet supera ardua mundi?
Vt nostris ablata oculis, vix denique visa
Raditer facili lapsu, neque conciet alas?
Stare putes, nec gressum vsquam proferre volando
Æthereis cælo librata corpus in auris.
Sed tacitam secum cælesti in lumine pura
Luce frui propiusque vago succedere Soli
Gaudentem, & liquidos oculis depascier ignes,
Obtutu hærentem, lucis dulcedine mira.

Quod genꝰ hoc volucrũ? neq; enim regina volãtũ
Quæve altam præpes supra volat ardea nubem.
Fortunate ales, qua te de gente volucrum,
Qua de stirpe rear? neq; enim te præpete pluma
Credo equidem fretum, neq; enim pernicibus alis,
Humano sed te potius de semine cretum:
Quisquis es, auguror, haud nostræ rationis inanem.
Nec tamen agnosco, corpusne, an corporis expers,
Quicquid id est, sese liquidas super efferat auras.
Quales sæpe hominum mentes, animiq; volucres
Corporis in terris terrena mole relicta
Tollunt se, & superi peragrant confinia cæli
Summa leues, celsaq; diu regione fruuntur.
Quis vero ille adeo felix, cui contigit vni
Longe alios supra sese alte tollere sensu
Rimariq; acie nostros fugientia visus,
Sanctaq; cælestium penitus penetralia adire,
Et cæli insueto libare è fontibus haustu?
Quid fuerit vasti longe ante exordia mundi,
Omnia quo constent, quo cuncta auctore creata,
Quæ sunt, quæ fuerunt, & quæ ventura sequẽtur.
Mira quidem hæc. nã cuncta sibi iã redditus ales
Ore canit, nostrosq; vehit super æthera sensus,
Insolitas rumpens voces, insuecta locutus,
Vt verbum omnipotens dictu mirabile verbum
Illapsum cælo moribundos corporis artus
Induerit Deus, & nostris habitarit in oris,
Factus homo: illius decus, & facta inclyta testet,
Vidimus, illius, inquit, vti stellantis olympi

Rege

Rege sati, omnipotens, non enarrabile verbum
Vidimus, ac veros geniti attrectauimus artus,
Gratia cui comes, & nudi vis plurima veri.
Quis canat hæc, nisi diuino qui numine plenus:
Cui ve olim rege ipse satus radiantis olympi
Eximio præsens eadem instillarit amore?
Quis canat hæc, nisi Ioannes, quem maximus, heros
Vnigena in terris socium sibi pectore toto
Iunxit, præq; aliis miro dilexit amore,
Atq; vnum erudijt, superumq; arcana retexit?
Ales, Ioannes tu certe, ille inclytus ales
Alta petens sensu, cæliq; abstrusa recludens.
Felix, è tali cui talia plurima fonte
Haurire, & largo perdiscere contigit haustu,
Felix, quem tanto sancti rex ætheris ipse est
Complexus præsens mortali in corpore amore,
Et iuuenem iuuenis dilexit, amicus amicum.
Non genus ista tibi præclarum, aut vlla parentum
Nobilitas dedit exigua Bessaide creto,
Ars vbi erat tibi per ripas muscosa secundum
Flumina deceptos in retia trudere pisces.
Is tamen vnus eras generosis omnibus illi
Post habitis, cui præcipuo indulgeret amore,
Quiq; parem sibi responderes gratus amorem.
Dulcis amor: dulces animi super omnia curæ,
Prædulces nexus amborum, & amabilis ardor.
Quænam mente rear tum gaudia vestra fuisse
Mutua, quasve vices flagrantis pectora amoris

Viraq; quam dulces subter præcordia flammas?
Te tamen, ô certe felicem, terq; beatum,
Euenit cui talis amor, cui qualis amicus
Nusquam aliàs inter mortalia corpora visus,
Gratus luce magis, vel sidere pulchrior aureo.
Aspiceres quoties oculos, pulcherrimaq; ora,
Insolitumq; decus, totoq; in corpore honores
Diuinos, visu dulcem iaculantis amorem,
An poteras totis non exarsisse medullis?
Audires quoties voces, & verba loquentis,
Diuinas iuuenis voces, diuinaq; verba
Lætitiam ætherea instillantia mentibus aulæ,
An poteras totis non delicuisse medullis?
O certe te felicem quater, atq; beatum
Cui se talis amans, soboles æterna parentis
Æterni interdum est solitus committere seorsum
Omnibus ab caris, tutoq; affarier vnum,
Inq; omneis socium curarum admittere casus.
Et tibi diuinos animi concredere sensus.
Testis eras, cum cælestem clam sæpe parentem
Affatus miras hauriret ab æthere voces
Interdumq; suas diuino redderet ore
Illustris radijs, & clara luce coruscus,
Confessusq; Deum se toto corpore verso.
O quoties illum supra radiantia cæli
Lumina fulgentem Solis septemplice luce
Miratus subitis fulgoribus expauisti?
O quoties rupto velut acta tonitrua cælo
Territus ad voces diuinas contremuisti?

Ipse

Ipse tibi placidis firmabat pectora dictis
Acerbatq; metus iuuenili vinctus amore
Consilia æterni referans æterna parentis
Cumq; alios omneis sua per vestigia cælum,
Ingressos perimi sit funere passus acerbo,
Vnum te ferro exemit, plagisq; cruentis,
Annis qui placida centum actis morte iaceres,
Si tamen absumpto defunctus corpore obisti,
Nam perhibent vulgo comperto corpore nusquam
Degere adhuc vitam Syriæ felicibus hortis,
Nec te posse mori, donec flammantibus auris
Vndiq; supremos mundus considat in ignes.
Atq; ideo, immitis cum te vis effera regis
Vreret impositum gremio exultantis aheni,
Nil æstus nocuit flammis stridentis olui,
Molliter vnde vnctus tantũ, haud exustus abisti,
Nec tibi supplicio exilium fuit. æquore vasto
Inclusus siluas, & inhospita littora circum
Ibas, ac veteres repetebas carmine amores,
Atque Deo plenus folijs inscripta notabas,
Quæ ventura forent labenti, sæcula mundo
Clara vidẽs, sed cũcta tegẽs obducta sub vmbra:
Sublustri tamen è nebula vndiq; tralucebant.
At non passus amor, tibi erat qui plurimus oris
Æthereis, pelagi arceri te semper ab vndis
Extorrem, merita sublato morte tyranno
Redditus in patriam vicinis gaudia terris
Quanta repente refers? tunc ad tua vota, precesq;
Fama canit nuper defunctus munere vitæ

Aereas blandi radüsse ad luminis oras,
Et tibi plus heros deuinctus amore rependit
Quam pro te, & pro fratre parẽs male cauta pepe
Ille etiam tibi supremo sub funere pendens, (sc
Vt poterat, solitum ex oculis respondit amorem,
Et tibi dilectam genitricem credidit vni
Dulcibus extremum verbis affatus vtrunque,
Illa tibi vt genitrix, illi vt tu filius esses
Pro sese post hinc, dum in terris vita maneret.
Tantus amor, tanto cumulatum linquit honore.
Tantum in te potuit supremum munus amici,
Ne tibi quam velles teda sociareiugali
Ignarusq; expersq; tori, dum visus in orbe es.
Scilicet addecuit custodem virginis esse,
Qui neq; connubia Veneris neq; munera nosset.
Sanctior intus amor, fax gratior intus edebat
Noctes atq; dies veniens illius ab ore,
Qui cælum vultu, tempestatesq; serenat
Sole oriente recens, vel Eoo pulchrior astro:
Anteferunt hesterno etiam te vespere amico
Incubuisse sinu somno, ac mœrore grauatum
Cui positus caput hærebas, sublimia cæli
Arcana hinc, sensusq; Deum traxisse per omnes.
Hic tibi præcipuè diuini pabula amoris
Largius hausta reor, quæ verbiste inde iuuabat
Suauidicis latè mortales spargere in omneis
Nil nisi prædulcem, quæcunq; effatus, amorem
Ore loquebaris: tibi erat tibi dulcis in ore
Semper amor, blandum spirabas semper amorem:

Mutua

Mutua concilians hominum fera pectora dictis
Inter se placidæq; serens bona semina pacis,
Vnus pacifer i sator, atq; hortator amoris,
Vnus amans, vnum nil curans præter amorem.
Omnia amor tibi, viuus adhuc in corde vigebat
Priscus enim calor ille Deo abscedente relictus.
Viuus adhuc resi debat amans in sensibus heros,
Et cæterem innexus cordi integrabat amorem.
Ac veluti, vt saxis liquefactis plurima fornax
Incensa est, longoq; ardens incanduit æstu,
Materies subducta licet sit, pabulaq; igni,
Ignis adhuc tamen intus inest, & flamma supernè
Luxuriat, viuaxq; diu furit ardor ad auras.
Felices ô mortales, si mutua sese
Coniuncti pariter nullo discrimine amarent,
Inq; vicem mites animis sine fraude fouerent.
Aurea conuersis irent noua secula rebus.
Nil cuiquam desit, nec opum vlli defuat vber:
Diuitiæ fluerent vulgo: omnes omnia haberent.
Quandoquidem vnum animis concordibus
Auri dira fames, & habendi sacra cupido, (essent.
Fraudesq; insidiæq;, & furta latentia abessent.
Omnibus vna etenim lætandi causa, dolendiq;
Esset & vna salus, vnum & commune periclum,
Et labor, & lætis accedat gloria rebus,
Tot curis hominum careat genus, omnibus omnia
Tuta forent: degant sine vi, sine cædibus ævum
Mortales securi, altaq; in pace quiescant,
Et passim pleno fluat aurea copia cornu.

Hic fructus placidi sunt hæc commercia amoris.
Aureus hic hominum generi omnia sufficit vnus
Hoc vno sumus, hoc orimur, hoc viuimus vno
Viuus amor nobis præsentem numinis auram
Conciliat: quin ipse fauor, quin gratia & ipsa
Qua fruimur, quæ nos sibi iungit numen amicum
Lustratos, iterum qua nos in pristina reddit,
Nil nisi amor pius est: ipsum quoque deniq; numen
Est amor ille Deus, Deus ille affusus vbiq;
Regnat amor, cælumq, mouet, terrasq;, fretumq;
Omnipotens, requies hominũ, superumq; voluptas
Talia suauiloquo per gentes ore canebas,
Omnibus in locis miscebas pocula amoris,
Omnia demulcens: discebant omnia amare.
Omnia largiflua dulcedine distillabant.
Cum vero solus sola sub nocte relictus
Errares, vbi corda sopor mortalia soluit,
Nulla quies animo tibi erat: sub pectore semper
Versabas, quali fueris deiectus amico
Et dulces nunquam insomni discedere curæ,
Illum absens oculis absentem cernere coram
Vsq; videbaris, blandosq; agnoscere vultus
Optatosq; oculos, & gratæ frontis honores,
Cuius ab aspecta iucundo lumine cassi
Sæpe resurgebant repetitæ lucis in auras.
Vsq; videbaris dulces hausire loquelas,
Cuius ab eloquio iam vitæ munere functi
Sæpe resurgebant in blandas luminis oras,
Atque iterum dulcis viscbant limina lucis.

Vsque

Vsque animo tibi fixus erat tibi dulcis imago
Ante oculos blandum obuersari nomen ad auras
Quo superi cœtus, atq; omnis curia cæli
Audito lætantur, & infera regna tremiscunt.
Illum per nemora, & siluas, perq; alta canebas
Littora, & in solis per noctem montibus sibas.
Reddebant valles tibi IESON *vndiq;* IESON
Saxa resultabant: iterabant omnia IESON,
Hæc placidam semper duxti per munera vitam
Dulce querens, dulci fallens ingrata querela
Tempora confectus donec membra, ægra senectæ
Corpore paulatim absumpto lux sola remansit,
Et sonus, in nostras qui nunc quoq; laberis aures.
Huc ades ô seu te iam functum corpore cæli
Regia habet, seu viuus adhuc spiransq; sub auris
Felices Arabum saltus & amœna peragras
Rura canens, felix vtcunq;, vtcunq; beatus,
Huc ades, & præsens te sensibus insere nostris.
Te reserante acie nostros superantia captus,
Cernamus quæ tu Ægæis vallatus ab vndis
Obscuris vera obducens ventura canebas,
Atq; Deum colere, & nos assuescamus amare
Mutua te monstrante, piumq; bibamus amorem.

DIVO ANDREÆ Apostolo.

QVã veteres nulla arte tuo de nomine dictum
Cælicolum regi quondam posuêre parentes,
Labentem, victamq; situ renouauimus ædem

Andrea tibi, conspicuoq; poliimus ære,
Marmoreq; eminco candentem ereximus aram,
Huc quicquid nobis bellum exitiale reliquit
Contulimus, tibi nec pro tempore rebus egenis
Defuimus, si fortunæ foret illa prioris
Copia nunc, nec opes nostras fera bella tulissent,
Forsitan hic clento templi quoq; plurimus auro
Fulgeret tholus, & rigui plebs læta Tiengi
Dives te dignos aris inferret honores.
Illa Deum te post unum veneratur, & omnem
In te spem locat, iratum tu sæpe tonantem
Comiliæ nobis, & iustæ te obycis iræ.
Quandoquidem nihil omnipotens non annuit vtro
Deuinctus tibi, nil veteri non donat amori,
Quæq; olim in terris fuerat tibi gratia viuo,
Hæc eadem te consequitur cæli arce receptum,
Cælestumq; choros inter spectabilis omnes
Incedis bis sex procerum non vltimus, vnus
Quos Deus humanos indutus corporis artus
Subiunxit sibi delectos ex omnibus vnos,
Retiaq; & pisces, & flumina linquere iussit.
Fortunati omnes. vobis pro retibus, hamis q;
Æthereus vigor est menti diuinitus altæ
Additus, vnde animas hominũ pro piscibus ipsis
Venari datur, & superum coniungere regi
Ad superos; aperire viam mortalibus egris:
Piscosis pro fluminibus, pro fluctibus alti
Æquoris, ætherei vobis data regia cæli
Vastorum spatia vnde absunt violenta, nec vlla

Tempestas metuenda, seri neq; prælia ponti.
Sed placida, & sine fine quies securaq; voluptas,
Votaq; plena, omnis q; animis exempta cupido est.
Iam quid enim cupiant æterna luce fruentes,
Atq; bonis saturati omnes, & sorte beati
Quisq; sua dulci complexi mutua amore?
Sed vos præcipuo pater insigniuit honore
Omnipotens longe ante alios, quos scilicet omnes
Cum suprema diesperituro illuxerit orbi,
Atque iterum natum cælo dimiserit alto,
Arbiter vt vitas hominumq; & crimina quærat,
Addet ei arbitrij socios. bis sena sedentes
Vos solia accipient bis senos ardua: ibi omnis
Vos tremet, atq; metu mussans venerabitur orbis.
Fortunate, domus sub tecto pauperis ortus
Craticeo ad patrias pauper Bessaidos vndas
Piscator, tu sublimi conspectus honore
Iudicis æterni lateri subiunctus amico
Hærebis, neq; te sociorum anteiuerit alter
Post fratrem, quem præfecit mortalibus olim
Arbiter ipse heros terrasq; hominesq; relinquens.
Tu prior accesti diuina voce vocatus
Ad lucem, verumq; datum est tibi cernere lumen
Ante alios, Petrus ipse tua est post voce secutus.
Fortunate, datum est tibi cæli cernere regem
Mortali, & sanctos manibus mortalibus artus
Tangere: tum veras voces, diuinaq; verba
Haurire, & sociis toties accumbere mensis
O ego tunc illas cur non sum natus ad vndas

Piscator? quos non hamos, quæ non caua lætus
Retia liquisset, & lembu, & cum flumine piscet
Nassasq: erat sq:, & vimineos calathiscos,
Et tectu, & patriã, & caros? me deniq, & ipsum
Omnibus adijciens hæsissem protinus vni,
Omnia qui superat, quiq, omnibus est satis vnus
Quæ qui habet, omnia habet, nulliusq; indigus vlt
Quæ tu præsagi sensisti pectoris haustu. (e
Omnia despexti, præque vno nil ratus esse
Cætera flagrabas ardenti vnius amore.
Illum animo suspirabas noctesq, dieq:,
Et dulcem cupido pascebas pectore curam.
Præcipue postquam moriens terrena reliquit
Sponte sua, & nostram deleuit sanguine labem.
Protinus ætherea afflatus diuinitus aura
Cum socijs, miroque animum inflammatus amore
Quos casus, quæ non discrimina sponte subisti
Intrepidus, totum quo ferres facta per orbem
Illius, & sanctas vulgares vndiq; leges,
Mortalesq. nouo lustrares luminis ortu?
Cumq: alias alius purgandas isset ad oras,
Cura tibi Scythiæ cecidit concredita sorti:
Quam postquam insolitæ recreasti lumine lucis,
Atque omnem factis implesti ingentibus oram,
Græcia restabat diuinæ imperuia luci,
Dum nimium freta humanis sese artibus effert,
Nec cedit nisi fallaci ratione subacta,
Diuinæq; potestati nihil arroga: Vltro,
Quæ sensus hominum longe præuertitur ægros,

Et refugit tardos animorum ob nubila captus.
Protinus Argolicas perrexti gnauus ad vrbes.
Nec te Vllæ tenuere moræ, quod multa piorum
Corpora missa neci Danaus acceperis oris,
Præsidijs Argiui inuidia cæcoq; furore,
Vt faciles omnis tibi Achaia præbuit aures,
Audijt vt mira rerum nouitate loquentem:
Atq; animis verum, lucemq; volentibus hausit.
Impie quid furis Ægæa, luciq repugnas?
Tene putas posse illustres abscondere cæli
Auricomi flammas, ipsumq; extinguere solem
Vndantem luce, ac toto res orbe rigantem?
Forsitan humentem nebulam prosiare, breuemq;
Obsessis poteris radijs obtendere nubem.
Erumpet lux, erumpet rutilantibus auris
Lampas, & auriflua face nubila differet omnia.
Nempe pium nihil obstantem, nulla arma mouentẽ
Pro se vim contra, sed mortis amore ruentem
Optatæ infando potuisti perdere leibo
Efferus: at clarum vis nulla extinguere nomen
Eualeat, quod per populos magno ore sonabat.
Sed quo tu magis obstabas, hoc latius illud
Serpebat, penitusq; animis hærebat ad actum.
Id potuere, quibus præeras ostendere Patræ:
Felices Patræ, quibus almam cernere lucem
Hoc monstrante datum, & certam sperare salutem
Pignore tam certo, quis enim non se eximat vltro
Protinus abruptis, si detur copia, vinclis?
Sed, tibi dulce senex (etenim ad te sancte reuertor)

Vilem per mortes omneis effundere vitam
Pro duce, qui se nostra ob commissa necandum
Obtulit, infamiq; trabi suffixus obiit.
Quo d mortis genus efferres cum multus ad astra
Laudibus, & nostram hinc caneres prodisse salutē
Supplicio obsequium simulans te affecit eodem
Impius, ingentiq; parem dedit esse magistro.
Te poterat tam crudeli subducere morti,
Cum subito tota vrbe ruens manus omnis in arma
Arsisset, diriq; faces in tecta tulissent
Præsidis, insonti tibi ni vincla arcta leuasset.
Tu vitæ magno æternæ correptus amore
Mortalem optabas quam primum effundere vitā,
Atque ideo tendens exutas vincula palmas
Obuius orabas populum pietate furentem
Ne faceret studio tibi ne male amicus obesset,
Ne prope iam partum eriperet sub fine triumphum.
Atque adeo sæuis qui tempestatibus actus
Per maria arcturi dubio sub sydere iniqui,
Si quibus impegit ventorum munere tandem
Littoribus, cumuloq; ratem subiecit arenæ,
Non tam auido siccum arripiat telluris amore,
Quam tu tunc procul aspiciens feralia ligni
Brachia flagrabas: miraq; cupidine captus,
Impatiensq; moræ orabas dispendia tolli:
Vtq; obiturus olor moriens insueta canebas,
Et dulcem amplectens inhiabas pectore truncum.
Vt te conspicio, vt te animo Crux alma volenti
Accipio, inscendoq; libens, & pectore gliscō!

Suscipe

Suscipe me: dignare tuo mea viscera fulcro,
Quæ prius ingentis diuinos hospitis artus
Læta onere insolito felici sede tulisti,
Vnde decus tibi per gentes, & gloria parta est.
Nunc ducis ingredior tanti vestigia longè.
Nec fuerit mihi rex tantum, dum vita manebat.
Me me etiam quamuis longe inferiora sequutum
Suscipe, & optato sublatum redde magistro.
Nam veluti angustas duplicis per roboris oras:
Vere nouo ingrediens renouat se lubrica serpens:
Sic tua dulce mihi est nunc inter robora molem
Linquere, & exuuias moribundi corporis huius,
Liberiusq; poli volucri petere ardua lapsu,
Hæc repetens robur tandem es sublatus in altum.
Heu nimium duros perpessus morte dolores.
Nunc frueris placida felix in secula pace.
Salue bissenos inter pater optime patres:
Aspice nos bonus, atq; tuo nos iunge magistro.

DIVO PAVLO APOSTOLO.

ET sunt qui tentant cæli explorare profunda
Concilia, ac penitus tecta deprendere causas,
Nec dubitent in ius prope sacra voce vocare
Regem ipsum cæli, si forte quid euenit vsquam,
Legibus a nostris quod longe, ac moribus absit,
Obductum nube, ac picea caligine opertum.
Non equidem meritis præsentem numinis auram
Assequimur freti nostris: nostriq; labores,
Aut benefacta parum prosint, ni desuper adsit

Auxilium prius, & fauor omnipotentis olympi.
Ecquibus egregie factis, quo munere Saulus,
Qua pietate Deum sibi conciliauit, vt vltro
Tam nigra mentis de nocte repente vocatus
Tam claram in lucem, tantisq; ereptus ab vndis
Tam tuta pelagi securus in arce sederet?
Ille quidem primis veri contemptor ab annis
Gaudebat Christo infestis se opponere signis,
Ne noua religio surgens se ferret in auras,
Quam pater omnipotens tandem mortalibus aegris
Ostendit placitam sibi prisca nube remota,
Legiferi aduentu nati, qui cuncta nouaret,
Quoq; magis sancti cultores incumbebant
Hanc veluti eductam stuere, atque attollere caelo,
Atque recens latas orbi diffundere leges:
Acrius hoc vrgens animis hostilibus ille
Omnia deturbare: pijsq; obsistere captis,
Tantus amor patrias inierat defendere leges.
Ille etiam cum pæne puer pubescere primum
Inciperet, molliq; genas vestire iuuenta,
Sacrilegis sese adiunxit socia arma sequutus,
Dum Solymi insontem saxorum grandine diræ
Obruerent iuuenem, qui primus sanguine fuso
Post cæli indigno mulctatum funere regem
Purpurea meruit caput insignire corona.
Nec dehinc ille etiam crescens iuuenilibus annis
Destitit incepto vsq; pijs minus æquus, ad vnum
Omnibus intentans lethum genus omne perosus:
Donec præcipitem altitonans, & ad ima ruentem,

Suscepit

Suscepit pater, eximioq; euexit honore.
Prôcæli ob curas latebras, noctemq; profundam!
Sensibus à nostris quantum summota recedunt!
Cælicolûm arbitria & sortes, abstrusaq; iura
Iuribus humanis quanto discrimine abhorrent?
Omnibus horror erat Saulus meliora secutis
Cædem adens multa, infandum, plenusq; minarûm
Terrorumq; potens Solymûm sæuibat in oris.
Forte olim missus primorum gentis ab vrbe
Arduus ibat equo, galea, cristisq; superbus,
Ense minax, hastaq;, & ahena luce coruscus.
Haud impune olli quisquam pius obuius isset:
Quippe magistratus iussu discrimine nullo
Correptos omneis atrox in vincla petebat.
Quos pietas noua, religioq; incepta tenebat.
Iamq; aduectus erat propeo; imæ antiqua Damasci
Mœnia, iam summas spectans de vertice turres,
Et iam se cædi spirans immane parabat
Terribiles acuens animos, iraq;, manuq;
Qualis nocte lupus, quem dudum insana libido
Faucibus errantem siccis exercet edendi,
Cum caulas videt, & balatus haud procul audit.
Incassum fremit, ac rictus frustratur hiantes.
Protinus ætherea superûm regnator ab arce
(Qui cæli tantus fauor?) hæc speculatus, amico
Lumine respexit iuuenem in sua damna ruentem,
Suppositq; manum dexter, mentemq; benignam
Concipiens in eum præsenti numine fouit.
Namq; improuiso vibratus fulgor ab æthra

Tendenti venit ecce repens, & luminis aura
Afflatum ætherea lux plurima circumfu sit.
Ilicet actus equo ad terram ruit, atq; relictis
Calce petens auras iacuit resupinus habenis.
Audijt hinc vocẽ horrificã: quid Saule, quid ultra
Saule furis, mihiq; aduersis opponere castris?
Nequicquã cælo arma moues, stimuloq; repugnas.
Saulus ad hæc tenebris sustollens lumina obortis,
Quæsiuit lucem frustra, extimuitq; negata.
Demum hæc summisso vix hiscens pectore fatur:
Sancte edice: mones quæcunq;, ego iussa capessam.
Vix ea cum volueres vox rursus audita per auras:
Surge age, solue metus, vrbi succede propinquæ:
Hinc responsa feres, quæ porro obeunda tibi instent,
Qui dehac dehinc maneant pro religione labores.
Quæ pariter comitum iuxta manus audijt omnis.
Obstupuere viri: nam vox veniebat ad aures
Omnibus hausta quidem: sed vocis cominus auctor
Nusquam apparebat vocalibus additus auris.
Vix ægrè sese attollens surrexit, iterq;
Ingrediens frustra tenebris tentauit in atris.
Lapsantem, & dubios nitenti cuspide gressus
Firmantem manibus socij intra mœnia ducunt.
Iam treis in tenebris exegerat vrbe receptus,
Et frugum, & laticum penitus sine munere soles,
Cum subito Ananias, quo non seruantior æqui
Tunc illa vrbe fuit, nec cælo gratior alter,
Hospitis antiqui penetrali in sede iacenti
Improuisus adest, iussis cælestibus actus,

Compel-

Compellat q; virum, & diuino pignore firmat.
Saule, age hanc animo: tibi amico ab numine veni,
Luminis amissi iucunda vt luce recepta
Despicias asteris cali omnipotentibus auris.
Haud ignota audis: eadem scio, nam modo quis me
Huc adigit, tibi detexit manifestius idem.
Ille tuos etiam mihi porro ostendit honores,
Quanta tuæ faueat cæli indulgentia laudi,
Quam iunctus superùm sis regi, præ omnibus vnus
Delectus iam, qui totum noua sacra per orbem
Diuulges verborum opifex, vberrimus oris.
Quæ furijs modo carpebas agitatus iniquis,
Omnibus hæc propter caput obiectare periclis
Haud renues, vltroq; insigni occumbere letho.
Hæc satus liquida accuruum lustrauit in vnda,
Vnde animis scelus eluitur, veterumq; parentum
Crimine contractæ excedunt contagia labis.
Inde manum superimposuit, templisq; sacratis
Præposuit, populisq; ducem dedit esse docendis.
Interea aflato visu caua lumina circum
Scintillare ignes, volutiq; erumpere ahenæ
Squamæ oculis, lucemq; hausit, visusq; recepit,
Atq; suæ victu rediere in pristina vires.
Continuo Saulo plane mutatus ab illo,
Qui modo vbiq; pios ferro vinclisq; petebat,
Longe alios verso accepit cum nomine sensus,
Et iam Paulus erat subito illi copia fandi
Verborum, rerumq; potens prudentia venit
Orta magis studio quam, aut vllo parta labore.

Iam elaro hominum fandi fabricator adibat
Conuentus, medioq; foro diuina locutus
Pendentem populum insueto sermone tenebat,
Semine ab æthereo terris venisse virum, quem
Venturum toties vates cecinere per orbem,
Quo veterum lueret scelus exitiale parentum
Proditus, & læsum placaret sanguine numen
Ipse suo, morti quo cunctis deditus vnus.
Atq; hæc crebra quidē, populosq; ad sacra vocabat
Multa querens super extincto super arbore multa
Infami, & pœnas fando integrabat acerbas.
Obstupuere omnes, nimiumq; ea mira videri.
Vnde noua hæc species, tam versa repente cupido,
Et veterem in Pauli quærebant pectore Saulum.
Haud aliter suadente fame implacabilis ingens
Exitium pecori modo qui, cædemq; parabat,
Ille lupus pleno si forte receptus ouili
Miteſcat, iamq; inter oues innoxius erret,
Et pauidos lambat, linguaq; remulceat agnos.
Nec mora iã Solymùm magnæ quoq; reddit⁹ urbi
Commouit totam monstris ingentibus oram.
Vix oculis credunt: nec primum fiditur illi,
Insidiasq pij metuunt: vix ducere amicum
Possunt, quem tot erant experti cædibus hostem:
Parte alia patriis trepidi pro legibus omnes
Concurrunt urbi primi, duriq; resistunt,
Et se certatim contra exhortantur ad arma.
Bella cient, resq; saxa fremunt, rapit arma iuuentus.
Ille autem nullis ve minis nullis ve periclis

Terri-

Territus incepti perstat, nec flectitur vsquam.
Quo ve magis pugnant acres, hoc amplius ore
Fulminat, atque aperit vetiti noua lumina veri,
Præfatus sanctas nil se conuellere leges,
Sed legum arcanos penitus recludere sensus,
Antiquq palam nebulis ostendere Solem.
Dum loquitur, circum ora silent & sensibus imis
Illapsus facilis animos, ac mollia fando
Fingit corda premens, viuaeq; loquentis ab ore
Visæ exire facies labrisq; erumpere flammæ,
Et vibrans rupto velut æthere lingua tonare.
Iamq; Palæstinam monitis impleuerat oram,
Atq; omnes genus Isacidum quas incolit vrbes
Cornigeri degens sub vatis legibus æuum,
Cum pater omnipotens tempi in penetralibus altis
Astitit oranti, atque alias quoque luce carentes
Iussit adire plagas, aliasq; capessere gentes,
Barbaricas, Grataſq;, Italoque à sanguine cretas,
Quas coleret, locuq; nouæ splendore rigaret
Nil veritus, fidens nil se præsente timeret.
Ergo animi intrepidus nil ille horrebat acerbi,
Omneis per mortes mente imperterritus ibat
Sponte sua, quas ærumnas, quos mente labores
Inuicta tulit, Hæc illuc terraq; mariq;,
Iactatus? non ille dapis non ille quietis
Aut somni memor instabat, placidoq; labori
Indulgere odijs primorum obiectus iniquis.
Ille etiam insidias muro demissus ab alto
Per funem euasit, noctis & se credidit atræ.

Ille etiam saxis quoties iactante petitus
Plebe tulit diros lapidum sub grandine iactus?
Terque magistratus virgis per compita sectus
Contempsitq; minas, ignominiaeq; pudenda
Verbera, diuini facibus succensus amoris.
Iamque illi carcer requies erat, usque adeo omnes
Pertulerat lethi securus vincla per vrbes.
Quid referam quoties veluti contagia secum
Dira ferens fuerit muris exclusus, & atra
Nocte grauestulerit cæli intractabilis iras
Inter saxa iacens pernox, sociusq; ferarum
Montibus aut gelidis, aut horrifero speluncis?
Flumina non illum ab studio terrentibus vndis,
Aut obiecta feri tardarunt æquora ponti,
Terq; mari in medio fractarate nauit, & hausti
Noctem omnem, totumque diem sub gurgitis imo
Deerrauit lethi paruo discrimine fundo:
Vt sileam insidiasq; hominum, incursusq; ferarum,
Et quæ mille die non parua pericula adiuit,
Hic illic quo mortales in nocte iacentes
Obscura erigeret bonus, in lucemque vocaret,
Palantesque, proculque errantes tramite recto
Inueheret cælo sibi per diuortia nota
Cernere erat late hîc illîc per regna per vrbes,
Atque hos, atque illos ad veræ surgere lucis
Lumina, lustrariq; vndis, & credere dictis.
Felices, Paulum magno quibus oretonantem
Mulcentemque iras inuictaq; corda prementem
Coram audisse datũ est, quãtus scelera impia fundo

Inue-

Inuectus quateret, quantis assurgeret vndis,
Vel cum rege satum superum omnipotente referret
Morte sua nostris vltro cauisse periclis,
Quanta animos mœsti afficeret dulcedine amoris
Egregius linguæ, facundo pectore veri,
Quanto ve ipse loquens intus flagraret amore.
Frustra eadem seri optabunt vidisse nepotes,
Et votis hoc in summis numerabitur vnum.
Iamq; ea Graiugenũ regnabat lingua per vrbes
Altitonans, victrixq, animos ducebat hiantes,
Iamque nouis Asiam sacris peruoũerat omnem
Reisque illi externis melius succesit in oris,
Verus vbi penitus Deus omnipotentis olympi
Rex ignotus erat, sed dũ simulata colebant
Saxa hominum multo manuum fabricata labore,
Iamq; opibus quondam Romæ suspecta Corinthus
Pene omnis nutare, suæ & diffisa Dianæ
Alta Ephesus celebri paulatim absistere templo,
Miratæque virum doctæ narrantur Athenæ
Orantem, ignotiq; Dei noua sacra canentem,
Carmine quo capti e primoribus Actæorum
Nonnulli ad verum properarunt surgere lumen
Signorum memores, quæ quondam maxima Sole
Viderunt nulla cæli ratione subacto,
Cernere dum piget æterni fera funera regis.
His actis venit in mentem Solyma alta redire,
Quamuis multa palam vatum responsa minetur,
Vinculaq; ipse sibi vulgo canat inde, futurumq;
Exitium sua nec Gratis vltrà ora videnda.

Hic circumfusi nequicquam plurima amici
Orabant, fletuq; amplexi genua tenebant,
Parceret, insensæ ne se committeret urbi
Rursus, vbi nuper perpessis haud mollia pœnis.
Ille autem precibus nequicquam flectitur vllis,
Cœptum tendit iter. nec quæ tulit aspera quondam
Nunc subeunt, sed quo grauiora instare pericla
Sentit, eo maior semper furit ardor eundi:
Qualis nocturni pingues ad luminis ignes
Plurimus illectus volitans fert tangere flammam
Iucundum visu, propiusq; accedere lucem,
Vsq; sibi admotam licet experiatur iniquam,
Vrat: & extremas in amatis ignibus alas:
Non tamen absistit ludo: sed lumina circum
Itq; reditque, vagoq; assultat plurima gyro,
Dum cadat, & moriens crepitanti pendeat igne
Tantus amor lucis, flammæ tam dira cupido.
Talis abire fuga Paule imperterritus ardes.
Nulla quies animo: non mentem horrentia vatum
Dicta mouent, cæliq; minæ quæq; ipse videbas
Præscius Isacidum tibi tendi vincula in oris
Primorum scelere, inuidia flagrantis Idumes,
Denique Romulea portendi funera in vrbe,
Noctes atque dies optanti pectore versas,
Instent quanta tibi capto discrimina terra,
Quãta mari Ausonias ibis cum vinctus ad vrbes
Littora Graiorum subeunt relegenda, tot oræ,
Tot maria, atq; vrbes pelagoq; tot insulæ in alto,
Bellaq, ventorum, tempestatesq; futuræ,

Italiæ

Italiæ tandem portus, Lauiniaq; arua,
Et pulcher Tybris: tibi enim super omnia in ipsis
Romæ oculis, dirusq; Nero est, & Romulus ensis.
Felix Roma ducum non tantum elata trophæis
Quantum morte tua, feliciq; inclyta busto.
Scilicet huic vni cælum concesserat vrbi,
Vt Cilicas inter natus Perseï e Tharso,
Quam vastum procul à nostris mare diuidit oris,
Hic spelis moriens peteres supera alta relictis:
Illa tuos obitus vidit miserata cadentem,
Explentem regis crudeles sanguine pœnas,
Regis inhumani materna cæde madentis.
Illa tuum vidit caput à ceruice recisum,
Dum caderet, resilire icta ter pondere terra,
Atq; solum vndanti toties signasse cruore,
Ad signum subitos laticum erupisse liquores,
Treisq; adeo, vt fama est secretos margine fontis
Dissiluisse, nouæ & maduisse aspergine terram.
Nunc etiam sanctas venerati visimus vndas.
Teq; illi socium donis, & honoribus addunt
Vtq; parem, cui rex cæli mortalia inquens
Credidit arbitrium, ac rerum commisit habenas.
Vtq; tibi consors fuit hic necis, atq; laborum,
Sicaræ sic sacrorum tibi iunctus honore est,
Ossaque vestra tegit pariter commune sepulcrum.
Vos ambos pariter iuuat altæ mœnia Romæ
Tutari, atq; Italas studiis consortibus vrbes.
Tu regis superùm interpres lectissimus vnus
Ante alios, vatumq; potens orbisq; magister

Terrarum, edoctæ tibi debent vndique gentes,
Acceptamque ferunt veram tibi secula lucem
Ipsi bisseni, rerum queis credita cura,
Mirati proceres te mira arcana canentem,
Linquentem terras, atque æthera voce sequentem,
Inter quos ipsum, qui sese primus agebat,
Cum veri specie deceptus tramite recto
Digrediens dubia inciperet regione vagari,
Corripere, in meliusque ausus reuocare magistrum.
Tu falso Argolicæ delusum numine pectus
Virginis, atque illam rabido actam sæpe furore
Sedasti, veroque implesti numine versam.
Tu falsum magicis vatem artibus illudentem
Et tibi nequicquam verbis certare parantem
Obtutu solo terres, & lumen obortis
Victo adimis tenebris, cæcumq; in nocte relinquis,
Quærentem tenues manibus prensantibus auras,
Quo nitens trepida regeret vestigia dextra.
Vnus amor tibi fixus erat, cura vna sepultas
Nocte animas reuocare nouæ ad noua lumina lucis.
Vtq; nouam semper traheres ad retia prædã, (cui
Omnibus omnia eras, tu ciuis ciuibus ipsis,
Inter & externos externi verba sonabas
Romanis Romanus eras, Argiuus Argiuis,
Omnes obsequio simulatis moribus omnes
Conciliansse credentem circumuenit anceps,
Et volucrem fictæ deludit imagine vocis.
Nemo adeo vacuis Gallorum in saltibus olim
Venatu assiduo indulgens tot retibus apros

Implicat,

Implicat, aut canibus tot agit de vertice capros,
Quo tu hominum tibi corda die deuincta trahebas.
Tu lupus ille die primo nascentis in ortu
Cædem adens toto multum grassatus ouili,
Vespere dein prædam socios partitus in omnes,
Bissenum vt procerum moriens pater ipse minorum
Prædixit nato, vnde tibi descendit origo.
Iam tunc ille tuos spe percipiebat honores,
Quæ secum tulit ad manes solatia lethi.
Quos vero semel illectos sub signa vocaras,
Hærebant validis tibi iuncti nexibus vsq;
Certi animo te ardente sequi, quocunq; iuberes:
Illi etiam quo liberius cælestia obirent
Mente, alacres rebus spretis mortalibus agros
Vendebant, pretiumq; tuos æs grande ferebant
Ante pedes tecum læti omnes rebus egenis.
Tu verò placita tibi paupertate fluebas
Tecum diues opum, rerum licet omnium egenus,
Atq; inopum potius vertebas omnia in vsus.
Et tibi dulce famem manuum tolerare labore.
Per populos ideo gressum quocunque ferebas,
Ceu lux gratus eras, & magni numinis instar,
Digredientem ægrè semper dimittere ciues
Cum gnatis q., domoq; ad littora curua sequuti,
Mutuaq; amplexi, noctemque, diemq; morati
Hærebant, totoq; erat ingens littore fletus,
Remiuagamq; ratem, quo fluctibus vsq; dabatur,
Spectabant, donec pelago euanesceret alto.
Vixque inde auelli poterant bona verba precati.

Rex etenim omnipotens, quo se noua tolleret astris
Te duce religio, sensusq; vt flectere quires
Spectantum huc illuc, decus ori, oculisq; decorem
Addiderat speciem, diumq; afflarat honorem
Tecum habitans, intus diffusus pectore toto.
Altior hinc, maiorq; homine haud mortale sonabas
Nam tibi sufficere ille animo præsentia semper
Verba niuis ritu, toto cùm ex æthere ningit,
Ille tibi occultam quoq; vim inspirare, nec vsquam
Deserere, vt tanto posses superare labori,
Claraq; signa dabat cælo mortalibus, & te
Casibus eripere interdum, variisq; periclis
Illæsum, vt quondam, cùm carceris ima teneres
Nil opis expectans humanæ, protinus ecce
Sub pedibus tota cæpta omnia in vrbe moueri
Ingenti terræ motu, quo cuncta soluta
Vincula parietibus patefactis carceris vltro.
Olim etiam egressum naui te vipera ab igni
Experrecta petens morsu nihil obfuit acri.
Vipereum hinc parere tibi genus omne, tuosq;
Attrectare ferunt diras impune colubras.
Ille tuis etiam precibus, quæcunq; petebas,
Annuere, humanis & nunquam viribus ausa
Posse tibi dabat, atq; tuo indulgebat honori.
Hinc quibus impositis vmbrabas tempora palmis,
Protinus afflati cæli diuinitus aura
Tollebant actas ab humo super æthera mentes,
Teq; etiam orabant omnes, quibus ægra iacebant
Corpora: tu miseratus ope, auxilioq; leuabas.

Et

Et quoniam haud omneis poteras accitus adire,
Sæpe tuis ipsos operibant vestibus ægros.
Ad tactum pulsi linquebant corpora morbi.
Tu longo iam depositum languore parentem
Præsidis Ausonij, morbo de corpore abacto,
Seruatti reuocans ad priscæ munera vitæ.
Tu miserum incuruis plantis genua ægra trahentem
Stare iubes, pedibusq; suis consistere nixum.
Continuò ad vocem erigitur, mirabile visu,
Incessu properata ferens vestigia recto.
Tu puerum in somnis deiectum pariete ab alto,
Quassatumq; artus, crepitantiaq; ossa refractum
Morte obita luci reddis flentiq; parenti
Incolumem, vtq; prius, valido se robore agentem.
Tu tempestatem cælo multo ante sereno
Prædixti sociis nil tale timentibus augur,
Sed tamen è numero fracta rate desore nullum.
Hæc propter tibi diuinos manus omnis honores
Cùm ferrent struerentq; aras, & thura pararent,
Tu fugis, inspecto veluti qui forte colubro
Horruit, inq; Deum oblatos traducis honores,
Qui mare, qui terras, cælum, æthera cuncta creauit.
Nos animas viles, mortalia corpora fas sus
Pulueris exiguam partem, nil tale merentes.
Cuncta accepta refers illi, cui gratia, & omnis
Debetur cui laus, & honos, & gloria soli,
Quem propter tantos gaudebas ferre labores
Præq; vno, vnius tantum inflammatus amore
Omnia fastidis, cupis hunc, nil cetera curas.

Hunc vnum tibi cor, tibi mens hunc deperit vnum.
Quem semel expertus hausisti pectore toto,
Toto animo, tota secluſus corpore mente,
Fortunate animi, quod paucis contigit olim,
Hauſisti mortalis adhuc mortalibus oris
Lucis inacceſſæ iubar, immemorabile lumen.
Illæ tibi viuo ſublata nube tueri
Ora datum eſt, quorum aſpectu illuſtrata beantur
Omnia, quæ ſuperæ vix poſſunt cernere mentes
Alituum cælestum acies gens incola cæli.
Fortunate animi, quàm dulci pectus amore
Tunc tibi flagrabat? quanta dulcedine? quali
Nectare perfuſus præcordia diſtillabas?
O ego cur illo infelix ſi ſontibus iſta
Præmia erant ipſis, non ſum quoq; tempore natus,
Seruatus ſterile, extremumq; relictus in æuum?
Scita tamen cæli alta latent, penitusq; repoſita
Arbitria ad noſtros non peruenientia ſenſus.
Omnia quæ te nunc oculis vidiſſe putarim,
Hæc adeo ſunt illa nefas quæ ferre ſub auras
Mortali æuebas, ſed religione premenda.
Hinc largum potus mortali pectore flumen
Hauſiſti, quo corda rigas quo plenus inundas.
Hinc largam effulgens mortali lumine lucem
Hauſiſti, qua corda reples, qua nubila differs.
Et licet omne ipſum vulgo defundere flumen,
Arcanamq; tibi vetitum ſit prodere lucem:
Attamen ipſe adeò torrens fluis vndiq;, vt ad nos
Stillantes veniant tranſfuſum in pectora gutta,

Eque

Eque tuo erupti radij de Sole redundent.
Timotheus bibit inde, bibit Titus: inde Philemon,
Et Solymi in primis hauſere, humilisq; Coloſſe,
Cumq; Epheſo, ſolo nunc nomine clara Corinthus,
Et Galatæ, & Macedûm populi, Æmathiiq; Philippi,
At & potens Latium acrerum pulcherrima Roma.
Felices, queis parta tuis ea gloria dictis.
Nunc etiã monimenta manent ſemperq; manebũt.
Salue hominum interpres, lux gentib. addite vbiq;,
Nunc ades, obtentas hominum de cordibus vmbras
Lumine pelle, tua, luſtrati luce fruamur,
Nec tua quoſdam adeò dubios oracula reddant,
In parteisq; animos varias obnubila raptent,
Nec rem diſcerpens latè diſcordia turbet.
Aſpice vt hinc illinc ſtudia in contraria paſſim
Oppoſitæ inter ſe placitis diſcordibus vrbes
Conſligant, ſua dum ſtudiis inuenta tueri
Aduerſis tendunt certi non cedere vtriq;,
Inq; ſuas certent hoſtes deducere parteis
Conuerſos: prò quanta animas diſcordia gliſcit!
Quàm tenui, quàm raptim ingens exorta fauillæ
Vndiq; ſe dato cælo caput extulit altum
Protinus, & terras regnat bacchata per omnes?
Illinc nos contra totis Germania caſtris
Inuehitur, veterumq; audet patrum aurea ſcitæ
Oblinere & ſanctas dictis euertere leges:
Siue errore nouo capti tenebrisq; ſepulti,
Seu potius ſcelus eſt, animis q; volentibus errant.
Nos contra hinc tegimus priſcorum iura, tuisq;

Responsis freti leges tutamur auitas,
Frustramurq; feros, vanosq; elu dimus ictus.
Illis affer opem, tuaq; alta edissere sensa.
Ipse ades, atq; animis te protinus insere captis,
Vt tandem nebula lucem mirentur abacta.
At nobis, nostris si quicquam moribus obstat,
Si nostris quicquam insinceri mentibus hæsit,
Sit fas diluere, & precibus nos effice, & illos
Vnum omnes, simul infusa quo luce fruamur
Vnanimes positis odiis, eademq; fouentes
Lucis inextinctæ iubar: inuiolabile lumen
Quæramus, vitamq; inhiemus sine carentem.
Interea pietas ea nos, is mutuus ardor
Tantus edat, quanto te olim flagrare canebas,
Vt cuperes alijs prælatis omnibus vnus,
Æternùm miser ipse amplexu, atq; ore carere,
Illius ore (ah ne sit fas mihi credere tantum)
Cuius ab aspectu fluit illa immensa voluptas,
Qua saturati animi cælestùm in secula gaudent.
Hunc tu oro, hunc nobis innecte algentibus ignem.
Hæ flammæ nostro viuæ vsq; in pectore alantur,
Dum tua fixi animis depascimur aurea dicta.
Tende preces ideo, nostrisq; occurre periclis.
Ille tibi orandus pro nobis, qui tibi sese
Ostendit coram, tenebrisq; euoluit ab atris,
Vt, quoniam quos vult liber damnat ve, probat ve
Hos acuens, illos permissa nube retundens,
Vt libet, ipse operum dominus q; potensq; suorum,
Nobis corda sinens non asperet ipse, sed vltrò
Molliat,

Molliat, atq; sua præsens nos subuehat aura.

DIVO PAVLO APOSTOLO.

HOc Paule Christi ad optimi diuinitus
Conuerse partes Vida tibi fanum addicat
Haud passus obsoleta in æde tuum amplius
Solario nomen implorarier,
Places vt iram sæpe læsi numinis.
Id quicquid est tu muneris lubens cape,
Tuo & datorem sub patrocinio tege:
Tuosq; ab alto spiritus ei suffice:
Fidei vt suæ docere queat accreditos,
Bonumq; cum illis nosse verum, & assequi
O doctor orbis, institutor gentium.

DIVIS INFANTIBVS Beth. innocentibus.

BEatæ animulæ paruuli integelluli,
Quos hausit immanissimi regis furor
Ab vbere abreptos, parentium ab sinu.
Dum perdere simul autumat regno cauens
Incognitum sibi aureum puellulum,
Quem nuntiabat siderum præsentia
Regem vniuersis nuper ortum gentibus,
Vos vere veluti gemmulæ quas primulo
Aduisit albicans pruina primulas,
Ætatulæ ipso concidistis flosculo.
Pro illo ante vobis contigit pulchrè mori
Qui pro omnium vita immolandus venerat.
Beatæ animulæ flosculi cælestium.

DIVO STEPHANO
Protomartyri.

Dis alij laudes aliis, & carmina dicant:
Tete ego sancte puer, qui post fera funera re-
Cælicolûm insignem meruisti morte coronam (gis
Primus, & effuso tinxisti saxa cruore,
Dum iuuenem immerita testaris cæde peremptum.
Te Stephane ipse canam: tu dum mihi vita manebit,
Muneribus semperq; meo celebrabere honore.
Non tua ne quicquam Leo mi delubra tuenda
Crediderit pater, atq; tuæ præfecerit aræ,
Huc ades ô, seu felicis te regia cæli
Nunc habet, & superûm regis iuuat ora tueri:
Seu iuuat interdum mortalia visere templa,
Et patrias Solymorum arces lustrare, vbi quondam
Te perhibent sese indigenæ vidisse per altas
Iordanis ripas prima sub luce sedentem,
Dum liquido solus sacrum lauis amne cruorem,
Huc ades indignæ linquens loca conscia cædis,
Hic tibi digna domus melior (ne despice) sedes.
Hanc patrio antiqui Ligures in littore molem
Ingentem posuêre, tibiq; hæc templa sacrarunt.
Hic tibi thure calent, æternisq; ignibus aræ.
Hic patrio de more canunt tua maxima facta,
Æterniq; tuas iactant ad sidera laudes.
Ipse audis, tacitusq; lates, nec cerneris vlli,
Et tibi tranquillam demulcent gaudia mentem.
Huc olim quicunq; tuam miser imploratum
Venit opem supplex, voti reus vsq; recessit,

Donaq;

Donaq; seruati tibi soluunt debita nautæ.
Salue sancte puer cæli decus, haud tibi quisquam
Cælicolas inter diuos certarit honore.
Tu procereslonge ante omnes qui sanguine fuso
Ante diem Veræ pro religionis amore
Proiecêre animas meriti post funera cælum,
Incedis Tyrio chlamydem spectabilis ostro,
Purpureamq; aciem ducis per lucida olympi
Atria, ductorem te cuncti sponte sequuntur,
Et tibi præcipuum non inuidet alter honorem.
Nam quis non magno te afflatum numine quondã
Protinus obstupuit mira, atq; insueta loquentem,
Dum patrum intrepidus semper mandata faceßis,
Quos olim comitesq; viæ, sociosq; laborum
Bißenos numero ipse omni delegerat heros?
Illi etiam tua sæpe adeo tua maxima facta
Mirati stupuêre, sacro dum numine plenus
Illa audesq; potesq; puer, quæ scilicet æquè
Paucis posse datum est cælo diuinitus ante.
Non vllus potuit tua contra tendere dicta,
Dum canis inuictumq; ducem sine crimine morti
Demissum, regemque ipsum testaris olympi.
Fortunate puer, tibi sese regia cæli
Omnis, cælicolumq; domus pateßacta reclußit.
Mortali tibi fas superûm vidisse parentem
Immensum, ingentem, qualis diis cernitur vnis,
Et quantus, rutilans flammis, radiisq; coruscus.
Ecce autem inuidiæ stimulis exercita iniquis
Effera te insurgit subito Solyma omnis in vnum.

Saxa fremitq; rapitq; simul commota iuuentus,
Præcipitemq; agitant, atq; extra mœnia pellunt
Insontem, & meritis non præmia digna ferentem:
Hinc atq; inde sonat circum caua saxeus imber
Tempora, & inscribunt sacrã fera marmora frontẽ.
Ipsæ te rupes, ipsa & te flumina mœsta
Labentem videre, animæq; extrema trahentem.
Tunc & te Libani flerunt palmeta propinqui,
Eq; sacro aereæ lacrymarunt vertice cedri.
Tu tamen attollens passas ad sidera palmas,
Immotosq; oculos, media ipsa in morte rogabas
Cælicolũm regem, crudeli parceret hosti,
Cùm ferus interea non ille absisteret ictu,
Sed magis atq; magis stimulis agitatus iniquis
Sæuiret, donec lapidum sub grandine dira
Efflasti felicem animam, cælumq; petisti,
Vnde hominum curas rides miseratus inanes,
Supplicibusq; fauẽs, tua qui prece nomina poscunt.
Me nunc, qui nouus ingredior tua templa sacerdos,
Et tibi sacra fero puero puer, aspice præsens:
Da fraudis scelerumq; exortem ducere vitam,
Da contemnere opes, & vulgi gaudia, honores,
Et casto vsq; tuis operari pectore sacris.

DIVO LAVRENTIO MARTYRI.

TAntane te iuuenũ quõdã pulcherrime virtus
Impulit, vt facibus flagrans meliorib. intus
In mediis diros tuleris fornacibus æstus
Impauidus, regemq; ferum irritaueris vltro
Instau-

Instaurantem ignes, incendiaq; igne nouantem?
Me si bella mea paterentur viuere sede,
Pulcher vbi Tanarus rigat arua Ligustidis Albæ,
Sacra tibi sacer hæc hodie rite annua ferrem
Longe omnes supra in mediis penetralibus astans,
Solennemq; tibi, vt mihi mos, præfarer honorem,
Tectum auro caput effulgens, & vestibus aureus,
Prosequererq; tuas haud ficto carmine laudes,
Vt genere haud humili terra prognatus Ibera
Paruulus & dulcem patriam, carosq; parentes
Liqueris Italiæ captus florentis amore,
Vt flauũ ad Tyberim, magnamq; inuectꝰ ad vrbem
Æneadum, cunctas quæ se super extulit vrbes,
Hæseris Actæo Xysto, cui tempora fulgens
Insula tergemina redimibat sacra corona.
Vt dehinc ille tua virtute inductus, & acri
Pectore diuum adytis post se præfecerit vnum,
Qui secum sanctæ libares frugis honorem
Semper, & in templis populos peragenda moneres.
Vt demum ille nefi pro religione parentum
Deuotus trucis inuidia, furiisq; tyranni
Mille tibi instantes prædixerit ore labores
Veridico, ad mortem senior lætissimus ibat
Ensibus in mediis morituri ponè magistri
Actus amore pio sequeris vestigia, nec te
Absterrere queunt edicta immitia regis.
Sed te luce palam mediis in millibus offers.
Me me etiam, quò tractus abis? quò proripis inquit
Sancte audi. casus quoq; me tecum arripe in omnes.

Est hoc est etiam præsens in corpore virtus.
Est animus lucis contemptor, lucis amore
Alterius, toto quò dudum pectore tendo.
Me sine nulla tuis accedat gloria rebus.
Omnia constituì, quæ me ad maiora reseruant
Tecum tolle tuisq; volentem adiunge periclis.
Talia vociferans: quæ verò deinde sequuntur
Mes refugit luctu, atq; animus meminisse perhorrè
Deficit, & victi torpent ad carmina sensus.
Quæ prò sancta fides, quæso, superumq; hominumq;
Quæ quadrupes sacris viua vnq; est trædita flammis
Victima? quis memoret lacrymis sine talia sacra?
Summa tamen sequar, & rerũ fastigia tangam.
Mox te digna canam, positis si tempora bellis
Miteſcent, reddentq; meas mihi deniq; sedes,
Temp'aq; quæ surgunt tibi cæli educta sub auras.
Vrbis Romanæ imperio sceptrisq; potitus
Audierat Decius Xysti post funera Iberum
Diuitias templi iuuenem occuluisse repostas,
Ingens argentum priscorum munera regum,
Crateras magnos lances q;, vrnasq; scyphosq;,
Cymbiaq;, & lychnos, vectesq;, crucesq; lebetesq;,
Et tripodas, mensasq;, & cladem thuris acerras,
Effigiesq; sacras simulacraq; grandia diuûm,
Hæc super & vestes ostroq; auroq; nitentes,
Inclusæq; auro gemmas aurique talenta
Plurima, quæ cuncta, hisq; etiam maiora tyrannus
Pectore dudum inhians sibi iam spondebat auaro.
Continuò tota id propter Laurentius vrbe

Quæritur

Quæritur. Ille die rerum haud ignarus agebat
Occultus vitam in latebris: sed nocte per vmbras,
Ibat, & huc illuc inopum caua tecta subibat,
Quo omneis larga miserans ope sustentabat,
Donec quicquid opum fuit, hos absumpsit in vsus.
Hinc tunica ad talos demissa inducitur aurea,
Sericaq; ex humero dependet tænia læuo,
Fibula quam lateri dextro subnectit eburna,
Muneris ante aras commissi insignia nota.
Atque ita conspicuus sacraque in veste coruscus
Emicat, & recto ad regem se tramite confert
Diuini iaculis haud mollibus ictus amoris
Ibat ouans, cupidus ceu pactæ it coniugis olim
In thalamos iuuenis primæ ad noua gaudia noctis.
Si quando tamen in ripa subsistit amœni
Tybridis, aspectans auras, cælique profunda,
Solis ad occasum versus, non te amplius, inquit,
Aspiciam diues regnis Hispaniæ opimis,
Nec vos ô patriæ fluuij, carique parentes,
Qui spem sorte mei reditus agitatis inanem.
Tuq; ô Tybri vale: colles saluete Latini,
Quos colui, heroum tumuli sacrataque busta.
Nec me sancta vrbis delubra videbitis vltrà.
Me terris meliora vocant nunc templa relictis.
Hæc ait, vnigenamq; flagranti pectore Christum
Versabat memor hunc amor ingerit ossibus ignem.
Cui rex: Tune sacrum furatus comprimis aurum,
Contemnisq; Deos omneis, nouaque orgia templis
Inducis vana sub religione dicatis?

Aut aurũ huc deprome, Deumq; hic numen adora
Aut Xysto mferias merita te morte remittam.
Ille autem intrepidè vultu immutabilis insit,
Irritatq; virum dictis, & voce lacessit.
Quid Xysto me præcepto sæuissime terres,
Aurea quem iam nunc stellantis regia cæli
Accipit, & diuum numerum non vltimus auget
Pone auri quam dudum animo spem pascis inanem
Quicquid erat quod quæris inops, miserãdaq; turbo
Abstulit, & cæli penetralibus abdidit imis.
Nec tua frigida saxa colo simulacra Deorum.
Est vnus mundi omnipotens fabricator, & auctor
Qui mare, qui terras, qui cælum numine complet
Hunc colimus: huic fas est omnia nostra referri.
His rex auditis curarum carpitur æstu.
Irarum cæcos tamen abdit pectore fluctus.
Stat cunctis prius artibus omnia pertentare,
Siue illum abstrusi tenet auri extrema cupido,
Seu speciem egregij iuuenis miseratur, & annos.
Quippe erat ante alios forma spectabilis omnes
Vix prima ora puer signans intonsa iuuenta,
Atq; illum hic vultu gratum mage fecerat ingens
Quem sparsus rubor accenso subiecerat ori.
Nunc hos, atq; illos aditus, blandisq; retentat
Vocibus oppugnans, nunc sæua territat ira
Infrenis, variisq; incassum assultibus vrget.
At iuuenis magno cæli perculsus amore,
Obstat inaccessus, penitusq; immobilis hæret
Contemptu vitæ, & mortis amore superbus.

Hic rex, se nihil vt vidit multa irritus arte
Profecisse, omnes irarum effudit habenas.
Continuò loris corpus iuuenile flagrisq;
Horrificis plombo insuto, atq; hærentibus hamis
Subiecit, pulchrosq; iubet fœdarier artus:
Sic corde affixum sperans diuellere Christum.
Omnia quæ superans animo, ingratusq; salutis
Perpessu grauia, & sensu asperа pertulit heros.
Quem demum sessis lacerum tortoribus imas
Trudunt in latebras, & tetro carcere claudunt.
Postera vix aderat lux, & iam nuncius ardens
Euolat ad regem, monstrisq; ingentibus implet.
Nil agimus rex: moliris frustra omnia porro.
Carceris vt limen subijt Laurentius ecce
Terrifica subito visa omnia luce cremari.
Respicimus: lacero puer actus ab æthere præpes
Pulcher adest, miroq; absterfit rore cruorem
Immũdum, & priscum membris afflauit honorem.
Hic lucem iucundam oculis Lucillius hausit,
Quem penitus cæcum iamdudum lumine adempto
Vidimus, Hippolytusq;, omnis cui credita cura
Vinctorum, fœde mutato pectore versus
Detractat tua iussa, fidem oblitus, & omnia
Vincula longe alio iactat se numine haberi,
Vana superstitio socios quæ serpit in omnes,
Quos simul allata lauit Laurentius vnda
Religione noua, & magicis ligat artibus omnes,
Talibus accenso gliscit violentia regi.
Æstuat, & stimulis furiarũ haud mollibus actus,

Magna parat, medioq; foro iubet ilice secta
Ingentem struxisse pyram, inuenemq; superbum,
Nicedat, flammis viuum torreremina tur.
Protinus vndanti cæli alta ad culmina fumo
Ingens erigitur, dum robora pascitur ignis.
O qui res hominum mortaliaq; omnia summis
Imperijs regis, atque tuo sub numine torques.
Hæcne vides, pateriq; adeon' te deficit ignis
Fessaq; dextra tua est? cur cæli immobila cerno
Aëria, & aereospiceo sine turbine campos?
Cur tonitru ingenti cessas cælum omne ciere?
Dijjce crudeles cælestibus ignibus ignes.
Hic nihil iste suos nisi numina vana tyrannus
Sentiat esse deos. tremat vnum cuncta videntem,
Cuncta gubernantemq; & nutu cuncta mouentē.
Vosq; adeo maria alta voco pelagiq; profunda,
Quæ siccam assiduis tellurem tunditis vndis,
Fonteſq;, fluuijq; lacusq; huc ite liquentes.
Et plenis diras riuis restinguite flammas.
Aut vos ô grauidæ pluuia succurrite nubes
Et sancto infamem iuueni defendite pestem.
Iam superans alte congestam exhauserat ignis
Materiam, & multa stabant sola feruida prunā.
Hucstatuunt fulcrum infandum, exitiale cubile
Vectibus intextum ferreis, atque ære rigenti
Compactæ in morem cratis, cui plurimus ater
Subijcitur fumus, semustaque robora subdunt.
Ecce autem egregius iuuenis, miserabile visu,
Haud dubiæ ad mortē rapitur. hinc comitū, atq; hīc

Spectan-

Spectantes animis cuncti miserantur euntem.
Adiuuat insignem formam pudor, haud metus olli
Deiecit vultus pallentes morte propinqua.
Non alias grato magis vnquam apparuit ore,
Illum suprema Deus ille afflauerat hora,
Quem propter tantos libuit perferre labores,
Impressitq; genis diuini signa decoris.
Et totum multo corpus perfudit honore.
Vt passim circunstantum rorantia vidit
Ora puer lacrymis, has fudit ad æthera voces:
Non mihi ob admissum fœde tam dira parantur
Supplicia: hæc cælo iam pridem me sacra debent:
Hic mihi erit requies, cunctorū hīc meta laborum,
Quiq; ferus vitam mortalem auferre tyrannus
Nunc tendit, meliorem aufert mihi fine carentem.
Ille prius, cui sponte mea nunc immolor igni,
Pro nobis grauiora tulit nos crimine nostro
Æterni iustas patris irritauimus iras:
Ille luit diras insonti sanguine pœnas.
Ipse mihi hos ignes infuso protinus imbri
Desuper, aut solo posset restinguere nutu,
Cuius ad imperium pueris insontibus olim
Abstinuit vapor in medijs fornacibus ardens.
Ipse ego met precib. flexi illum, ne mihi mortem hanc
Demeret haud quaquā indecorē, auxilioq; leuaret.
Meq; ideo indefensum, inopē, atq; reliquit inermem.
Totus adest animo tamen, & mentem erigit altam.
Olim tempus erit, cum corda ferocia ponent
Romulidæ, & magnæ Christus dominabitur vrbi:

Tum neq; per gentes erit hoc sine nomine lethum.
Hæc memorans medio sper cœtus stebilis ibat.
Vt verò insandos peruentum est deniq; ad ignes,
Rursus ait cælum aspectans Solemq; cadentem,
Ardua cæli equitans Sol splendorq; almę diei,
Quandoquidem properas te gurgite tingere libero,
Funera vterq; parens mea per te hùc nesciat ignem
Quos nunc longinquis Hispania diuidit oris.
Fama incerta malum prius illis mitiget, & se
Spemq; metumq; inter dubio solentur amore,
Atq; ita quicquid id est assuescant ferre timendo.
Hæc fatus sacros humeris reiecit amictus:
Diffulsit roseos lumen iuuenile per artus,
Et dulcem toto iaculatus corpore amorem
Spectantum molli labefecit corda dolore.
Porrectum duro tandem extendere cubili,
Quod dudum impositum subiecto incanduit igni.
Auertere oculos ipsi, visuq; ministri
Abstinuere, fert execrantes iussa tyranni.
Horruit aspectu cælum: perterrita toto
Sydera clara polo faciem obduxere serenam,
Lunaq; sublustri latuit circundata nimbo,
Atq; adeo fortunatum nimiumq; beatum
Mundi oculum illustrem Solem, cui talia sacra
Contigit haud vidisse, infra dum circuit orbem.
Iamq; vapor serpens per viscera viua per artus
Sirinxerat expresso pingui sudantia membra.
Ast heros superans animis, patiensq; dolorum
Surrexit, vt potuit, turgentia lumina fumo.

Æthe-

Ætheraq; aspectans tanti velut immemor ignis,
Oblitusq; sui cælestium gaudia versat,
Quo poterat lethi securus pectore toto
Viuus ineat amor vnum animo voluitq; tenetq;
Hærentem, quantos obita morte ille dolores
Pertulerit Deus, atque Dei indubitata propago,
Quo clausum generi humano reseraret olympum,
Illius graues dum versat pectore pœnas,
Ipse suas contemnit, obustisq; artubus ardens
Iucundo fruitur sensu, lætusque dolorum
Ipse per æstatem gelida sibi valle videtur
Propter aquæ riuum, vel fontem propter amœnum,
Aut flores varios legere, aut viridantibus herbis
Mollibus in pratis prædulces carpere somnos.
Iam magis ac magis ambusto de corpore sensus
Vndique diffugiens, & vitæ lumina linquens
Cesserat, & totos prope mors immissa per artus
Vaserat. irridens hostem tamen, ocius, inquit,
Viscera tosta viri epulanda apponite regi.
Hæc dicens vitæ morientia claustra reliquit,
Proijciunt corpus, campiq; in puluere linquunt
Deserto, admotus medium perstrinxerat ignis,
Seruat adhuc medium priscæ vestigia formæ.
Qualeriubens roseo malum plerumq; colore,
Cum cadit ante diem, maternaq; brachia linquit,
Sole sub ardenti coquitur quæ parte per æstum
Tabescens pulchrum cutis almæ amisit honorem:
Cætera pars veteri manet inspoliata nitore.
Impie, mentis inops furijs, sæuissime regum,

Qui potes insontes, & corpora viua cremare,
Non scelus hoc Tybris, non tota plurimus vnda
Proluet Eridanus, nil ô nil proficis, olim
Aduenient lustris mundo labentibus ætas,
Cum domus Æneæ præstans Romana propago
Insonti iuueni flammis extrema sequuto
Centum aras, centum magnis penetralia templis
Erigit, & tumulo diuinum imponet honorem.
Tu vero venerande puer, sanctissima cælo
Digna anima informi quæsitos morte triumphos
Lætus adis, potuit mortalia membra tyrannus,
Et corpus sæuis tibi viuum exurere flammis.
Non valuit te syderijs auertere regnis,
Est vbi vera quies, nunquam peritura voluptas
Ille auido insontem dum fert te perdere corde,
Seruauit, cupidusq; nocendi profuit igni.
Nam tibi fine carens parta est in funere vita,
Partus honos ignominia, atque in cæde triumphus.
Sic flammis vltro senium exuit vnicus ales,
Purius & multo sic aurum redditur igni.
Nunc tibi adepta quies cæli in penetralibus altis
Purpureo sinter proceres, qui sanguine fuso
Per varia æternam meruerunt funera palmam,
Atque humiles celso mutarunt æthere sedes,
Respice nos inde, & nostri miserere laboris.
Quandoquidē regnant quot nostro in pectore curæ,
Vndiq; quas nobis acuit non vna libido.
Nostra tot incendunt intus præcordia flammæ,
Quæ nos sæpe ipsis nobis furantur, aguntq;

Præci-

Præcipites, nostri oblitos, rationis inanes.
Auri hinc sacra fames, & amor sceleratō habendi,
Hinc laudum, hinc plausus, & honorum immensa cupido,
Et veneris, curæ, & cæcæ mala gaudia mentis,
Iræq;, inuidia, atque odium, studiumq; nocendi,
Vnde tot & cædes, fraudesq;, & plurima, quæ nos
Crimina fœda premunt, cæliq; à sedibus arcent
Indignis nimium succensos pectora flammis.
Tu nobis miseratus opem flagrantibus affer.
Nil tibi (credo equidem) merito negat optimus ille,
Cuius amor sæuas sit asit tibi temnere flammas.
Ille faces diras facito, hosnos exuat æstus,
Atq; tuum nostris bonus implicet ossibus ignem.
Me vero iam nullus opum, iam nullus honorum
Tentet amor, nec tantum alijs ambita fatiget
Purpura, sed placida contentus pace quiescam.
Nec mihi commissis, vsquam regionibus absim,
Dum sedet hic multos opibus, monitisq; iuuare.
Tantum compositis rebus sera bella quiescant,
Nec ferus in nostris dominetur finibus hostis.
Sin nos nostra premunt commissa, suosq; relinquens
Damnauit Deus, & victor ruet omnia Turca,
Me nemo indecorem victori tendere inermes
Aspiciat palmas, sacrataq; soluere iura,
Et numen violare noua sub relligione.
Sit mihi dulce aras dextra, legesq; tuendo
Oppetere, & calidus mihi linea texta per artus
Inficiat cruor: hæc capitis sit purpura nostri.

Hoc sacer incedam sacro conspectus in ostro;
Purpureosq; petam tua per vestigia honores.

DIVO LAVRENTIO MART.

HVc ades clarum iubar inter omnes
Cælites, partam nece qui coronam
Induunt, pictæsq; suo colorant
Sanguine palmas.
Huc ades dum te canimus frequenti
Æde Laurenti, tua dum quotannis
Dicimus læti redeunte certa
Luce trophæa.
Seu Tagus te nunc, patriæq; fines
Detinent dulcis, sacra seu Quiritum,
Quæ tuos olim miserata vidit
Terra labores.
Nos quoq; alternos adeas vocatus
Rite solenni prece, nec vocantem
Temne non quisuis minus addicatam hanc
Vrbibus oram.
Post Deum quæ te veneranś secundum
Spes suas in te locat aduocato,
Et tuo hæc regi superûm dicauit
Nomine templa.
Tu potes nostris mala molientem
Multa peccatis precefflectere ipsum
Maximum cæli, superumq; regem
Numine laso.
Asperas pro quo puer horruisti
Nec minas regis nimis efferati

Prodigus vitæ, nec acerba spretis,
Funera flammis.
Tu leuas omni, fera iussa contra,
Pauperum cœtus ope destitutos,
Queis sacrum templi bonus erogasti
Diuitis aurum.
Tu rosas inter velut in viretis,
Vstius in prunis medijs triumphas,
Despicis flammas melioretostus
Intus ab igne.
Nunc pij fructu frueris laboris
Cælitum gaudens vagus in rosetis.
Hic tuis spirant Zephyri perennem
Ignibus auram.
Ciuium hic dexter varios tuorum
Aspicis casus, & in omne tutos
Protegis, tempus tibi nil negante
Numine fretus.
Huius in primis tibi cura tractus
Adsit, & nostros tueare fines.
Sint fames, pestisq; procul, quiescant
Aspera bella.
Sint nurus castæ: valeat iuuentus
Optimas arteis studio æmulata,
Et senum cœtus potiora callens
Consulat vrbi.
Vtq; nil obsit, face quos libido
Suggerit mente excutiamus ignes,
Et tuas nostris animis salubres

Inÿce flammas.
Vt Deo regi superùm canamus
Gratias, à quo bona cuncta, qui ter
Optimus ter maximus omne vbiq;
Regnat in æuum.

DIVO LAVRENTIO MART.

QVæ Vida cecinit, ediditq; carmina
Commissa chartis laudibus Christi optimi,
Et maximi indulgens, caduca fore ratus,
Sibiq; diffisus tua has in æde tibias
Syringa multisonoram, & omnifariam
Factam organis è musicis versuum loco
Erexit, & commendat has quam maxime
Beate Laurenti tibi, qui præsides
Abæ aduocatus plurimum Ligustidi.
En vt coruscæ, vt templum vbiq; illuminent.
Argenteas dicas, vel argento pares,
Discriminatæ auro vt nitent interlito.
Expressam vbi hæ de follibus tumentibus
Auram hauriunt, prædulcibus sonant modis,
Neq; simul omnes sed vocatæ scilicet,
Inssæq; solum: cæteræ interim silent
Hic Musicorum omne audias prorsum genus,
Seu tibias veras velis, seu barbiton,
Seu fistulam, seu tympanum seu cornua,
Tubam ve bellicam, lyram quoq; & lituum,
Quæ cuncta Syrinx, aliaq; refert plurima,
Modo hoc, modo illud musici ad libidinem.

Hũ

Hũ Vida saltem concinet Christum modis,
Charte, & caduca si peribunt carmina.

DIVO DALMATIO MART.

NEc te nos tacitũ indictũve relinquere fas est,
Nec sinere ire tuos sine carmine Dalmati honores,
Quos tibi rite die memores redeunte nouamus.
Huc ades ô quondam clarum iubar, addite cælo
Post tantas vitæ ærumnas, post mille labores,
Et quos insigniesperpessus morte dolores
Pro Christi decore, & veræ pietatis amore.
Huc ades, & festas quas læti eremus aras,
Inter & Eridani ripas, & fluminis Ollÿ,
Dexter adi, populiq; tua prece vota secunda,
Seu Rhodani te gens halantibus inuocat aris
Accola, quã quondã in tenebris & nocte iacentẽ
Erexti, verumq; dedisti cernere lumen,
Omnem luce noua radÿsq; recentibus oram
Perfundens, dictisq; hominũ vera pectora lustrans.
Seu Ligurũ extremis tenet inclyta finibus Alba.
Quandoquidẽ haud procul inde ferũt te lucis inisse
Limina, & in Tanari ripa vagisse sonantis.
Mox curam implesti meritis ingentibus vrbem
Celsa docens rectas ad sidera tollere mentes:
Nec potius te Ticini liquidissimus amnis
Detineat, sedes ve iuuet cognominis vrbis,
Quam pater imperÿs sacris placidissimus olim
Rexisti gentis custos, templiq; sacerdos.
Illic, credo equidem, fumant maioribus aris

Templa tibi, quæ quondã ataui eduxere sub æstu
Indigenæ tua mirati immortalia facta.
Illi iure quidem hæc memores, visuq; coacti,
Nos vero, quos longe alia regione remotos
Vix tantorum operum tenuis famæ attigit aura,
Ad nomen tibi præcipuos largimur honores.
Sponte autem: non diues opum, non æris abundans
Stat pagus, sed enim pietate in teq; fideq;
Nulla fasellifero certauerit ora Paderno.
Nulla tuas tendat melius gens dicere laudes.
Nam simul ac lætum in cœtum conuenimus omnes
Femina virq; choros agimus, tuaq; inclyta facta
Æquamus cælo, responsant densa salicta
Vndiq;, & aerea recinit de turre Cremona
Armipotens, gaudetq; procul pietate suorum.
Primus ego ante aras vates, viciq; sacerdos
Carmina mille cano, totidem plebs consona reddit.
Primo ipsam vt meritis præsens deuinxeris Albam,
Expuleriſq; adytis mentitos numina diuos
Indigetes, verumq; Deum detexeris orbi
Implentem maria, ac terras, cælumq, profundum
Concinimus, tum vt tota tuis vltroq; citroq;
Gallia præbuerit faciles hortatibus aures
Admirata hominem supra te plurima vbiq;
Posse Deo plenum, vanas q, reliquerit aras,
Et simulacra Deûm falsos reddentia vultus,
Sparseris vt veri diuinos nominis haustus
Per populos in corda, animosque in nube iacentes
Obscura illustrans monitis erexeris aurcis

Ad

Ad sanctum iubar, immensiq; ad luminis ignes,
Omnia per terras quæ late fama canebat.
Hoc te Ticini gens accola nomine tanto
Præfecit diuûmq; adytis, morumq; magistrum
Haud vrb in decorem summo insigniuit honore,
Multa vb mira olim superûm regnator ab alto
Te poscente hominum solitas superantia vires
Edidit, obstupuit regio ad miracula rerum,
Tu variis ope diuina de casibus ægros
Mortales nulla eripuisti præditus arte.
Tu vocem surdis, tu lucem lumine cassis
Reddis, & in media positos iam morte, relictosque
Erigis: elatos tu priscæ ad munera vitæ
Restituis, animasq; in frigida membra reponis,
Tu ductori Italo, cum te miser imploratum
Finibus æquoreæ venisset ab vsque Rauennæ,
Incolumen ac validum prædixti viuere natum,
Quem modo discedens ægrum, mortique propinquæ
Luctantẽ, & superis prope functum liquerat auris.
Addimus innumeros, quos nocte dieque labores
Pro superum decore, & vera pietate tulisti:
Quot casus, quot per mortes, per quanta pericla
Iueris, aut diros quoties euaseris enses,
Ipse aderat pater omnipotens, teq; ocius vsque
Ceu suluarum auium subuectum insignibus alis
Omnibus eripiens seruabat casibus vltro.
Huius ope instantem fugeres cum protinus hostem,
Ticinum, pleno tibi qui se obiecerat aluo,
Tranasti suspensus, iterq; impune tulisti

Aera per fluctusq; supra sine ponte, sine vllis
Nauigijs rapidæ correptus turbine nubis,
Ocior aut Euri pennis, aut fulmniis igni,
Nec te oculis potuere sequi trans flumina, donec
Conspexêre animis ripa vlteriore canentem
Cælicolûm tanto grates pro munere regi.
Talia frustrati viderunt multa, nec vnquam
Gens infesta tuum potuit contingere corpus,
Donec purpureâ emeritum insignire corona
Omnipotens statuit pater, è tenebrisq; vocare
Iucundam ad lucem semper florentis olympi.
Tum demum ipsius Ticini in littore captum
Sponte ferunt gladio colla obiecisse secanda,
Et nil mutato lætum isse ad funera vultu.
Nec commune tamẽ fuit, aut sine numine lethum.
Nam caput exectum penitus ceruice cadendo
Blandum nomen adhuc seruantis cuncta sonabat.
Et longo erectus tenuit se tempore truncus,
Viuus adhuc veluti vigor, & vis pristina adesset:
Quo monstro attoniti crudeli cæde madentes
Agnouere Deum, veniamq; immanibus ausis
Orantes verum tenebris hausere fugatis,
Omnia quæ innumerum memores altaria circum
Dicimus, hic nullus qui non mihi succinat, ordo est.
Nulla tuis quæ non titulis indulgeat ætas.
Nempe tibi primos pueri, mixtæq; puellæ
Semper vere legunt flores, & cerea cantu
Dona ferunt, variq; onerant altaria frugum
Primitiis de more, viri, matresq; suorum

Ipsæ

Ipsæ etiam tibi dant operum testantia fuctum
Munera bombycum folles, linique manipios
Enodis, albumq; oculo nigrante fasellum.
Tu populi præsens vota audis rite vocatus,
Auertisq; tuis precibus mala plurima genti.
Concilians nobis auersum crimine nostro
Cælestûm regem, & quocunque piacula pubis
Infecêre, tuo tu diluis ipse fauore,
Et tua, qua multum polles, nos gratia seruat.
Nunc veros nostræ vnquam fuit vlla salutis
Cura tibi, aut nostri si te mouêre labores,
Nunc ô nunc pater auxilio, nunc munere nobis
Est opus alme tuo, tantis occurre periclis,
Quæ nostris, nisi pulsa vetes, ceruicibus instant.
Inter se reges aduersi bella lacessunt:
Militis ipsi inopes nos semper prætereuntis
Præda sumus: nostros manus est externa labores.
Aspice nos, & tanta tuis dispendia pelle.
Vitam inopem nostro liceat tolerare labore,
Solariq; famem, paruosque educere natos.
Si quid præterea in nostris fraudisve, dolive est,
Corrige tu, & meliorem animum prece suffice gẽti
Nos furto nihil inter nos carpamus auari
Diuesquisque suo: pateant nocteſq;, dieſq;
Prædia nostra: domus nullo custode relictæ
Nullos nocturno metuant neque tempore fures.
Ipsi iam culmis sint tuti arentibus agri,
Prataque, syluæq;, & pictis vineta racemis.
Surripiant nec rusta auidi plus parte coloni.

Assuescantq; satis dominorum inhibere iuuencos,
Sponte sua pactos nec agro subducere sulcos.

DIVO CASSIANO MARTYRI.

COmmendo tibi Cassiane nostros
Hic quoscunq; uides virere agellos,
Non frustra hoc pia struxerit vetustas
Dictum nomine de tuo sacellum,
Quo matres pueros grauedinosos
Albenses querulis ferunt grabatis,
Et pleriq; tua leuantur aura,
Morbus quos diuturnior peredit.
Idcirco id vetus, erutumq; bellis
Nuper Vida tibi tuus refectum
Forma reddidit elegantiore.
Hinc nos aspice, plurimumq; nostros
Commendo tibi Cassiane agellos.

DIVO CHRISTOPH. MART.

CHristophore, infixum quod eum usq; in corde gerebas,
Pictores Christum dant tibi ferre humeris.
Quem gestans quoniam multa es perpessus amara,
Te pedibus faciunt ire per alta maris.
Id quia non poteras, nisi vasti corporis usu,
Dant membra, immanis quæ gigantis erant,
Vt te non capiant, quamuis ingentia, templa.
Cogeris & rigidas sub Ioue ferre hyemes.
Omnia quod victor superasti dura, virentem
Dant manibus palmam, qua regis altus iter.

Quod

Quod potis, ars tibi dat, ne queat cum fingere vera.
Accipe cuncta bono tu bonus ista animo.

DIVO SYLVEST. PONT. MAX.

VRbis sacerdos maxime Romulæ
Syluester olim cum fugeres opes,
Causam malorum, victitabas
Vrbe procul latitans superba,
Soractis antro siue sub horrido,
Seu Tusculanæ rupis in angulo,
Vbi tuo hoc exstat dicatum
Nomine nunc etiam sacellum.
Vbi morari me quoq; nunc iuuat,
Regis canentem cælitum aspera
Maiore plectro personanda
Fumera, carminibus Latinis.
Hic tu beata pauperie potens,
Paruoq; lætus cælitibus parem
Vitam agitabas, non tibi aurum, aut
Purpura, non triplices coronæ
Gemmis nitentes multicoloribus,
Tanti vt decebat Pontificis caput,
Præstans sed alta mente regum
Altior omnium erat coronis.
Opes perosum te tamen occupant
Opes, & usque iis iuncta potentia.
Repente dives fit, potensq;
Vrbis ad imperium vocatus,
Cælisecutus prodigia optimus

Cæsar relicta sede Quiritium
Tellure decessit Latina
Sedem alijs positurus oris.
Vrbem potentem Romulidum tibi,
Lateq; regnandum Latium ferox
Concessit vltro, posterisq;
Perpetua serie insecutis.
Non tantum vt esset religio suis
Vallata muris, tutaq; viribus,
Vtq; abstinerent, atq; cæde
Hac ratione truces tyranni.
Sed rex id egit maximus ætheris
Periclitatus, diues an is fores
Qui pauper olim, nec tibi æquus
Diuitiis animus labaret,
Vtq; eniteret conspicuo tua
Virtus theatro maxima, posteri
Quam deinde possent æmulari
Haud tibi degeneres futuri.
Non horruisti munera Cæsaris,
Non hæret ipsis diuitiis malum,
Nobis sed ipsis dantur æquè
Nempe bonisq;, malisq; habendæ,
Tu sicut ipsa pauperie prius
Dives fuisti, diuitiis item
Pauper fuisti mox adeptis
Plurima egentibus erogando,
Non cruda duri robora militis,
Decebat vt tantum imperij caput,

Non arma formidanda terra,
Non tibi erant metuenda ponto,
Non proferendi cura erat imperi,
Vrbes ve captas adijcere vrbibus,
Tes ceptra regum nil mouebant,
Nil periturum animo extruebas.
Mens fixa cælo sed penitus tua
Regnabat alto exercita in æthere:
Ibi locabas regna, & vrbes:
Quos q; ageres alacer triumphos.
Ibi beatus nunc ideo viges:
Curas inanes, & studia irrita
Mortalium spectas ab alto
Continuos miserans labores.
Tuis adesto: nie officiant opes,
Quas per te adepti sunt humiles, face:
Tuamque mentem illis precare,
Sintq; tuis studijs potentes.
Mens prisca nostris, & pietas tamen
Resurgat ante in regibus, ij sacra,
Olim vt solebant, absq; fraude
Mente pij tueantur ipsi.

DIVO AVRELIO AVGVSTINO Hipponis Episcopo.

VTte diue potens Libyæ nunc pectore toto
Accipio, patiorq; libens, me lumine quando
Lustrasti vates olim, diuumq; sacerdos,
Nunc ipsos inter diuos stellantis olympi

Templa tenens: audi, atq; tuas ne despice laudes,
Dum nos mortali facta immortalia voce
Libamus, sacrosq; aris a dolemus honores.
Huc omnis chorus, huc pariter iuuenesq; senesq;
Ferte pedem, lætoq; fauentes agmine adeste.
Hæc est illa dies, penitus caligine mersis
Quæ claram rebus lucem attulit, atq; nigrantem
Eloquio noctem insigni, tenebrasq; resoluit.
Nam cui non notum quanta perculsa iacerent
Olim corda patrum formidine, queis pia cordi
Religio? quem non Tyriæ telluris alumnus
Terruerat linguæ confisus fallere doctæ?
Cui non audacis, cui non audita furentis
In superos, superumque ipsum conuitia regem?
Non tulit omnipotens genitor miseratus ab alto,
Et iuueni immisit mentem se pectore toto
Diffundens subito est oculis densissima nubes
Discussa, & ratio manifesta in luce refulsit.
Quos ab tum gemitus, quæ tum suspiria ab imo
Pectore iam culpa fassus dedit? haud mora victus
Exuit hostilesque animos, mentemq; benignam
Accipit in veros diuos, diuumq; parentem
Iam melior, iam noster, amans quos oderat ante.
Protinus illa animi vis viuida, & aurea linguæ,
Quæ modo cælicolas toties exercita contra est,
Inuigilat veterum pro religione parentum.
Ille quidem in medijs hominum conuentibus ore
Incipit effari immortalia gaudia vitæ
Ostendens, altiq; acie penetralia cæli

Mentis

Mentis adit, sed quæ nunc prima exordia sumam?
Nam modo nascentis canit incunabula mundi,
Quis rerum sator, immensum per inane quis auctor
Terrarum validis vinclis librauerit orbem.
Nunc docet obliquos Solis, Lunæq meatus,
Astrorumque vires, pascentiaque æthera diuum
Sidera inexhaustis flammis laticesq; coactos
Astra super, quæ dehinc liquidi ignis semina, quæ vis
Torqueat immensi irrequieta volumina mundi.
Addit cælicolûm se lesq;, domosq; quietas,
Agminaq; alituum superûm ter terna recenset
Quinetiam vlterius solertis lumina mentis
Sustollit, figitq; oculos in luce suprema.
Qua ratione animæ nascentibus insinuentur
Quæve animis natura, quis & vigor omnia diuis
Illustrans tum nescio qua dulcedine mentem
Captus, vitam aliam post secula sera futuram,
Atq; alios populos, noua regna, noua arua, nouum
Aeraq; : stellasq; alias, renouandaq; Lunæ (æquor,
Lumina, nec motu volueudos ætheris orbes
Perpetuò canit: ac tempus iam iam affore, cùm Sol
Aureus, atq; suos dediscent sidera cursus.
Tum canit, vt multum miserans incommoda nostra
Vera Dei soboles cælo diuinitus olim
Demissus Deus intemeratæ virginis aluum
Implerit clausus, mox vt mortalis in auras
Prodierit puer, vtq; patres eduxerit antris
Morte obita infernis, magna & vi strauerit hostẽ
Regnatorem Erebi, spoliisq; animosus opimis

Victor ouans rursum astra petiuerit: addit & olim
Affore cùm terras iterum idem viset ab aula
Syderea, vt vitas hominumq; & crimina discat
Quæsitor, damnetq; Erebo (miserabile) sontes,
Atq; pios cæli vocet alta ad sidera manes.
Nempe iterum vitæ functis, ac lumine cassis
Pristina deberi sua corpora cuiq; ferebat.
Atq; ideo contemnere opes, & gaudia vitæ
Mortalis lapsu subito peritura monebat,
Iustitiamq;, animisq; Deum, & virtutis amorem
Infundens veris purgabat pectora dictis.
Continuò in melius mores formauit, & artes
Humanas, legesq; dedit quas mille sequuntur
Nunc etiam gentes, obseruabuntq; minores,
Dum circum astriferi voluetur machina mundi
Quid mirum, illius si Sol quacunque recurrens
Adspicit extremum Oceanum cita dicta portò
Exiit immensum terrarum fama per orbem?
Quis nescit quantos etiam mox ille labores
Pertulerit sacra pro te, pro regis amore
Cælicolûm obijciens certu sese vsq; periclis?
Vt formidatos toties superauerit hostes
Fandi ope? vt auersumq; Deum mortalibus ægris
Assidua supplex prece conciliauerit? vtq;
Excidium patriæ belli flagrantibus armis
Inconcusso animo tulerit, plebemq;, patresq;
Solatus, neque enim quisquam certauerit vnquam
Laudibus Augustine tuis, tu maximus ille es,
Nobis labentem qui verbis restituis rem.

Templa

Templa tibi, tibi religio non perdita debet.
Tenunquam vllius fando violentia vicit.
Te nulla incautum veri sub imagine fugit
Pellacis hostis fallacia soluere nodos
Tu bonus, atq; dolos verborum aperire latentes.
Se tibi se ratio ostendit tibi sæpe futura
Nosse datum, & vera populis prædicere voce.
Tu mulcere potens hominum fera pectora dictis
Exacuens, animosq; rudes formare colendo.
Nunc merito cælum mortali corpore functus
Incolis, Æthereæq; plagæ iuga læta, tibi omnis
Astrorum chorus assurgit: tibi lucidus æthra
Siderea applaudit polus, altum nubila longe
Te nigra, te fugiunt, nimbiq;, Austriq; madentes,
Terroresq;, metusq;, & inexorabile lethum
Sub pedibus iacet, aereis tibi carmina campis,
Perpetuas q; canunt laudes vatum chorus omnis,
Cælestium vatum chorus omnis, amœna per arua
Qui te incedentem medium comitantur ouantes,
Sublimemq; humeris attollunt, atq; beatos
Per cæli populos alacres arcana canentem
Magna ferunt, sistuntq; supremi ante ora parentis.
Salue inter summos lumen venerabile diuos
Magne pater: facilis precibus nunc annue nostris,
Dum tibi solennem de more nouamus honorem,
Et cœtum celebramus. adi hæc tibi sacra secundo
Templa pede, & proprias tibi quas ereximus aras:
Seu Libyam patriæ captus telluris amore
Nunc colis, atq; Hippone tuam: seu propter amœni

Ticini ripas Insubrum respicis vrbes,
Ossa vbi marmoreo tua sunt tumulata sepulchro.
Da deinde auxilium pater, en nunc aspice quantis
Degitur hoc æui in tenebris, vitæq; periclis,
Vt curæ nostra assiduæ præcordia carpant,
Vtq; auri malesuada fames, & dirus habendi
Ducat amor captos, veræ & rationis egentes.
Eripe nos hic sancte malis. sit nescia vita
Culpæq. fraudisq;, & prorsus criminis expers.
Suffice dehinc animis visum, da tollere mentes
Ad cæleste iubar, fontemq;, ad lucis, vt artus
Exuerimus vbi moribundos, tartara sontes
Impia non subeamus, & illætabile regnum.
Hoc precibus pater hoc prohibe, per si qua parenti
Longæua est pietas, quæ te, terraq;, mariq;
Sola anus ausa sequi per mille pericula quondam
Finibus excessit Libycis patriaq; relicta
Littoris Ausonij ignotas penetrauit ad oras.
Nostraq; nunc etiam tellus complectitur ossa
Illius, & proprias Diuæ sacrauimus aras.

IO. MATTHÆO GIBERTO Veronæ Episcopo, non in apotheosin relato.

QVi poterat fluxis vnus succurrere rebus,
Atq; hominum lapsos reuocare in pristina
Cælestium æquipar ās mortali corpore vitā, (mores
Occidit ante diem, & spes nostras morte fefellit.
Scilicet omnipotens genitor mortalia nondum

Respicit

Respicit, humanis sed adhuc irascitur ausis.
Spes mihi pacis erat, res citra posse ruinam
In melius verti, dum se & sua quisq; retractat
Hoc duce, & egregias priscorum accingimur artes.
Huius enim simulatq; Atheßim lux propter amœnū
Diffulsit squalens ad tantum protinus omnis
Obductos oculos pastim iubar extulit orbis.
Fortunatæ Atheßis ripæ, collesq, beati,
Tam prope, tam clarum quibus vnus cernere lumen
Contigit, & primos tam sancti sideris ortus.
Tuq; adeo Verona poli acceptißima regi,
Qui talem Siculis partum vsq; accluit aboris,
Sacrorum vt tibi præficeret, morumq; magistrum
Esse daret, nec se penitus mortalibus ægris
Subduxens pietas, terrenas linqueret oras.
Sed dictis ille, & rebus rectiq;, pijq;
Cordibus in nostris priscum renouaret amorem.
Illum adeo à teneris regum in penetralibus altis
Educi voluit summusq; assuescere rebus,
Mollis adhuc tenero cùm vix pubesceret æuo.
Iam tum Romulei accitu patris, atq; senatus
Illum Roma orbi mirata est iura ferentem,
Miratiq; duces pacis præscripta notantem.
Hinc acris vis illa animi decora alta superbi,
Semper cessa petens, & nil mortale agitans mens.
Prodiga mens vitæ, nec habendi obnoxia amori,
Nullæ non animis curæ cælestibus æquæ
Illum habuêre procul, fuit omnis vana cupido,
Et quæ multa hominum exercent præcordia pestes.

Vnus amor recti, sanctiq; arrecta cupido
Vna erat, & totum capiebat pectore cælum.
Ille viam ingrediens, longe nos ante volabat,
Attollensq; facem dextra vibrante coruscam:
In tenebris nostras lustrabat lampade mentes,
Et recti, iustiq; vias dabat esse patentes,
Illius impressis ponens vestigia signis,
Qui Deus humanos, morti obuius, induit artus.
Viq; Dei ille animo obseruabat facta sequaci
Æmulus, humanis quantum fas viribus vlli,
Sic nobis, quibus est is honos, parq; insula cingit,
(Atutinam quoq; par virtus, visq; æmula mētis)
Illius ad speculum nostros componere sensus
Cura erat, & vitas hominum formare colendo.
Ille quidem metuens, ne se se gloria inanes
Tolleret in ventos, semper benefacta tegebat,
Dissimulansq; premebat humi se sponte iacentem.
Attamen vsq; suo tralucens igne micabat
Proditus, & quo se premeret magis hoc magis altum
Ore sonans cunctas tollebat fama per vrbes.
Multi illum populi, multaq; per oppida gentes
Optauêre ducem, sibiq; asciuêre magistrum:
Mortalesq; adeò quàm densa in nocte iacerent
Oppressi, admonitos vitæ tædere prioris
Cœptum erat. hicillic flentes admissa per vrbes
Longe alio versi incipiebant viuere sensu.
Iam sacris cedebat vbiq; coercita frenis
Fraudumq; scelerumq; licentia, iam noua rebus
Mutatis facies mortalibus apparêre.

Iamq;

Iamq; sacerdotes casti, iam pectora virtus
Nuc meliora hominū recti modo inhospita habebat,
Iam templis antiquus honos, iam debitus aris
Cultus erat, cunctiq; suos desuescere mores
Sponte sua, prisci mq; ætas meditarier aurum
Decolor, & versis hoc sole nitescere rebus,
Omnia lætari, spes heu sed pascere inanes.
Cuncta Euri volucres sparserunt vota per auras:
Namq; ecce in medio cum vere tepentibus auris
Iam viret omnis ager, cùm mille coloribus arua
Picta nitent, teneraq; omnis se se induit arbos
In frondeis, tolluntq; caput sata, & omnia rident,
Tum tacitis spes agricolis accenditur ingens,
Et cupidas penitus subeunt noua gaudia mentes,
Ah nimium ignaris sibi cælo quanta paretur
Tempestas, namq; ecce ruens venit horrida grando,
Spemq; anni vna dies aufert, tot acerba labores.
Hæc Verona tuum populata est horrida agellum
Tempestas, qui cultus erat, qui floribus omnem
Asslabat late circum bene olentibus oram.
Giberto moriente perit labor irritus omnis:
Præsidе quo tollens caput aurea sidera adibas,
Vt prisсos iam non malles Zenonas apisci.
Occidis ô nostri decus, & lux vnica secli,
Occidis, & rursum nos alta in nocte relinquis.
Te moriente, simul toto detractus olympo
Sol penitus, rebusq; videtur lumen ademptum.
In peius iam cernere erit ruere omnia rursum,
Et bene cœpta iterum retro prolapsa referri.

Vt pro te cunctantem animam prior ipse dedisses,
Tercentumq; alij, quorum minus vtilis ætas,
Et virtus, longo tu vita dignior æuo.
Ipse mihi in cunis videor ceu mollibus infans
Desertus, media quem somnus nocte reliquit,
Cùm sibi nutricis sentit solatia blanda
Deesse, locum querulis omnem vagitibus implet.
Cuius ego admonitu posthac componere vitam,
Cuius ego impressis niti vestigia signis,
Quo duce tendere iter potero per deuia cœptum?
Circum errant vmbræ tenebrisq; inuoluor oborti,
Iamq; magisterij quodcunq; est pœnitet huius,
Qui potero dux esse alijs errantibus ipse
Obsitus, & nigræ noctis caligine pressus?
Tu mihi lumen eras, tu fax, tu præuius ignis.
Te sine nil dubijs mihi mens considere rebus.
Omnis nostra perit penitus fiducia tecum.
Tu cælestum agitans mortali corpore vitam,
Oblitusq; hominem, & cæli caua nubila transnans,
Ardua terrarum nos linquere mente iubebas,
Ostendensq; breues quàm sit mortalis ad vsus
Conditio, quàm nos fluxos natura crearit:
Suadebas contra vulgi communia vota
Mortales contemnere opes, contemnere honores.
Et si diues opum flueret tibi copia semper,
Diues opum, tibi parcus eras, sed largus egenis.
Hinc etiam, quæ tantum alios quæsita fatigat,
Sæpe oblata, alta spreta est tibi purpura mente.
Longe alios flagrans inuidiabas corde rubores,

Sitibi

Sitibi sors vnquam, si tempora forte dedissent
Pro templis, arisq; tuum effudisse cruorem,
Atq; ita purpurea caput insignire corona,
Nullum ideo horrebas discrimen sponte subire,
Iam duris animum assuetus quæcunq; ferendo.
Et si quando (etenim virtus obnoxia semper
Ictibus, infestiq; piosodêre profani)
Horrida tempestas te contra forte coorta est,
Inconcusso animo te fluctibus opponebas
Omnibus, & fractas temnebas arduus vndas.
Nec tamen autores noxæ, cùm perdere posses
Ipse tuis opibus, sæuibas vltus in ipsos,
Sed veluti meritos bene, amica mente fouebas,
Et caros inter nullo discrimine habebas,
Tantùm illis meliorem animũ, mentemq; precatus.
Quæ nos erudiens propiora exempla docebas
Vitro ignominiam ferre, & conuitia inultos
Æquo animo, & mala spõte pati, mentẽq; benignã
Concipere in meritos male, nec sua premia cuiq;
Reddere pro meritis, sed amando vno ordine habere
Æq; omnes studia illius præclara secutos,
Qui moriens nostro pro crimine versus ad astra
Orabat veniam lethum intentantibus ipsis.
Atq; ideo tibi vita fuit discrimen vbiq;,
Et labor, humanis dum te pro viribus effers,
Terrenuq; animo quantum potes eximis oris,
Assiduum ducens contempto fœdere bellum.
Cum scelerum inuictis autoribus, vndiq; duris
Hostibus obiectus, quos in te armabat Erinnys

Addita, & infernis tibi erat certamen ab oris,
Corporeusq; animo obluctatus pestibus acri
Gaudebas varios nunquam tibi deesse labores,
Et tibi ludus erant certamina, cuncta ferendo.
Nunc tibi parta quies, tibi pax secura laborum.
Et quamuis non imbelles, orbique relicti
Tristemur, quamuis fusis Verona capillis
Sæuiat, & mœstis vlulatibus impleat auras:
Tu tamen ô Pelagi tantis defuncte periclis
Tot maria emensus, tot tempestatibus actus
Optato frueris portu & tuta arce receptus
Despicis errantum casus, miseratus ab alto,
Et nostros ope sancte leuas propiore labores.
Quãdoquidem superùm domus illa imperuia vitiis
Nunc tibi aperta patet, patet alti ianua cæli,
Lucis inaccessæ diffuso lumine fulges
Aureus, & quo cuncta beantur, Sole reluces,
Quasq; preces longe fundebas nuper ad auras,
Nunc patris ad solium omnipotentis faris ad aurem.
Et quamuis cæli nondum dignentur honore
Mortales noctis densa caligine pressi,
Tu tamen æternum titulis florentibus æuum
Immixtus superis agis altis ætheris oris.
Tot diuos terra genitos Veneramur ad aras
Proiecti, quorum tantum benefacta minores
Credimus, & tenuem vix fama accepimus auram.
Verùm oculis tua nos his hausimus aurea facta,
Irreprensa sacro diuum dignissima honore.
Scilicet aduenit, nec sera morabitur ætas,

Cùm

Cum te mortales vulgo per templa, per aras
Ore sonent, humilesq; vocent in vota, tuiq;
Nominis obiectu supremi numinis iras
Placabunt, statuentq; tuo de nomine templa.
Spero equidẽ pater omnipotens tua nomina ab alto
Audiet ad tumulum orantes, tu vota secundans,
Quæ non humanis opibus, non artibus vllis
Conferri possunt cunctis mirantibus edes,
Et tabulas templo testantes omnia figent.
Iamq; huius mihi nescio quid rumoris ad aures
Repit, & hanc in spem vicinas erigit vrbes,
Illum carminibus me in secula mille iuuabit
Æternis aperire diem, sacrisq; dicare
Annua quæ seri celebrent toto orbe nepotes.
Interea mihi sanctus eris, mihi sideris instar
Ætherei, vnde meæ veniat lux plurima nocti.
Iamq; adeo magnis magnum decus addite diuis,
Iam votis hominum assuescens Giberte vocari
In melius flecti cæptis ne defice rebus,
Et quanquam nos arma premant, hostisq; superbus
Victor ouans sæuo nostros terat vndiq; bello,
Et pulchræ Italiæ immineat sacrisq; Quiritum
Mœnibus, atq; orbis raptis aspiret habenis:
Haud tamen ipse velim super his te multa moueri
Nunc primum, primasq; preces consumpse precando.
Sunt alij, quibus hæc curæ, toto æthere diui.
Ipsa Dei genitrix, cæli regina periclo
Huic aderit, natiq; pedes complexa tonantis
Nostra tot dabit, & si præstet, ad otia reddet,

Nec sinet euerti sua tot delubra, tot aras.
Te verò quæ cura fuit, dum vita manebat,
In terris, eadem cæli super astra sequatur.
Aspice nos propius, quæq; intus bella fatigant
Conuulsos animos propiora auerte pericla.
Scis quid opus, nostris quid tantum mentib. obsit,
Scis pater, & coram sicut mecum es sæpe locutus.
Luce noua aduenies illustres pectora nostra,
Vt nostri ad nimium, & nostrorum semper amori
Exuti, ac vitæ curas mortalis inanes
Obliti vacuas tollamus ad æthera mentes,
Atq. ibi regnemus securi, ibi nostra locemus
Sceptra hominum varios nunquã metuentia casus,
Quo vegraues pater omnipotens attemperet iras,
Nec nouet excidijs res versas funditus omneis,
Ipsi nos versis renouemus mentibus vltrò.
Mutemus mores. Veterumq; insignia nobis
Aptemus stu dia, & nostros antiqua labores
Respiciens pietas subeat noua corda, nouentur
Secula, conuerso redeat gens aurea mundo.

DIVO HOMOBONO Cremonensi.

Beate pauperum pater
Decus Cremonæ Homobone,
Iuua tuos ciues tuis
Cantu vacantes laudibus.
Nil post Deum, Deiq. post
Magnam parentem virginem

Noster

Noster chorus te sanctius
Colit sacra tibi die.
Sensere nostri sæpius
Tuam patres præsentiam,
Dum supplicum victus prece
Nostris ades periculis.
Tu sæpe nobis percitum
Ira tonantem mitigas,
Nec in merentes nos sinis
Sæuire pœnis debitis.
Non templa frustra ponimus,
Aras ve dictas de tuo
Vetusta ritè nomine
Dicauit olim ciuitas.
Hæc consecuti nobiles
Tui labores præmia,
Dum more diuûm degeres
Vitam caduco corpore.
Tu mente cælum cogitans
Deum gerebas pectore,
Quem deperibas vnicè
Rerum tuarum nil memor.
Tu largus indigentibus
Eras profundens omnibus,
Paruum tuo quod prædium
Vix suppetebat victui.
Quod erogabas largius
Supplebat illico Deus,
Et tosta iuba crescere

Sunt sponte visa in arcula.
Quid? obuio cum pauperum
Non abnuisti cœtui,
Quo d afferebas vineæ
Fossoribus pactum merum,
Cadosinanesprodigus
Lympha repleti fluminis,
Quæ visa mox bibentibus
Merum colonis nobile.
Per se tibi templi fores
Vltro patebant vi sua,
Dum nocte concinentium
Choros adires flaminum.
Ascriptus inde cœlitum
Choris beatis, indicas
Apud Deum qua polleas
Rerum satorem gratia.
Funus venitur ad tuum.
Cæci vident, claudi meant,
Mutiloquuntur, audiunt
Surdi, leuantur languidi.
Quin & sepulchrum sub tuum
Ducunt furore percitos,
Nunc vsque cedit protinus
Visinferæ potentiæ
Regitamen sit gloria
Horum datori munerum,
Qui trinus vnus omnia
Regnat Deus per secula.

DIVO

DIVO THOMÆ AQVINATI.

Læta dies nobis redijt voluentibus astris,
Qua Volsci Thomas decus, & lux vnica A-
Digressus terris cæli aurea templa petiuit. (quini
Ferte rosas, date thura, pio date carmina vati.
Ille Deo ante diem plenus, puerilibus annis
Mortales contempsit opes, contempsit honores,
Quicquid opis potuit miseris partitus egenis,
Quos exercebant morbiq; algorq; famesq;,
Nobilium longe fugit tecta ampla parentum,
Fortunamq; domus, inopem traducere vitam
Maluit, atq; humiles cœtu cum paupere sedes
Antetulit habitare, rudi male tectus amictu.
Fortunate puer, non hæc sine numine venit
Mens tibi, sed teneris iam tum Deus adfuit annis.
Fortunas fragiles, perituraq; gaudia vulgi
Despiciens, sequeris longe meliora, supernis q;
Aspiras opibus diuum, regnoq; beatis,
Nulla tibi quæ vis vnquam, nulla auferat ætas
Si non regifico hic tibi diues regia cultu
Luxuriat, si non ostro fulgens comitatus,
At secura quies, & raris nota voluptas.
At tibi tranquillam permulcent ocia mentem,
Ocia læta, quibus mortales pectore curas
Exutus vacuo egregias amplecteris artes,
Atq; choris prope par degis cælestibus æuum,
Regum sceptra animo superans, ipsaq; beatus,
Pauperie, duris dum pares legibus vltro.

Fortunate animi, egregias diuinitus artes
Hic hauriſq; colisq;, tibi ſe recta loquendi
Oſtendit ratio in dubijs veri omnibus index,
Ne quis fallaci tenebras offunderet aſtu
Verborum, & nigram lucis ſub imagine noctem.
Hic etiam penitus ſeſe omni ex parte videndam
Oſtendit natura parens tibi dædala rerum,
Et cauſas penitus dedit altè acceſſe repoſtas.
Inſuper & cæli numeros, menſusq;, vias q;
Et ſuperos, aperis motus ratione, nec vlla eſt
Ars vſquam docto quam non vulgaueris ore.
Pectore nil intentatum, nil linquis inauſum.
Quid recti mox per populos præcepta canentem,
Vnigenæq; Dei, veterumq; oracula vatum
Pandentem referam? mortalia pectora veri
Impleſti accendens lucis cæleſtis amorem.
Tu quoq; diuina pro re, pro relligione
Pugnando, in populis vbi plurima ſæpe coorta eſt
Seditio, auerſas reuocaſti in priſtina mentes,
Auctoresq; mali multa ratione ſubactos
Vrges voce, adigis q; inuitos vera fateri.
Aurea adhuc monimenta manent diuina reperta,
Theſauris ſenſa orando è cæleſtibus hauſta,
Pro quibus optabas (tibi veri tanta cupido,
Tantus amor cæli) mortalem effundere vitam
Fortiter, atq; tuo teſtari vera cruore,
Et petere inſignem palma è victrice coronam.
Atq; ideo in terris tibi ſæpe affulſit ab alto
Cælicolûm pater ac pleno ſe numine fudit,

Quo

Quo præſente datum tibi ſæpe micantia diuûm
Templa animo peragrare, poliq; arcana referre.
Sæpe hominum tacitas ſimulato in pectore curas
Detexti: ſæpe inſtantes morbosq; famemq;
Præliaq;, cladesq;, & funera prædixiſti.
Te nulla inferni potuit vis vertere monſtri.
Nil animi nocuere truces, ſine corpore vulgus
Nubiuagum, aerias quos clam volitare per auras,
Atq; hominum perhibent mentes abducere recto.
Peſtibus his magnæ inuictus virtute reſiſtis,
Et puram puro ſeruaſti corpore mentem
Integer: intactum flexit te nulla cupido,
Nulla Venus, nulli ſubierunt pectus amores.
Vnus amor cæli ſupero tibi venit ab axe.
Ipſe ſator rerum rex omnipotentis olympi
Vig; amor, vſq; tibi dignis fuit ignibus ardor.
Hunc vnum captus ſequeris, hunc ſaucius vnum
Noctes atq; dies flagranti pectore verſas.
Hoc ſine dulce nihil tibi erat, nec amabile quicquã.
Quicquid agis, quicquid moliris, ad æthera verſus
Vſq; adeò hunc ſupplex ante omnia conſulis vnum.
Ipſe tibi aſſlatam manifeſto numine mentem
Firmabat, votisq; tuis nihil abnuit vnquam.
Te vario hinc illinc poſiti in diſcrimine adibant
Suppliciter, tu dexter opem præſens q; ferebas
Omnibus, atq; tuo ſeruati munere abibant.
Te quoq; fama refert, prece dñ vim tendis olympo.
Funere iam elatos reuocaſſe ad munera vitæ.
Hæc adeo æthereis [illegible] commercia cæli

In terris. quoties socij te nocte silenti
Deprehendere, tuos dum in templo affaris amores?
Ara vetus stabat, stabat venerabile saxum
Supra aram nostræ seruans simulachra salutis
Pendentem cæli feralì è stipite regem.
Hìc tibi, consulerès tacitus dum numen amicum
Multa super Christi latitanti corpore in almis
Frugibus arcana vi, quæ libamus ad aras
Pro veterũ tauris, pro sanguine quadrupedantum,
Reddita vox cælo, templumq; audita per omne essi
Mactè animo insigni, mortali corpore Thomæ
Septus adhuc habili hausisti mysteria mente,
Quæ vix cæleſtes animi cæleſtibus oris
Securi norunt: sed quæ satis ampla tuarum
Præmia erunt laudum? quæ merces grata laborum?
Tu mihi solus, ais, magna atq; vberrima merces,
Tu mihi solus eris. nihil ô nihil apprecor vltra.
Hæc vice sermonum oblitum mortalia cuncta
Te perlibent, cæliq; oculis adijsse profunda.
Nanq; ab humo te sublatum (mirabile visu)
Cernebant, ea dum fierent, pendere per auras,
Libratumq; solo nihil iam debere relicto.
Qualis auis liquido dum captat flumine piscem,
Stat super, & leuibus vix aera conciet alis.
Qualis item volucrum regina, liquentibus auris
Summa tenet, radijs oculos dum explorat acutis,
Quanta tuam hìc porro mulcebant gaudia mentẽ?
Quantus amor? te ô felicem, quanta voluptas?
Tunc tibi latitia liquefacta in pectore corda

Cre-

Crediderim, & membris penitus stillasse solutis,
Molleque prædulci flagrasse cupidine pectus.
Quas ego opes regũ his? quos victo ex hoste triũphos
Contulerim? quos non mortales sanus honores
Posthabeam? tantum istius me tenuis amoris
Corripiat scintilla, tuo de somite lapsa,
Et rapido algentes mihi torreat igne medullas.
Tu pater hæc tu nos diuinæ incendia flammæ
Eruditas bonus: has felices suggere tædas,
Vt versi in melius renouatis moribus vltro
Placemus superùm regem, quem crimine nostro
Læsimus, & iustas crebri irritauimus iras.
Sanctè veni, precibusq; tuas mitissime nostris
Iunge preces, nobisq; tuo placabile numen
Concilia aduentu, nostrisq; occurre periclis,
Reflice nos duris attritos vndiq; bellis.
Hinc atq; hinc hostes festis crudele minantur
Exitium: iam capta Rhodos, iam Pannonia omnis
Debellata iugum subijt. Quin nuper ab Afris
Infestis vis ventorum pia reppulit arma.
Pro trucibus mare pugnauit prædonibus in nos
Iratum cælumq; piam intractabile causam
Damnauit nostra hostiles pro classe per vndas
Dissecta: euasit raro cum milite Cæsar,
Ah dolor, & laceras vix legimus æquore puppes.
Tende, pijs redeat vigor in præcordia priscus,
Et nostris rursum assuescat victoria dextris.
Nunc ô si vestro sit quispiam è sanguine ductor,
Qui decus antiquum, laudesq; imitatus auorum

Obuius amplexis magno sub Cæsare rebus
Succurrat, patriisq; auertat sedibus hostem.
Sit vestræ tibi cura domus, sit cura tuorum
O Aualæ gentis decus, vtq; ex orbe tenebras
Vnus tu sola quondam ratione fugasti,
Gentibus & clarum potuisti ostendere lumen:
Sic eadem quoq; nunc aliquis de stirpe nepotum
Terrorum has tenebras victricibus auferat armis.
Atq; adeo hunc iuuenem pietate & fortibus ausis
Insignem, modo qui generi superauerat vnus,
Omnipotens pater his velit aspirare trophæis,
Non ille ignarus decorum, non ille triumphis
Insuetas, veterum sed famam egressus auorum
Tanto operi sat erit, nec onus detrectat iniquum.
Hunc olim Italiæ portus lætantis, & vrbes
Excipiant redeuntem, armis felicibus vltum
Argolicas arces, Solymamq;, & nobile bustum.
Vix prædam ingentẽ capiant, Turcasq; frementes
Regia Parthenope, Procyteq; latrantibus vndis
Cincta, Pythecusæq;, & vestri mœnia Aquini.
Quòd si perstat adhuc cœli tamen ira, malisq;
Nondum finis adest, etiamq; admissa luendum,
Nec malè amica viro hæc permittũt tẽpora laudem,
Huic peperit sobolem egregiam pulcherrima coniux.
Qui pueri? quantum ostentant virtutis amorem?
Nec iam vllũ occasum metuit domus alta, nec vllã
Progeniem finem: spes fulsit tanta nepotum.
Hæc saltem de tot natis crescentibus vni
Debita suspensis maneat victoria bellis,

Si tibi

Si tibi nunc intra Sirenum mœnia templa
Alfonsus dicat, & propriam pater erigit aram:
Ille suis laudem eximiam concesserit vltrò,
Nec pulchris genitor natorum inuiderit ausis.
Tolle tuum cælo genus, & res aspice nostras.

DIVÆ MARGARITÆ Virgini.

NVnc te Diua canã, quando tua tẽpla sacerdos
Ingredior, custosq; tuæ nouus addicor aræ.
Nympha decus cæli, quam latè fama sequuta est
Per gentes sæuum non expauisse Draconem
Squamigerũ, ingentẽ, & cristis capita alta ferentẽ,
Non te vesani valuit vis vlla tyranni
Vertere, non diræ veminæ flexere, preces ve,
Non ingens auri pondus, non munera opima.
Ille tuo ardebat nimium crudeliter igni,
Optabatq; tuos thalamos accensus amore,
Quãdoquidẽ Armenias par forma inuẽta per vrbes
Nulla, tamen multæ Armenias viguere per vrbes.
Mortales, sed enim tu non dignata Hymenæos
Cælesti face flagrabas, & regis amore
Cælicolũm, cui formam vni mentemq; sacrarat,
Pro quo etiam tantos voluisti ferre labores.
Hunc vnum suspirabas, hunc scilicet vnum
Noctes, atq; dies infixum corde gerebas.
Quin etiam vera pro relligione, pudoreq;
Vitro læta dares, & ladio cum colla secanda,
Hunc vnum exiliens caput à ceruice vocabat.

Illeigitur tibi, conditio vt mortalis adempta est,
Pro vita moribunda, & pro spretis Hymenæis
Continuo dedit æthereas regnare per oras,
Felices populi degunt vbi morte carentes
Æternum, pascuntq; optato lumina vultu
Numinis immensi, superum quæ immēsa voluptas.
Hîc tibi celsa domus, mollemq; & corporis artus
Hîc habitas exuta, tibi mortalia regna
Sub pedibus, tu cælimagis immixta puellis
Æthera per, superiq; incedis sydera olympi.
Nempe choros cum sæpe vocat, festasq; choreas
Siderei regina poli, veniuntq; vocatæ
Mille nurus, cinctæq; olea felice puellæ.
Secreti qua læta magis plaga lucida cæli,
Ipsa venis forma ante alias spectabilis omnes
Nympha decus cæliô pulcherrima Margarita,
Omnis te sequitur chorus, omnes lilia matres
Cana tibi sternunt, tibi narcissosq; rubentes
Sub pedibus, capitiq; addunt redolentia serta.
Ipsa suas tibi partitur sanctissima curas
Æterni regis genitrix domina atheris alti,
Cum mortale genus cæli miseratur ab arce,
Atque iras nati meditatur flectere iustas.
Nos ambæ aspicitis simul, arcetisq; periclis,
Nec te compellat nequicquam nomine quisquam.
Te matres facilem partus iam mensibus actis
Implorant, mediaq; vocant in morte iacentes,
Ipsa faues Lucina, tuo se munere latæ
Incolumes tesi antur. adit tua protinus omnis

Hinc

Hinc delubra chorus matrū, & tibi sacra quotānis
Dona ferunt, gnatasq; docent connubia nondum
Expertas primis tua templa inuisere ab annis,
Et votis venerari, & sacras dicere laudes.
Salue cælicolûm virgo decus innuptarum.
Huc ades, quamuis alibi maioribus aris
Templa tibi fumant, cæloq; minantia tecta,
Nec tamen ex longo addictā tibi sperne Cremonam.
Sed quoties hanc thura tibi incendemus ad aram.
Læta veni, & facilis nostris diua annue votis.
Aspice vt Italiæ felicem hanc diuitis oram
Seruitio vsq; premant externi, vt finibus hostes
Nunc hi, nunc illi in nostris æterna fatigent
Bella, nec Italia possint decedere victa.
Nos fessi rerum interea victoris iniqui
Præda sumus, coram aspicimus populantibus arua
Nostra rapi, nostros maculari cæde penates.
Pinguia iam squalent abductis arua iuuencis
Vndiq;, præcipitesq; fugam petiere coloni.
Ciuibus ô tandem lucem da cernere nostris,
Et populis redeat vetus in præcordia virtus.
Inter se positis vltro ciuilibus armis
Pacem agitent, vnaq; velint occurrere pesti
Communi, atq; ferum diuellere finibus hostem.

DIVÆ MARGARITÆ Virgini.

MArgarita tuā, senium quam euerterat adē
Vida tibi è patrio marmore restituit.

Pro qua, si pietate vlla est ei gratia apud te
Parta sacerdotem respice diua tuum.
Non aurum, non, quos vulgus suspirat, honores,
Non, longa in terris sit sibi vita, petit.
Verùm illum sibi concilies, cui sanguine fuso,
Cui simul æterna virginitate places.
Numen vt illius in morte experiatur amicum,
Illius inq; piis sit pius vsq; choris

DIVÆ PELAGIÆ Virgini.

TV quoque carminibus Pelage memorabere nostris
Parua meis cui flore halat penetralibus ara,
Diua, olim Armenias inter celeberrima nymphas,
Fax iuuenum neque enim melior fuit altera forma.
Ornatuq; prior, gressum quacunq; ferebas
Antiochi mediam pube stipante per vrbem
Gemmiferum caput attollens, auroq; relucens,
Ore, oculisq; faces iactabas, vnde iuuentus
Pestē animis male cauta, acremq; bibebat amorē,
Et tibi ludus erat cupidos suspendere amantes,
Ac torquere diu, foribus tibi pendula serta
Semper erant, querulumq; iterabat ianua carmen,
Nec tua erāt stratis sine limina amantibus vnquā,
Quæ miseris durum præbebant nocte cubile.
Hæ tibi erant artes, primæ hæc commercia vitæ.
Ast vbi verus amor cælo te cepit ab alto,
Corq; tibi omnipotens diuinitus attigit aura
Admiras vatis voces, & verba loquentis,

Continuò totis tota es resoluta medullis,
Et tibi delicuit glacies ceu, mobile pectus.
Atq; vbi sublata est oculis, quæ plurima nubes
Te circum caligabatq; aciemq; premebat,
Nec cæli quires iucundum cernere lumen,
Quæ facies rerum horribilis, quæ noctis imago est
Visa tibi? quantus tibi pectus perculit horror?
Vidisti si queris quàm tetro obnoxia monstro:
Vidisti quibus in tenebris, quantisq; periclis
Expositam certæ morti te sponte ferebas.
Ah nimium secura mali, secura pericli,
Nitibi dexter opem supera Deus arce tulisset.
Ac veluti pelagi in medio pugnantibus austris
Si quis forte, graui qui victus membra sopore
Nil sensit, dum sæuit hyems, mox fluctibus actus
In siccum, somno excitus quanto æquora motu
Turbentur videat, quantas euaserit vndas,
Syrtesq;, scopulosq; & naufragos Euripos,
Horreat, & tutum vix sese in littore credat.
Sic tu Nympha mali admonita, instantisq; pericli
Quos pelagi fluctus, quantos nauēris æstus,
Horrebas vitæ studia illaudata peractæ
Incusans, tendensq; ambas ad sidera palmas,
Flebas, purpureasq; genas largo imbre rigabas
Pacem orans, imoq; trahens suspiria corde.
Iamq; animos penitus sensusq; oblita priores
Reiecis ornatus veteres corpusq; superbum
Frigore vix prohibeas hirsuto inuoluis amictu.
Fortunasq; omneis, quarum tibi copia larga,

Venturi securæ, inopum partiris in usus.
Iam tibi lucentes gemmæ, iam purpura, & aurum,
Tectaque marmoreis sordent subnixa columnis.
Iam species vilis, iam vilia munera formæ,
Et solitum tibi dulce nihil: mortalia temnis
Omnia, sublimique animum dfigis olympo.
Ille sibi æterno te captam iunxit amore,
Qui nos morte sua tenebris eduxit ab atris,
Criminaq; effuso deleuit nostra cruore.
Huic vni te Nympha colis, huic pectoris vni,
Nos vnos tacito suspiras pectore amores.
Atq; ideo vitas hominum vestigia, & vrbem
Effugis incomitata, petis loca sola, nec horres
Præside freta Deo sæuarum lustra ferarum.
Non tamen omne solum cordi tibi: sed placet vnus
Montis oliuiferi, Solymorum qui imminet vrbi,
Altus apex, quem sæpe tuos audimus amores
Cum sociis lustrasse Deum sub mole latentem
Corporea, fessumq; oleis iacuisse sub altis.
Quo ve pudicitia incolumi vis omnis abesset,
Veste genus mentita, virumq; imitata latebas.
Fortunata, amplis opibus, rebusq; relictis
Sede sub angusta, tuguriq; in pauperis antro
Pauper agis duram non paupere pectore vitam.
Vincis opes animo, nuper quibus ampla fluebas,
Nec quicquã tibi defit, habes quãdo omnia in vno
Quo frueris, quo cuncta refers ille omnia solus
Est tibi nil illum præter tibi, quem cupis vnum
Saucia, suspiras q;, imisque è sensibus ardes,

Noctes

Noctes atque dies animo hæc vna addita cura.
Sæpe ideo turris subuecta mente relictis
Tolleris alta petens, liquidumq; per æthera vecta
Carpisiter, superas nubes, atq; æthera tranas,
Sanctorumq; acies volucrum tu terna pererras
Concilia, hac illac vestigans lumine passim
Quem sine fine ardes, quem cortibi deperit vnum,
Donec eum teneas tandem complexa repertum.
Illum animo, tota illum hauris lætissima mente.
Totum obiens acie (neq; enim dimittis) acuta.
Nec tibi diuina labefiunt lumina luce,
Qua frueris, miraq; animum dulcedine pascis.
Interea exanimum lethi ceu frigore corpus
Labitur, & dulci torpent tibi membra sopore.
Et pigeat castas post vincula sacra puellas
Spernere mortales ignem vnum propter amores?
Non tamen inuidia volucer tibi defuit hostis
Noctipotens pulchris semper contrarius ortis.
Ille tibi memorabat opes, memorabat amores.
Quos fugeres, priscæ, & reuocabat ad ocia vitæ
Mollia, desidias q;, animum conuellere nixus.
Tu saxo veluti turris fundata vetusto
Stas contra, & fractas obiectu reiicis vndas,
Illius obiectu, cui toto pectore flagras.
Te quoties petiit, toties certamine victus
Cessit, & exutus, fidit quibus, arma reliquit,
Vsque adeo, vt pugnæ fugeret se credere iniquæ,
Et tremeret nigris manus importuna sub oris.
At non vlla etiam duræ solatia vitæ

Hîc tibi erãt aliunde cohors neq; deerat amantum.
Nam vulgo tuguri ante fores examina sera
Sæpe audita ferunt superum sub nocte volucrum
Ludere, & innumerũ liquidos tibi fundere cantus.
Tunc etiam quandoq;, antro cùm exire iuuabat,
Ibas, & loca plena Deo sola sancta legebas,
Et fortunatas lustrabas lumine sedes,
Vnde salus hominum infanda trabe nexa pependit.
O illis mihi si quoq; detur degere in oris,
Quod superest huius moribundo in corpore vitæ
Dulce foret sacra vestigia ponere terra,
Atq; vias legere interdum, quas isse per olim
Sæpius audirem regem omnipotentis olympi,
Quãdo (humiles nãme retrahũt onera inuida curæ)
Pressus humi nequeo sublimem tollere mentem
Ad cæli iubar, & superas percurrere sedes.
Sic animum saltem dulci solarer amore,
Inspiciens tantorum operum monimenta per agros,
Felices agros nimium, felicia rura,
Felices montes pedibus quos presserit ille,
Felices fontes, queis labra admouerit ille,
Nullum mane mihi nullus mihi vesper abiret,
Quin tumulo accumbens venerarer nobile bustum,
Saxa lauans lacrymis, fortunatumq; sepulchrum
Amplectens cui diuinos tegere obtigit artus,
Donec ad æthereas rediuiuus surgeret auras.
Tum si quis mihi demonstret, quo puluere fusus
Diuinus cruor, ore legam terræq; beatæ
Sæpius accumbens nunquam satis oscula figam.

O sal-

O saltem si cùm mihi venerit vltimus æui
Finis, ibi fessæ vitæ claustra relinquens
Sensibus extremas auras fugientibus hauriam,
Quas moriens heros posito capite expirauit,
Tum mihi felici quàm molliter ossa quiescant?
Hec tibi semper erant: nec te vlla auertere Nympha
Tempestas potuit tam turbida, quin loca adires
Ardua quotidie, lacrymarumq; imbre rigares,
Donec languentes te mors sera exuit artus,
Et superas anima petisti præpete sedes,
Is vbi in amplexus nunquam fallentis amantis
Sæpius & dulci frueris per secula amore.
Ille tibi spretis pro gemmis, murice, & auro
Indutæ cæli æterna dat luce nitere.
Pro iuuenum cœtuq;, & pro nuruum famulatu
Aligeris immixta choris, immixta puellis
Cœlum agis plaudis choreas, & carmina promis.
Ipsa tibi consors patriæ non immemor olim
Ipsque comes graditur pulcherrima Margarite,
Nec sine te iuuat æternæ indulgere choreæ.
Salue diua Erebi terror, decus addita cælo.
Accipe, nunc tibi quos vtcunq; nouamus honores,
Promerit e tibi templa damus, tibi ponimus aras,
Atq; tuo frumentiferos de nomine campos
Diximus: ipsi etiam norunt tua sacra coloni.
Serta tibi è primis suspendunt spicea aristis,
Pomaq;, mellaq; purpureosq; è vite racemos,
Præsentemq; vocant agris, pecoriq;, satisq;,
Arboribusq;, rogant ne cunctos aspera adurat

Rubigo, grandoq; leues terat horrida aristas,
Neve nemus lætum vites coquat alba pruina
Decutiatq; nouos exusta ex arbore flores,
Neu pyrus aresçat, foliisve vberrima morus,
Neve apibus noceant longæ mala frigora bruma
Plurima, præcipuè volitans lacientibus absit
Messibus, heu nostris nunc primum cognita terris
Prataq; ne nigro viridantia demetat ore.
Sit lætum pecus omne, lupus procul absit acerni
A stabulis, valeantq; canes, sit rustica proles
Viuida, ne pubes sit turbi obnoxia morbo,
Nec fleat informi lapsos de vertice crines,
Nos verò, humani generis quos nudus hostis
Insidiis petit, & recto deducere tendit,
Respice Diua vides quibus vndiq; pectora captet
Nostra dolis, quot se in facies, quot vertat in ora
Abditus, incautusq; occulta indagine cingat,
Nunc veneris curis paulatim innectit amaris
Illecebrasq; animis, atq; otia inertia suadet,
Adq; epulas vocat, & nocturnæ pocula mensæ,
Nunc petit iniecto ventosæ laudis amore,
Sæpe ostendit opes interdum ostendit honores,
Inq; diaq;, odijsque animos inflammat acerbis.
Quot scelerum facies, illi tot retia, queis nos
Implicet, & variâ deludat imagine captos.
Eripe nos, precibusque tuis euadere casses
Detur, & occultas hostis deprendere fraudes.
Quandoquidem tectis potuit te fallere nunquam
Iritus ille dolis, semperque irrisus abiuit.

Hostu non ignara modos nos instrue, & arteis,
Et tibi sit pietas nostra, ô pulcherrima, cordi,
Te quamuis paruo colimus Pelagia sacello.

COELITIBVS VIRGINIBVS.

Cœli delitiæ beatioris
Quid vos in superûm domo puellæ
Tam multis rear aclitare seclis?
Vosmi dicite, vosne sempiternæ
Iuuant ocia, & vsq; feriatis
Cordi est perpetua frui quiete,
Dum vestros animos alit voluptas
Illa illa illius affluens ab ore,
Aspectu omnia qui beat vel vno?
An vos ô potius iuuat choreis
Indulgere, chorosque ducitare
Ad cæli numerum vsque concinentis?
Vos ô vos video molli
Stellatis pede lusitare in hortis
Molles lacteolas, venustulasq;.
Quam vos quam iuuat insequi vsque amantem.
Formosum placitæ arbitrium choreæ?
Quam vos carmina dicere vsque amanti
Ductori placitæ iuuat choreæ,
Qui quocunq; oculos, & ora vertit,
Haustis omnia amant repente flammis?
Quam vos quam iuuat vndiq; expetitas
Huic nescisse virum, huic necem subisse,

Pro vobis quoq; qui integer peremptus?
Hunc vt sensibus intimis amatis,
Toto vt pectore deperitis vnum,
Et vestro est in amore nil amarum.
Hæc mi dicite virgines. Sed vnum est
Quod nunc vos aliud velim rogatas,
Id mihi dicite puriter roganti,
Hæc inter quid agunt mei ambo ocelli
Margarita rosa prior recenti,
Et forma Pelagi haud minus venusta,
Quas non plus oculis amamus ipsis
De nobis meritas bene, atque amantes?
Ecquæ illis aliæ venustiores
In vestra choreæ vacant corona?
Vt ô vt mihi nunc videntur ambæ
Post cæli dominam, Deiparentem
Prælucere, aliasq; præterire
Subsultim celeris duces choreæ.
En blando vt pede, blandulo; motu,
Casto vt corpore, castulisque ocellis,
Hæc vt purpureo rubens in ostro,
Illa vt candidulo albicans ligustro
Lætæ virgineis vtræq; palmis.
Saluete ô simul æthere puellæ
Omnes aureolæ, integellæ & omnes.
Nos interdum opibus iuuate vestris,
Qui mortalibus ignibus calemus,
Vestræ nos facis vstulate flamma.

DE

DE DIVIS COELITIB.

Adeste mecum virgines, & integri
Pueri & puellæ, & omnis ætas maxime
Casti, & pudicæ coniuges adhuc viris
Iunctæ, aut solutæ vinculis iugalibus.
Neque non vocamus, quos iuuentæ nequiter
Piget peractæ admissa pœnitentia
Ex corde, ab imo diluentes pectore.
Adeste, mecum laudibus sustollite,
Quos præteriuimus, beatos ætheris
Sublimioris, generis omnis, incolas.
Non vnus omnes prosequi ego versu queam:
Fauete linguis. saltem eos silentio
Taciti simul veneremur innumerabiles.
Miremur omnium perennes laureas,
Claros triumphos, inclytasq; glorias,
Eos & omneis aduocemus sedulo,
Nobis vt alto opem ferant ab æthere
Periculis in omnibus: ne quo nos sinant,
Quod valebunt, cedere obrutos malis
Non quod suapte vi, sua aut potentia
Queant iuuare hominem, & opem impartirier.
Diui neque bona, neque vlla dant cuiquam malo.
Est vnus omnium bonorum publicus
Disseminator, ille cæli præpotens
Cui omnia famulantur, omnia subiacent
Obnoxia, vnus omnibus vbiq; imperat,
Vnusq; quos vult, eligit, quos ope iuuet,

Nullius ipse externæ opis porrò indigus.
Quos verò habet neglectui, in præceps sinit
Ruere miſellos, ac malis prorſum omnibus
Circumuenit, dans cuique pro merito, vt lubet,
Vltor ſeuerus criminum, mortalibus
Perterrefaciens conſcia intus pectora,
Cælum triſulcis cum coruſcat ignibus
Tonitruq; templa concutit cæleſtia.
Nobiſcum enim perſæpe agatur ſæuiter,
Nobis niſi eius præſto vbiq; filius
Adeſſet aduocatus & ſe opponeret
Caro parenti, is dum parat nos funditus
Vertere, malitq; quæ meremur, perdere
Cui detegit, quæ paſſus eſt olim volens
Vulnera peremptis pro ſalute publica.
Hunc ſupplices homines in omnibus adeunt
Diſcriminibus, & aduocatum vnum admonent.
Verùm quia plerunq; ſuppudet reos
Adire recta regium gnatum vnicum,
Hunc deprecatorem vt ſibi illico parent,
Neve alloquantur eum ſine internuntio,
Prius adhibent de ciuium numero aliquos,
Et, aduocatum qui precentur, aduocant,
Seu ſint adhuc nos inter hîc ſuperſtites,
Siue in ſupernam iam aduolarint curiam.
Eſt tutius verò aduocare queſcias
Intra receptos iam ætheris domicilia.
Neq; eſt verendum ne aduocati exaudiant,
Quod oppidò remoti abiis habitent plagis,

Humusq;

Humusq; ab aſtris abſiet quam plurimum.
Vident piorum animæ, ac volucres ſpiritus
Semper beati humana facta, & audiunt:
Sed non ſuapte acie ſuo ve lumine:
His omnia repræſentat ante oculos ſuæ
Intuce ſoboles cuncta cernentis Dei
Rerum fideles ſuggerens imagines,
Hunc intuentes intuentur omnia.
Quæcunq; opus, vel quæ haud pater eis abnuit,
Iisdem audiunt omnia vocati cælites,
Et obſecrati pro obſecrantibus obſecrant.
Eſt ille ſpeculum, eſt vnus idem Echo omnibus.
Ob id tamen mortalium ipſi mentibus
Haud inſeruntur: ſolus illapſu Deus
Adeſt, & animis influit præſentia,
Solusq; propitio fouet nos numine.
Nulli creato eſt numen, aut diuinitas.
Vult ipſe poſſ ſe nos tamen venerarier
Honore proximo Quirites æthers,
Et ſupplicabundos ſepulchra viſere,
Et quicquid eorum adhuc apud nos reliquum eſt,
Nec thura eis negare, nec crocum, aut roſam:
Quare agite mecum, adeſte cuncti, & æthers
Onerate votis vniuerſam curiam,
Nobis benevolum vt aduocatum ſedulo
Reddant ſuaq; cælites nos euehant,
Qua plurima pollent apud eum gratia.
Is deinc parentem propitium nobis dabit,
A quo perenni vt fonte, cuncta fluunt bona.

DIVIS CÆLITIBVS.

Adeste sancti cælites
Ciues supernæ curiæ,
Vestra leuantes nosope
Deo propinquos iungite.
Tu Diua virgo virginum
Princeps, Dei puerpera,
Regina cæli da tuum
Adesse nobis filium:
Vos dehinc beati præpetes
Dei fidelis nuntij
Simul creati cum noua
Nascentis orbis machina.
Quos contumax contra Deum
Non extulit superbia:
Sed perstitistis in fide
Vltirebelles prælio.
Tum vos caduci corporis
Ceu nos onusti pondere
Quondam mares, aut virgines
Nunc dij beati cælites,
Quos vestra virtus ætheris
Euexit ad fastigium.
Floretis illic maxima
Iam consecuti præmia.
Vos inuocamus supplices,
Nobis famem defendite,
Sint bella longe, sit lues,
Sit nostra cælo arrecta mens,

Vt mox leuati vinculis,
Grauiq; mole corporis
Mugremus ad vos illico
Vestros adoptati in choros.
Possimus hæc vt assequi
Vobis rogandus maximus
Ter vnus ille qui bona
Patens opum, dat omnia.

FINIS.

OMnes rogatos Vida vult quam maxime,
Qui legerint versus suos, si offenderint
Quippiam, quod alienum à sacris mysteriis
Videatur, ante ne improbent quam intelligant:
Nam recta sentit cum optimis, & asserit
Quæ firma patrum comprobat consensio.
Omniaq;, quæ scripsit, bona scripsit fide.
Nec factiosum ferre genus hominum potest,
Qui vt esse videantur aliquid, vetera eleuant,
Noua sq; semper efferunt ineptias,
De industria recta deerrantes via.
Si quid per imprudentiam dixit tamen,
Quod parte ab vlla claudicare censeant,
Vult esse non dictum, abolitumq; funditus,
Et ipse iam nunc abrogat dicto fidem.

M. HIERONYMI VIDÆ CREMONENSIS,

CHRISTIADOS LIB. PRIMVS.

QVi mare, qui terras, qui cælum numine comples
Spiritus alme tuo, liceat mihi munera regem
Dis genitum canere, & superi qui sede parentis
Virginis intactæ grauidam descendit in aluum,
Mortalesq; auras hausit puer, vt genus vltus
Humanum eriperet tenebris, & carcere iniquo
Morte sua, manesq; pios inferret Olympo.
Illum sponte hominum morientem ob crimina tellus
Ægra tulit, puduitq; poli de vertice Solem
Aspicere, & tenebris insuetis terruit orbem:
Fas mihi te duce mortali immortalia digne
Ore loqui, interdumq; oculos attollere cælo,
Et lucem accipere ætheream, summiq; parentis
Consilia, atq; necis tam diræ euoluere causas.
Iam prope mortis erant metæ, finisq; laborum
Christo aderat, Solymumq; ideo haud ignarus ad
Phœnicũ extremis remeans de finibus ibat. (vrbem
Illum ingens comitum numerus iuuenesq; senesq;

Sponte

Sponte sequebantur, rerum quos fama trahebat
Vndiq; collectos nam magnas siue per vrbes
Ferret iter, seu desertis in montibus iret:
Olli se numeri iungebant vsq; parati
Iussa sequi, vellet quascunq; abducere in oras,
Atq; nouos erat hic semper fas cernere cœtus.
Pinifero veluti Vesuli de vertice primum
Padus exiguo sulcans sata pinguia riuo.
Hinc magis atq; magis labendo vrbibus auctus
Surrit latisuoq; sonans se gurgite pandit
Victor opes amnes varij auxiliaribus vndis
Hinc addunt, atq; in de suo nec se capit alueo
Turbidus, haud vno dum rumpat in æquora cornu.
Tum verò numero socios seiunxit ab omni
Bissenos sibi quos olim delegit, vt esseat
Tantorum memores operum, testesq; laborum,
Atq; vbi secretos nemora in secluſa vocauit
Procera innitens cedro mæstissimus ore,
Eq; imo rumpens suspiria pectore fatur:
Ventum ad supremum socij data tempora vitæ
Exegi in terris, lux nunc infanda propinquat,
Meq; pij manes expectant: illius ergò
En vltro infensam Solymorum ascendimus vrbem.
Illic informis lethi mihi dira parantur
Supplicia: immeritum me nunc coniurat in vnum
Sæua sacerdotum manus, vt non inscius ipse
Prædixi toties, ac vobis cuncta retexi.
Nec morte mea veterum scelus omne piabo.
Hîc me prime malis oneras pater: ipse tulisti

Dulcia poma, mihi sed nunc tua furta luendum.
Cum tamen expulerit tenebras lux tertia rebus,
Aereas cæde abluta revocabor in auras.
Vos etiam, quos non pertæsum deniq; nostri,
Funera acerba manent: audete, & lucis amori
Istius æternum vitæ immortalis honorem
Mecũ omnes præferte: domus non hæc data, nõ ha
Sunt vobis propriæ sedes. vos ætheris alti
Lucida templa vocant, stellis florentia regna,
Pax vbi secura, ac requies optata labõrum.
Hìc domus, hìc patria: huc omnes contendite læti
Angustum per iter: vestras hic figite sedes,
Dixerat: at socij defixi lumina mæstis
Hærebant animis, ac tristia multa putabant.
Tum senior Petrus haud linguæ, voci ve pepercit.
Et tali Diuum affatus sermone precatur:
Nate Deo, quæ tanta Deum te deniq; cæli
Vis agit, vt libeat lethum crudele paciſci
Pro quoquam, aut certis vltro te offerre periclis?
Quin age te incolumi potius (potes omnia quando,
Ne tibi ne quicquam pater est, qui sidera torquet)
Perficias, quodcunq; tibi nunc instat agendum,
Non adeo exosus lucem, ingratusq; salutis.
Hos animos, hanc confestim precor exue mentem.
Ipse tui miserere, tuûm miserere, nec vltro
Proijce nos, qui te, tendis quocunq; sequemur.
Sic ille, increpuit dictis quem talibus heros:
Non pudet ô nunquam sapiens mortalia semper
Voluere nube oculos pressum, cælestium inanem?

Nec

Nec potis es vanis vnquam desuescere curis?
Hæc ne tibi consulta mei suasere labores?
Non hoc consilijs, non hoc auctoribus istis
Tempus eget, genitor iussis haud mollibus vrget.
At vos, ô rebus spretis mortalibus omnes
Ferte viri, & duros animo tolerate labores,
Oblitiq; hominum cælo altas tollite mentes.
Et cum mortales linguas in iurgia soluent
Vos contra, falsis onerantes nomina vestra
Criminibus gaudete, ac firmo pectore ferte,
Indignamq; ignominiam contemnite læti.
Hinc fortunatos vos dicite, præmia quando
Certa manent, oriturq; ingens hic gloria vestra.
Hæc fatus, montes aditum fert tristis in altos
Incedunt vnà socij cum rege parati
Cuncta pati, & iuuenis sortẽ indignantur iniquã.
Et iam palmoſæ subit Hierichuntu ad vrbem.
Zacchæi excipitur tecto, mensisq; paratis,
Cui quondam componere opes per fasq, nefasq;
Immensas amor acer erat, sed luce recepta
Hospitis aduentu cœpit male parta luendo
Reddere cuique suum, partiri cetera egenis,
Tot facti, infectiq; auri congesta talenta.
Hìc subito non læta ferens grauis impulit aures
Nuntius, atq, animum rumõre momordit amaro.
Lazarus haud procul hinc Bethanes regna tenebat
Diues opum, clarus genus alto à sanguine regum.
Nam pater ingentes Syriæ frenauerat oras,
Vrq; sibi captas quondam subiecerat vrbeis.

Nemo illo hospitibus facilis magis: omnibus illa
Noctes atq; dies domus vltro oblata patebat.
Huc etiam persæpe ipsum succedere Christum
Haud piguit, creberq; domus indulsit amicæ
Hospitio, atq; Deum posita se nube retexit.
Hunc igitur postquam morientem accepit, & acri
Vix, morbo correptum, auras haurire supremas,
Et quasi iam lethi portas lucrarier ante,
Demisit lacrymas sociisq; hæc edidit ore:
Cedamus: letho actutum reuocandus amicus
In lucem, modo me summus pater audiat ipse,
Atq; suas velit hic, vt sæpe, ostendere vires.
Hæc ait, & gressum Bethaneæ tendit ad vrbem.
Prosequitur comitum manus ingens, atq; videndi
Innumeri studio socios se protinus addunt.
Interea longè mundi regnator opaci,
Infelix monstrum, penitus non inscius illam
Iam prope adesse diem, superi qua maximus vltor
Imperio patris infernis succederet oris
Manibus auxilio, ac sedes vastaret apertas,
Sollicitus partes animum versabat in omnes,
Siqua sorte potis regno hanc auertere cladem,
Moliriq; Deo lethum meditatur. ea vna
Demum cura animo sedet, hæc sæpe vna resurgit.
Demens, qui id propter tantum non viderat ipsum
Demissum cælo iuuenem, quo sponte piaret
Morte obita veterũ culpã, & scelus omne parentũ.
Protinus acciri diros ad regia fratres
Limina, conciliũ horrendũ, & genus omne suorum

Imperat.

Imperat. ecce igitur dedit ingens buccina signum,
Quo subito intonuit cæcis domus alta cauernis
Vndiq; opaca, ingens antra intonuere profunda,
Atq; procul grauido tremefacta est corpore tellus.
Continuò ruit ad portas gens omnis, & adsunt
Lucifugi cœtus varia atq; bicorpora monstra:
Pube tenus hominũ facies, verũ hispida in anguem
Desinit ingenti sinuata volumine cauda.
Gorgonas, hi, Sphyngasq; obscœno corpore reddũt,
Cetaurosq;, Hydrasq; illi, igniuomasq; Chimæras.
Centum alij Scyllas, ac fœdificas Harpyias,
Et quæ multa homines simulacra horrentia fingunt,
Ac centum geminus flammanti vertice supra est
Arbiter ipse Erebi, centenaq; brachia iactat
Centimanus, totidemq; eructat sanguibus æstus.
Omnes lucrificum fumumq;, atrosq; procaci
Ore, oculisq; ignes, & vastis naribus efflant.
Omnibus intorti pendent pro crinibus angues
Nexantes nodis sese, ac per colla plicantes:
In manibus rutilæq; faces, vnciq; tridentes,
Quis sontes animas subigunt, atq; ignibus vrgent.
Necminus illi etiam diuersis partibus orbis
Conueniunt properi, qui terris omnibus errant
Hortantes scelera, ac variis mortalia ludunt
Pectora imaginibus, rectiq; obliuia suadent:
Nec non ventorum, tempestatumq; potentes,
Nubiagum genus, haud certa regione locati,
Nimborum in media consueti nocte vagari.
Ergo animis prompti, atq; opibus coiere parati.

Vna omnes: fremitu vario sonat intus opaca
Regia, rex donec nigram igne tricuspide dextram
Armatus, cœtu in medio sic farier orsus:
Tartarei proceres, cælo gens orta sereno,
Quos olim huc superi mecum inclementia regis
Æthere deiectos flagranti flumine adegit,
Dum regno cauet, ac sceptris multa inuidus ille
Permetuit, refugitq; parem. quæ prelia toto
Egerimus cælo, quibus olim deniq; vtrinq;
Sic certatum odijs, notum, & meminisse necesse est.
Ille astris potitur, parte & plus occupat æqua
Ætheris, ac pœnas inimica è gente recepit
Crudeles, pro sideribus, pro luce serena
Nobis senta situ loca, sole carentia tecta
Reddidit, ac tenebris iussit torquere sub imis
Immites animas hominum, illætabile regnum.
Haud superæ aspirare poli datur amplius aulæ,
Ingens ingenti claudit nos obice tellus.
In partemq; homini nostri data regia cæli est.
Nec satis: arma iterum molitur, & altera nobis
Bella ciet, regnisq; etiam nos pellit ab imis.
Id propter iuuenem ætherea demisit ab arce
Seu natum, siue alitibus de fratribus vnum.
Iamq, aderit fretus q; armis cælestibus ille
Sedibus exitium vehet his, & regna recludet
Infera, concessasq; animas nostro eximet orbe.
Fors quoq, nos, nisi non segnes, occurrimus, ipsos
Arcta in vincla dabit, vinctosq; inducet olympo
Victor, ouans, superi illudent toto æthere captis.

Iste

Iste autem quamuis mortalia membra caducus
Induerit, tamen est nostris imperditus armis.
Nempe ego sæpe adij, coramq; interritus Orgens
Tentaui insidijs nequicquam (non ea me res
Falsam habuit, neque enim nunc primũ talia cerno)
Quas non in facies, quæ non mutatus in ora
Accessi incassum? semper me reppulit ipse
Non armis vllis fretus, non viribus vsus:
Sed tantum veterum repetito carmine vatum
Irrita tentamenta, dolos, & vim exijt omnem.
Ergo quæ mihi nunc surgit sententia pandam.
Ille inter antiquas Solymorum instaurat ad arces,
Sit licet inuisus magnæ primoribus vrbis:
Quippe sacerdotes odijs ingentibus illi
Infensi insidias, vt cuiq; est copia, tendunt
Solliciti veterum pro relligione parentum,
Vt ferro incautum superent & funere mulctent:
Quandoquidẽ ille nouos ritus, noua sacra per vrbes
Instituit, prisca sq; audet rescindere leges.
Hic opibus vestris opus: en nunc confieri rem
Tempus adest. in eum cunctimaioribus illos
Inflammate odijs, & vera, & praua canentes,
Pestiferumq; animis furtim inspirate venenum,
Nec victi, oblitiq; iras corda aspera ponant:
Sed sæui magis atq; magis, stimulisq; subacti
Acribus absistant nunquam, nisi cæde peracta.
Si vero si quis socijs ex ipsius vnum
Bu sensis capere atq; dolis peruertere possit,
Res confecta, motus penitus sublatus & omnis.

Præcipitate moras fluxis succurrite rebus.
Nunc tectis opus insidiis, nunc viribus vsus.
Vix ea fatus, vbiq; ruentes iussa facessunt
Autores scelerum, portisq; ex omnibus altè
Diuersi rumpunt: tremit abdita murmure tellus.
Incubuere auris: crinitas anguibus alas
Obscurum per inane mouent, terrasq; capessunt.
Non tam olim densa sublimes nube per auras
Florigeræ glomerantur apes æstate serena
Nubifugo Borea, & madidis cessantibus Austris
Si quando exorta est inter discordia reges,
Sæuaq; collatis inuadunt prælia signis.
Væ quibus infit iterm̃ terris, quibus orbis in ora
Dira cohors, quantas populis feret illa ruinas
Iamq; emensus iter multis comitantibus heros
Vera Dei soboles Bethanes mœnibus instat.
Cernit ibi mœstas crimen laniare sorores
Munera fraterno tumulo suprema ferentes
Expertem thalami Marthan, atq; vrbis auitæ
Magdali dictam de nomine Magdalenam.
Progreditur, bustumq; petit mœstissima Martha
Hunc simul ac vidit, comites fratrisq; sepulchrum
Deserit, ac multo venienti occurrit honore.
Insequitur soror inde, oculos imbre madentes,
Fœmineis ambæ plangoribus indulgentes.
Vt te post cari germani funera tandem
Accipimus venientem? vt te sæpe ille vocabat
Magne hospes gelidi perfusus frigore leth?
Aiq; equidem credo, tunc sors tesi qua dedisset

Nobis, nunc etiam vitales duceret auras.
Nunc quoq; (nil quando clari tibi rector olympi
Abnuit) haud penitus nobis spes omnis adepta est.
Talibus orabant: comites simul omnia luctu
Miscebant: mœstis resonabant cuncta querelis.
Ast heros tristes dictis solatus amicis
Spondet opem, superas rediturum ad luminis auras,
Actutum fratrem incolumẽ, quẽ faucibus haustũ,
Telluris quarto iam Sol non viderat ortu.
Dicitur hæc totam confestim fama per vrbem,
Quæ cunctis incredibilis q; & mira videri.
Vicinis populi passim de montibus omnes
Concurrunt studio visendi, atq; omnia complent.
Ventum erat ad tumulũ: stat circumfusa iuuentus:
Ipse autem in medio duplices ad sidera palmas
Iam dudum tendens, oculosq; immobilis heros
Orabat, tacitusq; parentem in vota vocabat.
Orantem obseruant taciti, intentiq; tuntur,
Quid iubeat, quæ signa ferat, quo deinde cadat res.
Bis toto color ore abijt: bis pectore anhelo
Insremuit, nutuq; caput concussit honestum.
Ecce autem tumuli tremere hostia visa repente.
Omnibus extemplo, subita formidine sanguis
Diriguit, penitusq; inuasit pectora frigus,
Cum tandem Deus has effudit ad æthera voces:
Summe parẽs quamuis precibus nil abnuis vnquã
Ipse meis, quæcunq; petam: tamen hoc tibi grates
Munere semper agam tua quanta potentia, vidit
Circumfusa manus, populi videre frequentes.

Vos autem famuli properate, recludite marmor,
Saxum ingens auferte, viroq; exoluite vittas.
Nec mora, præceptis patuerunt claustra sepulchri,
Concursu accedunt magno, attonitiq; pauore
Inspectantq;, videntq; intus deforme cadauer,
Vixq; sibi credunt, nullo cogente moueri.
Nec mora, clamantis ter voce vocatus amici
Erigitur, loquiturq; & cæli vescitur auris.
Obstupuere omnes nec sat vidisse loquentem,
Aut audisse semel, dum cuncta ex ordine narrat
Conuentu in medio, quæ funere passus in ipso est,
Quando anima instantis vi leibi exclusa dolore,
Terrenosq; diu cluctata reliquerit artus,
Quæs facies moriens, quam obscena esp xerit ora
Terrentum iuxta furiarum, iraq; minaq;,
Vt vix sidereæ volucres missi arce ministri
Auxilio possent auidas inhibere rapinas.
His addit scelerum pœnas, aclæta piorum
Præmia, quæve animas miseras subijsse necesse est
Arbitria, æternosq; nigris fornicibus ignes.
His actis, Deus orantis victima Simonis
Tecta subit, quę tota olim lacerum hulcere membra
Eripuit morbo, atque in pristina reddidit ipse.
Dum vero mensas gratia dignatus amici
Accubat in medio procerum orbis, protinus ecce
Ingreditur forma insignis, cultuq; puella
Picta peregrinas tunicaq; sinuq; crepanti
Argento saturos atq; auro intertexto,
Cui caput implicitum gemmis: it flexile collo

Aurum ingens mixtis onerosa monilia bacis,
Propexiq; nitent electro molle capilli,
Nexilibus quos in nodos collegerat hamis:
Aureaq; ex humero demissam fibula vestem
Eois opibus grauidam, & Gangetide gaza
Subnectit: media micat ardens fronte pyropus,
Crebraq; consertis pendent redimicula gemmis,
Qualis læta sinus cum tellus veris honorem
Pandit, opesq; suas gremio explicat alma virenti.
Hæ olim amissis vtrisque parentibus orba
Restitit, & proles in opes successit auitas
Vnica, quas pater immensas prædiues habebat.
Dumq; ætas rudis, vna illi super omnia cordi
Religio fuit, & seruandi cura pudoris.
Mox autem paulatim annis feruente iuuenta
Sensibus illapsa est Veneris malesuada cupido,
Quæ mentem immutans furijs subiecit iniquis
Ah miseram, abiecto non obstat cura pudori.
Non species, non fama mouet: cessit timor omnis,
Religioq; oblita: domo iam nubilis exit:
Iam conuiuia, iam spectacula læta frequentat.
Vinclaq; contemptis rectoribus omnia rumpit.
Ac veluti ratis Ægæo sine remige in alto,
Sublatos simul ac fluctus inflauerit aura,
Nunc huc incerto, deinde illuc fluctuat æstu,
Quo ventiq; vndæq. vrgent spoliata magistro,
Et iam freta opibus prædulces ambit amores
Florentum iuuenum, si quis spectabilis ore
Egregio, formaq; alios superemine t omnes.

Ergo læta virum præstanti corpore postquam
Accepit venisse. Deum quem fama ferebat,
Nullam passa moram studio correpta videndi
Venerat: ast vbi conspicuos deperdita vultus
Hausit, & egregiæ diuinum frontis honorem,
Diuinosq; oculos ardentis pabula amoris,
Diriguit, penitusq; animo sententia versa est,
Atque alias longe concepit pectore flammas.
Ecce autem subito visæ spirantis ab ore
Septem adeo circumfusa caligine, & atra
Nube exire faces, veluti cum torris obusti
Victima sursum flamma fugit, fumumq; relinquit.
Hæc Deus, hæc, inquit, capitum fœdissima septem
Correptam miseræ mentem vexabat Erinnys.
Tum Maria (hoc illi nomen) mutata, nec illa,
Argento quæ illusa sinus modo venerat aureos,
Iam capiti crinale aurum, colloque monile
Detrahit, & tunicas squalentes exuit auro.
Iamq; sui piget, & curis mordetur honestis.
Inde Deum orabat veniam, genibusq; volutans,
Vt canis ad mensam procumbere suetus herilem:
Lambebatq; pedes nudos, lacrymisq; rigabat
Veste fouens, alios tulerat quam nuper in usus.
Tum de marmoreis varios deprompsit odores
Thesauris: casias, & nardi mollis aristas,
Aut thuris lacrymã, atq; aurã fragrãtis amomi,
Pronaq; permulsit nudas liquido vnguine plantas.
Suauis in aereas diffugit spiritus auras,
Cuncta Deus placida quæ mente accepit, & illam

Digna-

Dignatus venia monitis impleuit amicis.
Interea circumpositis ex vrbibus ægrum
Cernere vulgus erat conuentu accedere magno.
Multi ibant oculis clausis, multi auribus orti
Indociles fandi ignari, quiq; ægra trahebant
Membra ferebantur, quosve exagitabat Erynnis
Captos mente, sui immemores, Deus ipse iuuabat
Auxilio, validiq; omnes lætiq; redibant.
Tandem hinc digrediẽs Solymorum tendit ad arces.
Hanc fundasse Semes sobolem tua dicitur vrbem
Vatisator pater, exactis simul imbribus ingens
Cessauit vastis stagnare paludibus orbis,
Plurimaq; immensi compressa licentia ponti.
Tum venere, suo bellis qui gente subacta
Vrbem appellarunt de nomine Iebusæi.
Protinus hinc reges, à prisco sanguis Iudæ,
Finitimis late dominam coluêre subactis.
Hic templum Solomon per terras omnibus aris
Euersis ope barbarica rex condidit olim,
Templũ opulentum, ingens, eductã ad sidera molẽ.
Huc mensas, arasq; sacras, & ahenea labra
Transtulit, & veteris vestes, ac munera templi.
Ostro perfusas vestes, auroq; rigentes
Tum lychnos, lanceasq; cauasq; inuexit acerras,
Cymbiaq; & tripodas, fuluoq; ex ære lebetas,
Inclusasq; sacro leges, ac fœdera ligno,
Quæ gemina in silice omnipotẽs pater ipse notarat,
Hic gentis rex, atq; omni cum gente sacerdos
Sacra ferens pecudum fundebat rite cruorem

Vrbs ima non alias maculabat sanguine sedes.
Vndiq; mos erat huc populo ter adire quotannis,
Et proprios genus Isacidum instaurabat honores.
Ipse etiam huc heros crebro se ferre solebat.
Iamq; viis plenis multis cum milibus ibat,
Vnde vrbu poterant turres, atq; alta videri
Culmina: læti omnes ramos viridantis oliuæ,
Quaſq; manu gestent palmas à stirpe refringunt.
Præcedit peditum late manus omnis: it ingens
Pone equitum globus: in medio pulcherrimus heros
Haud acri prouectus equo, phaleriſq; superbo
Eminet. at sibi pauperiem vt placuisse beatam
Admoneat socios, rex quadrupedantis aselli
Terga premit, vates quondam vt cecinere futurum.
Nudus erat vertex, humeris demissa fluebat
Ad talos vestis, quam festinauerat olim
Ipsa parens, pueroq; dedit gestare: nec illa est
Vllo attrita vsu, nulla consumpta senecta,
Taurea nudatis circumdat tegmina plantis,
Talis iter tendit, recipitq; ad mœnia gressum.
Ante vrbem pueri occurrunt, mixtæq; puellæ
Floribus, ac variis ornatæ tempora sertis,
Omnibus in manibus palmæ, omnes carmina læti
Læta canunt, tonsis & inumbrant ora coronis,
Certatimq; Dei gaudent placida ora tueri.
Tum demum portis vrbem ingrediuntur apertis,
Et propius regem, seruatoremq; salutant,
Prætenduntq; manu thyrsos, oleasq; ecruscant
Frondentes, superas ingens it clamor ad auras.

Spa-

Spargitur hic rumor subito, ac tota vrbe vagatur.
Consurgunt gentis primi. procul ecce per auras
Pulueream cernunt tolli super æthera nubem,
Ignari penitus rerum, causaſq; requirunt
Tam subiti motus, quemnam tam multa sequãtur
Millia ductorem, quis tantus clamor ouantum.
Astillis, quibus est Dius haud incognita fama,
Occurrunt alacres regi, plausumq; sequentes
Ingeminant, quaq; ingreditur, paſsim ecce rubenti
Insternunt ostro sola, barbaricisq; tapetis,
Intenduntq; vias sertis, & floribus augent.
Vix ingressus erat, cum densam respicit ecce
In bivio turbam, clamoremq; auribus haurit
Ingentem, & secum admirans vestigia pressit.
Vallis erat circum frondosis vndiq; septa
Collibus: in medio riuis, atq; imbribus humor
Collectus semper stabat, laticesq; perennes,
Quo solitæ innuptæ prædiuitis vrbis aquari,
Et potum pariter pecudes compellere prisci
Pastores lymphaq; gregem curare salubri,
Vnde lacum fama est olim dixere minores.
Huc concursus erat certis de more diebus,
Turbaq; adibat inops variis exercita morbis.
Nanq; videbatur magno quando doq; moueri
Cum sonitu, medio vnda lacu, & perculsa repente
Sublato ad cælum spumabant cærula fluctu.
Sed vulgo subiti quæ motus causa latebat.
Impubes pueri tantum, innuptæq; puellæ
Signa prius manifesta dabant, sesq; canebant

Cernere pennatum puerum fulgere per auras
Vndanti chlamyde, atq; auro radiantibus alis,
Delapsumq; polo tranquilla impellere utraque
Stagna manu, lateq; viam signare cadentem.
Qualis Stella, pater superûm quam misit Olympo
Aut nautis signum, aut populis in castra coactis,
Præcipitat flammis longe lateq; coruscis
Scintillans: corda ignaris mortalibus horrent.
Ergo expectabant denso miseri agmine circum
Cœlo signum intenti, laticesq; quietos
Seruabant oculis, atq; omnes auribus auras,
Audituri ad signum subito ut se primus in undas,
Quisq; daret, stagnoq; sonanti immergeret artus.
Quippe erat inde salus semper, non pluribus, uni,
Qui subito impulsum prior exiliisset in æquor.
Sicut ubi uacui tendunt medio æquore campi
Viribus, & rapido iuuenes decernere cursu,
Arrexere animos cuncti, signumq; parati
Expectant, pulsat pauor intus pectora anhelus
Omnibus, atq; locum spondet sibi quisq; priorem:
Hos inter longo detentus brachia morbo,
Brachiaq; & plantas, omnes & inutilis artus
Ierrus erat, cui quondam, & opes, & auita fuere
Prædia opima, sed ut iuuenili è corpore morbus
Pelleret, heu nimium mendaci credidit arti.
Dumq; uias omneis, medicæq; explorat opis uim,
Pauperiem morbo adiecit miseranda iniquam,
Ossibus ad uiuum qui iam perfederat imis.
Iamq; fere denum in luctu quater egerat annum

Innumeris circumuentus morbisq; fameq;,
Quem postquam aspexit propius Stellantis olympi
Rex ipse satus, sic est ultro placido ore locutus:
Infelix, quæ te segnis mora detinet unum
Seruantem has frustra ripas, & tristibus undam
Præsentem morbis, alij cum scilicet omnes
Protinus hinc abeant cœli, oblitiq; laborum
Accipiant solitas reparato in corpore uires?
Ille sub hæc, largoq; genas simul imbre rigabat.
Non hoc crimen aquæ, nō uis mihi fontis iniqua est:
Verum ego dum motum opperior salientis aquæ,
Præcipites dans saltu alij se in stagna priores
Ad sonitum, inualidis nequeo ipse insistere plantis,
Nec me tunc opis externæ dignatur egentem
In stagno quisquam ante alios mersare salubri.
Talia narrantem placido Deus ore tuetur,
Atq; ait: ipse tuis pedibus subsiste, ualensq;
Carpe uiam, nec cuncta undis debere necesse est.
Vix ea, cum subito cernentibus omnibus ecce
Erigitur, stratumq; humeris, mirabile uisu,
Ipse suis referens pedes omnes passibus æquat,
Atq; suo solidæ respondent robore uires.
Sicut ubi in syluis dum ramos colligit, anguem
Frigore sopitum pastor, bruma q; rigentem
Frondibus implicuit, admouitq; incius igni.
Nulla mora est, propius flammas uix pertulit, & iã
Attolliq; caput, iamq; ignea lumina torquet,
Perq; domum serpēs micat arduus ore trilingui
Parta alia ante fores templi, mediaq; ministri

Ingenti strepitu testudine dona sedentes
Vendebant, quæ plebi ærataæ imponeret aræ,
Lanigeras pecudes, tauros q; paresq; columbas,
Voti vt quisq; reus, rerumq; vt copia cuiq;:
Quos simul atq; heros ingressus vidit, & omnem
Discursu, & clamore locum resonare prophano,
Haud tulit, & verbis grauiter commotus acerbis
Reppulit intortum vibrans per terga flagellum,
Verberaq; insonuit, sacroq; à limine abegit.
Qualis vbi Arctois Boreas erupit ab antris,
Aereos rapido perverrens turbine campos,
It cælo ferus, & piceas toto æthere nubes
Insequitur. dant victa locũ, & caua nubila cedũt:
Sacra Deo domus hæc, inquit, hæc numinis ædes:
Vos autem versam indignos sceleratis in vsus:
Sanguine respersum est aras, animaq; litatum
Hactenus antiquis concesso more sacrorum
Indultum satis, atque ouium iam cædis abũde est.
Nunc pater omnipotens pecudũ volucrũque cruori
Parcere vos post hac iubet, ac fumantibus extis.
Vos diuersa manent: mutatis orgia sacris
Discite iustitiam tantum, puraq; litate
Mente, Deumq; pijs precibus placate volentem.
Hi vestri ritus, ea deinde piacula sunto.
Sic ait & supplex demisso poplite ad aram
Cernuus arcana prece patris numen adorat.
Iamq; sacerdotum primus exarserat mens
Triste in corde dolor, flammaq; iraq; coquebant:
Nec nouus hic primum furor, hæc odia aspera surgunt.

Antiquæ irarum causæ, antiquiq; dolores
Hæ quaquã excideranr animis, fixiq; manebãt:
Non tamen hic ausi sunt illum surgere contra,
Sed veriti vltricem plebem turbámq; sequentum,
Excessere ædytis, nequicquam indigna minati.
Quales noctelupi stabulis cùm forte reclusis
Appetiere gregem, verùm custodia pernox
Obstitit, & canibus vocalibus inde reuulsit.
Olli (dira fames stimulis agit intus) abacti
Cedunt, & montes nequicquã vlulatibus implent.
Dum vero affatur genitorem diuus ad aram,
Mirantes socii templum per singula lustrant,
Suspectu molem vasto artificumque laborem,
Cantibus excisas centum, centum ære columnas
Omnes è solido, omnes altis montibus æquas,
Tignaq; & aterna ex cedro laquearia, ahenoque
Æratas porrò stridentes cardine portas,
Sectilibusq; minutatim sola læuia saxis:
Tum puro ex auro postes, mensasq; metallo
Esimili, & fixos alta ad donaria currus
Distinctas ebeno, & eandenti elephanto.
Quæ dum cuncta legunt, perfectis ordine votis
Improuisus adest, tacitusq; superuenit heros,
Atq; ait: Hæc moles adeo hæc immania templa,
Protinus vt vento raduitur cruta pinus,
Versa repente dabunt labem, magnamque ruinam,
Et tibi digna tuis Solyma instant præmia factis,
Quæ vates ad te missos diuinitus ausa es
Tot ferro petere, aut duris detrudere saxis.

Ipse tuo quoties, præsens vt vera monerem,
Tentaui ciues incassum cogere in vnum,
Ceu crista ta suos dispersa examina fœtus
Singultu volucris vocat & plaudentibus alis?
Ferro excisa cades, iam iam labentia regna
Protinus arma ruent tua, vindexq; hauriet ignis
Et passim hæc largo sudabit sanguine tellus.
Nonne vides iam vt nunc res procubet inclinata?
Et tibi iam votis non prosit nectere vota?
Longe alias pater omnipotens sacra transtulit ora.
Longe alia vult ipse coli, & placarier vrbe.
Atque adeo hic alte depactus terminus esto.
Sic fatus monstrat mirasin marmore formas,
Argumentum ingens, senum monimenta dierum,
Magna quibus magni cõpacta est machina mũdi,
Et veterum euentus, & prisca ex ordine auorum
Facta, haud humanis opus enarrabile verbis.
Non illic hominum effigies, simulacra ve Diuûm,
Arcanis sed cuncta notis, signisq; notauit
Obscuris manus artificis non hactenus vlli
Cognita, non potuêre ipsi deprendere vates.
Hic superûm sator informem speculatus aceruum,
Æternam noctemq; indigestumq; profundum
Prima videbatur moliri exordia rerum
Ipse micans radijs, ac multa luce coruscus.
Iamq; videbatur silua de nube creare
Stelligeri conuexa poli, terrasq; fretumq;,
Et lucem simul vndiuagam, mox vnde micantes
Et solis radios, & cæli accendere tignes.

Ipse iam denso crepitare examine circum
Agmina floremq;, ducemque suum, plausuq; sonare
Alitera fratres supera arce volatile vulgus,
Lucis opus primæ. nec dum tamen æthera ab imis
Flammiferum terris, terras discreuerat vndis,
Sed tantum confusa iacebant semina rerum.
Nec mora, vix cæli extruderat septemplicis orbem.
Ordine cui vario rutilos affigeret ignes,
Et iam cuncta nouam incipiebant sumere formam
Paulatim, cælumq; sua compage teneri.
Cernere erat sicca in medio iam mole relicta
Litoribus curuis circum maria humida fundi,
Illisosq; vadis spumare ad sidera fluctus.
Nondum pontiuagæ curuabant ampla carinæ
Carbasa, nec liquido lentari in marmore remi,
Lata sed innocui verrebant æquora Cauri.
Ecce autem iam fagiferi capita ardua montes
Attollunt, infraque iacent humiles conualles.
Continuo tellus summittens Dædala germen
Flore renidescit, & frondeis explicat arbos.
Iam Ideas viridi vestiri gramina campos,
Iam colles densis frondere cacumina syluis,
Ilicibusq;, oleisque, & coniferis cyparissis.
Nec mora, cæruleo flammis duo lumina cælo
Incipiunt teneris primum lucessere rebus,
Et sibi, ceu mundi vigiles statione vicissim
Succedunt, certoq; suum dant fœdere lumen.
Nam lucis fons dimensum Sol ambit olympum
Ipse die, terrasq; nouo splendore colorat.

Universidad de Deusto Biblioteca

Nocte suas vultu pallenti seruat in vmbris
Luna vices fundens auratis cornibus ignem
Lucidaq; exornant nocturnas æthera gemmis
Sidera, perpetuo circum labentia motu.
Tum bifidis passim verrebant marmora caudis
Squamigerum mutæ pecudes, pelagoq; natabant.
At pictæ volucres librare per aera pennis
Corpora, & inter se curuis decernere rostris.
Nec procul hinc errant latos armenta per agros,
Lanigeriq; greges persultant pabula læta.
Iam latebras videas meditari dira ferarum
Semina, iam longos per humum reptare chelydros.
Desuper hortari claræ de nube putares
Cælicolum regem, lætasq; expromere voces.
Crescite, propagate genus mea semina vestrum,
Seclaq; perpetuis generatim iungite seclis.
Tandem nudus homo emicuit de tellure creatus,
Quem superum sator affari q;, & edicere leges
Ore videbatur coram ac præponere regnis,
Qui terras immortalis ditione teneret:
Mansisset dictis, seruasset fœdera pacta,
At campis arboribus iuxta ac viridantibus herbis
Lucentem aspicias stellantia floribus arua,
Poma vbi cæruleo multum vigilata dracone:
In medio fons perspicuis argenteus vndis
Quattuor aduersis volueus regionibus amnes,
Qui terræ gremio infusi late arua rigarent,
Atque hic cernere erat malesuadi fraude draconis
Deceptum iuuenem, cælitos ex arbore fœtus

Gustare

Gustare edicti immemorem, legisque seueræ.
Etiam (vix pomum infelix admouerat ori)
Parentes esse putes se frondibus inuoluentem,
Nec iam cælituum regis grauia ora ferentem,
Namque videbatur fuluæ inter vellera nubis
Horribili super impendens mortalibus ore
Dura redarguere, & sæuas indicere pœnas
Pro meritis, quas ille olim quas omnis ab illo
Progenies lucret lucis ventura sub auras.
Interea coniux, quæ capta libidine dira
Iura prior, legesque datas, ac fœdera soluit,
Infelix fruticum frustra per densa latebat
At victor, factus q potens iam fraudis, ahenæ
Effulget squama, teretique volumine serpens
Ter superans stirpem spirisque ingentibus ambit
Tortilis, & motis insultat desuper alis
Virgineo irridens deceptos improbus ore.
Nec procul hinc ideo videas late infera circum
Regna, subobscuras sedes, lucemq; malignam
Solis, vbi cassi manes, animæq; piorum
Sedibus exclusa quondam debentis olympi
Vmus ob scelus expectabant ordine longo
Stabant hic cani proceres, Vittataque vatum
Agmina, tendebantque manus ad sidera passæ.
Quos omnes humeris pater alte extantibus Abras
Amplificam pandens chlamydem, protentaq; late
Brachia subnixus, dextra lœuaq; tegebat.
Orantes illos credas, superumque parentem
Supplicibus dictis affari, parcere iræ,

Parceret vnius noxa omnes perdere gentes.
Subrepit hîc imo suspirans pectore diuus
Atq; ait: en nostrum deposcunt ista laborem.
In me nulla mora est. ego tantæ debitus iræ
Morte mea eripiã hos tenebris, & claustra refringã.
Quin ea, quæ subito paucis deprensa sequuntur,
Sublegite infandum mihi portendentia lethum.
Omnibus hîc pauci extinctis mortalibus ibam
Incluſi ligno summas impune per vndas.
Ingens latiuago fluitabat machina ponto,
Et vix extabant immani corpore montes.
Quos procul abruptus collisis nubibus ignis
Ingeminans creber cælo rutilante petebat.
Hîc natum senior nudo Isacon ense petebat
Infelix pater, exequitur dum tristia iussa.
Aspiceres illum toto iam corpore niti
Dextram attollentem nondum resexerat, & iam
Nuntius ecce aderat cæli demissus ab arce,
Iussa ferens primis contraria. victima iuxta
Pascebat pueri ignari pro cæde parata
Candidus, & vilis aries argenteus albis.
Hinc fratrem inuisum narrata ob somnia fratres
Vendebant, misero mentiti dira parenti
Funera, discerptamq; feris. pater ipse cruentam
Versabat gnati tunicam, lacrimisq; rigabat.
Hîc etiam, Phariis dum ciues ducit ab oris,
Post longa exilia in patriam promissaq; regna
Legifer auxiliis fretus cælestibus heros,
Orta luce populum errantem miseranda repente Ser-

Serpentum aſſlatu letho dabat, atq; iacebant
Corpora tabifico paſſim morientia morſu:
Dux vero in medio campi ſuſpendit aheneum
Ingenti è malo colubrum, ſtratosq; iubebat
Dirigere huc aciem intentos, lignumq; tueri,
Quæ miſeris erat haud dubiæ via ſola ſalutis.
Parte alia roſtro terebrans ſibi viſcera acuto
Fœta auis implumes paſcebat vulnere natos.
Stant olli circum materno ſanguine læti,
Et pectus certatim omnes rimantur apertum.
Hu anima duerſis portis bipatentibus ibat
Multa putans, nec dum gradibus deſcenderat heros
Omnibus, & magno iam longe vrgente tumultu
Ecce trahebatur paſſis per terga capillis
Pallida longæui coniux Suſanna Manaſſei,
Quoi pariter egregiam forma, & florentibus annis
Haud placidis tædis inuitam, ægramq; iugarat,
Namq; fidem ob thalami fœdata ad iuſta vocabãt
Supplicia, angenti iuuenum ſpectante caterua.
Et iam ſaxa manu pueri, vulgusq; tenebant.
Ipſe ſed anteuolans prohibebat tela ſacerdos,
Donec porticibus Chriſtum conſpexit in amplis,
Ad quem vbi cõceſſit, miſeramq; ad limina traxit
Ingreſſus verſare dolos, Hæc prodidit, inquit,
Coniugium, thalamiq; fidem deprenſa feſellit.
Sontem iura neci tali pro crimine dedi
Noſtra iubent duris (ſed quæ inclementia?) ſaxis.
Teq; ideo vatum interpres mitiſſime adimus,
Etiuæ quænam ſit ſententia quærimus omnes.

Dixerat, atq; animo iam spes pascebat inanes,
His captum, implicitumq; putans sermonib. hostem
Præclusos abitus, non effugia vlla relicta,
Illam quippe neci si solueret interceptam
Miti animo miseratus, cum turba omnis in ipsum
Saxaq;, & vltrices raptim conuerteret iras,
Quòd sanctas gentis leges euerteret illex.
Si verò ad pœnam iusset pro crimine duci,
Sese odiis vulgi obijceret crudelis acerbis.
Hæc agitans iam victorem se mente ferebat,
Pectora lætitia multum tumefactus inani.
Ac velut in somnis olim sibi visus arator,
Dum terræ attrito suspendit vomere terga,
Auri ingens pondus campo effodisse subacto,
Gaudia vana fouet, cernet somno ille relictus
Pauperiem, duros & adhuc sibi adesse labores.
Somnia, fortunamq; animo execratus inanem:
Ipse viam Deus inuenit (fallacia numen
Nulla humana valet contra) qua legibus illi
Parceret illa sis. nempe, vt defixa tenebat
Ora solo, tandem attollens, turbamq. paratam
Aspectans ait, Haud dubium, quin crimine lethum
Sit merità: id prisci quondam sanxêre parentes:
Ergo agite ô vestrum quicunq; est criminis expers,
Saxa manu primus rapiat, feriatq merentem.
Ecquis erit tanto è numero, qui vulnera primæ
Dirigat, & sceleri purum se proferat vltro?
Sic memorans omnis seruabat lumine pronus
Obliquo, horrendumq. tuens, illumq; paratus

Inscri-

Inscripsisse solo, cui mens interrita nullam
Vllet ob admissum fœde, securaq; culpæ.
Stabat conspectu in medio tremebunda puellæ
Iam suffusa oculos mortis nigrore propinquæ,
Et positis terram genibus submissa petebat,
Non minus exanimata metu, quam in retia cerua
Acta canum latratu, & longo exercita cursu,
Cum iam consumptæ vires, cum se vndiq; cinctum
Hoste videt, mortemq; instantem certa moratur.
His autem auditis responsis, omnibus ingens
Confestim cecidit furor, & vis fracta quieuit.
Quisq; suam tacito versant in pectore vltam,
Inq; vicem spectant sese, atq; aduersa tuentur,
Nec quisquam turba in tanta se prodidit vltro.
Saxa cadunt manibus furtim labentia, & omnes,
Quisq; sui memores abeunt, templumq; relinquunt.
Vt verò Deus aspexit vacua atria circum,
Lanea detraxit pauitanti vincla puellæ,
Atq; illam verbis monitam dimittit amicis.
Imelior, veterum famam iam extingue malorum,
Talia deinde socios fatur conuersus ad ipsos:
Heu duram genus, haud possunt desistere victi.
Nil linquunt intentatum, nil prorsus inausum.
Nempe ego nunc festis fas contra, & iura diebus
Affero opem inualidis, ægrosq. in pristina reddo
Nunc sontes, & sponte sua commissa fatentes
Accipio noxaq; animos, & crimine soluo.
Nunc soli fruges tractant, & vina priusquam
Dent manibus lymphas, cum victu corpora cura

Nec dapibus parcũt, & quæ in vos plurima iactant
Quin etiam me fraude petunt furta irrita adorti.
Vel cum Romanis astu me opponere tentant
Incautum, quærunt q; dolo, an fas pendere regi
Per capita argentum, edicto quod quisq; iubetur.
Nec cæcos mea facta mouent ingentia, quæ non
Humanis fierent opibus, non artibus vllis,
Nec qua vi hæc agitem spoliati lumine cernunt,
Consiliis q; audent supremi obstare parentis.
Nec priscos tollo ritus, legesve refigo
Quippe alia arcanis longe sententia dictis
Indeprensa latet, longe altera sacra teguntur
Nube sub obscura verborum. vt cætera mittam,
Quid suis horretis vetitis imponere mensis
Viscera? non animis labem sublimibus affert
Aut his, aut illis ieiunia soluere rebus.
Vobis intus obest mens ipsa, & dira cupido.
Sed quoniam gaudet cœno immundaq; palude
Setigerum genus, & pecori huic innata libido est,
In sue adumbrantur Veneris mala gaudia fœde.
Quin etiam, vt iussis animos cælestibus auctor
Paulatim assuescens posset mollire colendo,
Nec nulla inciperet sub relligione tenere,
Indociles primum populos, obtusaq; gentis
Pectora, iussit oues iugulare, & sanguine terram
Imbuere, immeritosq; aris maclare iuuencos,
Quæ tamen omnia erant, si cui mens alta vigebat,
Venturæ sæculum mox relligionis & vmbra.
His actis, iam deuexum cum vesper olympum

Clau-

Clauderet, regrediens male fida cessit ab vrbe.
Tum genitorem obitus affarier ante propinquos
Exoptans, coramq; arcana promere voces,
Ignaros socios Taburi ima in valle reliquit.
Ipse autem ascensu superans capita ardua montis
Constitit, aerea feriunt vbi sidera cedri.
Addiderant comites se tantum ex omnibus illi
Fidus Ioannes cum fratre, Petrusq; vocati.
Stabant orantes taciti, pariterq; supinas
Tendebant sine voce manus, ac lumina cælo.
Ipse autem his magno genitorem affatur amore.
O pater, en insons nunc dira ad funera pergo
Progenies tua, nec tot ferre indigna recuso,
Quando certa tibi mens atq; hæc fixa voluntas,
Et tanti mortale genus nil demoror, adsum.
Hos saltem, qui me patriaq; suisq; relictis
Per varios casus lectissima corda sequuntur,
Aspice, & immeritos cæcis auerte periclis.
Haud vereor, quod se his homines, gẽs impia passim
Opponunt, nil facta hominum mortalia terrent.
Ipsi etiam (nihil hoc moueor) moriantur ad vnum,
Aut potius sæuo si vis, tu fulmine perde
Correptos igni, & penitus res attere fractas
Tu genitor tanto finemq; impone labori,
Sitantæ est genus humanum cælo addere molis,
Sedaq; mutatis in pristina reddere rebus.
Tantum oro (scelus) in ferno summissa barathro
Gens pestem meditata viris nil improba furtis
Officiat, non infando præuertat amore

Insidiis captos, nec corda improuida fallat,
Dum scelera hortatur, nostriq; obliuio suadet.
Iam iam aderunt infandi hostes, armata dolis gens
Nondũ animos satiata, graues nondũ vlta dolores.
Has fraudes, iamq. has fraudes, artesq. mouebunt,
Quas non mentiti simulato corpore formas,
Vt capiant genus innocuum, vertantq; venenis
Pestiferis tu frange dolos, ferq. irrita in auras
Cuncta pater: tandem victis edice quiescant.
Sint, qui per terras gentes post funera nostra
Iustitiam erudiant, & religionis amorem.
Hanc veniam concede, id gnati cedat amori.
Filius hæc genitor contra cui talia reddit:
Nate patris virtus, nostriq; simillima imago
Nulla tuis fraus (solue metum) nullæ ve nocebunt
Insidiæ, quas nunc regni molitur operti
Arbiter, incœpti frustra irritus omnia tentat.
Induat in facies centum, centum ille figuras.
Ipse adero, retegamq; dolos fœcundaq; fraudis
Agmina disiciam, & magna virtute resistam.
Vnus erit tantum, cui mentem insania vertet,
Infelix, iam nunc deuoto pectore versat
Infandum scelus, atq; tui iam pœnitet ægrum,
Secum indignantem, tua quod præcepta sequutus
Exuerit blandum vitæ mortalis amorem,
Malueritq; graues sub te tolerare labores.
Omnia quæ mecum mundi ante exordia nostri.
Hunc tamen indignum numero, cœtuq; piorum
Addidimus memores vatum, qui talia quondam

Prædi-

Prædixêre, tuis exemplum insigne futurum.
Euadent alij insidias meliora sequuti.
Omnes te propter contempto lucis amore
Haud morte horrescent, pergentq; in funera læti,
Innumeramq; suo parient tibi sanguine gentem
Proiecti vitæ, & mortis amore superbi.
Efficiam cælo dignos post aspera tandem
Funera, deserti magnum ætheris incrementum.
Quos tu olim aspicies hac religione nepotes
Surgere nate tibi? quam pectora certa videbis?
Tu modo tu perge, & cœptum decurre laborem.
Hi quos cernis enim vix nunc tua iussa sequutos
Indociles, fandi ignaros, (mora non erit) altos
Pectore concipient sensus, doctoq; verendas
Ore canent leges afflati numine nostro,
Et vastum in melius referent hortatibus orbem.
Succedent aliis alij, sacriq; nepotes
Victores tua signa ferent trans vltima claustra
Oceani latas vndis cohibentia terras,
Clarescetq; tuum passim per secula nomen.
Sponte sua inuicti reges tibi sceptra, tibi arma
Subijcient sua per terras, arasq. sacrabunt.
At adeo grauida imperiis Roma illa superba,
Appeniniu agi quæ propter Tybridis vndam
Ingentes populos frenat pulcherrima rerum,
Summittet fasces, & quas regit orbis habenas:
Illic religio, centum mille maxima templa,
Centum aræ tibi fumantes, centumq; ministri,
Quiq viris late, atq; ipsis deiura sacerdos

Regibus, & summo te in terris reddat honore.
Si qua tamen paulatim annis labentibus ætas
Decolor insiciet mores, versisq; nepotes
Degeneres surgent studiis, per dura, laboresq;
Exercens lapsam reuocabo in pristina gentem.
Illa malis semper melior se tollet ad astra.
Sæpe solo velut euersam, excisamq; videbis,
Quam modo prædixi populorum incursibus vrbem.
Verùm quo magis illa malis exercita semper
Altius hoc surgens celsum caput inferet astris,
Mœniaq; in melius semper recidiua reponet,
Nec nisi subiecto pacem sibi desinet orbe.
Sic placitum nostri sedes ea numinis esto.
Hæc ait, & natum dextra complexus inhasit.
Ecce autem subito rubra vibratus ad æthera
Cum sonitu fulgor micat, & polus intonat ingens.
Nam pater omnipotēs manifestus ab æthere nubem
Ostendit radiis illustrem lucis, & igni.
Omnia collucent late loca, turbine Christus
Corripitur rapido, mediaq; in nube refusit,
Verus & aspecto patuit Deus, atq; per auras
Diuinum toto spirauit vertice odorem
Luminis ætherei specimen, genitoris imago.
Nec secus emicuit roseo pulcherrimus ore
Insolita circum perfundens omnia luce,
Quam cum mane recens lucis fons aureus ingens
Lumine Sol cælum exoriens rigat omne profuso,
Oceani in speculo longe resplendet imago,
Et croceæ effulgent aurata cacumina sylvæ.

Talem

Talem se socii mirantibus obtulit heros
Amborum in medio vatum, quorum alter adiuit
Flammifero quondam inuectus cæli ardua curru,
Et tranauit equis insultans aeris auras:
Iacidum Pharijs genus alter duxit ab oris
Dux profugum, legesq; dedit, moremq; sacrorum.
Nec non cælicolum propius tum maxima pandi
Visa domus, cæliq; ingens apparuit aula.
Tum genitor nubis fulgens candentis amictu
Oscula libauit nato, & vox lapsa per auras.
Hic mea progenies, hic est mea magna voluptas.
Vni huic mortales omnes parete volentes.
Nec plura his, toto assonuit chorus omnis olympo
Cælestum cantu vario, plausumq; dedere.
Tum demum in faciem consuetam redditus heros
Attonitos socios monstrisq;, metuq; sepultos
Excitat, atq; hominis mortali apparuit ore.

M. HIERONYMI VIDÆ CHRISTIADOS LIBER II.

AT Solymi trepidi rerum, & formidine cæci
Noctem illam patrum primi, tepliq; ministri
Insomnem duxêre animis adeo addita cura
Incubat, ac nullam attonitis dat dira quietem.
Omnibus ante oculos vrbem ingredientis imago
Læta Dei festiq; manus impubis honores,

Iliusq; videnť late increbrescere nomen.
Fama volat, passimq; canit miracula rerum.
Quid faciat tanta gens, atq; magus iam vera patescunt,
Quæ quondam prisci vates cecinere futura,
Terras cælesti regem de stirpe manere,
Cuius in aduentu templum, ludæaq; tandem
Regna ruant, Solymeq; euersis desinat aris
Antiquo de more sacros imponere honores.
Ergo infracti animis omnes terrore subacti,
Tectis quisq; suo septi, clausiq; manebant.
Quales quæ solitæ florentia rura volantes
Carpere apes, vbi sæuit hyems cælumq; profusos
Soluitur in nimbos & aquosus regnat Orion,
Otia lenta terunt, clausisq; aluearibus ægræ
Cunctantur, circumq; fores, ac limina mussant.
Tempus erat per membra quies cùm grata soporem
Irrigat, ac positis affert obliuia curis.
Et iam noctipotens manus imo emissa barathro,
Horribiles visu formæ furialibus omnem
Cœtibus obsedere vrbem: pars turribus instant
Pars apicem templi, & fastigia summa coronant:
Cetera per q; vias legio, per q; alta domorum
Tecta volant, tractimq; hærent per culmina tigni,
Haud secus Italiam repetunt vbi vere tepenti
Cærula, aues longo fissæ super æquora cursu,
Quæ prior occurrit tellus hanc agmine denso
Certatim arripiunt, procurua q; littora complent.
Principio sparguntur occultum in pectora virus,
Vipereumq; virus animam, cæcumq; furorem
Inspirant,

Inspirant, odiumq; animis, & crimina linquunt.
Multi etiam in facies hominũ vertuntur, & omnem
Protinus incendunt varijs rumoribus vrbem.
Irrepunt tectis alij, somnoq; solutis
Somnia dira ferunt varia sub imagine rerum,
Atq; hominum falsis simulacris pectora ludunt.
Iamq; huius subeunt, iamq; illius alta potentum
Limina, & attonitos dictis hortantur in hostem,
Terrificantq; animos facta, atq; infecta canentes,
Christum inferre faces, arisq; instare bipenni
Armatum ærata, atq; adytis extrema minari,
Et iam semusto in templo dominarier ignem.
Quin ipsos templi mentati veste ministros
Singula tecta adeunt patresq; ad limina sacra,
Conciliumq; vocant, nigri dux agminis ipse
Impulit arisono stridentes cardine portas.
Hinc atq; hinc delubra petunt: concurritur vltro
Vndiq; nec tenebris nox obstat euntibus atra.
Non aliter captam si rumor nuntiet vrbem
Noctem dolis intempesta atq; latentibus armis
Noctem inferre acies, & iam summa arce receptum,
Culminibusq; immissa voret sax atra penates,
Bienis cuncta viis fruent, trepidoq; tumultu
Huc atq; huc itur nec sat rationis eundi est.
Præcedunt diræ facies facibusq; nefandis
Sufficiunt lucem, & summo dant vertice lumen
Terrificas capitum quatientes vndiq; flammas,
Nec miseri tamen agnoscunt: furor omnibus intus
Eripuit mentem, lapsumq; in viscera virus.

Nec minus interea bis seni ex agmine missi
Bis senos Christi adsocios, euertere si quem
Possent, & furiis deceptum incendere iniquis.
Illi autem pleni monitu ducis (ante futura
Præscius ista suis prædixerat omnia) seruant
Inuictos animos, nec pertaq; pectora fraudi,
Quanquã hostis species sese transformet in omnes
Nequicquam expertus, mentesq; indagine captet
Vnus non valuit sese his subducere vinclis
Iscarius pesti infandæ deuotus Iudæ,
Lectorum procerum labes, & pestis Iudæ.
Hic se olim addiderat socium vestigia Dini
Ingressus, patria, atq; opibus, carisq; relictis
Incerta exilia, incertas quacunq; paratus
Ire vias, taliq; necem pro rege pacisci.
At mox cœptorum piguit, duriq; laboris
Paulatim pertæsum, animo tum voluere secum
Noctes, atq; dies tacitus, si qua potis arctis
Legibus exolui, & priscæ se reddere vitæ,
Indignans longum incassum cecidisse laborem.
Hos abitus, iamq; hos abitus, & furta parabat
Impatiens operum, rebus non lætus egenis.
Talibus vndantem curis animoq; labantem
Iampridem, nigræ reperit dux ipse cohortis
Haud minus exultans animis, quàm monte sub alto
Cum procul aspexit tendentem in pascua cervum
Getulus leo quem siccis exercet hiantem
Faucibus ex longo collecta insania edendi.
Ac prius in faciem Galilei versus loræ,

Ipsi qui fuerat coniunctus sanguine Iudæ,
Insomnem aggreditur verbis tu nocte silenti
Montibus in solis errans insane, potesq;
Vltro sæua pati sub nudo frigora cælo,
Atq; tibi alterius sub nutu degitur ætas,
Dum sequeris (quis te tantus furor incitat?) istum
Elatumq; animis, euersoremq; sacrorum,
Quem tantum illuuies adeunt teterrima gentis
Fœminei cœtus, & semiuiri comitatus?
Primi omnes infensi odiis concordibus ardent,
Sacrilegoq; necem intentant: iamq; ille furorem
Vesanum expendet, cedet fiducia tanta.
Non illi auxilio magnarum gloria rerum,
Quas mentitur, erit: nil contra obtendere densæ
Nubila, nil solitas accingi proderit artes.
Rumpe moras, eia instanti te surripe cladi.
Sic ait, ardentemq; odijs instigat acerbis.
Tum mutata acri percussit pectora thyrso,
Et subito nocti ablatus se immiscuit atræ.
Hinc miserum inuadens præcordia ad intima sese
Ingerit atq; imis dirum implicat ossibus ignem.
Olim, etiam in mentem veniunt, quæcunq; sub illo
Hostes dura tulit, quæcunq; exhausta pericla.
Et piget, atq; nefas polluto voluit amore,
Immeritumq; animo sedet hosti prodere regem.
Ah miser, ah malesane, Deum non pectore sentis,
Non oculis numen præsens, non auribus hauris?
Quis te mutauit tantus furor? aspice quo nunc
Culmine præcipitas, quænam trahis arce ruinam.

Ipse

Nec qualis sentis tibi menti insederit error.
Quid struis? aut quo te raptat tam dira cupido,
Quæ nunc te male habet, mentisq; & lucis egentem
Quam nunc amittis sortem, irreparabile donum,
Optabunt seri post secula mille nepotes.
Atq; adeo quæ vota foues, quam mente secas spem
Lætitia elatos animos inflatus inani,
Omnia discerpent, rapientq; per aera venti.
Excute dum licet, infandam de pectore pestem,
Quæq; imis te nunc est addita cura medullis.
Iamq; sacerdotes, totaq; ex urbe senatus
Secretam in templi sedem conciserat omnis.
Ipse sacerdotum primus cui tempora sacra
Insula cingebat, Caiphas in sede sedebat
Celsior aurata, inde alij longo ordine ciues,
Quos omneis circumsiliunt acuuntq; furorem
Tartareæ haud vlli visæ sine corpore pestes.
Nec mora nec requies sublapsæ in pectora cunctis
Eripiunt mentem, atque animis incendia miscent.
Multa illi inter se vario sermone ferebant
Solliciti vasto strepit ingens murmure templum,
Sunt qui ipsum iubeant vtcunq; absumere Christum
Seu vi, siue dolo, inuenemq; inuadere ferro,
Qui rursum in lucem nuper reuocatus ab vmbris
Tenerat, & totam monstro concusserat vrbem.
Adstant plebem metuunt, vulgiq; furorem
Nam pij in ingentem populos deum xerat heros,
Hos meritis, illos diuino affabilis ore.
Hic Nicodemus erat pestis impetrabilis vnus.

Primores

Primores inter gentis non vltimus ipsos,
Cui longe menti melior sententia, sed non
Audebat dictis contra omnes tendere solus.
Ille Deo quondam sese inscius intulit hostem,
Atque dolis frustra cuncta stetit inde vbi numen
Admonitus sensit, velut ide nocte profunda
In lucem reuocatus ei se junxit amore,
Clam tamen, insensæ vitans odia aspera gentis.
Tum vero illius de vita, & sanguine cerni
Vt vidit, lethumq; insonti triste parari,
Non tulit vlterius latebras, hæcq; edidit ore
In medio non obscuram, non lucis egentem
Rem ferimus, neque enim vereor iam vera profari
Pro patria quamuis mihi sint extrema ferenda.
Cernitis hunc omnes manifesto numine ferri.
Maiorem q; homine, & nos inet nisi fallimus ipsi,
Vera Dei patuit soboles verus Deus, ille
Olim quem toties afflati numine vates
Venturum cecinere, nefas quo triste piaret,
Commendans genus æterno mortale parenti.
Hic liquet, hoc vltra non in discrimen agendum.
Huius ope innumeri, quos nox obscura premebat
Luminibus captos iucunda luce fruuntur.
Mutti et iam voces obstructis auribus orti
Accipiunt reddunt q;, ægris quot redditu venit
Insperata salus qui tenta aut membra trahebant
Vitalue, aut subito correpti corpora morbo?
Tricesimum (nostis) obitu iam à monte reduxit
Elatosdem in lucem modo Lazarus omnem

Perculit, & monstro ingenti permiscuit urbem.
Prò læuas hominum mentes, prò pectora cæca.
Non hæc præconijs succis, non artibus vlla
Confieri possunt, maior Deus intus agit rem,
Maius numen inest, quoties diuina loquentem
Incassum contrà stetimus verbisq; dolisq;
Instructi? quoties ausi vim tendere inermi
Ast ferro, aut duris nequicquam perdere saxis?
Nube cauâ eripuit caput, ex oculisq; recedens
Aligerum se cælesti subito agmine sepsit.
Et qui, quam illius certum non numen adoret?
Quid molimur adhuc? quid nobis deinde relictum?
Quin potius, quando nobis demissus olympo
Auxilio venit, vnà omnes adeamus, abipso
Suppliciter pacem oremus commissa fatentes.
Talia perstabat repetens: violentia cunctis
Gliscit, & accensus semper per viscera sensus
Conflatur magis, & scuos furor aggerat æstus,
Paulatimq; animi turgescunt tristibus iris.
Exarsêre omnes: pestis latet intus, & omnem
Eripuit miseris lucem, victisq; veneno
Pestifero nebulas offudit mentibus atras,
Tum demum erumpit, quæ cunctos ira coquebat.
Infremuêre omnes contra genitumq; dedêre.
Qualiter æreo cauo dum sulfura pascitur atra
Inclusus magis, atq; magis furit acrior ignis,
Moliturq; fugam, nec se capit intus anhelans,
Nulla sed angustis foribus via nec potis extrà
Rumpere, materiam donec comprenderit omnem.
Tum

Tum piceo disclusa volat glans ferrea fumo.
Fit crepitus credas rupto ruere æthere cælum,
Iamq; illa, & turres procul ecce strauit, & arces.
Corpora, & arma iacêt, latè & via facta p hostes.
Haud illi secus accensi meliora monentem
Excludunt adytis, atq; extra mania trudunt.
Tum uero Cayphas, vbi facta silentia linguis,
Sic orsus sibi quæ sederat sententia pandit.
Haud equidè moror, ô ciues quod versus ad hostes
Iste etiam infando captus perfugerit æstu,
Qui toties summa pro re, pro legibus olim
Obiecit patrijs caput vltro, ipsumq premebat
Obnitens contra nuper sermonibus hostem.
Tanta est artificis pellacia, vis ea fandi,
Vt quoscunq; velit vertat, superetq; venenis,
Scilicet hunc credam cælo diuinitus actum
Nobis uenisse auxilio, qui se impius ortum
Patre Deo canit, ac leges abolere parentum
Antiquas cupit, atq; nouos inducere ritus.
Seq; vltro excidio templi uenisse fatetur,
Quod nostri monitis olim cælestibus acti
Impensis tantorum operum struxere parentes.
Quæ nouitas, aut religio, qui deniq; mores?
Ille etiam, ne quid sceleris sibi restet inausum,
Sacrilegus sontes, & quorum crimina nota,
Prosequitur venia, haud veritus scelerata subire
Limina, nec festis parcit de more diebus.
Ergo agite, atq; illi insidias, lethumq; merenti
Maturate viri: crescentem extinguite flammam,

Ne mox subsiliat victrix ad tecta domorum,
Degustetq; trabes perq; ardua culmina regnet.
Subuertet solitis aliter totam artibus vrbem
Seditione potens, populos captabit, & omnem
Subiiciet sibi prodigijs fallacibus oram.
Hinc quæ tot nobis annos tam prospera cessit
Relligio, euersis actutum desinet aris.
Tum metuo, ne Romulidæ non talia passi,
Quicquid adhuciuris superest, à gente reposcant,
Et profugos patria iubeant decedere terra.
Vnum pro multis detur caput, vnius omnes
Expiet, ac tutos mors tanto in turbine præstet.
Hoc habet. hæc melior superet sententia ciues.
Hæc illi ob numen dona. hunc reddamus honorem,
Talia fatus erat, furijs stimulantibus intus
Experti, passiq; seneseadem ore fremebant.
Omnibus idem animus, sed qua ratione, quibusve
Id fieri occulte queat artibus, exquirebant.
Cum subito ecce suis clam se furatus Iudas
Improuisus adest cunctis mirantibus, illum
Excipiunt trepidi spirantem immane, vocantq;
Sede inter primos fariq; hortantur, & ardens,
Quid veniat, dubijs animis audire, silentq;.
Ille autem torquens huc flammea lumina, & illuc
Sic fatur: scio vos Galilæi facta furentis
Formidare patres patriæ qui legibus asserit
Exitium, moliri ideo vos plurima cerno:
Si mihi, quæ posco, promittitis, omnia solus,
Quæ nunc vos frustra exercent, dispendia tollam:
Ille

Ille manus faciam in vestras hodie incidat vltro.
Dixerat. argenti Læti pepigere talenta
Ter dena, egregij precium memorabile facti,
Dimittuntq; alacres, atq; extera limina ducunt.
Ille petit montes iterum, socios q; reuisit.
Forte propinquabat genti solennis, & ora
Festa dies, veterum cum relligione parentum
Immunes operum ducunt septem ocia soles,
Perque domos ouium fœtus epulantur, & aeri
Fermento parcunt iussi. properataq; liba
Expediunt, mensasq; onerant agrestibus herbis
Lætitiæ veteris memores, hac luce ferebant
Ægyptum priscos olim cælestibus actos
Prodigijs magna cum præda exisse parentes
Ingressos pede iter salsas impune per vndas.
Ergo ingens tum sceptriferam concursus ad vrbem
Vndiq; erat. populiq; omnes ad sacra fluebant.
Non effusa tamen turba hac sine more ruebat.
Verum quisq; ducemq; suis, gentemq; tribumq;
Vna ibant comitati, etiam licet omnibus idem
Sanguis, cognataq; orti sint stirpe nepotes,
Omnes Iacidæ, paribus sub legibus omnes,
Scindit se tamen in bis senas vna tribus gens,
Atq; Palæstinam latè est diducta per omnem,
Libera gens olim multa munita virum vi,
Florentesq; vrbes populis, opibusq; vigentes,
Tunc autem patrijs desinibus exturbati
Pene omnes aberant & Caspia saxa colebant,
Fix de bis senis tribus vna intacta manebat,

Alteraq;, & patria sese tellure tenebant.
Beniamidum gens, atq; ipso domus inclyta Iuda,
Ambæ tunc etiam populis opibusq; vigentes.
Tantum autem imperio adiectã, ceu cætera passim.
Contuderat bello, & victricibus hauserat armis,
Hanc quoque seruitio partem Roma alta premebat
Sceptra vrbi tantum sublataq; ademerat arma.
Linquens sacra viris, ac leges victor auitas.
Nunc tellus deserta iacet. tot clara fuere
Mœnia, tot populis pariter cum fortibus vrbes,
Hæ bello hæ validis quassatæ viribus æui.
Vsque adeo sæuas superùm pater arsit in iras
Nimbipotens, natiq; necem non passus inultam est:
Non tamen indecorem tantæ solatia cladis
Ipse sinã antiquã (superent modo carmina) terrã,
Ne penitus sectis obliuiscentibus ætas
Deleat extinctam pariter cum nomine gentem.
Regem illis superùm prosit regionibus ortum
Vagisse, & cælo primum reptasse sub illo,
Vos ideo aligeri cœtus gens ætheris alti,
Qui leuibus magnum pedibus pulsatis olympum,
Nam vos sæpe polo missi peragrastis & oram,
Et gentis crebri hospitio indulsistis amicæ,
Este duces mihi, dum tota regione vagantem
Raptat amor: longum vos mecum ferre per æuum
Nomina, quæ cecidere, iuuet, deletaq; gentis
Oppida, & antiquas antiqui nominis arces.
Post autem vestra sublatus ad æthera penna
Carmine mortales oras, visusq; relinquam.

Vos

Vos me sublimi sistetis tramite vectum
Auia per superùm loca: me iuuet alite curru
Aurea nubifugo mulcentem sidera cantu
Intacta primum ire vias mortalibus ægris,
Et petere insolitam cæli alta è rupe coronam.
Hæc olim, audentem ni deserat ætheris aura.
Nunc mecum populos percurrite templa petentes.
Non alias illuc aditum est maioribus vnquam
Et numero, & studiis, nec tantum sacra petebant,
Quantum auidos Christi visendi traxerat ardor.
Orti autem à magno primi ingrediuntur Iudæ
Per multos ductum reges genus, hæc tribus vsq;
Et numero, & virtute caput super extulit omnes,
Tãtum alias superans, quantũ leo cuncta ferarum
Semina inexhaustis animis, & viribus anteit.
Littorea innumeri Gaza venere, Sabeq;,
Engada deseruere, racemiferosq; recessus,
Vrbis Adulææ sedes, humilemq; Raphean.
Hic Lyde, atq; Selis, ventosaq; Iamnia, & Hippa
Ascalo, Azotiq; arces Acharonq;, Sochonq;,
Quæq; fluentisonis lope perfunditur vndis,
Protectæ rupes pontoq; minantia saxa.
Parte alia antiquam cinesliquere Damascum,
Primus vbi (vt perhibent) limo felice creatus
Natus homo est, cæliq; nouas erupit in auras.
Descriturq. Emaus, Nepseq; exhausta sitiescit,
Quæsiitq; suos Ægypti proxima regnis
Antipedon, natiq; Dei cunabula Bethle.
Tum deserta silent & Galgalæ, Bessaraq; omnis,

r 3

Aruaq;, quã Marethõ, qua proxima nubib. Ennę,
Qua Sigoris mirata nurum, dum incendia versa
Respicit humanos seruasse in marmore vultus,
Concretiq; salis subitum traxisse rigorem,
Qua calet Asphaltis flammis infamibus vnda
Ingentesq; palus ad cælum exæstuat æstus
Aera contristans graueolenti sulfuris aura.
Quondam hic læta seges, riguis q; rosaria campis:
Nunc stat ager dumis, obductaq; sentibus arua,
Crimen amor malesuade tuum, vim tendere adorti
Infandam indigenæ pueris cælestibus olim
Diuina capti facie, & florentibus annis,
Fecistentq;, fuga nisi se illi ad sidera lapsi
Remigio nixos rapuissent præpetis alæ.
Non tulit altitonans pater, atq; vltricibus omnem
Inuoluit flammis tractum, immersitq; profundo.
Squalet adhuc cinere, & putri late ora fauilla.
Infœcunda ideo terra, & sine frugibus agri,
Difficilesq; aditus, & inaccessi secessus.
Illic, vt fama est, nitidum florem educat arbos,
Quem cupiunt iuuenes, cupiunt decerpse puellæ.
At simul atq; graui perflante euanuit austro,
Succedunt poma hirsutis asperrima barbis,
Quæ nulli iuuenes, nullæ cupiere puellæ
Hæc tamen aspectu solida & sincera putares,
Fœda sed illuuies intus, subitoque fatiscunt
Ad tactũ cinisfacta, hominum nihil vsibus apta.
Pallida item flauis, cum vix seges albet aristis,
Dira immaturas messes interficit aura.

Pro-

Protinus hinc subeunt populi Simeone creati,
Qui Saroen, Molodamq; viri, Sciclegidaq; oram
Felicem frugum, lætosq; vligine campos,
Qui Sipabota colunt, Asanesq; biuerticis arces,
Quiq; Atharin quondã generosos palmite colles,
Remmona qui, cultusq; erectam in collibus Ain
Et quos thurilegæ pascunt centum oppida Idumes,
Ruraq; odoriferas Arabum vergentia ad oras.
Ecce autem Isachari magno clamore nepotes
Ingressi delubra petunt, aramq; salutant.
Gens victu facilis, contentaq; finibus arctis.
Hic adsunt, quos Hermonius sub vertice pascit,
Hermonius generator apum, generator equorum,
Qui Taburi capita alta tenent, quibus ardua rupes
Carmeli domues. hac rapido gens turbine quondam
Sublatum vatem cæli per aperta repente
Vidit flammifero ferri super æthera curru.
Sensena quos misit, quos Hẽnada, quos alit Affra
Nobilis, in summis sitientes rupibus vrbes,
Qui Senum, & Reboten liquere, Remetiaq; arua
Vitibus, & variis interfita littora pomis.
Attaciti incedunt gens Dani è sanguine creti
Deiectiq. oculos, deiectiq; ora per vrbem
Templa petunt, qualis, cum frigora prima lacessit
Autumnum, nec dum ramis decussit honorem
Bruma suum, coluber latebras meditatur, iterq;
Fert tacitum lapsu repetens per saxa quieto,
Sibilaq; ora premit, neq; caudæ surrigit orbes.
Iamq; viros tristes credas, quod sanguine ab illo

Prædixere ducem fore pleni numine vates,
Qui genus humanum Christi sub imagine falsa
Terreat, atq; hominum vitas, & crimina quærat
Deterior fas atq; nefas vbi verterit ætas,
Et rebus feret exitium mortalibus ignis.
Protinus at multis aderit cum millibus vltor
Vera Dei soboles, verus datus arbiter orbi.
Illum nequicquã pugnantem, & vana mouentem
Turbine corripiens terræ ima in viscera trudet.
Insequitur iuuenum nimbus, genus Assere ductum,
Spicea quetis capita obnubit de more corona
Omnibus, & nexæ ludunt per tempora ariſtæ.
Hi Betagumq;, Hormãq; serũt, his Aphega sedes.
Illos Ama dedit illos misere Robææ.
Non numero Arctipus Labanæ, nõ Aziba cessit.
Hos iuxta seram in noctem soliti vrere myrtos
Littoreas ponti gens accola Zabulones
Dona ferunt: pars leptaphiles ab sede profecti.
Pars ledaba venere. Canam hi liquere modo atra
Miratam puras in vina rubescere lymphas.
Hos Nazara tulit, tulit illos ardua Sembros,
Quæq; modo aerias iterum veniſſe sub auras
Vidit morte obita puerum Galileæa Nais,
Millia multa tulit, totidemq; huberrima Dotha.
Aq; suis Nalole. Cathetiaq; alta relicta est.
Aequis Nephtalidũ numerauerit oppida, & arces
Innumeras quas & Cedar, quas & sacer altis
Fert humeris Libanus cæli confinibus æquus.
Quicelsam Nazona habitãt, qui Nephthalis vrbẽ

Gens

Gens oris, fandiq; potens, fœcundaq; veri
Nascentem gemino Iordanem fonte salutat.
Omnis vt Galilæa omnis Samarea penates
Deseruit studio gens tantum accita videndi.
Sæpe hac rege satus superũm tellure moratus
Sponte Deum se detexit. miracula rerum
Assida nunc etiam meminit, meminere Caperna,
Et vetus amisit quæ nomen Graia Sebaste.
It Bethole, eductaq; ad sidera Bessais arce
Et quos piscosis Genneſara proluit vndis.
Lauigenæ vero sacrum genus omnibus ibant
Immixti, neq; enim propria his regio vlla colendæ
Sorte data est, sed diuersas dux legifer olim
Huc illuc oras æque est partitus in omnes,
Præfecitq; sacros aris, procq; hubere glebæ
Et iugulare dedit pecudes, atq; exta cremare.
At non contentus regnis, sceptrisq; Manasseus,
Sortitus quæ transfluuium sibi iunxerat ampla,
Protulit imperium, qua Nepheca, Bersaq; surgunt
Venatrix, pecorumq; altrix, & Dora ferarum,
Olli etiam parent Tenachos, nemorosaq; Iebla,
Et Magedos nulli populis, opibusq; secunda.
Quaſque rigat Taphua claris argenteus vndis,
Ver vbi perpetuum scatebrisq; recentia prata,
Succedunt qui trans Iordanis flumen opima
Arua serũt, tribus ipso etiam deducta Manasseo
Nec non Gadesati, nec non Rubene creati
Belligero, fratrum cunctorum maximus æuo
Qui fuit, vna omnes vrbem ingrediuntur, vt olim

Vna etiam sedem optarunt trans flumen eandem,
Indigenis quondam regnata gigantibus arua,
Argobiæ qui rura colunt, Basanidaq; oram,
Qui saltus Galadina tuos, Ogique subactas
Sexaginta vrbes, Galaticaque oppida, Iabin,
Et Sebamã, Baimemq;, Ramotha, Golãq;, Nabẽq;
Edrenque, Selcamque, & semirutam Cariathen.
Hæc tunc nomina, nunc alio sunt nomine terræ.
Tum qui cedrifera pascunt asperrima Arimmi,
Omnes fronde caput tecti, omnesterga veruti.
Qui Bosorim, Rabathenquetenent, qui Gaulida &
Fortibus exercent tauris Bathaltidosoram, (omne
Et quos humectat præceps de montibus Arnon.
Nec vos transierim qui prata feraeis Abilæ,
Quiq; Eleale viri metitis, viridemque Aseroth,
Seoniamq; Esebon saxis horrentia regna, (quas
Desertasq; Cades, quas Phasga habet arduus, &
Hinc atq; hinc Hermus præruptas sustinet vrbes,
Quas Abaris, cuius nimboso è vertice quondam
Pastores admirati videre morantem
Iordanem ingenti subsidere mole coacta
Vndarum, & cursu cedentia flumina retro,
Dum domus Isacidum promissa capesseret arua,
Postremi subeunt aduecti è sede propinqua
Beniamidæ, datæ sorte quibus letissima tellus,
Maxima vbi & Solymetotius regia gentis,
Altaq, Iarephile, Luzaeq; binominis arces,
Quaeq; modo quarta regem iam luce sepultum
Beliane obstupuit reuocari ad munera vitæ,

Et

Et Tarela, & Samare, & lenticiferæ Gabaothes,
Omnes infesta feris; ideo exuuiasq; luporum
Induti incedunt iuuenes, canibusq; fatigant,
Quas sepe replagis iuuat vsque & frangere syluas
Atque adeo assiduo venatu mane recentes
Connectant humeris prædas, quas vesper olympum
Claudit vbi gaudent partiri epulisq; fruuntur,
Atq; inter sese per agros conuiuia curant.
Hic adsunt, queis Masspha domus, quibus arduus
Difficiles colles, ac scabra crepidine terga, (Hermen
Qui liquere Recen, celsasq; Berothidos arces,
Atq; Silum quondam gaudentem paupere templo,
Qui longũq; Helephõ, Auinq; Amosãq; Selamq;,
Atq; vlulata Rhamæ passim Rachelidos arua.
Qui Gabeone domo quique Hierichunte profecti.
Indigenas est fama viæ, assiduiq; meatus
Oblitum vidisse diu considere Solem
Imperio ducis, atq; diem decedere serum,
Hos inter facie egregia puer altior ibat,
Qui prisco genus à Saulo, nomenq; trahebat.
Iam tum illum vates vno omnes ore canebant
Præstanti clarum eloquio factisq; futurum.
Quantis ille tamen mentem caligine pressus
In nostros odiis primum, furiisq; feretur?
Omnipotens aderit pater, & se pectore toto
Altius infundet iuueni, excutietq; furorem,
Protinus affatus diuinitus æthereis aura
Implebit terras monitis, latumq; per orbem
Mortales meliora docens ad sacra vocabit,

Nec lethum horrescit pro relligione cruentum.
Iam duodena tribus magnæ successerat vrbi,
Ipse etiam templo vt solitos inferret honores,
Munere nec tali tam læta luce careret,
Affatur socios CHRISTVS: lux sacra propinquat
Omnis se dapibus festa domus apparat vrbe.
Ecquis erit vestrum, primus qui ad mœnia tendat,
Si quis forte opibus fessos inuitet abundans,
Nos quoque vt ante meos obitus, ac funus acerbū
Solemnes epulas celebremus, & annua sacra?
Nec longe quærendus erit puer obuius vltro
Vrnam humero, lymphasq; ferens de fonte recētes,
Quo tendat gressus, aut quo sese ille receptet,
Obseruate, locumq; acie capite vsq; sequendo.
Limina vos eadem accipiant, tectumq; subite.
Tum dominum affati corā, hospitiumq; rogantes
Exiguam sacris sedem, nostrum edite nomen.
Tectum auratum, ingens, pictisq; insigne tapetis
Protinus ostendet structas ibi pouite mensas.
Ipse adero, atq; eadem socios ad limina ducam.
Dixit. Ioannes mandata, Petrusq; faceſſunt,
Et mœsti magnæ succedunt mœnibus vrbis.
Ibant incerti, atq; oculis procul omnia obibant,
Cum per vrnā humero gestās lymphamq; recentem
Vicino veniens de fonte occurrit: eum vsque
Seruantes gressum ferret quacunq; sequuntur,
Quaſq; subit, subeunt ipsi quoque protinus ædes.
Huc atauis clarus q; Simon, & prole beatus
Septena sese semper referebat ab agris,

Si quando

Si quando caris cum gnatis viseret vrbem.
Kāq; illum potius campis, ruriq; iuuabat
Degere, ciuilesq; procul contemnere honores:
Vmbræ illi nemorum cordi, riuiq; secantes
Prædia, quæ centum dines vertebat aratris.
Iam grauis argutasq; fides, & carmina amabat
Fluminis in ripis, aut fontem propter amœnum.
Norat enim cæli numeros, mensusq;, viasq;.
Sæpe Deo plenus porro ventura canebat
Agricolis, quid Sol, quid mēstrua Luna pararet.
Sudiq; pluuiæq; docens prænuntia signa.
Tum sacris intentam igitur concesserat vrbem,
Vt de more dies festos celebraret auito.
Dumq; alia famuli mensas, & dona parārent
Parte domus, veterum facta ipse canebat auorum,
Nunc cithara leuibus digitis, nunc pectine eburno
Percurrens molli attactu vocalia fila.
Præcipue à prīma reuocabat origine, quænam
Has ex more epulas, atque hæc solennia priscæ
Relligio intulerit genti, verum ecce canenti
Improuisus adest Petrus, & sacra carmina rumpit:
Rex ait est nobis, quo nusquam iustior alter,
Aut pietate prior, Christum omnes nomine dicunt,
Is tua nos vltro supplex ad limina mittit.
Exiguam sacris sedem, mensisq; rogamus.
His ille auditis gauisus nomine tanto,
Imperat haud hærens animo tectum omne recludi
Hinc hilares totis adolere penatibus ignes,
Et pingui suffire Abrahum iubet atria silua.

Interiusq; viros media in penetralia ducit.
Inde locum ostendit mira testudine pictis
Aulæis circumuelatum, ostroq; rubenti.
Luxuriant sola strata, nitent argentea eburnis
Fulcra toris quæ, scyphiq; auroque ẽ simplice lauti,
Et passim domus, argentoque, auroq; renidet.
Atq; hæc deinde refert: nõ hoc mihi nomen ad auras
Nunc primum venit, illius sed cognita fama
Iam pridem virtus, neque enim mihi cernere ceram
Fas fuit, aut vocem diuinam hausisse loquentis
Aduenit: placidus tectis assuescat amicis.
Vos hic expectate viros, qui exacta reportent
Omnia, dimittam, meaq; illum ad limina ducant.
Atque vtinam liceat longum his in sedibus olli
Degere, & hospitij dignetur nomine tectum,
Quod nostros iuuet interdum memorare nepotes,
Hospitibusq; locum felicem ostendere seris.
Interea aduentu vestro intermissa sequamur
Carmina, & antiquos patrum reputamus honores,
Dum nigra roriferis nox terras obruat vmbris.
Sic ait, ac neruis socians concordibus ora
Obloquitur numeris, quæ concinit ordine picta
Cuncta putes, aut textilibus simulata figuris.
Nempe Paretonijs cantu deducit ab oris
Isacidum genus, arrepta maris æquora virga
Vt profugum dux findat, aquasq; impune per altas
Vt sine nauigijs ierint pelagiq; profunda
Sicco calcarint pede, vanq; induruit humor
Aridus, & liquidas late est via secta per vndas.

Atergo

Atergo tota ex Ægypto curribus hostes
Quadrijugis vecti instabant fulgentibus armis,
Iamq; pios canit emenso pelago alta tenere
Littora, littoreis q; metu se condere siluis.
Nulla mora est, iterum telo tellure recussa
Diuino redeunt in se maria ecce refusa.
Quæ media ingenti dirimebat semita tractu.
Inde hostes ruere, & falsis in fluctibus arma,
Armaq; quadrupedesq;, & corpora mersa virorũ
Aspiceres magis, atq; magis subsidere in vndis.
Semper & absumptos velut euanescere currus.
Qui medij extabant, medio salis hauserat æstus.
Addidit, vt omnipotens rerum sator æthere ab ipso
Pauerit in vasta gentem regione locorum
Errantem dape cælesti miseratus egenos.
Cernere ibiq; putes epulas niuis instar ab æthra
Desinere ad terram subitas, cœtusque paratis
Accinctos dapibus latis epularier aruis.
Proinde etiam duras cautes pulsabat eadem
Dux cælum aspectans virga, cum protinus amnis
Prosilit, & dulcem saxa erupere liquorem,
Atque hausere nouis populi de fontibus vndam,
Quos sitis ex longo collecta vrebat hiantes.
Tum canit, vt primus Solymorum conditor arcis
Dona laboratæ fragisq; recensq; reperti
Pocula plena meri obtulerit campestribus aris,
Cespite quæ viridi, sectaque extruxerat orno.
Atq; ea dum intentis hauribant auribus omnes,
Haud rerum ignarus Christus de montibus altis

Cesserat, insensæq; iterum successerat vrbi.
Et iam decliui cum Sol properaret olympo,
Hospitis intrauit socijs comitantibus ædes
Regifico instructas luxu, dapibusque paratis
Di scubuere omnes. vna inter dirus ludas,
Dissimulans sedet, & vultu mentitur amorem.
Iamque heros puras fruges properataque liba
Accipiens, frangensque manu partitur in omnes.
Inde mero impleuit pateram, lymphaque recenti,
Et laticis mixti dium sacrauit honorem,
Spumantemque dedit socijs, mox talia fatur:
Corporis hæc nostri, hæc vera cruoris imago,
Vnus pro cunctis quem fundam sacra parenti
Hostia, vt antiquæ noxæ contagia tollam.
Vos ideo quoties positas accedere mensas
Contigerit, sacrasq; dapes libamina iussa,
Funeris his nostri mœstum referetis honorem,
Et nunquam istius abolescet gloria facti.
Nec plura, ex illo mox seruauere minores
Hunc semper ritum memores, arisq; sacramus
Sinceram cererem, & dulcem de vite liquorem
Pro veterum tauris, pecudum pro pinguibus extis.
Ipse sacerdotum verbis eductus ab astris
Frugibus insinuat sese regnator olympi,
Libaturq; Dei sacrum cum sanguine corpus.
In summos hæc religio successit honores.
Ergo vbi pulsa fames socijs, sese ocius heros
Exuit insignem tunicam, & mantilibus albis
Succinctus poscit flammis vndantia aheña,

Tum

Tum gelidam irrorans dextra, læuaq; sonoris
Perstantans labris feruentem temperat vndam.
Hinc genibus positis Petro, reliquisq; suorum,
Plurima quãquam ille attonitus nouitate recusset,
Dat pedibus lymphas, & molli siccat amictu
Accuruus, socijs linquens imitabile factum.
Mox gemitus imo ducens de pectore fatur:
En mihi summa dies socij, quamq; ipse propinquam
Prædixi toties, nox illa aduenit acerba,
Vos linquam, & moriens genitoris iussa capessam.
Vnus erit vestrum (vixõ vix credere tantum
Fas scelus) insidijs prodet qui me hostibus vltro.
Haud me animi fallit: furias iam perfidus ille
Concipit, insidiasq; animo meditatur auaro.
Id pietas mea magna, mei meruere labores.
Non tamen ipse diu pulchro lætabere facto,
Quisquis eris. satius, si nunquam lucis amorem
Contigisses, dulcis nec vitæ limen inisses.
At vos este pij, inque vicem (quæ exempla reliqui)
Inter vos alijs alij parete volentes,
Summissisq; animis fastus abolete superbos.
Non erebi in tanto cessabunt cardine diræ
Vestra potestates præuertere corda timore.
Peruigiles quæso iam custodite, proculq;
Consulite, hîc animos, atque illos premite sensus,
Quos toties mihi pollliciti, ne cedite pesti
Vos seruate viri noctem non amplius vnam,
Exemplo turbati omnes gemituq; ledere.
Suspensi quem cæcum adeo furiisq; subactum

Ore premens signet venturi præscius heros.
Quem senior tali aggreditur sermone precando:
O cæli decus, in quē quam tam immane putandū est
Posse scelus cadere? quisnam fœdissimus ille?
Faxo hodie nunquam nobis illudat multis.
Non adeo effugit cum sanguine viuida virtus
Pulsa annis, nec dextra mihi tam frigida languet.
Sic ait, & pariter vagina liberat ensem.
Dux autem signis manifesto prodidit hostem,
Sed cunctis mentem eripuit, voluitq; latere,
Donec res perfecta dehinc hæc edidit ore:
Imo omni exnumero mihi nemo hac nocte supremo
Vestrum non infidus erit, solusq; relinquar.
Tu quoq;, magnanimo cui nunc ea copia fandi
Sub tecto, atq; amplis tendis super æthera dictis
Omneis irritans ventos, omneisq; procellas,
Hinc atq; hinc circunfusos vbi videris hostes
Me capto quæres latebras, iacies q; salutem
Mendacii in lingua, pedibusq; fugacibus acer.
Atq; vbi curriculo mediam nox humida metam
Attigerit, ter me tibi notum ille ipse negabis
Futilis, incutietq; metus tibi fœmina inermis.
Dixerat. ille animi robur magis vsq;, magis q;
Spondebat, turpiq; metu impenetrabile pectus.
Fœda alios seruet fuga; nec tu me ante timoris
Argue, quam tergo vrgenti dare videris hosti.
Quo te cunq; feres, adero. sequar vltima tecum.
Nulla tuis poterit me vis abiungere rebus.
His Deus exactis mensas, vrbemq; reliquit, Et

Et se cum sociis pura sub nocte virentes
Transtulit in colles olea & loca sola petiuit,
Atq; omnes secum iussit vigilare, sed illi
Assiduis noctu q; dieq; laboribus hausti
Haud poterant inuictum oculis defendere somnum.
Et gelidi in summo recubantes æquore saxi
Infusum toto prostabant ore soporem.
Interea curis confectus tristibus heros,
Cœlesti velut oblitus se semine cretum
Indignos animo euentus, indigna labanti
Supplicia atque genus lethi versabat acerbum,
Horrebatq; id enim matris de corpore traxit,
Vt quæcunq; hominum mortalia pectora terrent,
Ipsum etiam hæc eadem mortali corde paueret.
Mens immota tamen, virtusq; inuicta manebat.
Ergo iterum, atq; iterū genitorē affatus, & ambas
Ad cælum tendens palmas hac voce rogabat:
Omnipotens talin' pater ô me fundere obire?
Mene aliena malis tantis commissa piare?
Eripe me informi letho, & tua flecte seuera
Consilia in melius, durosq; auerte dolores,
Si tamen id fixum sedet, atq; hæc certa tibi mens,
Nec generi humano gnati nisi morte sequestra
Placaris, non fas orbis me deesse saluti.
Ibi vltro crimen generis commune reseßam.
Dixerat, atque graues curas sub corde premebat
Multa agitans: toto simul ibat corpore sudor
Proruptus simul & sanguis, vel sanguinis instar.
Ecce autem effulgens subito dilapsus ab axe

Stelligero pictis iuxta puer astitit alis
Dicta ferens patris, in tanto solatia rerum
Turbine, mulcebatq; ægrum, curæsq; leuabat,
Abstergens toto fluidum de corpore rorem.
Hortator verò, sceleris q; inuentor Iudas
Composito interea vocat hostes vertice ab alto,
Seque vltro comitem atq; ducem venientibus offert.
Ergo adsunt improuisi illum in vincla petentes.
Longius æra micant tremulâi lumine lunæ.
Iam clypei resonant, iam ferri strepidat acumen,
Pinguiaq; exuperant noctem funalia longo
Ordine, multifidæq; facies, quas vnguine supra
Obduxit manus, & ferro inspirauit acuto,
Fit strepitus: vasto circum mons vndiq; pulsu
Armorum sonat, atq; virûm clamoribus omnis.
Quos his nil trepidus compellans vocibus heros,
Heus, inquit, iam state viri, quem quæritis, adsum,
Quo ferrum, flammæq; palam conspectus in vrbe
Conuentu cecini magno præcepta parentis.
Cur non vnà omnes vos tunc tenuistis inermem?
Ista sub obscurum noctis cur agmina cerno?
Quod si me tamen ad mortem deposcitis armis
Insontem, & vobis adeo obstat gloria nostra,
Hos sinite illæsos, nihil hi meruere, nec ausi,
Tantum dilecti comitis mandata fecissent.
Vnus ego vestras explebo deditus iras.
Hæc ait, & bis se quærentibus obtulit vltro.
Illi autem ad vocem toties (mirabile visu)
Procubuere solo, ingentem fusa dedere

Arma

Arma sonũ, atq; oculis subito nox plurima oborta est.
Consurgunt tandem somno, vinoq; grauatis
Assimiles, hærentq; obliti, donec Iudas,
Qui nusquam somno noctu se strauerat illa,
Signa dedit manifesta, hostiq; obiecit amicum.
Namq; pius scelus id prætexens nomine amoris
Composuit sese, & ficto dedit oscula vultu.
Ille dolum præsensit, & hæc presso edidit ore:
Hæc verò meruit comitum fidissime noster
Oscula amor? tanton' scelere vlla ad præmia tendis?
Haud equidẽ hæc tecum pepigi cõmercia quondam.
Vix ea fatus erat, cùm circumfusa iuuentus
Cæca ruit, densaq; omnes indagine cingunt.
Non aliter quàm conjectum cùm in retia rara
Ceruum, aut fulmineis metuendum dentib aprum,
Pastorum circum sæuit manus. illicet hastas
Comminus agglomerant certatim ad sidera voces
Vndiq; eunt, roboant montes clamore propinqui.
Sic iuuenem obsessum longe fulgentibus armis
Sæua cohors premere, atq; omnes incumbere inermi,
Hi prensare manu, hi stupea vincula collo
Injcere, & nunc huc nunc illuc ducere captum.
Persurit ante alios, & se turbidus infert
Malchus Idumæis missus captiuus aboris.
Nulli ferre manum, nulli contendere suetus.
Non ea vis illi, non tanta in pectore virtus.
Verùm, vt se Caiphæ præstantẽ ostendat in armis,
Cui datus hærebat famulus, nam tuta videbat
Omnia, & audenti nullum hîc obstare periclum,

Audet, cedentemq; vltro petit improbus hostem
Ventosam ne quicquam acuens in iurgia linguam,
Et vix ille ferax tumefactus corde capit spes.
Non tulit hoc præceps animi Petrus, arripit ensem,
Et super incumbens inhonesto vulnere tempus
Occupat, ac patulam dicto ocius amputat aurem.
Quod Deus aspiciens subito dextramq; tetendit,
Decisamq; ab humo madido cum puluere partem
Sustulit, applicuitq; manu medica, vnde resecta est,
Affixitq; loco: nullo hæsit fixa dolore,
Vlla nec apparent vestigia vulneris vsquam.
Mox socium increpitans vim dextra arcere volentē
Condere tela iubet, vetito neq; fidere ferro.
Ni faciat, senior ne quicquam magna loquuto
Strictum ardens ille per costas exigat ensem.
Non istis opibus, non istis nitimur, inquit,
Viribus, est genitor, qui me si funere acerbo
Eripere, & fuso nati sine sanguine vellet
Placari generi humano, centum agmina posset
Cælicolum, mihi centum acies summittere ab arce
Siderea, infensum qui cœtum hunc ense trucident.
Militiamne adeo superūm, pugnataq; bella,
Atq; potestates varias, & nomina nescis?
Nunc sine me imperiis magni parere parentis,
Quæ me sola premūt hominum nil demoror arma.
Talibus auditis senior vix desinit iræ
Inuitus, veluti aspexit si forte magistri
Assuetum imperiis cerum media vrbe Molossum,
Syluestrem ratus insequitur, vix voce coercet.

Venator

Venator rabido instantem ceruicibus ore.
Ergo sporte sua victum, nec viribus vsum
Corripiunt cuncti (heu, species indigna) trahuntq;
Iualidum, & dictis lapsantem immitib. vrgent.
Hæcpater omnipotens superūm regnator olympo
Tam lentus cernis, nec cælo tartara misces?
Ecquando horrificum dextra iacu labere fulmen,
Sinunc immoto facies innubila mundo est?
Fodere iam rupto rerum confusa laborent,
Atq; repente elementa ruant, ruat arduus æther.
Cur tua dextra vacat? cur non face terra trisulca
Iam fumat? quos flamma vorax seruatur in vsus?
Non genus humanum, non tanti regia cæli
Atribus supplenda choris, non aurea gens quæ
Mox hinc se tollet pietate insignis ad astra.
Ne nostri tanto te cura incendat amore,
Iactari vt tali patiaris turbine natum
Vxigenam, desertū, inopem, atq; extrema ferentem.
Diffugere metu comites, syluisq; teguntur,
Spumiferi vt suis aduentu fœuiq; leonis
Semianimes: passim insequitur ferus hostis euntes
Aspiceres hunc iam cæpum, iam veste relicta
Elapsum manibus rapido petere ardua cursu,
Illum speluncas, & siculi, operta subire
Per syluam loca, saxorumq; in fornice condi.
Nec mora, nec requies, cursu nemora auia feruent.
Et Gasto intonsi colles clamore resultant.
Iam & sacerdotū summi tecta ampla subibant.
Protinus hūc tota passim concurritur vrbe.

Primores adsunt procorum, pœnasq; reposcunt
Vni infensi omnes, atque illum torua tuentes
Perterrent, vinctumq; minis crudelibus vrgent.
Tum gentis primus Caiphas ita deniq; fatur:
Res hodie bene gesta viri. non artibus vllis
Infandum euasit caput, illi nulla super sunt
Effugia instaurãdi animi, & quod restat, agendi.
Nunc est illa dies qua gloria maxima sese
Ostendit nobis, sed opus properantibus astu.
Accipite, & linguis omnes, animisq; fauete.
Nulli fas nostrum quenquam demittere morti.
Romani ducis arbitrio stat quisq; cadit ve.
Quæramus lethi causas, & crimina primum,
Inde ducem instructi verbis adeamus, vt ipse
Audiat, & morti indefensum destinet hostem.
Sic ait: hinc captum alloquitur: tu ne ille suprem
Vera Dei soboles, verus Deus, æthere ab alto
Quem vates oriturum orbi cecinere priores?
Per Patris obtestor numen, qui sidera fulcit,
Fare age, nete dissimula quærentibus vltrà,
Discussisq; palam qui sis nunc nubibus ede,
Nec te diuino ignari fraudemus honore.
Dixerat. ille autem in medio defessus inermis
Conspectu paulum sustollens lumina fatur:
Sum quod ais, qui me studio tentatis inani
Hæc eadem toties scitati? parcite tectis
Insidiis, victiq; dolis desistite tandem.
Ipse palam fateor. nec iam mora longior obstat,
Cùm mihi sublimis cedet plaga lucida olympi

Regnanda. ætherea iam iam cernetis in aula
Amplexum dextram patris omnipotentis, & inde
Mox iterum terras petere aspicietis eundem
Fulgentem clara in nebula, quem mille sequuti
Cælicolæ auratis impellent æthera pennis.
Vix ea dicta, humeris sibi cùm de more sacerdos
Abscindens tunicã inquit eget quid lucis adhuc res
Indicijs tot clara? palam scelus ipse fatetur.
Nonne Deo quicunq; audet se fingere natum,
Fas, & iura iubent mulctari funere acerbo?
Tollite ferte moras, Romani ad præsidis ædes
Abripite hunc iubeo, meritasq; reposcite pœnas.
Interea casu Petrus perculsus iniquo
Prosequitur mœrens, longeq; obseruat amicum.
Iamq; sub ingentis deuenerat atria templi,
Tecta sacerdotis magni, solusq; sedebat
Triftis, inops animi ante fores nocturnus apertas.
Ollis erua, domus cui curæ ianua herilis,
Id quod erat rata, tu ne etiam fugis, inquit, & isti
Iunctus eras scelerum consors, ideoq; per vmbras
Explorator ades, quando omnia nocte quiescunt?
Diriguit Petrus ad vocem formidine turpi,
Obstitusq; sui est (quæ vitæ tanta cupido?)
Nec iam scit subita turbatus imagine rerum
Quid faciat, quo se vertat, quas aduocet artes,
Qualis vbi dulci virgo decepta sopore
Paruula, quàm mater campis ignara reliquit
In solis abeunte die sub tecta reuertens,
Confestim rupto circum tulit humida somno

Lumina, nec comites, nec matrem conspicit vsquam,
Sed loca sola metu videt exanimata, viarumq;
Immemor, atq; horrere nigra circum omnia nocte.
Talis erat miser ille animo confusus, & hæsens.
At cari nomen tandem abiurauit amici,
Pro quo sponte neci modò se deuouerat ardens.
Quin etiam, quo se tegeret succedere tecto
Hostilitulit, & famulis se immiscuit amens.
Nec latuit tamen illum omnes inimica tueri
Suspectum, & latebras verbis vrgere fouentem,
Terq; adeo obiectum nomen, patriamq; magistri
Audierat, ficto ter dissimulauerat ore,
Cùm matutinos mediæ iam noctis abactæ
Edebant cantu cristatæ signa volucres,
Auroram in tectis solitæ acri voce vocare.
Tum monitus verborum heros quæ extrema canebat,
Ingemuit, rupitq; imo suspiria corde,
Et penitus duris tristi dolor ossibus arsit.
Tum sese miser incusans, turpemq; timorem,
Erepsit furtim foribus, soluisq; per vrbem
Totam illam ingemuit somno sine munere noctem
Menti caniciem demissam in pectora vellens.
Quin illũ hæc perhibent mox semper flesse subhorã
Admissi memorẽ dum vixit. cum æthera pandens
Sæpe oriens solis sæpe ater vesper in antris
Inuenit luctu indulgentem eademq; querentem,
Dum nulla admittit mœsto solatia amori.
Deserti subeunt monita vsq; nouissima regis,
Ac se perculsum muliebri voce recursat.

Et iam tempus erat, cum nondum Aurora relato
Orta die albentes cæli discriminat oras.
Iamq; Deum vinctis manibus post terga trahebant
Præsidis ad sedem, quo crimina quæreret ipse,
Quem penes arbitrium, & morti damnaret acerbæ.
Illo Iudæam frenebat tempore missus
Cæsaris imperio Tiberi Pilatus opimam
Pontius insigni Romanus origine gentis,
Quẽ furibũda manus trepido est aggressa tumultu
Vociferans, hunc de de neci, trabe fige merentem
Infami autorem scelerum fraudumq; potentem.
Hæc crebra ingeminant, densiq; ad limen inundãt.
Ille autem iuuenis procero in corpore fixos
Intentusq; oculos, intentusq; ora tenebat.
(Nondum illi dulcis flos prorsum euanuit æui)
Insolitam speciem, insolitos miratur honores
Orin, & expleri nequit, hunc è stirpe fatetur
Aut diuũm, aut saltem magnorũ è sanguine regũ,
Et secum sortem capti miseratur iniquam,
Iamq; fauet, tacitusq; agitat siqua potis illum
Impune eripere, & raptis exoluere vinclis.
Quem sic alloquitur: quæ te commissa fatigant?
Fare age, qui casus? vnde hæc effusa repente
Tempestas tibi? num tantis scelera impia mersum
Implicuêre malis? an diuũm tristior ira?
Vnde domo? quo te memoras è sanguine cretum?
Aut quibus aspiras sceptris? quæ debita regna?
Christus ad hæc paucis: non hue ego criminis ergô
Protrahor, haud turpi mihi mens obnoxia facto.

Sed Patris, immensi cæli cui regia paret,
Iussa sequor, nec regna moror mortalia, quamuis
Haud equidem clara me regum è stirpe negarim.
Hæc tantum. ille autem admirãs decus oris honesti,
Nunc hoc, nunc illo sermone affatur, & omnem
Explorat: sed responso non amplius heros
Dignatur sæuo curarum exercitus æstu.
Tandem illum dux, vt turbam compescat acerbam,
Seruari iubet, atq; domo interiore recondit.

M. HIERONYMI VIDÆ CHRISTIADOS LIBER III.

FAma volãs iam finitimas impleuerat vrbes
Exceptum insidijs heroa, doliscq; suorum:
Obsurus tamen atq; incerto autore vagari
Rumor adhuc, nec dũ matris penetrarat ad aures,
Cuncta licet nunquam illa animo secura timeret
Præsago: nempe audierat, vatumq; tremenda
Terrebant monita pro libertate piorum
Natum sponte sua subiturum funus acerbum.
Ast vbi Iosephus senior præsensit (ei olim
Alma parens fuerat superùm concredita iussis)
Nazaren linquens Solymorum se intulit vrbi,
Vix introgressus videt omnia ferueremulto
Concursu populi sublustri nocte per vmbras,
Mœniaq; ingenti misceri tota tumultu.

Ecce autem elapsus manibus, teliscq; cohortis
Fidus Ioannes pallenti tristior ore
Occurrit. sed vix amens agnouit amicum,
Dum trepidat, casusq; animo ducis hæret acerbus.
Cui senior: heus siste gradum, quò te rapis? inquit:
Quo res nostra loco? sine te nunc vester vbi dux
Patre Deo satus? aut strepitus quis tantus in vrbe?
Hei mihi non fallunt pauidam præsagia matrem.
Sic ait. illum autem iuuenis complexus, & hærens
Tantum fundebat lacrymas, gemitusq; ciebat.
Tandem pauca refert. nostra heu spes occidit omnis,
Atq; absumta salus. dux fœde carcere captus
Clauditur: inuidia primores vrbis in illum
Conspirant, pœnasq; graues cum sanguine poscunt.
Fidi omnes petiere fugam terrore subactis.
Mater vbi est? miseræ ne adeo iam nuntius aures
Perculit? hîc vtinam tecum nunc afforet ipsa.
Pontius aspiciens lacrymas gemitusq; parentis
Fortia indigni casus misereſceret vltro.
Iret tamen libet, ac pacem, veniamq; precari,
Et populi inuidiam, atq; odium crudele profari.
Sic memorans gressum Syriæ rectoris ad ædes
Tendit ei senior comitem se iungit, & ambo
Incedunt pariter tristes, ceu forte boues cum
Agricola amisit pauper, quos hostis abegit
Depopulatus agros, quæsitum protinus illos
Longum iter ingrediturnatorum maximus olli
Is comes, hic illic sæpe ambo ignota per arua,
Si quos forte suis similes videre vagari,

Subsistunt flentes, atq; auia quæstibus implent.
Haud illi secus, & iam ventum ad limina tecti,
Quod regum quondam fuit antiquissima sedes
Cùm res incolumi regno Iudæa maneret,
Sed tum Romulides oræ moderator habebat.
Feruere cuncta vident strepitu, patresq; subipse
Vestibulo ante fores dissensu tendere magno,
Iamq; sacerdotes paulatim cedere ab aula
Romano velut infensos, ac dira minantes.
His animum arrecti paulum lenire dolorem
Incipiunt, rebusq; aliquam sperare salutem,
Atq; ita Ioannes: mihi se nonnulla aperit spes.
Solue metum, atq; virum pro nato assare, Deiq;
Dissimula sobolem, & causas innecte precando.
His dictis pariter succedunt ædibus ambo,
Atq; ducem senior, qui re suspensus eadem
His super in medio procerum consulta rogabat,
Alloquitur genua amplexans, supplexq; precatur:
Optime Romulidum, quem clari rector olympi
Iustitia volui Syriam frenare superbam,
Parce piis, sæuumq; hominum compesce furorem.
Hinc ratio penitus sublata est: vi geritur res.
Illi ego sum genitor, quem primi gentis in vnum
Coniurant omnes, & ficto crimine terrent:
Iam q, tibi, vt scelere ante omnes immanior vnus,
Traditus, immeritas quo pendat sanguine pœnas.
Illum autem virtus tantum, & benefacta per orbem
His mersêre malis sua, dum gens effera laudi
Inuidet eximiæ, nec fert surgentis honorem.

Talibus

Talibus orabat, largo simul imbre rigabat
Ora senis lacrymæ: placido quem Pontius ore
Accipit, atq; ambos verbis solatur amicis,
Depositumq; senem molli locat ipse sedili.
Atq; hæc deinde refert: vt vos hic tempore adestis
Optati? nec enim forsan venisse pigebit.
Tu modo vera mihi scitanti edissere pauca
Nunc pater haud veritus fidei te credere fas est
Omne meæ. cælum & cæli vaga sidera testor,
Sollicito mihi cura tui est nunc maxima nati,
Quæ tibi mente agito incolumẽ seruare furorem q,
Et rabiem, vt potui, compressi gentis iniquæ. (res)
Fare age, (nãq, mihi haud nũc primũ venit ad au-
Quæ fortuna viro, vnde domo, quo sanguine cre⁹,
Edetuum, matrisq; genus: non illa creatus
Stirpe humili, mihi si verum mens augurat: vt se
Incessu gerit? vt vultuq; & corpore toto est
Humana maior species? vt lumina honorum
Flamma? vt regifici motus? verba inde notaui.
Nil mortale sonat, sensi illo in pectore numen,
Aut certe Deus ille, aut non mortalibus ortus.
Dicite ves: nam me scitantem auertitur ipse,
Et vix responso tacitus dignatur amicum,
Contemptor q, illi est animus lucisq; meiq,
His dictis, senior paulisper substitit anceps,
Ne vltra tegeret quærenti, an proderet illi
Edomi genus, & verum sine fraude parentem,
Cum breuiter comes admotas sic fatur ad aurem:
Regia progenies, Nymphæ dignate superbo

Coniugio, quid adhuc hæres? abstine Cereri.
Omnia sublatis aperi iam nubibus vltro.
Pone metus, & rumpe moras. video omnia tuta.
Dixerat ille igitur missa formidine cæpit:
Dicam equidē, nec dux tibi magna arcana silebo.
Sed, quando genus insedit cognoscere nostrum,
Id primum, neq; te suspensum ambage tenebo.
Quamuis res inopes opera ad fabrilia versum
Exercent, tamen est mihi regum à stirpe propago,
Admotumq; genus superis, clariq; parentes.
Principio innumeræ pater Abras gentis, & auctor
Maximus ille tuas non, vt reor, effugit aures,
Qui generi legesq; tulit, moremq; sacrorum.
Isacon hìc dedit. Isaci des Iacobus ab illo.
Bis senos qui nox proceres genuit, quibus omnis
Nostra domos in bis senas gens secta, tribusq; est.
Hos inter pietate olim quàm maior Iudas,
Tam sese sobole egregia superextulit omnes,
Iudæamq; suo dixit de nomine terram.
Hinc (licet in medio series longissima patrum)
Dauides ortus, regum pater, vn de meorum
Per bis septem exit genus actum ab origine reges.
Verum longè aliud iuueni genus: ille parentes
Quamuis mortales mortalibus editus oris
Dignatur, tamen est Diuo cælestis origo,
Estq; Deo genitore satus, gaudetq; parente,
Cui mare, tellus olum, cui tellus paret, & æther.
Illum autem aereas in luminis edidit auras
Nunquam mixta viro mulier, sætaq; remansit

Virginitas,

Virginitas, olim vt Vates cecinere futurum.
Nam pater omnipotens fœcunda desuper aura
Afflatam implenit: tumuit diuinitus alnus.
Quod vero genitor vulgo sum creditus ipse,
Haud ita res mihiq; alma parens accredita tantũ,
Qui cum animi posset curas, durumq; laborem
Partiri, mox me famæ, niueoq; pudori
Permetuens, eadem dignata est nomine veri
Coniugis immeritum, nec tali munere dignum.
Hæc erat (vt reuocans rē cunctā ab origine pandā)
Iudæas inter virgo pulcherrima nymphas
Centum optata procis (Mariā dixere) parentum
Vnica progenies, vrbe edita Nazaræa,
Ipsa autem æterno præ virginitatis amore
Oderat & thalamos: & se sacrauerat aris.
Anna tamen grandeua parens haud nescia vatũ
Fatiq; venturi è gnata præuiderat olim
Egregiam factis sobolem, regemq; futurum,
Qui populos magnos magna ditione teneret.
Id cælo fixum esse, pios id prodere vates.
Sæpe illam in somnis monuit vox missa per auras
Iungere connubio natam, generosq; vocare.
Iamq; erat apta viro, iam nubilis. hactenus autem
Dissulerant superûm monitis parere parentes.
Cum media ecce iterum sublimes luce per auras
Vox audita: viro properate ô iungere natam.
Nec generi longe optandi de sanguine vestro
Quærantur de more, omnis mora segnis abesto.
Continuo paruam vulgatur fama per vrbem.

Tum consanguinei pulchre spe coniugis omnes
Conueniunt iuuenes: complentur virginis ædes,
Ipse etiam patri consanguinitate propinquus
Accessi, quamuis æui maturus, vt ipsi
Æquæuo natæ ob thalamos grataret amico.
Stabant innumeri forma, atque ætatibus æquis
Florentes, cælum cui munera tanta pararet
Incerti, & sortem sibi quisque optabat amicam,
Dum spes ambiguæ, dum turba ignara futuri,
In secreta domus omnes eua simus altæ
Tecta, vbi Ioachides numen placare solebat
Virginis orepater, fuit ara veterrima, nostræ
Quam gentis primi posuere, metuq; sacratam
Ter centum totos ataui coluere per annos.
Hanc humiles circum, & prostrati fundimur omnes
Orantes pacem supero, superumq; parentem,
Det signum cælo placidus quem poscat ab alto.
In medio astabat lacrymans pulcherrima virgo
Flauenteis effusa comas, demissaque largo
Rorantes oculos fletu, pudor ora pererrans
Cana rosis veluti miscebat lilia rubris.
Qualis virgineos vbi lauit in æquore vultus
Luna recens stellis late comitantibus orta
Ingreditur gracili cæli per cærula cornu,
Talis erat virgo iuuenum stipata corona
Multa Deum verbis testata, Deiq; ministros
Aligeros non sponte sua hæc ad munera fluctu.
Hortatur pauidam pater, & lacrymantia tergit
Lumina iussa docens superum, simul oscula libat.

Ecce

Ecce autem, vt præsens aderat quoq; pronuba, cætu
In medio Anna parens subito correpta furore,
Plena Deo tota (visu venerabile) in æde
Bacchatur, tollitq; ingentem cælo vlulatum
Vnum in me conuersa oculos, me fertur in vnum
Nil minus hoc ducentem animo, nil tale verentem,
Corripiens q; manu, solus tu poscere, inquit,
Annuit hoc vni superûm tibi connubium rex.
Obstupuere omnes, nec tunc ex agmine tanto
Exortem quisquam seniori inuidit honorem.
Ipse æui quod eram seris minus integer annis,
Multa recusabam, multa hoc venisse pigebat.
Æquales aderant fidi simul & renuentem
Hortari, atque, animum mihi blandis addere dictis.
Credo igitur victus, tandemq; vxorius illam
Accedo, & lacrymas lacrymantem ad limina duco:
Etiam nox aderat stellis fulgentibus apta
Suffundens vmbras mundo nigrantibus alis:
Secretis ibi thalamis pariter succedimus ambo.
Flebat sponsa: soli lacrymis iuxta omne madebat,
Ac veluti, cum vere subest huberrimus humor
Arboribus, lentæ vitis si forte cacumen
Falce putans Hirpem feriat male prouidus vnca
Agricola, immeritam & violarit vulnere matrem,
Ipse aderam, & dictis solabar mitibus ægram
Virginis haud cupidus primum decerpere florem,
Cum sic longa trahens suspiria pectore ab imo est
Orsa loqui: Non religio mihi vana suasit,
Et thalamos odisse, & virginitatis amorem

Æternum colere. intus agit vis ætheris intus,
Longæuam responsa licet contraria matrem
Sollicitent, vatumq; minæ, sunt & mea contra
Vatum iussa mihi, nulli succumbere labi,
Nullis virgineam tedis summittere mentem.
Ante retro primos properet reuolutus ad ortus
Iordanis, sistantq; suos vaga sydere cursus.
Hæc ait, inq; genas stillantes vndiq; honestæ
Ex oculis simul incipiunt turgescere gemmæ.
Nec mora, deinde mihi insinuãs quatit ima repente
Ossa timor, genuæ ægræ labãt: nox plurima oborta
Ante oculos: ter sum conatus pauca profari,
Ter frustrata sono lingua est, nec verba sequuta.
Tum quoq; vox audita toro thalamisq; paratis
Parce: tamen concessa tibi connubia seruo.
Exurgo, atq; oculos iam dudum in virgine fixus
Horrenda, tali sum tandem voce loquutus.
Quis mihi te virgo inuito coniunxit olympo?
Quis tantis (non hos equidem quæsiui hymenæos)
Immeritum implicuit monstris? haud talia quondã
Prædixit puero genitor ludibria vates
Iam senior vates idẽ, templiq; sacerdos.
Ille quidẽ aut nullos thalamos, mihi nulla manere
Connubia, aut certe clarum fore me inde canebat
Verum age quæ menti surgat sententia pandam.
Quandoquidem superi mihi te iunxere, sed ijdem
Absterrent monstris, licet, & mox vsque licebit
Virgineum serues intacto corpore florem.
Haud tamen ipse ausim iniussus dissoluere sacri
Con-

Connubij vincla ista, domo degemus eadem,
Ipse tibi vt genitor, mihi tu ceu filia semper,
Teq; adeo casus iam nunc complector in omnes.
Hoc tua relligio velit, hoc mea serior ætas.
Annuit his, aliaq; domus in parte puella
Succubuit, mitto totam quæ monstra per illam
Sum passus, quam mira horrens insomnia noctem.
Iamq; dies pulsis tenebris inuecta ruebat,
Et face sol rosea nigras discecerat vmbras,
Corripio è stratis artus, sponsamq; reuiso.
Vox thalami impulerã bipatentis cardine portas,
Cum lux ecce oculis ingens offusa repente.
Collucent summi radijs laquearia tecti,
Collucentq; trabes, visumq; ardere cubile.
Ipsa autem thalami in medio sedet aurea virgo
Attonitæ similis, nec enim me multa rogantem
Dignatur. nihil illa meo sermone mouetur.
Tantum fixa oculos cælo, palmasq; tenebat
Aut stellæ similis, aut punicææ auroræ,
O illa à solita quantum mutata figura?
Quantus honos oculis, quantus decor additus oris?
Haud aliter, quã cum simulachrũ excidit acernum
Artificis manus è siluis in sede locandum
Sacrata, quod plebs dehinc supplex omnis adoret.
Si, post quam effigiem poliens trunco extudit arte,
Æternum superimposito decus induat auro.
Immotam penitus circundat lucida nubes
Solu in ardescens radijs, stellæq; videntur
Lucentes capiti circum aurea tempora pasci,

Sub pedibusq; Dcæ lumen dare candida luna.
Pertimui, & mira stupefactus imagine rerum
Talia voce dabam: pater his ô me exue monstris
Omnipotens. nen hæc superi sine numine vestro.
Pectra hæc portenta agnosco, manifestaq; signa.
Aspirate animo placidi, dubiumq; monete
Quid sequar, aut quænam vobis sententia constet.
Tantum effatuseram tandem pulcherrima virgo
Ad sese redit, abrupto velut excita somno
Suspirans, lacrymisq; sinus humectat obortis.
Accedo atq; rogo noua per connubia supplex,
Atq; illum æternæ per virginitatis amorem,
Vnum quem niueo colit intemerata pudore,
Admittat socium curarum, & magna reludat
Rerum arcana, nihil metuës, mihiq; omnia credat.
Illa solo vultum, atq; oculos deiecta tenentes,
Rore velut demissa caput rosa matutino,
Cunctatur: demum incipiens sic ora resoluit:
Dicam equidem pater, haud patiar te nostra latere
Gaudia: sed quæ nunc, aut vnde exordia sumam?
Nam quis narranti rerum miracula credat
Tantarũ? per ego has lacrymas, quas excutit ingẽs
Lætitia, obtestor quæ fabor, pectore condas,
Nec prius incipiant in vanum serpere vulgus,
Quam Deus ipse alijs vulgauerit omnia signis.
Iam monitrix operum stellas aurora fugarat,
Et Sol pallentes lustrabat lampade terras:
Ipsa reuoluebam vatum monimenta piorum
Dicta animo recolens, sed præ tunc omnibus vnum

Forte mihi ante oculos (neq; enim sine numine certo
Oblatum reor) immotũ, fixumve manebat,
Quod cunctis pariter super omnia prædixere
Affore concubitu nullo cum regia virgo
Impatiens, exorsq; viri (mirabile dictu)
Cælicolũm regem sub luminis ederet auras,
Cuius in aduentu lætentur cuncta per orbem
Protinus, & toto surgat gens aurea mundo.
Illam felicem tacite mecum ipsa vocabam,
Quam pater omnipotens tanto cumularet honore.
Iamq; Dei matrem venerabar mente futuram,
Infantiq; Deo, si forte his ille diebus,
His si forte oris nascatur, dona parabam.
Talia dum mecum euentus ignara voluto,
Ecce mihi noua lux oculis oblata repente
Suspicio; quidnas sine nube remetior auras,
(Mira loquar) video medium discedere cælum,
Prænatasq; acies populos felicis olympi
Exultare polo, superumq; applaudere regi.
Nec obstant clausi postes, non pariete tectum
Marmoreo circumseptum. video ignea cæli
Sidera, sidereosq; globos superũm aurea tecta.
Tum mihi se puer ante oculos allapsus olympo
Ora Deo propior radiantibus obtulit alis,
Et placidus tendens candentia lilia dextra
Me sic affari, lætasq; expromere voces:
O vna ante alias cælo acceptissima matres.
Magnus adest tibi præsenti regnator olympi
Numine, tu nuribus felix magis omnibus vna.

Hic mihi vix paucis auditis talibus ingens
Miranti gelidos subito tremor alligat artus.
Tum sic ille animum diuino pignore firmat:
Parce metu virgo: placuisti ex omnibus vna
Cælituum regi faciat quam prole parentem.
Et iam concipies puerum grauis, ille erit ingens,
Progeniemq; patris summi secla omnia dicent:
Et quoniam multis olim feret ipse salutem,
Seruabitq; pios, patrio dic nomine IESVM,
Sedibus infernis iam nunc lacrymabile nomen.
Supra homines, supra aspicies se tollere, & ipsos
Cælico las fama insignem, ac præstantibus auctis,
Nam pater omnipotens atauorum in sceptra reponet
Pristina regnantem latè, regumq; sedebit
In solio, neq; enim metas, neque tempora regni
Accipiet, toto æternum dominabitur orbe.
Dixerat: ipsa autem paulatim abunde timore
Subijcio, sed qua ver oratione, quod inquis,
Confieri poterit? nam mens mihi deniq; fixa
Atque immota manet nunquam violare pudorem
Virgineum, semperq; virûm commercia fugi.
His ego finieram paucis, his ille sequutus.
Te superûm pater afflabit cælestibus auris
Desuper, afflatu quo solo plena sine vllo
Concubitu, exacto grauis edes tempore partum.
Atq; ideo, quem fœta dabis, Deus ille feretur
Æterno genitore satus, qui temperat orbem.
Quæ ne vana putes scis, quæ tibi sanguine iuncta est
Helisabe soboli vt degerit hactenus exors, vi

Vsterili seclis iam dudum effœta senectus
Spem cunctam abstulerit partus, prolisq; creandæ,
Plena viro pariet tamen illa, & tempore Lunæ
Profecto grauidæ iam sextum circuit orbem.
Cuncta potest etenim, qui me tibi mittit ab alto
Æthere siderei rex idem, atque auctor olympi.
Hæc ait, & paribus se in cælum proripit alis,
Quem supera aspiciens tali sum voce sequuta:
Quisquis es ô cæli iuuenum pulcherrime præpes
Obsequor, ac votis quod rex iubet, omnibus opto.
Interea nubes maculoso discolor auro
Demissa ad terram croceis me amplectitur alis.
Diffulgent intus radijsq; igniq; coruscæ
Scintillant veluti squamæ vario ordine circum.
Squamæq;, stellæq; auri fulgore micantes,
Aduerso quales imitatur Sole colores,
Cum picturato cælum distinxit amictu,
Nubicolor liquidis effusis imbribus arcus.
Hanc simul omnipotens genitor perflauit ab alto,
Continuo ruit ecce voluta liquentibus astris
Aura potens, quaque illa venit, procul vndiq; circũ
Scintillæ absiliunt radijs vibrantibus aureæ.
Turbine corripior rapido, visq; illâ per omnes
Aurai vis omnipotens mihi diditur artus,
Æthereusq; vigor toto se corpore miscet,
Visaq; prædulci mihi corda liquescere amore.
Qualis secreto naturæ fœdere tellus
Concipit, & vario clam fœtu plena grauescit,
Matris vbi in gremium descendit plurimus æther

Auraq; secundos afflauit verna tepores.
His actis clarum sonuere per æthera cœtus
Augeri cantu vario plausumq; dedere.
Hinc tonitru ingenti trumuerunt ardua olympi,
Crebraq; per cœlum hîc illic rima ignea fulsit.
Talia narrabat virgo, simul ora rigabat.
Lætitia illacrymans tum tendo ad sydera palmas
Multa orans animi ambiguus, nec credere quibam
(Mens adeò mihi læua fuit) tam mira ferenti,
Quandoquidem iuuenes plerunq; innectere fraudi
Virginibus soliti incautis, & fallere furto,
Ah faciles dictis aurem præbere puellas.
Quin etiã hanc volui (scelus olim linquere demens)
Verum eadem in somnis pueri redeuntis imago
Visa mihi, vultusq; habitusq; simillimus illi,
Ipsa sibi modo quem memorabat sponsa loquutum.
Nudus erat roseos humeros tantum aurea læuo
Pendebat demissa chlamys, quam fibula subter,
Ilia ter gemino mordebat rasilis auro,
Rubraq; compactis pendebant cingula bullis,
Molles a tergo tractim succrescere plumæ,
Ac sensim geminas humeris assurgere in alas.
Tum suras gemmis meluit cætera nudus.
Oris multus honos gratiq; in corpore motus,
Haud nostri puerum generis testantur adesse,
Sed cæli sobolem, atq; aulæ stellantis alumnum.
Nec minus ipsa etiam mira spectabilis arte
Vestis erat baccis superas illis sa per oras.
Textile Mæandro duplici infra circuit aurum

Admirabile opus treis hîc impune per ignes
Læti ibant pueri intexti, pariterq; canebant
Cælicolûm regi conuersi ad sidera laudes.
Cernere erat medijs acres fornacibus ignes
Parcere corporibus, longeq; absistere flammas.
Mirabar tacitus, cum sic pulcerrimus ore
Affatur trepidum iuuenis. Sate sanguine regum
Quod tantum irrepsit menti scelus? omnia non te
Signa mouent, haud hæc fieri sine numine certo?
Ne dubita, nam vera canit sanctissima virgo.
Nam nunc congressus nunquam perpessa viriles
Concepit grauis ætherea diuinitus aura:
Nam pater omnipotens cœlesti afflauit ab arce,
Atque veterũ impleuit dilapsum numen ab astris,
Casta fides nobis colitur, desiste vereri.
Hæc vates olim vestri cecinere futura,
Cuncta sed obscura implicuere ambage tegentes.
Nunq; hæc illa quidem cœli in penetralibus altis
Porta ingens clausa æternum, nec peruia gressu
Vlli hominũ, tantum omnipotens Deus ipse per illã
Itq; redituq; viam, nec claustra immota resignat.
Hanc tibi commendat summi regnator olympi
Coniugio adiungens stabili, sed coniugis vsum
Effuge securum tecum sponsa exigat æuum,
Quamuis tuta Deo iam nunc sit præside virgo
Sic fatus subito in tenues euanuit auras,
Perniciliquida aura fuga per nubila carpens,
Et simul incussit mihi blandum in pectus amorem.
Viq; rigor ferri rutilo lentescit in igne,

Sic mihi cor rapido sensi mollescere motu
Consurgo, & veniam conuersus ad æthera posco,
Meq; ipsum incuso amens, & lux reddita menti,
Inq; dies magis, atque magis cæli alta patescunt
Consilia, antiquis quæ vatibus omnia quondam
Obscuris vera inuoluens Deus ostendebat.
Hæc virgo est rubus ille, procul quē in monte vide-
Ardentem vates igni crepitante cremari (bat
Corniger, attractu cum nullo innoxia flamma
Lamberet, & frondes illæsæ in stirpe virerent.
Hæc eadem niueæ quondam impenetrabile lanæ
Nimbis vellus erat, cum late cuncta maderent
Imbribus effusis circum, telluscq; nataret
Humida, ni veterum vana est prudentia vatum.
Hæc mecū, & toto penitus nox pectore abacta est.
Haud mora, prodigijs tantis facit ipsa fidem res
Iam diffusa canit Galilæa per oppida fama
Inuentam (portentum ingens) in montibus altis.
Nuper anum, quæ suprema iam affecta senecta
Plena viro attulerit sobolis spem, cum tamen acta
Infœcunda illi fuerit, steriliscq; iuuenta.
Tum mihi sponsa: puer cæli demissus ab oris
Hoc, inquit, mihi prædixit, nam cuncta recordor.
Hoc anus est, hæc Helisabe mihi sanguine iuncta,
Cui sextum luna grauidæ iam circuit orbem.
Nec plura. extēplo placet ire, & stirpe propinquam
Visere anum gradimurq; ambo super alta locorum,
Tectaq; Zachariæ petimus procul ardua vatis.
Vix primum attigeram limen (mirabile dictu)

Occur-

Occurrit tremebunda anus, intrantiq; puellæ
Optatos dedit amplexus, Deus amplexantem
Iuuasit, subitusq; sub ossa repente cucurrit
Ima calor, talesq; dedit venerata loquelas:
Longe una ante alias tu fortunata parentes
Tuque, uteriq; tui virgo sanctissima pondus,
Vnde repente mihi tanta indulgentia cæli?
Vnde hæc affulsit seræ tam clara senectæ
Tempestas? fas ecce Dei vidisse parentem,
Et coram afflari lectam de millibus vnam
Dignantem has sedes, meaq; vltro intecta profectā?
Nā mihi (vix primū attigeras hæc limina) pectus
Emicuit, salienscq; utero signum edidit infans.
Felix diua parens superum gratissima regi,
Syncera spectata fide, quæ credere veris
Dum tua nondum animo præsagis gaudia dictis,
Haud verita es promissa manent pueri alitis ecce
Certa tibi, iam nunc ades, orbiscq; aspice casus
O cæli regina, hominum miserata labores.
Dixerat, at teneri qualis rosa plena pudoris,
Haud animis elata tumentibus aurea virgo
Caelicolūm regi laudes lætata canebat.
Quod se tam prope sidereo aspexisset olympo
Indignam bonus atq; humilem, nil tale merentem,
Exultansq; suos sibi vaticinatur honores
Promissos atauis, priscisq; parentibus olim.
Ex illo quanta immensum portenta per orbem
Terruerint hominum mentes præsagaq; signa,
Lumina dum vitæ omnipotens attingeret infans

Longa renarrare est mora. Iam tunc Cassia regna
Responsis vatum horrebant: iam Nilus & omnis
Ægyptus trepidare, omnes orientis & vrbes,
Vectri etiam audiuram (si vera est fama) per oras
Ausonias iam iam venturum lucis ad auras
Inuictum regem, cui passim cederet orbis
Regnandus, qui se patria virtute potentem
Seq; suumq; genus sublimi inferret olympo.
His tandem certus signis ego numinis instar
Plenam utero supplex spōsam venerabar, & vltro
Parebam. Victum grauidæ, & diuina ferebat
Pocula de cælo volucer puer, illum ego sæpe
Intrantem thalamum manifesto in lumine vidi.
Iamq; optanti animo diuini tempora partus
Exspectabā ardēs, sed spem mora iniqua trahebat,
Et sæpe hæc cupido repetebam pectore mecum:
Si modo, si mihi cælestis se ostendere coram
Non fugiat puer ante obitus, quando omnia de se
Rettulit ipsa mihi virgo pulcherrima vera.
Purpureos flores metite, & candentia plena.
Lilia ferte manu, venienti ad limina lucis
Dona parate Deo, puerumq; inuisite regem.
O mihi si quoq; tam longe suprema senectæ
Pars maneat, quantum valeam tua cernere facta
Sancte puer, cum sublata formidine mundum
Pacabis, patrioque Deus regnabis olympo:
Tum pax alma colet terras, pietasq; fidesti;
Quaq; labat nunc religio, atq; resurgere vbique
Iustitiam in melius versus mirabitur orbis.

Tum

Tum ferus in falces curuas conflabitur ensis,
Aureaq; incipient mundo succedere secla.
Sic ego sæpe moras mecum ducere solebam,
Et magis vsque animo mihi spes accensa vigebat.
Forte recognoscens populos numerare iubebat
Augustus Cæsar, rerum cui summa potestas.
Ipse igitur veteris repetebam mœnia Bethles,
Vnde genus duco, quo me quoque ciuibus vrbis
Inferrem nomenq; meum, nomenq; meorum
Sponsa sequebatur Nazaræ ab sede profecta.
Vix patriæ intraram muros, & rara domorum
Tecta soporiferis cum nox cælum abstulit vmbris.
Est sedes deserta humilem ingredientibus vrbem
Horrenti culmoque, & carice tecta palustri,
Agricolis olim statio gratissima, si quos
Rure procul patrio nox deprendisset in vrbe.
Nanq; aliis procul à tectis summota recedit.
Huc igitur fessi pariter succedimus ambo
Seu casu, seu sic rector sortitus olympi,
Vtpotius reor, & potius fas credere duco.
Natum etenim non solū extrema per omnia vitam
Ducere, & in terris indignos voluere casus:
Verum etiam tecto voluit sub paupere eundem
Nasci, humiliq; domo miserabilē, & omniū egenū,
Principio in stabilis pandum ad præsepia sisto
Quadrupedē, auxiliumq; vitæ, onerumq; leuamē,
Quem iuxta in stipulis sese locat inclyta virgo.
Quippe alia interior domus vlla haud parte vacabat
Erat à læua tepidum flans ore vaporem. (bat

Quem pauper campis luce exercebat arator
Pauca soli curuo suspendens iugera aratro.
Nec sera nisi nocte domum repetebat ab agro
Conducto, vitam vt posset tolerare labore
Ipse suo, atq; famem paruis auertere natis.
Et iam nox medium spatium confecerat horis,
Cùm mihi, qui saxo hærebam iam lumina victus,
Somnus abit, neq; .n. mersum tũc me altus habebat.
Ecce oculos fulgore nouo lux occupat ingens.
Diffulgent intus late magalia, quæq;
Stramina tetra modo horrebant, nunc aurea cernas.
Exurgo: aspicio iuxta præsepia nudum
Infantem radiis illustrem, ac luce coruscum,
Quem virgo tenerum in duris modò pauper auenis
Ediderat nullo nixu, nullo ægra dolore.
Adstabant taciti bos hinc, hinc tardus asellus,
Pabulaq; obliti pariter capita alta tenebant.
Ipsa etiam radiis fulgebat mater vtroq;
Poplite subsidens, oculos demissa nitentes,
Ah nudum lacrymis parũum spectabat obortis,
Tendebatq; manus suffuso lumine iunctas.
Astrorum qualis facies rorantibus vmbris
Post imbrem siccis Boreas vbi frigidus alis
Ingruit, ac cælum populans cana nubila differt,
Talis virgineo species accesserat ori.
Quid facerem? partem subieci ambobus amictus
Ipse mei, atq; olidæ substraui terga bidentis
Pro picturatis cunis, pro murice & auro,
Cætera pauperies, noxq; intempesta vetabant.

Nec

Nec dum clara dies merso diluxerat orbi,
Iam conferto aderant pastores agmine, & antri
Floribus, ac variis auxerunt limina sertis,
Rustica multifori fundentes sibila canna.
Vt tabula ingressi, ad præsepia lumina vertunt
Summissi, terramq; petunt, & numen adorant.
Mirabar mecum tacitus, fama vnde per agros
Hæc subito exisset, deq; ipsis quærere cœpi.
Vnus quærentem sic est affarier orsus.
Pastores sumus, in vicinis saltibus omnes
Pascimus insomnem vt nobis mos ducere noctis
Haud parte exiguã, atq; gregem seruare coactum.
Nocte fere media vigilantibus astitit ingens
Lux cunctis supra caput, attonitisq; pauore
Ingenti talis vox est audita per auras:
Netrepidate viri, vobis noua gaudia porto.
Ille pius toties promissus vatibus olim
Finibus his hodie natus Deus, eximet ille
E tenebris hominum genus, atq; in pristina reddet.
Illum vicina fas vobis cernere in vrbe
Effultum stipula, atq; humile ad præsepe iacentem.
Hæ monita vicinam oculos torquemus ad vrbem.
Ecce autem volucer pictis exercitus alis
Cælestis supra pueri toto æthere visi
Nubibus impositi liquidas equitare per oras,
Et mirum in morem celeri proludere cœtu.
Atq; vbi ter cælum ternis toto agmine versi
Lustrauere choris, ter lustrauere choreis,
Concentu petiere polum, longe ardua olympi

v

Respõsant. Lætis dissultat plausibus æther.
Talia narrabant, nec sese explere coruſci
Infantis facie poterant. fixiq; manebant
Hærentes oculis, hærentes pectore toto.
Fulgebat puer ore, oculis, ac corpore ab omni
Diuino longe circum loca lumine complens,
Qualis puniceo se pandens ore, rosarum
Cum primum dias flos visit luminis oras,
Aut vbi solo nouo roseis orientis in oris
Enituit verni species patefacta diei.
Nos verò interea, quanquam indubitabile numen
Nouimus, atq; Deum nec opis, nec lactis egentem,
Paruum alimus tamen, vt mortali semine cretum,
Hubera, siccantem matris, tenerumq; fouemus
Inualidum artus mortalem quippe creatus
Mortalis matris traxit de corpore partem.
Atq; ideo, vt veterum mos est antiquus auorum
Imprimimus generis signum, Samraq; putamus
Exiguam testa pellem genitalia circum.
Addimus & nomen, memoresq; vocamus Iesum,
Vt quondam admonuit puer actus ab æthere præpes.
Idem etiam quod sit regum de stirpe sacerdos,
Gentibus est Graio dictus de nomine Christus.
Quin etiam quamuis nullo intemerata remansit
Concubitu mater, tamen intra tecta morata est
Vsq; quater denos dum Solis cerneret ortus.
Tùc demum sacram Solymorum aduenimus vrbem
Cum puero quo se lustraret regia virgo,
Torquatasq; aræ attulimus de more columbas.

Stabat

Stabat sacra ferens altaria ad ipsa sacerdos
Succinctus lino albenti capitisq; bicorni
Tegmine peruigilem adseruans penetralibus ignem.
Hunc circum ante aram natorum intosa corona
Fundebant pateris vituli, vt tunc forte cruorem,
Quem pater, vt sontis populi commissa piaret,
Mactarat superum regi, veniamq; precatus
Suppliciter solitos, aris adolebat odores.
Circumfusi aderant primores gentis, & omnes
Tempora tangebant dextris vittata iuuenci.
Iamq; leuisusum delibans ille cruorem
Terq; quaterq; sacram digito irrorauerat aram,
Atq; impositam flammæ & sept eo ordine lychnos
Linteaq; ampla, quib. sacrorũ arcana teguntur.
Et iam finis erat sacris, fessusq; sacerdos
Cum gnatis dapibus sese accingebat opimis.
Tunc humili gressu virgo procedit ad aram
Infantem læua gestans, dextraq; volucres.
Quid memorem, quæ signa polo pater edidit alto
Testatus veram sobolem? quantum ipse sacerdos
Horruerit pueri adspectu? quàm mira repente
Ignibus insolitis lux circumfulserit aram?
Ter thura accensos venerans coniecit in ignes,
Ter subiecta tholo subito ingens flamma reluxit.
Ille tamen collo patrio de more volucres
Immolat intorto atq; effundens rite cruorem,
Porrigit & plumas, & aperti gutturis exta,
Solis ab occasu nitidos conuersus ad ortus,
Dissringitq; alas. tum sacros suggerit ignes

*Viscer*ibus. grato vapor it *super* æthera *fumo*,
Araq; Panchæos, flagrans exhalat odores.
Ecce hominum subito turbantur pectora casu.
Nomen aui Simeon referens erat obsitus annis,
Quo nemo tota vrbe fuit seruantior æqui.
Huic, vt erat longæ centuri præscius, olim
Ætherea vis omnipotens promiserat auræ
Visurum sese ante Deum, autoremq; salutis
Expectatum orbi, quam lucis linqueret auras.
Iamque erat hunc vitæ pertæsum, ægerq; senectæ
Optabat duros letho finire labores.
Sed spes illa animo cupido usq; infixa manebat.
Ergo vbi adesse Deum præsensit numine plenus,
Qualis vbi gressum per agros comitatus herilem,
Forte canis leporem vilonge sensit odora.
Continuo intenditq; aures, atq; aera captat
Naribus, & cœptum rumpens iter auius errat,
Atq; oculis incerta feræ vestigia lustrans
Nunc hos, nunc illos cursus fert, atq; recursus
Incertus, longe latratibus arua resultant.
Talis erat senis in templo exultantis imago,
Tum puerum tremulis correptũ amplectitur vlnis,
Atq; arcte premit, hinc lacrymis ita fatur obortis.
Macte infans virtute, Dei indubitata propago,
Mundi opifer, qui nostra venis, veterũq; parentum
Sponte admissa tui largo lauare amne cruoris,
Et liquidas aperire vias ad sidera cæli,
Exoptatus ades nec me tua maxima fallunt
Summe pater promissa: mori me deniq; fas est,

Nunc ô me nunc ad requiem finemq; laborum
Corporis exutum vinclis dimittis, vt olim
Pollicitus, iam viderunt mea lumina, quem tu
Auxilium mundo misisti, vt gentibus esset
In tenebris lux, Isacidos noua gloria prolis.
Hiis dictis matrem versus mox fatur ad ipsam.
O cui te forma adsimilem? cui laudibus æquem?
Quas vetibi referam grates, quæ sola salutem
Felici peperisti vtero mortalibus ægris?
Quãquam etiam exitio multis hunc adfore partum,
Et tempus fore prædico, illætabile tempus,
Cum tibi cor gelidum gladius penetrabit acutus
Ah miseræ, & magno virgo dotabere luctu,
Mutataq; fluet Iordanis decolor vnda.
Tum serus segnisq; dies nascetur, & ægrè
Lutea vix terris ostendet pallidus ora,
Atque graui tellus optabit mole relinqui
Ipsa sua, & rupto per inania fœdere labi.
Hæc vbi, confestim veluti cedentia somno
Lumina demisit, placidaq; ibi morte quieuit.
Obstupuere alij sed nos quis cetera nota,
Terremur magis, inq; vicem disquirimus ambo,
Solliciti quo sinam matri denunciet enses,
Aut quibus exitio tantum puer ipse futurus,
Haud longũ fuit in medio dehinc tempus. vtrumq;
Exitus edocuit, dubiosq; ambage resoluit,
Ni nobis maiora etiam nunc vulnera restant.
Atq; alia ex aliis semper grauiora parantur.
Illa extremo quippe ex oriente diebus

Tres adeo magni reges ditione profecti
Huc sese intulerant puero dona ampla ferentes,
Aurumq; & thuris glebas, stactaq; liquorem.
His vis astrorum, ac ratio voluentis olympi
Monstrarat regem nostris in finibus ortum,
Quoi cæli, terræq; parerent debita sceptra.
Sancti igitur partus studio huc venere videndi,
Stella facem ducens venientibus vsq; coruscam
Dux erat, atq; viam signabat lumine largo,
Ceu quondam patribus deserta per auia nostris
In patriam tandem Pharia redeuntibus ora
Præcurrens monstrabat iter nocte ignea lampas
Desuper, & mirum spargebat lucida lumen.
Iamq; vrbem ingressi sedes adiere tyranni
Herodis, causamq; viæ docuere, rati olli
Hanc sobolem, quod erat rex his in finibus, ortam.
Obstupuit simul, atq; animo perterritus, ille est.
Nec mora permoto eius sibine succederet hæres
Quæsitus, puer in regnis externus auitis,
Indignas vates iubet intra mœnia cogi
Regia, scitariq; omnes tempusq; locumq;
Nascentis pueri, patriamq; domumq; requirit.
Illi autem Bethlem veterum monimenta minari
Cuncta docent, dux vnde ortus se tolleret olim
Fama ingens, claris ingens super æthera factis.
Tum magis, atque magis curarum fluctuat æstu,
Sollicitamq; gerit cassa formidine mentem.
Tandem his affatus reges dimittit Eoos:
Quæ vos causa viri nostris nunc applicat oris,

Hæc eadem longe spe nos suspendit auentes
Cernere promissos pueri tot vatibus ortus.
Haud procul hinc saxo Bethle fundata vetusto
Vrbs colitur nostris natum illuc quærite regem.
Mox iubeo, inuentum nobis qui nuntiet, inde
Mittite, nostro etiam puer accumuletur honore.
Sic ait, & falso simulat noua gaudia vultu.
Verum longe aliud male amico pectore agebat
Demens, qui cæli regem, cui sidera parent,
Crederet in terris mortalia regna morari.
Ergo iter instaurant conspecto sidere læti.
Iamq; propinquabant magna stipante caterua,
Cum subito supra tectum ingens subsitit astrum
Iradians, largoq; mapalia lumine complens.
Quales cùm belli motus, aut funera regum
Portendunt, crinem irato sparsere minacem
Æthere, ni diri rubeant lugubre Cometæ.
Tres adeo angusti subter fastigia tecti
Pauper ego excepi reges in rebus egenis.
Vidi illos auro illustres, ostroq; decoros
Ante pedes pueri sese demittere pronos
Supplices genibusq; piæ procumbere matris.
Dein sua quisq; facit sortiti ex ordine dona.
Barbarici ante fores expectabant comitatus
Interea, Tyrioq; instratus murice terga
Stant sonipes, resexercebat dentibus aurum.
His dehinc perfectis abeunt, lætiq; sequuntur,
Quod longo irradians aperitur tramite sidus.
Sed non in de via moniti referuntur eadem

Regia linquentes à læua mœnia longe,
Rursus Idumæi sedem ne regis adirent.
Ille autem, vt sese delusum deniq; sensit,
Accensus furiis suspectam misit ad vrbem
Mille viros ferro instructos, qui mœnia furto
Per noctem ingressi teneros, quicunq; reperti,
Infantes matrum iugularent vbere raptos,
Quo numero in tanto caderet quoq; regius hæres.
Ipse sed in somnis visus sum voce moneri
Præcipitem celerare fugam, loca linquere nota.
Surge age, rupe moras puerũ tecũ arripe, matremq;
Et septem gemini cursu pete flumina Nili,
Hinc terram cole, quæ procul his haud dissidet oris.
Nec refer inde pedem nisi te prius ipse vocaro,
Rex etenim lethum insanti molitur acerbum.
Consurgo, & plenus monitis, matri omnia pando.
Vidisses visu exanguem, exanimemq; puellam
Huc illuc trepidare fuga, & vix sidere nocti.
Iam tum illi pectus gladius traiecit acutus
Ah miseræ, ingenti tabefactaq; corda dolore.
Cedimus, & iaciti malefidam linquimus vrbem
Per noctẽ, ac propero petimus nemora auia gressu,
Et iam palmosæ saltus, atq; ardua Idumes
Præteruectus eram, veteris iam mœnia Eluſæ,
Quaq; Asiam Libycis disiungit finibus omnem
Mapsa ferax oleæ ingredior pluuiæ inscia regna
Regna Phari, quibus est cæli vis cognita primum.
Astraq;, Lunaq; globus, Soliq; meatus.
Ignotos passim mentes, ignota saluto

Flumina, turrigeras q; legens præteruehor vrbes.
Iamq; papyriferi ripis Anthedonis iham.
Aurææ omnes terrent pauidos, capitiq; timentes
Tam caro, at puero blandiri murmure syluæ
Lauricomæ, & ramis capita accuruare reflexis,
Auraruṁq; leues animæ indulgere susurro.
Ipse etiam nobis cautes, ipsiq; videntur
Verticibus leuiter motis alludere montes,
Signaq; lætitiæ dare stagna loquacia circum.
Audires blandum fessas erroribus vndas
Postrepere, & molli lapsu per saxa sonare
Humida saxa super nitido viridantia musco.
Præcipue ripis volucres, & fluminis alueo
Assuetæ liquidis mulcebant vocibus auras,
Et iactu alarum resonabant corpora plausa.
Se etiam omnifero gremio venientibus offert
Læta Dei aspectu tellus: flant gramina odorem
Cuncta suum, & mollem prætexit amaracus vmbrã.
Nec verò incerta latebrosus origine Nilus
Non manifesta dedit salienti flumine signa
Aduentante deo, lætis sustulit vndas
Stagna arcana ciens, fundoq; apparuit imo.
Ad biuias nobis fauces, flexusq; viarum
Increpitans clypeo fulgentiq; ense per auras
Ocius vsq; aderat cælo pulcherrimus ales,
Et monstrabat iter sibi per diuortia nota,
Nereĉta regione viæ deprenderet hostis.
Cæruleis huic terga notis suffusa rubebant,
Multum illi assimilis, qui me connubia quondam

Soluentem increpuit, tenebrasq; à mente fugauit.
Supra nos alij pendentes aere pennis
Ibant, & noctu resupini infantis ab ore
Humorem arcebant lentum plumaq; tegebant.
Iamq; ego perplexum per iter prope fida tenebam
Arua legens sistru bacchata sonantibus, & iam
Tutus erat longe nostru à finibus infans,
Aitamen Ægypti penetro interiora, nec vlla
Fida satis tellus mihi visa, aut regis iniqui
Sat sceptris diuisa animo timeo omnia tuta.
Nec placet Hermopolis, nec centum peruia portis
Visa satis Thebe tanto procul esse periclo.
Nos igitur regum turritis clara sepulchris
Accepit Memphis hac demum sede quieui
Paupere sub tecto veteris securus amici.
Iam vero Peluſiacas vulgata per oras
Fama Palæſtinum subito ferit vndiq; regem
Florentem teneris orbasse nepotibus vrbem,
Quos frustra insontes passim ferro impius hausit
Dulcia linquentes vagitu lumina vitæ.
Palluit, applicuitq. sinu perterrita mater
Infantem, atq; animum sceleris perstrinxit imago.
Quos ibi tum gentis fletus, qualive per vrbem
Funestam credis matres errasse vlulatu?
Sanguine diluta est tellus, cauatecta natarunt.
Non si forte olim incautis pastoribus orta
Ingruerit subito tempestas omnibus aruis,
Omnibus & syluis, tot fusi grandine dira
Spectentur per humũ afflictis cum matribus agni,
Corpora

Corpora quot passim puerorum abiecta iacebant
Per fora, perq; vias vrbis: sic deniq; multis
Exitio fuit, vt vates prædixerat, infans.
Nunc etiam lugent orbæ sua pignora matres.
Non tamen ille diu scelere est lætatus abillo.
Nam membra immundo correptus tabida morbo
Illaudatam animam paruo post tempore fudit.
Ipse iterum in somnis diuina voce coactus
Linquere monstriferi septemflua flumina Nili,
In patriam redeo, memor vestigia retro
Obseruata legens pignus cum matre reduco.
Forsitan & puero fuerit quæ cura requiris,
Quæ mens, an virtus illi maturior æuo,
Etquid non puerile annis puerilibus ausus.
Si tibi nunc, quæcunq; olim admiranda notaui,
Primæuo dum flore virens adolescret ætas
Enumerare vacet, me vox prius ipsa relinquat
Defessum, atq; diem clauso nox condat olympo.
Nam quoties dictis tener haud mortalibus ambos
Terruit? aut quoties sanctos expauimus ignes,
Flammarumq; globos, & terrificos fulgores,
Sæpe quibus visus puer est ardere nitentem
Cæsariem, cæli dum spondet luce coruſca?
Nec referam quoties genitorem audiuimus illum
Affari solum, arcanasq; expromere voces.
Alma parens tenues arguto pectine telas
Percurrens sæpe humana sub imagine cœtus
Celituum tectum intrantes exterrita vidit
Blandiri puero, & pictis colludere plumis,

Aut violis tegere, & nimbo vestire rosarum.
Noamen interea custodesille vereri
Summissus, caræ & mandata facessere matri,
Nostraq;, & implebat veri genitoris amorem,
Dum membris habilis vigor, & vis firma veniret.
Et iam bis senos crescens exegerat annos,
Nec dum se populis signo detexerat vllo.
Tum primum capit Iudæa per oppida vulgo
Illius apparere palamq; est prodita virtus.
Forte dies aderat genti solennis, & vrbi
Huic magnæ sacer ante alias, quo regia mecum
Venerat & virgo atq; sequens sese aureus illi
Implicuit dextræ puer. & iam rite litatis
Ipse domum sacris magna cum matre redibam.
Iamq; labore viæ fessis lux prima peracta,
Et piceam clauso nox cælo inuoluerat vmbram.
Defuit hic puer, & genitricem, meq; fefellit.
Tum consanguineos frustra, & scitatus amicos
Terq;, quaterq; viam repetens clamore repleui.
Flebat se incusans vnam pulcherrima mater
Flauentem fusa crinem per eburnea colla.
Ora decent lacrymæ, distecti colla capilli,
Qualis virginea cum mollis amaracus vrna
Et pluuiam, & ventos pariter perpessa procaces
Demisit turbata comas, iterumq; resurgens
Extulit os cælo, ac prisci meditatur honorem.
Dumq; viam relego, inuitũ comes ægra sequuta est,
Treis adeo incerti soles erraumus vrbe
Nequicquã, quarta est vix demum luce repertus.
Namq;

Namq; mihi, & miseræ cùm spes sublata parenti
Cuncta foret penitus, in mentem venit vtriq;
Templa iterũ petere, atq; preces effundere ad aram.
Vix ingressus eram limen, cùm protinus ambo
Ecce sacerdotum in medio conspeximus illum
(Prima rudimenta, & virtutis signa futuræ)
Alta recentem vatum monimenta, patrumq;
Primores vltro scitantem obscura, docentemq;
Illum omnes admirari haud vulgata canentem
Supra aciẽ, captumq; hominis, mentemq; vigentẽ,
Humana non vi edoctum, non arte magistra,
Maturumq; animi nimium puerilibus annis.
Nec minus in signi cunctis spectantibus ore
Gratus erat: neq; enim poterant se explere tuendo
Flagrantesq; Dei vultus, blandosq; serena
Luce oculos magis, aut propexum verticis aurum,
Et florem grati, qui vix inceperat æui.
Nam quocunq; caput circumtorsisset honestum,
Luce recens orta, vel sidere pulchrior aureo,
Læta serenato ridebant omnia mundo,
Et tota dulcem iactabat corpore amorem.
Inculti qualis nitet inter gramina campi.
Purpureus se cùm primum foliis narcissus
Erexit, ruptoq; caput detexit amictu,
Aut qualis nitidi species micat alma smaragdi
Cùm tenui argento, tenui ve ineluditur auro.
Prima mali fuit hinc nobis scintilla, puerq;
Fatilla formidata primoribus vrbis
Virtute inuisus fuit, & corda aspera mouit

Atq; hoc deinde ingẽs succensa est fomite flammæ,
Inq; dies gliscens furor, atq; insania crevit,
Omnia quæ porro ipse videns, metuensq; futuri
Orabam impauidum, ne vitæ prodigus hosti
Obijceret, ne se perdendum proderet vltro,
Verum luce prius lateant in montibus arces,
Aut nocte in summis celetur turribus ignis,
Obruta quam longum iaceat sine nomine virtus.
Non tamen ille odijs magis vsit pectora acerbis,
Quam cum ter denis iam vir voluentibus annis
Fontis aquam latices Bacchi conuertit in ros.
Forte Canam mecum Galilææ aduenerat vrbem,
Mater & ipsa aderat, veteri dum accitus amico
Obsequor, intactam genero qui iungere natam
Conuentu procerum magno de more parabat.
Iamq; omnes circumpositis discumbere mensis,
Atq; alacres epulari & vina deposcere læti,
Nec dum finis erat dapibus, cum murmur vbiq;
Exoritur, totasq; auditur triste per ædes,
Lætitiæ causam exhaustis liquentia vina
Defecisse cadis, turbariq; omnia visa:
Tum res alma parens tenues miserata puellæ
Innuit, & gnatum summissa voce precata est,
Ferret opem. vidi hic iuuenem primum ore moueri
Turbatum, caræ precibus tamen inde parentis
Annuit, & fesso rerum succurrit amico.
Sex, vt erant ibi tot numero, carchesia lymphis
Impleri iubet actutum, mensisq; reponi,
Quæ simul assexit propius Deus, omnibus ecce

Mutatus subito nigrescere cernitur humor,
Vinaq; pro pura mirantes hausimus vnda.
Audisti dux, & genus, & cunabula nati,
Primitiasq; Dei, ne cætera deinde requiras,
Hanc omnem erexit factis florentibus oram.
Quæ si audire tamen tibi nunc fert corde voluptas,
Is longe memoret melior (simul ore sedentem
Signat Ioannem) vidit namq; omnia præsens,
Errabunda ducis semper vestigia seruans,
Dum mihi cura domi seruandæ virginis hæret.
Dixit & hic facto defessus fine quieuit.
Immo ait: istius causas ab origine partus
Exequere, aut quæ religio, si vera per oram
Percepi, Iudæa Deum non amplius vnum
Æternum colit, haud mortali semine cretum,
Indigetesq; suis diuos altaribus arcet.
Iuuat tibi noti recolens ex ordine Diui
Cætera mira refer, namq; hunc in corpore vires
Deficiunt, teq; auxilio iubet ipse subire.
Pontius hæc: cuncti intenti simul ora tenebant.

Mutatus

M. HIERONYMI VIDÆ CHRISTIADOS LIBER IIII.

Hic iuuenis, facie quo tum non gratior alter,
Puberibusq; annis erat ingrediente iuuenta,
Multa prius veniam præfatus, multa recusans

Verba diu premit, inde animo mortalia linquens
Paulatim, oblitusq; hominem penetralia Diuûm
Mente subit cælum peragrans fruiturq; beato
Cælitum aspectu, omnipotentiq; æthere aura,
Admissus superam depasci lumine lucem,
Inq; Deo tota desixus mente moratur.
Qualis vbi alta petens terris aufertur ab imis
Alituum regina, & agas spaciata per auras
Dat plausum gyro, atq; in nubila conditur alis.
Ætherea iamq; illa plaga leuis instat, & arcem
Intendens aciem crinitis lumina Solis
Suspicit, obtutuq; oculos fixa hæret acuto.
Illum adeo tacitum interea mirantur in vnum
Versi omnes velut exanimum somnoq; grauatum,
Et crebri excutiunt demum sibi redditus ipse
Cum gemitu eximo sic fari pectore capit:
Principio pater omnipotens rerum sator, & sons,
Ingens, immensus solus regnabat vbiq;.
Nondum sidereos mundi procuderat orbes:
Nondũ mũdus erat, nec dum ibant tẽpora in orbẽ,
Nullaq; cœruleo radiabant lumina cælo.
Quicquid erat, Deus illud erat, quodcunq; vbiciq;
Complexus circum penitus sese omnis in ipso.
Filius huic tantùm, quem non effuderat vlla
Vel Dea, vel solito mortalis fœmina partu.
Ipse sed æterna genitor conceperat illum
Æternum æternus (dictu mirabile) mente.
Haud olli terreni artus, moribunda ve membra,
*Sed sine corpore erat, patris alta vt mente suprem*i

Conceptum, arcanoq; latens in pectore VERBVM,
Quod nondum in volucres vox edita protulit auras,
Omnipotens verbum, finisq; & originis expers,
Quo mare, quo tellus, quo consstat maximus æther.
Vig; pater Deus, æquè etiam Deus vnica proles.
At geminos tu proinde Deos fuge credere porrò,
Numen idem simul ambobus, Deus vnus vterq; est.
Quinetiam, quo inter se ambo iunguntur, amorem
(Nanq; ab vtroq; venit conspirans mutuus ardor)
Omnipotens æquè numenq;, Deumq; vocamus
Afflantem maria, ac terras, cæliq; profunda,
Afflatu quo cuncta vigent, quo cuncta mouentur,
Treisq; vnum esse deum, ter numen dicimus vnum,
Quo ve magis mirere, Deus, quem cernimus ipsi
Factũ hominem, atq; hominũ mortali corpore cretũ,
Non minus ac prius ætherea nunc regnat in aula
Cum genitore, patri simul omnia numine torquens,
Nempe locis nullis spatiis non clauditur vllis,
Omnibus inq; locis idem omni tempore præsens
Suffugiens nostras acies, sensusq; remotus
Cuncta replet Deus, ac molem se fundit in omnem.
Lux humiles veluti perfundens lumine terras
Solis ab orbe venit, suppostaq; circuit arua,
Non tamen æthereo diuisa ab sole recedit
Illa vsquam, quamuis longinquas ambiat oras,
Nec sine Sole suo est lux, nec sine luce sua Sol.
Quid verò impulerit tantos adüsse labores,
Atq; hæc ferre Deum, dum morti obnoxius errat,
Dicam, e quidem, & repetens altas ab origine causas

Expediam: cælum, & cæli quos sustinet orbes
Vix opifex rerum extuderat, terræq; tacenteis,
Cùm tumul a ligeros populos, sanctosq; volucres
Ter denas acies, celerem & sine corpore gentem,
Qui cæli incolerent ipsos septemplicis orbes,
Condidit æterno genitor succensus amore.
Vt sua, qua fruitur solus, natusq; per æuum,
Communis foret, & multis concessa voluptas.
Continuo fuerat quos æquum dicere laudes
Auctoriq; Deoq. suo, ac persoluere grates,
Regnandi vesanus amor (quis ferret inultus?)
Haud partem exiguam inuasit furinq; subegit,
Vt cuperent summo sese præferre parenti
Immemores, animis victi, cæciq; furore.
Non tulit omnipotens sator, & meliora sequutos
Armauit contra, nulla hinc mora, talia adortos
Indecores cælo sedes detrusit in imas,
Noctis vbi horrifera nigror æterna q; tenebræ.
Primus natus homo hinc, terris quē maximus auctor
Et liquidis latè dominum præfecerat vndis,
Quo mox prosperis excussis astra tenaret,
Desertaq; domos ipse, & genus omne suorum,
Omnigenumq; vni subiecta secla animantum,
Squamigerûm pecudes & pennis picta volantum
Corpora montiuagumq; simul genus omne ferarū.
Tantum floriferis dominum cum imponeret aruis,
Arboris vnius fatu illum parcere iussit.
At vetito captus malis infelix amore
Coniugis hortatu, quam fraude illexerat anguis,

Immemor heu superi violauit fœdera regis.
Vix auido arreptum pomum fœdauerat ore,
Cum pater imbripotens iam fulua è nube tonare
Desuper auditus, sæuaq; indicere pœnas
Iratus, quæ sis ille olim quas omnis ab illo
Progeneslueret lucis ventura sub auras.
Continuo ingenti cælo sunt addita claustra.
Impia tum primum proles exorta repente,
Et subito tellus scelere est imbuta nefando.
Emersit fraus, emersit malesuada libido.
Hinc durus generi humano labor additus, hinc fons
Curarum, & tristis patefacta est ianua lethi,
Morbiq;, & dolor, atq; fames, & turpis egestas,
Cum genus humanum curis sine degere posset,
Ruriumaq; in terris viuendo vincere secla.
Exillo sine more hominis, sine lege per agros
Degebant, tantum placabant sanguine fuso
Celicolûm regem, bonus vt gregibusq; sibiq;
Esset, atq; satis cum cæli auerteret aruis,
Indociles, rerum ignari, ac rationis inanes.
Iam fere status annorum bis millibus orbi
Constiterat, iam iamq; magis pater optimus iras
Oblitus veteres paulum mitescere cœpit.
Nondum homini tamen ætherea patefecit olympia,
Sed genus humanum fingens acuensq; monendo
Leges dedit, & ritus moremq; sacrorum,
Institutaq; genus nostrum discriminis ergo
Lege iubens testa circum præcidere acuta
Exiguam, vnde viri sumus, omni in corpore partem:

Tum vatum implenit venientis pectora veri,
Quique pulis latum canerent demum adfore tempus,
Iam adesse: vt piis cæli cùm sponte pateret.
Casti autem interea manes, animæq; piorum
Sub terram vmbrosa expectabant valle sedentes.
Iam vatũ memores numerabant tempus, & ambas
Tendebant paribus votis ad sidera palmas
Cœlestium regem orantes, desisteret ira,
Parceret vnius genus omne extinguere noxa.
Parce pater, parce omnipotens, vox omnibus vna,
Nos promisso olim, longè disiungimur vnde
Luminis expertes blandi, memor assere cælo.
Haud nos eduxti nequicquam lucis ad auras
Si qua tamen veteris superant vestigia culpæ,
Dilue rore tuo facilis, fontesq; reclude
Diuinos ô quis superum cœlestia tandem
Flumina, cœlestes nobis bonus irriget imbres
Vos ô flammiferi labentes ætheris orbes
Irrorate vagæ nobis succurrite nubes.
Optatam pluuiam, felicem effundite rorem.
Tuq; adeò, quem iam expectant tot secula votis
Promissum, inferni tui nutant mœnia mundi,
Summi vera patris soboles, cæli aureus imber
Rumpe moras age, sidereos rumpe ocius orbes,
Ætheris huc fractis vi multa allabere portis.
Talibus orabant omnes, eademq; canebant,
Quos pater omnipotens superûm sarcire ruinas
Iam meditans cæli penitus miseratus ab arce est,
Cùm verò æthereas nutu recludere portas

Posset,

Posset, & alitibus potius de ciuibus vnum
Mittere, qui regnis manes diuelleret atris
In superûm referens sedes, stellantia templa;
Ipse sui vt memores magis, ac maioribus arctos
Vinciret meritis homines, qui cuncta piaret,
Factum hominẽ è summo natũ ipsum misit olympo,
Ne tamen ignaris mortalibus appareret,
Ignotus q; nouus q; suis, neve ilicet illum
Finibus arcerent pulsum, quod se ipse Deimet
Progeniem leges contra memoraret auitas,
Præmisit vatem egregium his in finibus ortum
Nomine Ioannem, Heliſabe quem numine plenum
Zachariæ extrema parit infecunda senecta,
Gentibus ipse Deum vt natum prænuntius ore
Proderet, atq; suas spes sesso ostenderet orbi.
Ille hominum primis vitans vestigia ab annis
Horridus in solis agitauit montibus æuum,
Montibus & siluis, & littoribus desertis.
Spuncæ tectum horrentes; victum aspera nullo
Arbuta terra dabat cultu, aut sudantia truncis
Mella cauis: illi ui di præbebant pocula fontes.
Vestis erat pellis hirsutis horrida villis.
Tantum lætificas gaudebat spargere voces
Affatus nemora, & monteis, ac littora ponti.
Tanta sed haud latuit virtus tamen: ilicet ingens
Fama viri circumfusas penetrauit ad vrbes.
Iamq; illum cælo demissum credere gentes,
Qui tot veri dicæ vt quondam cecinere Sibyllæ,
Humanum genus horrificis educeret vmbris.

Et iam concursu populi illum accedere magno
Scitatum, quisnam, unde domo, quid ferret, an ipse
Foret è cælo, miseris qui gentibus olim
Auxilio venturus, cum bis terq; rogabant.
Ille sed umbrosis repetebat talia ab antris:
Gaudete ô tenebris iam dudum, ac nubibus atris
Ob ducta egentes: lux ecce optata propinquat.
Ne vero, ne me ignari vos credite lucem
Promissa (immeritos neq; enim fur amur honores)
Tantum ego, ceu solem nascentem lucifer ante
Exoritur, nitidoq; diem denunciat astro,
Prædico actutum, vobis iubar adfore vestrum.
Iam iam aderit Deus, ecce Deus mortalibus oris
Ceu mortalis adest, venienti occurrite læti,
Fronde vias festa decorate, tapetibus agros,
Et numen digno venerati agnoscite honore,
Discite iustitiam interea, atq; assuescite recto,
Et duce me scelus infectum lauite amne liquenti.
Ipse autem ætherea diuinitus eluet aura
Omne malum, ac veteris penitus contagia culpæ,
Seclaq; mutato succedent aurea mundo.
Talibus auditis, cunctus ex urbibus ibant
Finitimi qua Iordanes fluit agmine dulci,
Orantes pacem, atq; vltro commissa fatentes,
Quos vates puto nudos lustrabat in amne
Rite cauis capiti inuergens sacra flumina palmis.
Ecce autem Deus ipse etiam ceu cætera turba,
Lustrandi sese studio clam tendit ad amnem.
Nil vt inexpertum moribundo in corpore linquat,
Mortali

Mortali quod fas homini, & subiisse necesse est.
Ne pigeat seros imitari facta nepotes.
Abstinuit primum vates, tactusq; refugit,
Agnoscensq; Deum palmas vitasq; tetendit
Supplex, accurruusq, vadis mirantibus ipsis.
Paruit inde tamen iussus, diuinaq; membra
Horrescensq;, tremensq; liquenti perluit amne.
Protinus aur fluo Iordanis gurgite fulsit,
Et superum vasto intonuit domus alta fragore.
Insuper & cæli claro delapsa columba est
Vertice per purum candenti argentea pluma
Terga, sed auratis circum, & rutilantibus alis.
Iamq; viam latè signans supera scitit ambos,
Celestiq; aura pendens afflauit vtrunq;.
Vox simul, & magni rubra genitoris ab æthra
Audita est nati dulcem testantis amorem.
Interea aligeri iuuenes gens incola cæli
Missa derant liquido pendentes aera circum,
Carbaseosq; sinus, mantiliaq; alba ferebant,
Iussa ministeria vt nati membra humida heriis,
Roruntemq. sacro siccarent flumine crinem.
Hu actis Deus euasit fluuiumq, reliquit.
Quam vates longo ripam ordine circumfusis
Offendit, taliq; abeuntem est voce secutus.
En ego quem terris toties iamiam adfore quondam
Pollicitus, Deus ecce Deus, qui crimina nostra
Thure cremas agnus velut imactatus ad aras
Morte luet superoq; volens cadet hostia patri.
Hunc optate ducem, hunc vobis optate magistrum.

Ex illo vates nemora, & loca sola relinquens
Vrbes per medias ibat, populisq; canebat
Adesse Deum, promissum numen adesse,
Credita res paucis, donec se ostendere coram
Supra hominem cœpit Deus ipse ingentibus ortis,
Nam primum numero ex omni delegit amicos
Bis senos, queis cum curas durumq; laborem
Partiri, & casus posset deducere in omnes.
Ante quidem solus ter denos egerat annos.
Sed ne forte putes multis è millibus illi
Nos ideo placuisse, dolis quòd, & arte magistra
Spectatos longè ante alios deprenderit omnes,
Aut opibus, claraq; domus à stirpe potentes,
Omnibus obscurum genus, & sine luce penates,
Atq; humilis fortuna, nec astu prædita vita.
Quinq; adeo sumus exigua Bessaide creti.
Nobis ars erat insidias piscosa secundum
Flumina squamigerũ generi hamo tendere adunco,
Atq; innare salum, fœcundaq; piscibus arua.
Tunc etiam, cùm nos ad se primum ille vocauit,
Humida littorea sarcibam retia arena,
Ipse Iacobus adhuc salientes littore pisces
Seruabat frater, nec tum procul inde secabant
Andreas paruaq; Petrus vada salsa carina
Iisdem acti fratres studiis, eadem æquora circum
Tum mihi coniunctus patriaq; domoq; Philippus
Accitus pisces, & retia torta reliquit.
Addunt se socios Thomas Thaddæus, eademq;
Arte Simon, Cana quem genuit Galileia, amicum

Fluminibus patriis, mutisq; natantibus hostem.
Namq; Iacobus ei cognato sanguine fretus
Alphæo natus patre se subiunxerat ante.
Vt genus indecores penè omnes, sic quoq; nostra
Nomina dura vides, insueta atq; aspera dictu.
Haud facies sola est impexis horrida barbis.
Tres alij, neq; enim longè meliore sequuti
Fortuna addiderant sese, Matthæus, & æuo
Iam grauis, effetisq; Petri iam proximus annis
Bartholomæus, & ipse mali fabricator Iudas.
Vix memorem, quæcunq; oculis, quæcunq; sub illo
Auribus his hausi repetens miracula rerum
Tempore tam paruo (vix terna hiberna peracta,
Ex quo illi socij dignatus nomine iungor)
Nec me tam vastum nunc currere oporteat æquor.
Pauca sed è multis, & ea haud mihi mollia fatu,
Ingrediar tamen, & breuiter tua iussa capessens
Expediam. mitto modo quæ monimenta reliquit
Finitimas (tibi nota reor) non parua per vrbes.
Namq; omnem egregijs factis insigniit oram.
Quin nescit nuper reuocatum ad munera vitæ
Palmiferæ regem Bethanes, lumine quarto
Quem vidit Sol extinctum, impositumq; sepulchro?
Visileam innumeros quibus ipse in limine lethi
Affuit, & duræ de mortis fauce reuulsit?
Nam prius enumerẽ, quot ponto aquilonibus vndæ
Spumescant vasto, quot inundent littora arenis,
Quàm quot opem morbos varios in corpore passis
Supplicibus tulit, & validos lætosq; remisit.

Multi capti oculis, clausis multi auribus orti,
Ne possent vllas audire, aut edere voces:
Quos dialij imparibus vix ægrè passibus ibant.
His rigor ex longo immotos sepierat artus.
Illis semeso serpentia corpore hiabant
Hulcera, & illuuies membris immunda fluebat.
Nec deerant, tumefacta quibus præcordia, & alui
Insincera sitim miseris adduxerat acrem,
Nullæ artes poterant quā nulla extinguere aquā vis:
Tum quibus assiduis concussa tremoribus vis:
Nutabant, tremuloq; lababant corpore membra,
Ignea quos febris, aut corrupti corporis humor,
Et quos præterea vis cæci incognita morbi
Versabat lecto totos distracta per artus,
Quosve animis captos agitās male habebat Erynnis.
Omnibus aspectu solo, tactuve ferebat
Diuus opem, subito linquebant corpora morbi,
Et stratis ipsi surgebant protinus ægri.
Atq; ideo quacunq; viam obseruatus agebat,
Semper eum opperiens turba ingens strata iacebat
Per fora, perq; vias, sanctiq; ad limina templi.
Non dum aliquē tamē infernis reuocauerat vmbris
Morte obita, cùm Sidonia remearet ab ora,
Et Naim ingressus socijs comitantibus altam est.
Ecce autem ingentem longo procedere pompam
Ordine flammarū aspicimus, mœstamq; per vrbem
Audimus luctum, causam tam deniq; luctus
Cernimus egregij iuuenis miserabile corpus
Impositum molli pheretro, quem mersit acerba

Morte dies, dulci iam vix pubescēret æuo,
Atq; omnem vultu florenti dempsit honorem.
Qualis quem pede pressit agro bos signa relinquēs,
Paulatim lassa languet cerussice hyacinthus,
Aut rosa, quam molli decerpens pollice virgo
Pectibus in densis lapsam sub sole reliquit.
Vrbe furens tota genitrix miseranda, capillos
Sæpe genas, atq; ambas manibus fœdata cruentis
Ibat eam circum pariter per densa viarum
Pulsabant sœuis matres plangoribus astra.
Ipsi orbam ciues miserantur, ei vnica proles,
Ille relictus erat viduisolatia lecti.
Vt Deus exanimis iuuenili in corpore vidit
Pallorem, & molli pictas lanugine malas,
Parcere lamentis iubet, & considere pompam,
Admotusq; manu mulcens immobile corpus,
Rursum animam gelidis membris innexuit, ecce
Erigitur puer, & (cunctis mirabile visum)
Prosiluit raptim in medios vacuumq; pheretrum
Liquit, & amplexans solatus voce parentem est.
Nec vero multis etiam post mensibus idem
Egregiam amissa donauit luce puellam,
Cui calor, & toto de pectore fugerat omnis
Halitus aereas penitus dilapsus in auras.
Virginis ipse pater factum testatur Iarus
Larguspōte, pollus lingua, & populus ibus auris.
Quid repetam, purum vino cùm è fonte liquorem
In vinum conuerit, opes miseratus amicis?
Forte olim acrei spectans de vertice montis,

Cum Sol emenſo depreſſior iret olympo,
Ingentem vidit numerum afluxiſſe ſequentum
Mulieres, atq; viros, quos per deſerta locorum
Duxerat oblitos q; ſui, oblitos q; ſuorum.
Subſtitit hîc miſeratus eos, iam tertia namq;
Muneris expertes Cereris lux acta videbat.
Hîc neq; erant fruges, vicina nec oppida poſſent
Vnde dapes petere argento, victumq; parare.
Arboreos necdum fœtus decoxerat æſtas,
Vix tandem inuentus puer eſt ex agmine tanto,
Quinq; viæ auxilium, qui ſecum liba ferebat,
Atq; duos, dederat quos huc pia mater eunti
Incluſos myrto, & bene olenti gramine piſces.
Sed quid enim hæc adeo tam multis millibus auiſt?
Et iam diffiſi ſocij muſſare querentes,
Quos bonus affatu Chriſtus ſolatus amico
In cœtum vocat, ac paucis ita dein de profatur:
Nemo hodie numero è tanto non lætus abibit.
Hinc ſupplex tali genitorem voce precatur:
Summe parens, ope cuius alit terra omnia, quiq;
Et Sole, & liquidis fœcundas imbribus agros,
Si quondam ſacidum generi per inhoſpita eunti
Diuinas epulas cælo eſlargitus ab alto,
Semine ſi nullo conſtant, quæcunq; creaſti,
Et nihil omnino fuerant cælum, æquora, tellus,
Adſis, obſcenamq; famem tot millibus arce,
Hæc tantum, dehinc gramineo diſcumbere campo
Imperat effuſos cœtus, dapibus q; parari.
Inde in fruſta ſecat læto cerealia vultu

Liba minutatim, & populo partitur in omneis,
Millia quinque hominũ cãpis ſaturanda ſedebãt)
Eſſe (incredibile auditu, mirabile viſu)
Omnibus in manibus viſe ſuccreſcere partes
Exiguæ, dapibus q; epulati largius omnes,
Et frugum pariter, laticumq; expleta cupido eſt,
Quin & reliquias menſis ſuperantia fruſta
Vix cauã congeſtas bis ſex cepere caniſtra.
Accipe nunc aliud quod paucis ante diebus
Vidimus: Arbor erat foliis denſiſſima in agro
Dulcifero, vnde olim pendentia poma viator
Carpebat ſitiens, heros qui hac forte tenebat
Fœtulentus iter, quæ fuit in arbore fœtus
Inueſſum, infœcũda comas, nam & brachia tãtum
Luxurians latè circum tendebat opaca.
Dixit, ac verbis ſterilem execratus acerbis:
Continuo (manifeſta audiũ) exaruit arbos,
Et folia aerea volitarunt lapſa per auras.
Nec minus eſt olli imperij maris æquora in alta,
Vt omnes vndæ aſſurgunt, fluctusq; quieſcunt
Vltus edicto. vidi, vidi ipſe furentes
Illos hibernos ad vocem ponere Coros,
Et q; omnem, motas quæ flabris aſperat vndas,
Ruſticum luna ſuum ter curſum plena peregit,
Cum ſubitò in lento deprenſis marmore nobis
Nocte ferè media, dum retia ducimus, orta eſt
Horrida tempeſtas, & pontus inhorruit ater
Turbinibus elatis, & concurſantibus vndis,
Quaſſatamq; ratem iam iam ſalis hauſerat æſtus.

Nos trepidare metu lethi discrimine paruo,
Cum procul ecce ducem, quem nuper liquimus alto
Litore spectantem fluctus scopulo illidentes,
Ferre ităra aspicimus medias impune per undas
Suspensum, tumideq; pedes haud tingere ponto.
Horruimus visu subito, nec credere quibam
Me veram facies haud simulatum cernere corpus
Tam celeres egisse vias sine remige undis,
Ni sese, verbis dum nos hortatur amicis,
Vltro ostendisset, quonam fiducia vobis
Iam nunc pulsa mei cessit timor omnis abesto.
Indubitare meis tandem dedisce dictis.
Sic ait, atq; ratem, quæ iam superantibus undis
Cesserat, insiliens solo tumida æquora nato
Placauit, posuitq; minacia murmura pontus.
Sic terræ in tutum positis adnauimus undis
Incolumes, celeriq; volauimus æquora cursu
Nec mora, vix siccum attigerat tellure pedem:
Ecce aliud dictu magis, ac mirabile visu.
Namq; magistratus aderant in littore missi
Aera reposcentes, quæ pendere lege quotannis
Regibus antiqua, pro sese quisq; iubemur.
Accipit hos placidus, quos dum sermone moratur,
Petrum ad se vocat, & fidam summissus ad aurem
Vade ait, & iacto quem primum traxeris hamo
Æquoribus piscem cultro scrutabere acuto:
Intus erit, regi quod iussi pendimus ambo.
Iussa facit senior: trahit hamo ad littora prædam,
Argentumq; viris dat piscis in ore repertum,

Hor-

Horresco, quoties simulacris imanibus actus
Quidam animo labit, idem illo quem tempore vidi,
Dum legerem exposito. hoc ipso in littore pisces, a
Obsessum furiis, atq; ore immane furentem.
Hunc olim (vt perhibent) vetito genuere parentes
Concubitu iuncti, atq; inconcessis hymenæis.
Quippe horum ascendere, Dei cum sacra vetarent,
Cum scenis gens indulget nostra omnis opacis:
Sed non impune id scelere illi tempore longo.
Nam subito amplexus inter q;, & gaudia adulter
Sacrilegam tenues animam exhalauit in auras
Infelix sceleriq; eadem nox prima nefando,
Et pariter suprema fuit discrimine paruo.
Illam autem ætherei flammis diuinitus ignis,
Corripuit, cùm iam maturi pondera partus
Vergerent, eademq; duos letho hora dedisset,
Infausti foret exectæ genitricis ab aluo
Exemptus paruum patris deduxere sorores.
Ipse etiam mox immeritus scelerata parentum
Facta luit iucunda oculorum luce negata,
Obstructæq; aures penitus mansere, nec illi
Auribus haurire datum est, aut reddere voces.
Quin etiam simul atq; adoleuit protinus ægrum
Arripuit furor, infernæ vis effera gentis.
Centum illum furiæ, centum illum (flebile) pestes
Vastum exercebant, Erebi legio acta latebris,
Horrendæq; hominis singultus ore cientes
Edebant voces, ac terrificos mugitus,
Illum omnes exclamantem, atq; insueta frementem

Horrebant, trepidiq; fugæ se in tecta ferebant.
Siquando nodis ruptisq; immane catenis
Hospitis liber custodibus euasisset,
Iamq; ille oblitus fratres, iamq; ille sorores
Amplius haud gressum patris intra tecta ferebat,
Verum more feræ syluis degebat, & antris,
Sicubi saxa cava, aut æuo consumpta sepulchra,
Ater, egens, corpusq; abiecto nudus amictu:
Talem igitur nodo manibus post terga reuinctis
Christi ad conspectum, si fors miseresceret ipse,
Vi multa consanguinei, cariq; trahebant.
Ille autem obniti contra, dum rumpere nodos
Tendit, & horrendos clamores tollere ad astra:
Qualis vbi longis pugnator taurus aduras
Funibus arripitur, sæuo fremit ore per vrbem,
Et spumas agit, & cornu ferit æra adunco.
Instant hinc famuli, atque illinc, & verbera crebri
Ingeminant, quassantq; sedes, per terga, per armos.
Diffugiunt vulgus trepidum, in tutumq; recepti
Porticibus gaudent longe spectare periclum.
Talis erat inuenis, species immanis furentis,
Quem tandem ante Deum fessi statuere rogantes
Ferret opem, saltem furiis tam tristibus illum
Solueret, excuteretq; animo crudelia monstra.
Hic heros palmas in cælum sustulit ambas.
Concipiensq; preces genitorem in vota vocauit.
Ecce autem, magnũ subitũ, & mirabile monstrum
Auditi exululare lupi, latrare canes ceu,
Tam diras iactat voces lymphatus abore.

Non

Non tamen immane sonet sese frangentibus vndis
Rupibus ex altis ingens decursus aquarum,
Rumpantur claustra alta lacus si forte Velini
Totaque præcipitent valles stagna arduaq; in imas,
Omnis ea vt regio fiat mare, & oppida circum
Mersa natent, metuatq; sacris Roma obruta tẽplis:
Nunc cæli crepitus imitantur, cum superum rex
Fulminat, & tonitru quatit ætheris aurea templa.
Nunc ferri sonitum, aut ruptarum molecatenarum
Ingenti horrificum stridorem, aut murmura ponti.
Circum omnis tellus, circum cælum omne remugit.
Instat vi multa Deus, increpitatq; morantes.
Iamq; illi trepidare intus, pacemq; precari.
Quid nunc vera Dei atq; indubitata propago
Concesso in pœnas nos ô de corpore trudis?
Egressis saltem pecora hæc inuadere detur.
(Setigeri tum forte sues ea littora propter
Pascebant) nos nec horrifero sic mergebarathro,
Neue iube terræ inferioris operta subire.
Annuit. extemplo videas procul ecce nigrantem
Mollibus haud stimulis furiarum errare subactã
In diuersa gregem nunc hùc, nunc protinus illùc.
Nec mora, nec requies. intus vis effera sauit,
Donec præcipites sese alta in stagna dedere:
Et cunctis pariter vita est erepta sub vnda.
At iuuenis fessos subito collabitur artus
Exemptus tandem nodosis brachia vinclis.
Mordicus ora solo impressis cunctator, a illucq;
Sinuatus, pectusque lacessit anhelitus ingens,

Expiransq; animam pulmonibus ager agebat.
Quem iuxta genitore Deo satus astitit, oraque
Attingens dextra, atq; oculos, aureisq; recinsit
Iamq; videt, loquiturq; & corda oblita resident.
It vulgi clamor super aurea sidera ouantis,
Supremique patris soboleinq; Deumq; fatentur.
Sed quid non ipse ualeat? quin nos quoq; missus
Ægris iussit opem ferre, auxilioque leuare
Præsenti: mortis oculos de faucibus atris
Non opibus hominum, nulla reuocauimus arte.
Verum implorato ter tantum voce magistri
Nomine surgebant stratis, ibantq; resecti.
Omni autem ex numero sese vix obtulit vnus,
Quem stimulis actum seuis, cæcoque furore
Incassum victi tentauimus, acrior illum
Vsq; adeo magis, atque magis vis intus agebat.
Cui cum ferret opem Dnus mox optimus ipse
Iratus, quod para a sui fiducia nobis,
Corporibus tales facile, inquit, pellere pestes.
Parcendum dapibus tamen, è cæloq; petendum.
Nec solis vero hæc vobis concessa facultas.
Sed nomen quicunque meum vulgauerit, omnia
Fas audire, mei modo ne fiducia desit.
Ille etiam iussos immani corpore montes
Transferet, & verso sistet vaga flumina cursu.
Ite animis igitur certi confidite, neue
Instabili titubate fide. iacite aurea veri
Semina vbique, orbem vestra perfundite luce
Obductum tenebris, atque alta nocte sepultum.

Vos hominum lux, vos squalentis lumina mundi.
Sic fatus nobis alios subiunxit, vt essent
Consortes tantorum operum, socijq. laborum,
Etsi ptem elegit decies, tamen ipse dolebat
Exiguum numerum, neq. tot satis esse ferebat
Tanto operi, ac veluti qui centum vertit aratris
Tellurem, & campos rastris exercet auitos,
Cum matura seges iam flauis canet aristis,
Si desint, qui messem operis (quæ plurima) cõdant,
Fluctuet, atq; viros alijs conducat aboris.
Quid memore, aut mentes hominũ, curaq; latenteis,
Quid fieri certo nequeat sine numine cernat?
Quippe animis dubios, taciti dum vana timemus,
Castigans dictis non sepe erexit acerbis
Mirantes: quoties ipsis etiam hostibus olim
Prædixit, quos mente dolos, quæ furta pararent
Incassum, dum cæci odiis agitantur iniquis?
Fœmina nec latuit bis seno passa per annos
Sanguinis immundi manans de corpore flumen.
Illa quidem ardentis morbi confecta dolore
Pene sequebatur, si qua illum tangere posset,
Hanc vnam rata nempe viam restare salutis.
Ergo dũ pubes fluit vndiq;, & agmina inundant,
Illa subit, leniterq; extremum apprendit amictum:
Ad tactum veter effugit de corpore morbus.
Iamq; abitum latuisse putans clam mente parabat.
Præsensit Deus, & pauidam, seseque tegentem
Affatus placide monitis implenit amicis.
Illi oculos ante ipse meos mortalia nuper

Aut membra exutum, aut perfusum luce superna
Non infra Solis speciem dare corpore lumen.
His multisq; aliis, ego quæ creberrima vidi,
Per terras patuit signis Deus, haud tamẽ vnquam
Sese hominem oblitus moribundo corpore cretum
Multa tulit quoque, mortales quæ ferre necesse est,
Atque id sponte quidem, nobis imitãda relinquẽs
Sæpe hilares mensas ideo & conuiuia adiuit,
Nec cœtus bonus est hominum aspernatus in vrbe.
Sæpe etiam insidias inimicæ gentis, & iras
Suffugiens vt homo male tuti limina templi
Exiit, obiecitq; cauam pro corpore nubem,
Nec se in conspectum latebris dedit abditus atris,
Dum fremerent hostes nequicquã, & saxa pararent,
Atq; equidẽ memini (vix actus voluitur annus)
Nuper Ioannis comperta cæde recenti,
Quem rex vxorem præreptam reddere fratri
Admonitus tenebris ferro obtruncarat in atris,
Vrbibus his abiit cautus, populisq; relictis
Digressus: syluæ dapsum accepere profundæ,
Nec rex ipse Erebi generi fœdissimus hostis
Humani, nostras qui recto auerteret mentes
Nititur, abstinuit domino ve, Deo ve pepercit.
Forte etenim comitũ strepitus, turbamq; sequentum
Dum fugeret quondam se clam subduxerat heros
Cætibus, & solus lucis degebat in oltis.
Iamq; quater denos frugum sine munere Soles
Condiderat, totidemq; famem per inhospita noctes
Pertulerat, cum iam tempus ratus ecce nocendi

Affuit

Affuit extemplo multis cum millibus hostis
Noctipotens quos tartareis ducebat ab antris
Flammea semiferi capitis gestamina quassans.
Iamq; sui frustra spe præmia percipit astus.
Ergo illi meditans nequicquam illudere dictis
Talibus aggreditur: Superi tu certa parentis
Progenies, verusq; Deus, tibiq; omnia parent,
Quid durare fame confecto corpore pergis?
Nec subito in totidem conuertere adorea liba,
Hæc circum quæ saxa vides ingentia, tentas?
Non diuum latuere doli, atq; hæc reddidit ore:
Sunt mihi mortali tostæ pro munere frugis
Sermones patris auditi, diuinaq; verba,
Quæ quoties animo repeto memor, effugit omnis
Pulsa fames subito, mensæque oblita cupido.
Dixerat: his tamen auditis haud destitit hostis
Congressu victus primo, pugnamque retentat,
Atq; alijs super, atque alijs assultibus instat,
Terque nouos semper cœpti irritus integrat astus
Nequicquam nunc regnorum, nunc laudis inani
Immotum tentans animum præuertere amore.
Vt cum sollicitum tollunt mare fluctibus Euri,
Crebra ferit, sæuitque minaci verbere in alta
Littora, sed saxis allisa reuertitur vnda.
Nec Deus, hæc subito quamuis præsentiat, arcet
Conantem, patiturq; dolos sibi nectere vanos.
Nunc se marmorei supra fastigia templi,
Nunc rupem supra scabrumq; crepidine saxum
Subuectari vltro sinit, & spem accendit inanem

Cum vero vicisse ratus iam gaudia dira
Conciperet frustra ille inhians se protinus heros
Ipse deum claro confessus numine coram
Irrita furta, dolosq; exibat semper apertos:
Qualis, vbi excussis per plena euasit habenis,
Liber equus ludit famulos hinc inde sequentes
Sæpe hic dissimulans, atq; illic improbus hæret,
Perq; viam oblatas interdum pascitur herbas.
At vbi iam videt instantes, elabitur, alteq;
Emicat, & spatia transmittit maxima campi.
Quâ specie expertus nec quicquam vbi deniq; sensit
Hostis atrox, abijt victusq; Deum q; reliquit,
Cui volucres centum pluma pernice ministri
Astabant missu genitoris, opemq; ferebant.
Si vero causas odiorum, ac semina quæris
Tantorum, cur gens omnis opponitur vni,
Hæc norint ipsi. certe non talia gessit,
Quæ capto affingunt odijs crudelibus acti.
Non homines inter magis est affabilis alter:
Non pietate prior, venia complectitur omnes.
Hostis, ciuis ei nullo discrimine habentur.
Multi impune ideo digna, atq; indigna ferenti
Obiecere, omnes nutu cum perdere posset.
Sera olim cum Sidoniam sub nocte per oram
Ferret iter fessus, nos paruæ exclusit ab vrbe
Gens fera, nec tecto est dignata hospita precantem.
Nos igitur tristes supremum orare parentem
Aspiceret cælo, nec gnatum ferret inultum,
Sed populum immitem cælesti protinus igni

Corriperet,

Corriperet subitis, & inhospita mœnia flammis:
Non tulit, ac verbis nos indignatus amaris
Increpuit, potiusq; vrbem miseratus iniquam est.
Sæpe etiam auctores scelerum haud ignarus adibat
Infames, domos, scelerata q; tecta subibat,
Quo moniti exuerent fastus, moresq. sinistros,
Et secum inciperent paulatim assuescere recto.
Sic Matthæus, agri dives sic noster & ipse est
Zacchæus, centum q; alij ad meliora vocati.
Nec tamen id faceret dum creber, defuit olim
Qui falli ratus incautum, pro crimine magno
Obijceret, quod non fugeret contagia dira.
Ipse sed, vt medicam velut ilanguentibus agris
Ferret opem totam quærebat sponte per vrbem,
Vbi mortales mentem, caligine pressi,
Quos nocte eriperet bonus, ad lucemq; vocaret
In tenebris cæco miseratus pectore volui.
Id superis, superûm id magno cordi esse parenti,
Seq; ideo claro missum memorabat olympo.
Insuper & cœlum compleret quanta docebat
Lætitia, ætherei quanto gens incola regni
Acciperet plausu, si quis mortalibus oris
Inuentor scelerum, atq; pij contemptor & æqui
Iustitiam colere inciperet, rectumq; tueri.
Sicut ouem incautus pastor qui e millibus vnam
Amisit seræ obtam decedere nocti
Cum gregibus, vbi per rupes per q; aspera tristis
Quæ fuit dumeta diu lota cuncta volutis
Conuisens oculis, demum si forte reposta

Pascentem valle inuenit, subito arripit illam,
Sublatamq; humero stabulis lætissimus infert,
Intranti dulces occurrunt oscula nati
Præripere, & reducem plausu domus excipit omni.
Idcirco neque colloquiis muliebribus heros
Abstinuit, nuperq; legens Samaritidos oræ
Rura sub antiquis Sicharææ mœnibus vrbis,
Viderat ad fontem venientem vt forte puellam,
Implorauit aquam supplex, putealiq. hausit
Munera, qui pelago, qui fluminibus q; sonoris
Imperat, & vastum largis rigat imbribus orbem:
Cuius ad imperium populis sitientibus olim
Delicuit rupes, atq; vndis plurima fluxit.
Secreti nos interea mirarier omnes
Ipse sed admonitam, atq; vltro commissa fatentem
In lucem è tenebris, altaq; é nocte vocabat.
Sæpe illi pueros, ævo & florente puellas
Flore comam pressos, & molli fronde reuinctos
Summisêre piæ, metuunt dum cuncta parentes,
Quo teneris animis pulchræ virtutis amorem
Insereret, stimulisq; rudes impleret honestis.
Impubem turbam affatus placido ore monebat,
Lustrabatq; manu, ne carmina dira nocerent,
Neve vlla infernis premeret vis edita aboriis.
Quin etiam elatos animo super omnia acerbis
Vrgebat dictis, rebusq; exempla reliquit.
Mecum olim socij, absentem dum quærimus illum
Tendebant, fessique via consedimus omnes
Speluncæ ante fores, densis quam plurima opacat

Frondibus, & flexu ramorum protegit vlmus.
Multum hic inter nos quærentes vana moramur,
Quis nostrum foret è numero præstantior omni,
Dilectusve ipsi magis, acceptusve magistro.
(Mira loquar) nos vt primâ ipse in lumine vidit,
Hæsit acerba tuens, iterumq; iterumq; rogauit,
Qui sermo foret, aut quænam certamina nobis.
Nos contra tacitinil hisce, dum piget omnes
Verborum memores, fuerant quæ plurima vana.
Tum subito ostendens puerum, cui mollibus annis
Laudis adhuc erat, & tumidi mens nescia flatus,
Nulli fas, inquit, superûm aspirare beatis
Concilijs, si non fastus dediscat inanes,
Et penitus famæ exuerit contemptor amorem,
Ceu puer hic nullam suspirat pectore laudem.
Non aliter cælum pateat, prius æquora salso
Esse queant nubes, aut pisces viuere in aruis,
Arboris aut stirpes frondescere in æteris oris,
Horret adhuc animus, mihi cum fratriq. popposcit
Illum præcipuos frustra pia mater honores,
Scilicet ætherea superi genitoris vt aula
Celicolûm in medio celsa cum sede sederet
Subnixus, propior nostrum resideret vterq;
Dextram alter iuxta amplexus, lævæ alter inhærës.
Exemplo grauis ille, obtutuq; asper acerbo
Non matrẽ (quid enim mater pietate merebat?)
Sed nos, qui vano ignaram summisimus astu.
Corripuit meritos verbis haud mollibus vrgens:
Vtq; Deum premere elatos, longeq; superbos

Universidad de Deusto Biblioteca

Auerti, quos famæ agitat laudumq; cupido.
Ipse ideo haud impar genitori cum sit, & illa
Quæ pater, æque eadem possit, tamen ora canentum
Sæpe sibi laudes genitorem vertit in ipsum,
Nil se audere hominem supra confessus, ab alto
Ni pater omnipotens vires aspiret olympo.
Idcirco grauibus morbis quemcunq; leuasset,
Plerunq; edixit, ne factum proderet, vsquam.
Quo ve suas tegeret vires, cum tabida posset
Vlcera corporibus solo depellere nutu,
Ægros sæpe tamen medicas legabat ad vndas,
Vt vitium exuerent omne auxiliaris aquæ vi.
Quid referã, quot eum populi, quot mœnibus vrbes
Optauêre sibi, & voluêre imponere regem
Mittentes trabeam sceptrumq; sacramq; tiaram.
Ipsi etiam comites hortatu instare frequentes,
Armatus Syriæ regnandam inuaderet oram,
Mox fore continuo, vt sua sub iuga mitteret armis
Quodcunq; oceanus terrarum anfractibus ambit,
Immensumq; nouis frenarit legibus orbem.
Cum vero hortantes vrgerent, protinus ipse
Occuluit sese, montesq; aufugit in altos,
Immanes tamen inuidia, & crudelibus ifti
Insurgunt odijs, pœnasq; vno ore reposcunt,
Vniuersq; petunt caput omnes, scis quibus illum
Hùc furijs traxere, quibus clamoribus omnem
Implerunt trepidi captam velut hostibus vrbem.
Ipse patris mandata obiens tulit omnia certus
Digna, indigna pati, nam se quærentibus vltro

Obtulit,

Obtulit, & noctis cum munere posset opacæ
Defendi, his se manifestum prodidit ipse.
Vidi illos tamen ad captiprocumbere vocem
Attonitos, terramq; graui consternere casu.
Nec vero sacris, aut templo demit honorem,
Nec gentis leges, veterum ve edicta refigit,
Quamuis viscera monent, & lustralibus extis
Parcendum posthac, nec iam vltra cæde litandum.
Verum alios longe ritus, moremq; sacrorum
Indicat obscura verborum ambage latere,
Leuiserioq; aperit voces animumq; magistri,
Quodq; magis mirere sciunt, & scire fatentur
Aereas vatem ventorum lucis ad auras,
Vnus qui nobis cæli inuia claustra recludat,
Et tenebris q; pios vehat alta ad sidera manes.
Id patribus promissum, omnes id voluere vates,
Hunc animis certi expectant, miseri quibus atris
Non datur in tenebris præsentem agnoscere lucem,
Et medijs largi sitiunt in fluminis vndis.
Nã quæ non mouêat, nisi prorsum auersa voluntas
Tanta viri virtus, tot facta ingentia, talis
Oris honos? ipse vt vidi q;, hausiq; loquentem,
Et dulcem toto iactantem corpore amorem,
Fortunas, patriam genitricem, cuncta reliqui.
Id socij fecere. neq; hoc me deinde secutum
Pœnituit. verum quantum ingens sæpe fauillæ
Surgit exigua semperq; fit acrior ignis,
Huius amor tantum visus mihi crescere in horas,
Et magè cor dulci semper flammescere cura.

Quiq; adire semel, validis compagibus hærent.
Nec nos aut donis, aut verbis fallere credo
Pellicitis blandis illectos. omnia nobis
Aspera promittit, cunctos diuersa manere
Scilicet exilia extorres, passimq; vagantes.
Promissis nec vana fides. adeo vsq; malorum
Pullulat ex alia, atq; alia densissima silua,
Vnius ferro tantum caput excipit. vnum
(Quisquis est) placida clausurum lumina morti.
Ast alios cædes omneis instare cruentas
Nostra iubet nos interea contemnere, opesq;
Partiri, atq; inopi miserorum impendere turbæ,
Quos circumueniunt morbiq; algorq; famesq;
Pauperiemq; pati, rebusq; assuescere egenis,
Multi nos ideo viderunt sæpe per agros
Aut silice in nuda proiectos ducere somnos,
Aut grauidas fessos rerum decerpere aristas,
Indomitisq; famem solari frugibus, vndamq;
Alta haurire canis pronos ad flumina palmis,
Aut si quos vsquam tellus dabat arida fonteis.
Non mihi perpetuam si centum pectore aheno
Sufficiant vocem linguæ, percurrere possem,
Quantas quoq; modo ærumnas, quantosq; labores
Hoc ducente animis durantes hausimus æquis.
Nam licet interdum penuria adegit edendi
Exhaustos, rerumq; inopes, quas flagitat vsus,
Regũ opibus tamẽ vsq; animos æquauimus altos,
Et mens in paruis aderat ditissima cuique,
Nec minus ingentem hunc comitũ aduentare nouorũ

Cernere

Cernere semper erat numerum, matresq; virosq;
Omnib⁹ idem animus, quib⁹ & mens certa sequendi,
Haud secus ac bellum sicui rex maximus vrbi
Indixit, iamq; arma ciet, iamque agmina cogit
Cladem oræ, exitiumq; ferens, populisq; ruinas.
Non tantum iurata manus, lectæq; cohortes
Incedunt, sed præterea quos dirus habendi
Duxit amor varia cupidos ditescere præda,
Agglomerant multi, atq; iniussi castra sequuntur.
Non sat erant latæq; viæ, campiq; patentes
Tot populis iret quacunq; sequentibus vltro.
Sæpe heros sese ingenti subducere turbæ,
Et montes petere, & desertos quærere saltus.
Atq; equidẽ memini, cum propter stagna profectus
Ferret iter, passimq; manus prætexeret ingens
Littora, & vrgeret supra densissima morem,
Proripuit sese, ac cymbam, quæ forte parata,
Insiluit, subitoq; iubens præcidere funem
Teli intra iactum liquidum processit in æquor
Constitit hinc, terramq; aspectans plenaq; circum
Littora, diuinis affari vocibus orsus,
Iustitiæq; aperire viam, & vestigia recti,
Hic illic stabant arrectis auribus omnes
Intercluſi vndis inhiabantq; agmine longo
Attoniti, miraq; animos dulcedine capti,
Ipse loquebatur, circum sedata silebant
Æquora, vbiq; modo spirantibus incita flabris,
Frondiferæq; domus auium sine murmure circum
Stabant immotæ procuruo in littore siluæ.

Sed non interea longæua parcere matres
Vocibus: illum omnes mirari insueta loquentem,
Felicemq; veteri matrem, fœtoia matris
Hubera clamabant, quæ talem enixa tulisset,
Et teneris immulsisset plena hubera labris.
Nam; docebat humi fœde, in tenebrisq; volutat
Ad cælum mortale genus sustollere mentes,
Et lucem aspicere, & vanis desuescere curis.
Tum pacem hortari: placidam super omnia mites
Pacem optate viri, tumidosq; remittite flatus,
Demissiq; animis nil vanæ laudis egentes
Mortales contemnite opes, contemnite honores,
Et duris vitam assueti, paruoq; beati
Pauperiem tolerate, breuis quæcunq; voluptas
Ista adeo, atq; diu nihil est mortalibus ægris.
Vobis haud propriæ hic sedes, concessaq; longum
Regna, manent meliora graues vbi soluerit artus
Mors animæ, vos stelligera pater optimus aula
Protinus excipiet lætos melioribus oris,
Pax vbi tranquilla, & cunctarum opulentia rerum,
Et secura quies, nunquam peritura voluptas,
Et dubitet tanta quisquam mercede laborem
Ferre breuem, terrisq; sequi me sponte relictis?
Ad veras emergere opes, emergere honores
Tendite, quos nulli casus, nulla auferat ætas.
Este pii, inter vos mentem exercete benignam,
Inq; vicem placati animis miserescite vestri,
Tum longe prohibite iras, odiiq; ferendo
Parcite, rumoresq; vagos contemnite vulgi,

Nulli fas ideo accepto pro vulnere vulnus
Reddere, præstiterit vero pulsantibus vltro
Sese offerre, geniisq; ictum expectare secundum.
Vana alij certent arma pro laude, nocensque
Ferrũ acuãt, pulchramq; petant per vulnera mortem.
At tu mortales nullo discrimine amare (tem,
Disce omnes, pacemq; inglorius hostibus opta,
Nec tibi ventosæ sint tanti murmura famæ,
Omnibus in primis sit mens interrita lethi,
Nullaq; vos animis duros vis auocet æquo.
Terrenos artus homines, moribundaq; membra
Interdum extinxisse queant, & perdere ferro.
Tuta anima ipsa manet duræ haud obnoxia morti,
Et vos omnipotens cælo pater aspicit alto,
Auertitq; malis, cuius sine numine vestrum
Haud hominum quisquã valeat euellere crinem.
Summissos vos huc vnum fas vsque vereri,
Huic orite preces, huic digna piacula ferte,
Cui mare, cui tellus campisq; patentibus aer
Obsequitur, nitidiq; tremit plaga lucida cæli.
Huic procumbite humi, prostrati huic pãdite vota.
Possquidem æternis etiam post funera pœnis
Ipse potest fontes sub tetro vrgere barathro,
Nec timor admissos cuiquam sit adire leones,
Sedaque pictarum sæuissima pantherarum.
Hemei obiectu protecti nominis, ite
Aduersum intrepidi mansuescent protinus vrsi,
Vestraq; parcentes allambent vulnera lingua.
Quam humiles vultus animis secludite curas.

Obseruate genus pecudum, genus altiuolantum,
Nullæ istis artes, nulla illis cura futuri.
Non tamen aut tegimen, victus aut copia desit.
Omnia dies alit rerum sator, omnia curat.
Ille etiam iniusso tellurem gramine vestit
Floribus appingens, fata versicoloribus arua,
Arboribusq; comas atq; vmbras montibus addit.
Fraudes, insidiæq; absint ac fœda libido,
Neve modum supra mensis gaudete paratis,
Desidiæsq; animis, atq; ocia pellite vestris
Nec vetitos thalamos inconcessumq; cubile
Affectate sitisq; alieni desinat auri.
Quisq; suis opibus contenti viuite, & vltrò
Spes interdictas, & inania ponite vota.
Neve autem scelerum faciem nunc persequar omnes,
Quid dicam, quibus est cordi fraus, atq; libido
Dira iuuat, ficto simulant tamen ore latentes
Virtutem, subeuntq; dolis, & crimina obumbrant?
Ne, iubeo, ne talem animis assuescite pestem.
Nil adeo latet, ipsa dies quin detegat vltro.
Præterea cohibete oculos: ne quærite vestris
Vulnera sponte animis, fandi hinc cõpescite amorẽ,
Sæpe olim incautos non lingua coercita mersit.
Discite iamq; ideo posthac haud falsa profari.
Iamq; nouos purgati animis inducite mores.
Si qua tamen veteris culpæ vestigia restant,
Diluite, & sacris contagia vincite lymphis.
Ipse ego fons veluti liquidam purissimus vndam
Sufficiam: properate ad aquas, hauriteq; lucentem

Matres atq; viri sistentes protinus amnem.
Fertepedem huc omnes, nec opus potantibus auro,
Argento ve mei fontis patet omnibus vnda.
Sic lati vitate vias, ita sidera aditur.
Sidereasq; domos, mutari nescia regna.
Hæc mihi prædixit genitor, quæ voce monerem
Veridica: sunt fonte mihi verba omnia ab illo.
Talia dicta dabat, cæli super omnia regem
Placandum non visceribus, non sanguine cæso,
Sed votis, precibusq; iubens exposcere pacem.
Et modus orandi quisnam foret ipse canebat:
Omnipotens genitor, sedes cui lucidus æther,
Sit nomen, laudesq; tuæ celebrentur vbiq;,
Et promissa orbi incipiant procedere lustra,
Cum tua non minus in terris gens iussa faceſſat
Mortalis, quàm cælicolæ tibi in æthere parent.
Nos diuina lodie cælo dapere effice ab alto.
Parce debinc bonus, vt nostris ignoscimus ipsi
Hostibus, ac nullis aduersis obiice inermes
Tentando, prohibe a nobis sed cuncta pericla.
Addidit, & ventura canens fore, cùm vagus olim
Sol claram speciem concreto lumine tectus
Exuat, & subitò stellanti nocte peremptа
Sufficiat nullam Luna orbi argentea lucem
Sanguineis faciem maculis perfusa nigrantem,
Præcipitentq; polo passim turbata labanti
Sidera, quæ lapsis certo spatio ve feruntur.
Vsq; ea quæ cæli irrequietos conciet orbes,
Desinat, incerto rapiantur vt omnia metu,

Atq; prope auulso absiliat de cardine mundus,
Dum terras veluti rapidum per inania fulmen
Ipse iterum petat, & multis cum millibus idem
Aduenies hominum vitas, & crimina quærat.
Vt res promisso simul ac succenderet igni
Flammarum totum tempestas sparsa per orbem,
Continuò tellure noua, cæloq; recenti
Defunctas animas vita in sua corpora rursus
Euocet ad blandum lumen populosq; sepulchris
Eliciat, secumq; pios educat ad astra,
Quos pater à prima præuidit origine rerum
Mente suos fore, & æthereo transcripsit olympo.
Ibunt aligeri iuuenes, cælumq; profundum
Horrifico sonitu implebunt, atq; æra recurno
Quattuor à ventis excibunt undiq; gentes.
Iudicis ad solium properabitur æthere toto.
Ipse altè effultus, montisq; in vertice summo
Arbiter effulgens circumferet ora tremenda,
Secernetq; pios, dextraq; in parte locabit.
Læua autem coget fontes, quæ plurima turba.
Qualis post hyemem exactam, cum gramine molli
Pascua læta vocant stabulis armenta recusis,
Ipse greges pastor nitidos missurus in agros
Sortitur placidas primo legit ille bidentes
Dinumerans, vlidasq; iubet procul esse capellas,
Cernere erit liquidas longè fulgere per auras
Corpora clara hominũ, quibus atræ obnoxia morti
Abluet omnipotens pater, æternumq; manebunt
Amplius haud rerum subiecti casibus vllis.

Nunc

Nemo illam ante diem sperat cum corpore sedes
Ætheris, exceptis paucis quos ipse sepulchro
Exurgens secum superis Deus inuehet horis.
Solæ animæ interea talis statione fruentur.
Contra autem fontes tenebris, ac nocte prementur
Æterna, & meritas pendent per secula pœnas,
Omnia quæ fera nuper mihi nocte canebat.
Cum caput ipsius in gremio mœrore grauatum
Vna eadem accumbens sponsa, admotusq; loquenti
Sæpe reclinarem, mœsti solamen amoris.
Quid repetam, quæ sæpe vagi lordanis ad vndas
Edidit? quæ Iudææ sub montibus altis,
Nunc cæcis vera inuoluens ambagibus vltro,
Nunc manifesta palam claro sermone loquutus.
Dum populi circumsistunt, stipantq; frequentes?
Nunc se principium rerum finemq; canebat,
Nunc veri fontem, atq; hominum lucemq;, viamq;.
Nos fortunatam prognatam hoc tempore prolem.
Nos felix tellus, nos secula læta tulere.
Nobis diuinam vocem, diuina loquentis
Verba haurire Dei propius sæpe obtigit vnis.
Scilicet hinc lustris veniet labentibus ætas,
Cum seri optabunt eadem vidisse nepotes.
Talia sed annescunctis mirantibus ore
Perstabat memorans, cùm protinus ecce tumultu
Ingenti Solymũm irrumpit manus impia, & orbis
Rectorem appellant, pœnasq; vno ore reposcunt.
Diffurgiunt ambo, & magnam stat adire parẽtem,
Ignaramq; diu tantarum fallere rerum.

M. HIERONYMI VIDÆ CHRISTIADOS LIBER V.

* *
*

INsonti verò Romanus parcere capto
Toto corde petens, hùc mentem diuidit, atq; hùc
Fama viri, virtusq; animo, egregijsq; recursat
Oris honos, nec iam obscurum genus esse deorum.
Omnia respondent auditis. denique ad ipsos
Conuersus Solymos fremitu tectum omne replentes,
Ite, ait, & posito mox hùc certamine adeste.
Sit qui pro cunctis numero delectus ab omni
Fando aliquis doceat, quo tandem is crimine morte
Mulctãdus, quod tantũ obstet scelus, ordine pãdat.
Insonti simul hæc, simul illi abiere frementes
Christo animis certi nunquam desistere viuo.
Parte alia, regem qui fœdè prodidit hosti,
Mutatus scelus agnoscit periurus Iudas
Ah miser, infectum quàm vellet posse reuerti?
Nulla quies animo, sæuire in pectore diræ
Vltrices, cæcasq; ob noxam sumere pœnas.
Nec capit insanos curarum pectore fluctus,
Hinc secum æra manu sceleris causam attulit amens,
Quæ Solymi magno dederant in mungere pacta,
Atq; sacerdotum sacrata ad limina venit
Vociferans: vestrũ hoc argentũ, hæc munera vestra
Accipite, en scelerum pretium excitia le repono.

Heu

Heu heu, quid demens volui mihi? quo scelus ingens
Inductus pretio admisi? vera Dei ille
Progenies, verusq; Deus, nunc deniq; cerno,
Discussæq; abeunt tenebræ, & mihi reddita mẽs est.
Sic fatus, simul argentum coniecit in ipsos.
Illi autem flentem risere, ac sera videntem.
Infelix abit. hinc amens, cæcusq; furore
Multa putat, curæ ingeminant, sæuitq; sub imo
Corde dolor, cæliq; piget conuexa tueri.
Tum secum hucilluc flammantia lumina torquens,
Hem, quidagam infelix? quenam quæ secula porrò
Sera adèo tantum scelus vnquam oblita silebunt?
Accedamne iterum supplex, crimenq; fatebor,
Atq; ausim veniam sceleri sperare nefando?
Quo verò aspiciam vultu, quo ve alloquar ore
Quem semel indignum decepimus, inq; merentem?
Hinc igitur longè fugiam, quantum ire licebit,
Ignotasq; alijs agitabo in finibus æuum?
Hinc me præcipites me hinc auferte procellæ,
Quo fugit vsq; dies à nobis luce peracta.
At quis erit tutus tandem locus? omnia præsens
Aspicit, ac terras Deus vndiq; fulmine terret,
Et me conscia mens, atq; addita cura sequetur,
Siue iter arripiam pedibus seu puppe per vndas.
Quos? quibus? at moror, & ludunt insomnia mentẽ.
Vos precor ô mihi vos magnæ nunc hiscite terræ.
Quid dubito? nunc te tagunt scelera impia Iuda
Infelix tunc debueras, tunc ista decebant,
Cum reuocare pedem, cum fas occurrere pesti.

Nunc morere, atq; nefas tu tantum vlciscere dextra
Sponte tua, lucemq; volens homineſq; relinque.
Talia iactabat certus iam abrumpere vitam
Inuiſam & ſæuum letho finire dolorem,
Curarum hanc vnam metam ratus, atq; laborum.
Fluctuat, atq; ſibi ſemper tellure videtur
Abſumi aut rapido de cælo aſſlarier igni.
Vſq; adeò ante oculos capti obuerſatur imago.
Pallor in ore, acies circumlita ſanguine, & artus
Algentes tremit, inſtantis veſtigia lethi,
Et nox multa caua faciem circumuolat vmbra.
Omnia nigreſcunt tenebris caliginis atræ.
Demens, qui potius veniam ſperare fatendo
Non auſus, neq; enim precibus non flectitur vllis
Rex ſuperûm, & iuſtæ bonus obliuiſcitur iræ.
Ergo ille inceptus perſtans & ſedibus hærens
Iſdem abijt, ſtiuæq; tremens ſucceſſit opacæ
Regia quæ propter fundebat plurima tecta.
Atq; ibi dum trepidat, quatandem morte quieſcat
Incertus, latebras ne animæ ſcrutetur acuto
Fortiter, & pectus procumbens induat enſe.
An ſe præcipiti iaciat de culmine ſaltu.
Ipſæ quæ attonitum, mortiſq; cupidine captum
Ducebant ſemper furiæ, infenſæq; præibant,
Informem prona nectentes arbore nodum
Oſtendere viam: collo namq; inde pependit,
Vt meritus, laqueoq; infami extrema ſequutus
Spiramenta animæ eliſo gutture rupit,
Et totos ſubito pendens extabuit artus.

Non-

Nondum picta nouo cæli plaga mane rubebat,
Iamq; ſacerdotes concurſu cuncta replentes
Veſtibulum iuxta aſtabant, longiſq; fremebant
Porticibus, nempe antiquo de more licebat
Nulli luce ſacra pollutum inſiſtere limen.
Tandem Romulides iuuenum ſtipante caterua
Faſcibus egreditur patriis, oſtroq; ſuperbus,
Et ſolio ante fores ſedit ſublimis eburno.
Conſedere patres pariter iuxta ordine & ipſe,
Atq; diu ſiluere, orſus dux deniq; fatur:
Dicite quo tandem demittier crimine morti
Poſcitis egregium iuuenem: quæſiuimus ipſi
Et genus & vitam: nil dignum morte repertum:
Sed potius factis fama illum ingentibus effert.
Vt propius vinctum vidi, audiuiq; loquentem,
Viſtupui? vt viſus mihi nil mortale ſonare,
Cuncta Deo ſimilis vultum, vocemq;, oculoſq;?
Aut certè Deus ille, Dei aut certiſſima proles.
Cedite ne regem veſtrum ignorate volentes.
His dictis cunctis penitus dolor oſſibus arſit
Ingens, infremuere omnes gemitumq; dedere.
Tum ſenior ſurgit fandi doctiſſimus Annas
In medio & dictis exorſus talibus inſit:
Si tibi non aliſper ſemanifeſta pateret
Reſſignis Romanæ, vel hinc dignoſcere promptum
Cuiq; foret, teq; in primis dux multa moueri
Conuenit, huc cùm tot collectos vndiq; ciues
Conueniſſe vides vnius crimina contra.
Hic auctor fandi multes ſermone fefellit,

Et facie (nec cede dolis) mentitur honesta
Virtutem: scelerum tegit alto in pectore amorem.
Nonne vides, hæc religio quo se nova vertat,
Orgia quo, cœtusq;, & nocturni comitatus?
Seditione potens ludæas suscitat vrbes
Ausus se passim terrarum dicere regem,
Progeniemq; patris summi, cui sidera parent.
Atq; ideo veluti Deus vltrò crimina fassis
Dat veniam pœnæq; metum post funera soluit,
Quod scelus haud aliter poterit quàm morte piare.
Sic Veteres sanxere, sed & vetera ipse retractans
Iura, novas figit simulato numine leges,
Institutiq; novos ritus, nova sacra per vrbes,
Quæ seruent seri ventura in secla nepotes.
Quin ipsas haud obscura, prò, voce minatur
Deiecturum aras, seq; igni templa daturum,
Templa olim impensis tantorum structa laborum.
Et iam iam volet ipsum etiam restinguere solem,
Sideraq; obsesso verbis deducere cælo.
Haud scelus ille tamen fallaci pectore quiuit
Dissimulare diu: neq; enim scelerata subire
Tecta horret nec se vetitis conuentibus aufert
Admonitus, sociq; epulis capiuntur opimis.
Quin etiam, interdum si qua tota impius vrbe
Inuentus fama ante alios ob crimina notus,
Continuo paribus gaudens adit impiger illum,
Nec requies, donec sibi conciliarit amicum.
Tantus amor scelerum tantum illi fallere cordi.
Tum festis, cum fas nihil exercere diebus,

Ipse

Ipse tamen pellit morbos, agrisq; medetur,
Quid memorem, vt socij vetitis impune per ædes
Vescantur dapibus, Cereremq; & pocula tractent
Haud prius ablutis manibus sine more, sine vllis
Legibus immundi, contactuq; omnia fœdent?
Scilicet omnipotens placitos tot secula ritus
Retractet pater, & mentem sententia vertat.
Quæ nova tempestas, eane inconstantia cælo?
Dede neci, ne thuricremas, quibus imminet, aras
Destruat, & posthac non ausit talia quisquam.
Dede neci: pœnas sceleri impius hauriat æquas.
Asacris prohibe infandos altaribus ignes.
Dixerat, atq; omnes eadem simul ore fremebant.
Romulus at dictis nequicquam flectitur vllis,
Nec nouo primùm audit nunc crimina, tecta nefando
Scit fabricata odio, dum Christi gloria & ingens
Sacrilegos stimulis virtus exercet amaris.
Atq; ait: hæc coram fama est vos sæpius illi
Obiecisse, quibus semper sermone paratus
Reftitit, & vera victor ratione resellit,
Nec se progeniem superi negat ipse parentis,
Quem vos promissum cælo diuinitus olim
Venturum tandem auxilio mortalibus ægris
Non latet, vt veteres genitoris molliat iras
Concilians generi vestro, culpamq; parentum
Ipse sua virtute luat sic ferre priorum
Accepi monimenta patres id prodere vestros,
Et rebus probat ipse, adeò circum oppida lustrans
Arrexit totam monstris ingentibus oram,

Quæ non vllæ artes hominum, non vlla poteſt vi.
Quin etiam in lucem quoſdam reuocauit ab vmbris
Queis penitus iam mors totos immiſſa per artus
Soluerat hærentes animæ de corpore nexus.
Quare agite ô diis miſeri deſueſcite iniquis.
Ne fruſtra pugnate, Deum ſed diſcite veſtrum.
Dixerat, at magis atq; magis violentia gliſcit
Omnibus ingenti clamore inſiſtere, & vna
Infræni ſæuire, humerisq; abſcindere amictum.
Nec ſecus increutre animis ardentibus iræ,
Quã cũ Ateſim ve, Padum ve vndis lata arua pe-
Diluere agricolæ ſubiti compeſcere tendunt (rantes
Aggeris obiectu præceps magis æſtuat amnis
Inſultans, victorq; altas ruit agmine moles.
Forte autem rex & ſoboles hoc tempore regum
Herodes ſtudio ſacrorum aduenerat vrbem.
Munere Romuli dum parshuic amiſſa paterni
Reddita erat regni, Galilææq; oppida habebat.
Quem poſtquam accepit rector Romanus adeſſe,
Solueret ingrato quo ſeſe munere tandem,
Tranſmiſit Galilæum illi vinctum Galilæo,
Atq; ipſum iuſſit, vitamq; & crimina ſi qua,
Quærere, pro meritisq; viro decernere pœnas.
Tum verò audito Chriſti rex nomine lætus
Duci intrò iubet ingenti correptus amore
Compellare virum, ac propius vera ora tueri.
Quem dehinc aggreditur vario ſermone, ſed ille
Nil contra, atq; oculos nuſquam auertebat olymp-
Ergo illum nil ſupra hominem miratus, & vltra

Irridens iterum iubet ad prætoria duci,
Et rurſum haud læto Romano redditur inſons.
Hic me deficiunt animi, mens labitur ægra.
Horreſco meminiſſe, Dei quæ vera propago
Pertulerit mala factus homo Deus, auctor olympi,
Quem mare, quem tellus, vacuiq; patentia tractus
Aëria, nec capit immenſi plaga lucida cæli.
Aura tuo omnipotens vires mihi reſſice lapſo,
Aura polo demiſſa, tuo hîc me numine firma.
Hæc animi victus quoties euoluere tento,
Omnia me circum nigreſcunt, pallida cerno
Aſtra, caputq; atra roſeum ferrugine Solem
Occulere, & mœſtum in lacrymas ſe ſoluere cælum.
Tantane te pietas miſerantem incommoda noſtra,
Tantus adegit amor cæli ô lux clara ſereni,
Vera Dei vt ſoboles, verus Deus æthere miſſus
Tam grauia hæc velles perpeſſuq; aſpera ferre,
Diminumq; caput terrena mole grauatus
Subijceres tot ſponte malis? hæc præmia ferres,
Noſtra tua bonus vt deleres crimina morte?
Nos dulces vetita decerpſimus arbore fœtus,
Tu, trunco infando pendens crudele luisti
Supplicium, ô nimium noſtros miſerate labores.
Tu quamuis Deus, atq; Dei indubitata propago,
Heu nunc hæc hominum, nunc cogeris illa ſubire
Arbitria in vinclis, & iudicis ora vereri,
Qui toti aduenis olim datus arbiter orbi.
Pontius vt vinctum ſua rurſum ad limina reddi
Conſpicit, arbitrio nec ſe ſubducere triſti

Posse videt, sæuis curarum tunditur vndis,
Iamq; his, iamq; illis iterumq; iterumq; retentat
Crudeles animos, & parcere nescia corda
Irritus, ac studio frustra aduersatur inani.
Quàm magis ille animis tendit sermone mederi
Nunc supplex placidusq;, minus nunc asper acerbis,
Tam magis accensis crudescunt cordibus iræ.
Tandem ait: hæc reduent (vestrorũ antiqua parentum
Vana superstitio) certis cùm sacra diebus,
Vnum ego de multis inclusis carcere sæui
Reddere, & ex arctis impune emittere vinclis.
Hunc igitur vobis ipsum soluine iubetis
Insontem? nam quem potius dimittere possim?
Et iam pœnarum satis, ac feritatis abundè est.
Aut soluo, aut porrò vos hinc abducite, & atræ,
Vt libet, immeritum sine me demittite morti.
Non tulit, & medium sermonem abrupit acerbum.
Crimina falsa cohors, & pœnas ingrauat ore.
Forte illis Barabas populo patribusq; diebus
Inuisus quo non scelere vsquam immanior alter
Iamdudũ in vinclis pœnam expectabat acerbam,
Nulla fugæ spes prorsus ei via nulla salutis
Huic igitur præses vellentne, an parcere Christo
Scitatur, sperans ita tandem eua dere posse.
Illi autem victiq; odiis, cæciq; furore
Exsolui Barabam poscunt, veniamq; precantur
Vni omnes, Christumq; absumi funere tendunt,
Atq; obstant summa studiis rectoris opum vi.
Ille autem ioris cædi, virguq; saligni

Diuinum

Diuinum mandat (visu lacrymabile) corpus.
Fors ait, innocui potero hac extinxe cruoris
Arte sitim: sic immitis miserebitur hostis,
Et lacerum totos cernentes cominus artus
Ipsi vltra satiati animos à morte reducent.
Iam largo vndabat fœdatum sanguine corpus.
Perfusiq; artus labo, luentia colla.
Collaq;, brachiaq;, & detectæ verbere costæ,
Atq; ejectabat crassum roseo ore cruorem.
Talem in conspectu populi statuere cruentos
Nudi humeros, pectusq;, ambasq; à poplite plantas,
Nam medium to velabat carbasus albo.
Palluit aspectu cælum, conterrita fugit
Cornibus obtusis sub terram argentea luna,
Nimboſoq; diu latitans euanuit ore,
Et pariter visa astra polo cecidisse sereno.
Non tamen hostiles expleuit sanguine pœnas,
Sed magis atq; magis crudescunt corda precando,
Quæ non vllæ artes quæ visnon mitigat vlla.
Immerito lethum intendunt, extremaq; poscunt
Supplicia infensi, resonant clamoribus alta
Atria, certatim se cuncti hortantur in iras.
Eumenides, missiq; inferna è nocte ministri
Tartarei, tenues animæ sine corpore vitæ
Circumeunt, stimulosq; acuunt ardentibus acres,
Et lucem eripiunt miseris, agitantq; furentes.
Romanum interea monet ipsa exterrita visis
Per somnium coniux, iuuenis ne sanguine sese
Polluat, abstineat capto portenta minari.

Magna Deum in somnis is erat, is candidus ille
Agnus ait (nunquam ludunt me somnia vana)
Quem circumfusi, canes, sedibusq; petebant
Pastorum globus omnis eum mox omnia adempta
Pascua, & notis stabant cum saltibus agri.
At pater altitonans manifesta percitus ira
Desuper auctores cædis sæuibat in ipsos.
Turbatum extemplo vsum ruere vndiq; cælum,
Et campos late, ac siluas quatere horrida grando.
Tum subito audita ex alto, vox; acta per auras:
Parce Deo Romane hominum compescere furorem.
Credo equidē hunc (nonte fallit) genus esse deorū.
Parce manus scelerare pio vir parce cruori.
Ipsi hæc cælicolæ placidi portenta refutent,
Iudæosq; petant solos generiq; minentur.
Talibus auditis Solymos animo acrior vrget
Romulides certus vesano obstare furori.
Iamq; minis agit, & dictis haud amplius arcet
Mollibus insanos, & non toleranda frementes.
Iamq; videbatur demptis dimittere vinclis
Velle virum, & tanto se tandem soluere curis.
Sensit atrox Erebo vmbrarum regnator in imo
Æternam seruans memori sub pectore curam.
Ingemuit, vinciq; animo indignatus amaro est.
Protinus horriferum latebrosa ab sede timorem
Euocat atrum, ingens, & ineluctabile monstrum
Tristior haud ulla est vmbrosis pestis in oris
Scilicet, atq; hominum egregiis magis æmula cœptis,
Erigus ei comes, & dicto ignauia vultu,

Extemplo

Extēplo hanc superas torpentem ascēdere ad auras
Imperat, intonsi qua molli vertice surgunt
Pœnicum montes, Solymorumq; alta subire
Mœnia, vt Ausonij flectat ducis aspera corda
Deijcens, subigatq; metu desistere cœpto.
Iussa facit, sibi nigrantes accommodat alas
Nocturnarum auium, inq; atros se colligit artus.
Iamq; emensa via tractus obscena volucris
Purpurei crebra ante oculos se præsidis ecce
Fertq; refertq; volans circum importuna, sonansq;
Nunc pectus, nunc ora nigris euerberat alis,
Immissitq; gelu, & præcordia frigore vinxit.
Diriguit visu subito, atq; exalbuit ille,
Horrectæq; comæ steterunt, gelidusq; per ossa
Horror vt, genua ægra labant, vox faucibus hæsit.
Quem simul ac ciues sensere insueta timentem,
Pallentemq; genas, & toto corpore versum,
His subito arrepto clamantes tempore dictis
Aggressi: iste quos vulgo se fingere regem,
Aspirat sceptris, regiq; affectat honores.
Quem si forte neci mauis subducere, nec te
Crimina tanta mouent, Iudæas protinus vrbes
Rebellione pares Romanis legibus, omnemq;
Artibus auertet Syriam ditione Quiritum.
Ergitur tibi si curæ Romana, decusque
Cæsaris, hanc superis pestem citus aufer aboris.
Hauriat vt meritas haud vno crimine pœnas,
Ne gentem repant contagia dira per omnem.
Talia perstrepebant vno omnes ore fremuntes.

Dux verò expertus genus intractabile regis
Palluit ad nomen præcordia ad intima sæuit
Subdita pestis enim) nec iam superantibus obstat
Amplius & sese victus cedensq; remittit,
Haud vltra potis insano pugnare furori
Ceu cùm rostratæ sese opposuere triremi
Protinus aduersi mediis in fluctibus Euri
Luctatur primum celsa de puppe magister,
Hortaturq; viros validis insurgere tonsis.
Demum vbi seniti contra intolerabile cælum
Incassum videt, ac ventos superare furentes,
Vertit iter, quocunq; vocat fortuna per æquor
Multitium, atq; auris parens subremigat æger.
Haud tamen abstinuit verbis, voci ve pepercit.
Verùm, vincor, ait, nec habet vestra ira regressum.
In me nulla mora est. moriatur crimine falso
Damnatus, vos triste manet, sperog; propinquum
Supplicium. vos sacrilego, seriq; nepotes
O miseri meritas pendetis sanguine pœnas.
Sic effatus aquam plena iubet ocius vrna
Afferri, abstergensq; manus hæc addidit ore:
Vt nunc his manibus maculæ absunt, sic mihi nullis
Hac in cæde nefas, meq; omni crimine soluo.
Dixit, & exurgens solio intra tecta recessit.
Illi autem: Deus hæs nobis, gnatisq; reseruet.
Instauretq; graues pœnas, quascunq; meremur.
Hæc dum porticibus populo spectante geruntur
Vestibulum ante ipsum, famuli ducis ædibus intus
Armati illudunt capto, irridentq; silentem,

Quodq;

Quodque illum populi regem optauere per vrbes,
Purpureis ornant tunicis, ostroq; rubenti,
Atque alte effultum sublimi sede locarunt.
Pro capitis crinali auro, regumq; corona
Sensibus obnubunt flauentia tempora acutis.
Pro sceptro datur insigni fluuialis arundo.
Tum populo læti portis bipatentibus omni
Ostendunt plausu magno, regemq; salutant.
Haud aliter ludo pueri cum ex omnibus vnum
Delegere ducem, socijs qui sponte subactis
Imperitet, læto cuncti stant agmine circum
Condensi: assurgunt q; omnes, regisq; superbi
Iussa obeunt ludicra, ingensit ad æthera clamor.
Talibus intersamuli indulgent manus effera ludo.
Dehinc iuueni vestis obtentu lumina inumbrant,
Diuinumq; caput palmis, & arundine pulsant.
Hic digitis vellit concretam sanguine barbam,
Ille oculos in sidereos spuit improbus ore
Immundo, & pulchrum deformat puluere corpus.
Nec mora, nec requies, versantq; agitantq; feretem
Omnia, nec verbis vllis indigna querentem,
Nec dare permittunt iam lumina fessa sopori.
O dolor, heu species inhonesta, indignaq; visu.
Non siluis auibus frondes, non montibus antra
Quæ dent pedum generi desunt, vbi condere sese
In noctem, atq; suos possint educere fœtus.
At rerum auctori, cælicui regia seruit,
Omnibus in terris defit locus, omnibus oris,
Quo caput acclinet, fessumq; in morte quiescat,

Tum vero Solymi victores cuncta parare
Supplicia, atq; omnes pœnarũ exquirere formas,
Perferat vt sæuos crudeli morte dolores.
Iamq; illum erecto properant distendere ligno
Affixum, & lenta paulatim perdere morte.
Nec mora, diffindunt malos, sonat acta securis,
Altaq; quadrifidis fabricatur roboribus crux,
Tormenti genus, hac olim scelera impia reges
Vrgebant pœna sontesq; hac morte necabant
Difficiles miserorum obitus, longiq; dolores,
Tum neq; honos erat, infami neq; gloria trunco.
At nunc numẽ habet: sanctũ, & venerabile lignũ
Suppliciter cuncti colimus, sacrisq; minores,
Argento, atq; auro contectum imponimus aris,
Et lætum ex illo memores celebramus honorem.
Illa etiam cælo fulgebit lampadis instar
Ætheræ, & totum lustrabit lumine mundum,
Cum dabit exitio vna dies animàlia cuncta,
Interitumq; feret rebus mortalibus ignis.
Vix terris lux alma aderat, cum iam vndiq; tota
Vrbe ruit studio visendi accita iuuentus,
Implenturq; viæ, concursuq; omnia feruent.
Et iam purpureos habitus insignia lucida
Exutum, vinctumq; manus clamore trahebant
Ditum ad supplicium, magna sectante caterua.
Per medios longis rapt atus funibus ibat
Semianimisque, artusq; tremens, plagisq; cruentus
Nocturnis, humeroq; trabem duplice ipse gerebat
Præcisis grauidam nodis, ac robore inquo,

Qua super infando mortales linqueret auras
Supplicio, & duros finiret morte labores.
Armati circunsistunt, clypeataq; iuxta
Agmina densantur, collucent spicula longe,
Spiculaq;, & rubris capitũ caua tegmina cristis,
Æreaq, alterno conspirant cornua cantu.
Pars pedes insequitur, pars se lucidus altis
Fert in equis. resonant colles clamore propinqui.
Multi autem, quorum melior sententia, flebant:
Præcipue matresq; piæ, miteſque puellæ
Cernentes nudis pedibus per scrupea saxa
Tendere, & offendit crebro ad salebrosa viarum,
Dum monte aduerso protrudit robur iniquum:
Ad quas suspirans heros sit ore loquutus:
Nec vero, ne me matres indigna ferentem
Flete piæ, vobis potius deflere propinquum
Excitium, & vestris hinc debita præmia natis.
Sic fatus linquit non æquis passibus vrbem.
Interea superum rex tanto in cardine rerum
Verticis ætherei sublimem euasit ad arcem,
Mortalis nati lethum vt crudele videret
Ipse sui spectator, cum gens incola cæli
Aligeri stipant cunei, & comitantur euntem.
Est templum gemmis interlucentibus auro
Et solido factum sublimi in vertice olympi,
Tectum immane, ingens superi penetrale parentis
Sidera despiciens subterlabentia mundi.
In medio clarus duro ex adamante tumescit
Paulatim exacuens instar fastigia pinus,

Multiplices circum sedes, subterq; supraq;
Dispositæ gradibusq; nouæ super æthera surgunt.
Conueniunt hûc cælicolæ, regemq; canendo
Ingressi Thiasis lustrant: sese sedibus inde
Omnes composuere suis, tumulumq; coruſci
Ter late circum terna cinxere corona
Secreti ordinibus certis, neq; enim omnibus æqua
Conditio, viresq; pares, eademq; poteſtas.
Verum, alijs alij vt præſtant ita rite locantur
Munere quisq; suo contenti, ac ſorte beati.
In medio pater omnipotens ſolio aureus alto
Sceptra tenet, lateq; acie circum omnia luſtrat,
Totus collucens, totus circum igne coruſco
Scintillans, radijsq; procul vibrantibus ardens.
Mox autem infauſtis Iudææ lumina tantum
Defixit terris, triſtemq;, ante omnia collem
Spectabat, gens mœſta ſimul ſpectabat olympi,
Collem infelicem, ſacram egredientibus vrbem
Qui prior occurrit humanis oſſibus albus.
Auctoresq; ſcelerum pœnas ibi morte luebant
Informi: circum pendebant corpora paſſim
Arboribus truncis incocto lurida tabo
Hûc ſimul atq; emenſus iter miſerabilis heros
Peruenit, ſenſitq; ſibi crudele parari
Suppleium, atq; tabem vidit iam ſtare nefandam,
Deiectos oculos porro hûc iactabat, & illûc
Omnia colluſtrans, comitum ſi ſorte ſuorum,
Si quem forte acies inimicas cerneret inter
Fidum in conſpectu nullum videt agmina tantum
Sæua

Sæua virum, campiq; armis fulgentibus ardent.
Cari deſeruere omnes diuerſa petentes,
Non aliter, quam cum cælo ſeu tactus ab alto
Paſtor, ſiue feræ inſidijs in valle peremptus.
Continuo ſparguntur oues diuerſa per arua
Incuſtoditæ, reſonant balatibus agri.
Iamq; trabē infandā ſcandēt, pendenſq; per auras
Horruit, atq; Deum veluti ſe oblitus, acerbi
Pertimuit dirum lethi genus, æſtuat intus,
Atq; animum in curas labefactum diuidit acres,
Triſtia multa agitans animo, totoſq; per artus
Pallentes mixto fluit ater ſanguine ſudor,
Et patriam crebro reminiſcitur ætheris aulam.
Tum cælum aſpectans, hæc imo pectore fatur:
Heu quidnā extremis genitor me ſumme periclis
Diuerſis? aut gnati quo iam tibi cura receſſit?
Audijt hæc ſummus voces pater, exaudijt omnis
Cælestûm chorus ipſe (alta ſecum omnia mente
Perſabat genitor, nutu haud oblitus agirem
Pompe ſuo) ſtetit immotus, ſeſeq; repreſſit.
At circum fuſos cœtus gentem ætheris alti
Aligeram inuſſos potis eſt vis ſiſtere nulla.
Omnibus exarſit ſubito dolor, omnibus ingens
Æſtuat ira, volunt nato ſuccurrere heriti.
Et prohibere nefas duroq; reſiſtere ferro.
Bella cient: arma ingeminant, arma acrius omnes.
Hic puer haud volucri extremis de gente recuruo
Ferre vocare acies quo non magis vtilis alter,
Aſcenſu ſuperat celeri ardua culmina præpes,

Tum super axe sedens, roseiq; in vertice cæli
Signa canit belli. latus dissultat olympus
Vndiq; & insolito tremuerunt sidera motu.
Audijt & sonitum, si quem procul orbe remoto
Distinet incedens humili Luna humida gressu.
Audiuêre, quibus generis custodia nostri
In terris olim sorti data, vastaq; tellus
Protinus ingenti tremuit concussa fragore.
Tum quos rex superûm varias legarat in oras,
Aereos relegunt tractus, mandataq; linquunt
Imperfecta, fugaq; poli super ardua tendunt.
Ac velut in pastus celsa quæ sede columbæ
Exierant varios, cum tempestate repente
Vrgenti cæco miscerí murmure cælum
Incipit, & nigræ cinxerunt æthera nubes,
Continuo linquunt arua vndiq;, & ardua pennis
Tecta petunt, celereq; cauis se turribus abdunt.
Iam passim ingentis properatur vertice olympi,
Et toto ancipitis ferri cælo ingruit horror,
Æratiq; sonant currus, gemitusq; rotarum
Audiri, sonitusq; armorum desuper ingens.
Tam vastos motus axis miratur vterq;.
Miranturq; ignes, cæliq; volubilis orbes,
Cum tenues animæ, cum sint sine corpore vitæ,
Sensibus à nostris quibus est natura remota.
Sæpe autem seu mortales mittuntur ad oras,
Siue opus in fratres olim capere arma rebelles,
Corporis assiti sibi quisq; accommodat alas,
Aereosq; artus, simulacrumq; aptat habendo,
Spiritus

Spiritus vt queat humanos admittere visus.
Ergo illi rapido circundat turbine densa
Corpora sub nostros etiam venientia sensus.
Circundantq; humeris desueta minacibus arma
Ætheris æriſono subito de poste refixa
Cælicolûm exuuias, belli monimenta nefandi,
Quod socios olim contra gessere furentes.
Hic bonus armatur iaculis, hastamq; trabalem
Crispat agens, rapit ille faces rapit ille sagittas
Suspenditq; humeris linatum ardentibus arcum.
Atq; alius palmas insertas cælestibus ambas,
Dars tereti funda dextrũ implicet omnibus ensis
Aureus in morem vagina pendet eburna.
Insrenant alij cæliper cærula currus,
Cetera pars pictis libare celerrima pennis
Corpora non eadem vis omnibus ipsa volandi:
Mobilitate vigent varia. pars remigat alis
Binis alternante humero, pars ordine ad auras
Tollunt se triplici pennatis vndiq; plantis,
Haud vna in faciem, sed nec color omnibus idem:
Namq; hos punicea cernas effulgere pluma
Flammipedes igni assimiles rutilantia terga.
Herbarũ hos specie, virideſq; referre smaragdos.
Terga illis croceo lucent circunlita luto.
Centum alijs alij pinxere coloribus alas.
Qualis vbi, exactos post æstus arbore ab omni
Exornat pomis se versicoloribus annus,
Et caput Autumnus circumfert pulcher honestum.
Et iam pennipotens liquidis exercitus ibat

Tractibus, ac volucri cingebant agmine cælum,
Millia quod nunquam nascētum ab origine rerum
Visa hominum in terris coisse, ter agmina terna,
Terq; duces terni toto dux vertice supra est.
Nuper Iapygij Gargani è vertice vectus
Armipotens, veteris quem quondam gloria pugnæ
Sublimen, longeq; alios super extulit omneis,
In medio ibat ouans, galea, cristisq; superbis
Aureus, & longe gemmis lucentibus ardens.
Nunc etiam spolia edomiti, fuluamq; draconis
Pellem ostentabat spiris ingentibus, ipsumq;
Innixus tergo pedibusq; hastaq; premebat.
Arma procul radiant, vmbo vomit aureus ignes.
Stellantiq; procul micat ensis iaspide fulgens.
Ventum erat ad cæli portas. hic omnibus iræ
Incaluere magis, belli, vt monimenta prioris
Sunt oculis oblata. vident nam turribus altis
Pendentes currus, suspensaq; postibus æra,
Spiculaq;, & clypeos victis de fratribus arma
Olim immane nefas cælo crudeliter orsis
Dum frustra aspirant sceptris felicis olympi
Immemores, victiq; animis, & vana tumentes,
Quos ipsi contra steterant meliora sequuti,
Æthereq; expulerant certamine debellatos.
Quam pugnam in foribus quondam cælarat ahenis
Artificum manus, atq; opere so impresserat auro.
Cernere erat liquidas cæli pendere per auras
Hinc acies, atq; hinc acies certamen adortas,
Nunc huc, nunc illuc vltro, citroq; volare,
Ætheraq;

Ætheraq; in medio venientibus obscurari
Missilibus, iam iam certari comminus armis,
Miscerig; acies, & iam queis spicula deerant,
Crimbus implicuere manus hostilibus vncas,
Suspensosq; comis circum per inane rotabant.
Iamq; hos paulatim concedere, desuper illos
Vrgere aspicias, donec toto æthere versi,
Palantesq; fugæ simul hostes terga dedere
Præcipiti assimiles nimbo, atq; procacibus austris.
Iam pater omnipotens armatus fulmine dextram
Deturbabat agens, flammisq; sequacibus arce
Vidérea excussos Erebi domus atra recepit.
Pugnæ igitur superi admoniti, veterisq; trophæi
Ætherij ardebant fracto erumpere portis.
Iamq; adeo euassint, omnes terrisq; potiti
Tantem incendissent oram, iamq; vrbibus igni
Correptis ludæa nocens commissa luisses,
Ni pater altitonans stellanti nixus olympo
(Motus enim tanto subito fragrante tumultu)
Coepta redargueret, verbisq; inhiberet acerbis
Bellum importunum cunctu haud mollia mandans.
Iam circunspiciens sibi centum astare ministras
Virgineas volucrum humana sub imagine formas
Iussit, atq; hinc videt, & nutu obseruare paratas.
Quarum quæ placido mitis Clementia vultu est,
Egregium numero ex omni, cui talia mandet:
Vade ait, & volucri per cælum labere curru:
Fratribus hæc fer dicta tuis: non ætheris illis,
Non illis vasti commissas orbis habenas,

Vt ferro iniussas meditantes edere pugnas
Omne ausint, miscere meo sine numine cælum,
Terramq; & tantos animis accendere motus.
Consident, positusq; adsint hinc ocius armis.
Dixerat: illa viam raptim secat alite curru,
Et patris ingentes passim denunciat iras,
Ni redeant, positisq; quiescant protinus armis,
Addunt se comites Pietas, Paxq; aurea, it vna
Spesq;, Fidesq;, pijq; parens placidissima Amoris.
Omnibus in manibus rami canentis oliuæ.
Quaq; egere viam, videas procul ilicet arma
Proijcere, & studijs cunctos mitescere versis:
Iamq; in conspectu positis exercitus armis
Regis adest, dicto parentes sede locarunt
Ordine se quisq; suæ, pariterq; quierunt.
Hic tum nimbipotens genitor circumtulit ora
Ter torquens illustre caput, ter cardine moto
Terribilem increpuit sonitum. dein fatier insit:
Quæ superi vetitum contra hæc insania serri?
Quo ruitis? quia ne auxilio subsistere nostro
Non queat ille, meæ aut sint fractæ deniq; vires:
Ne sæuite, animis, atq; hanc deponite curam,
Quã doquidẽ haud fert hæc nostro sine numine na-
Scitis enim, vt moriẽs rimẽ cõmune resellat. (tus:
Sic generi humano clausum stat pandere olympum.
Illum ideo duros volui exercere labores,
Atq; agere in terris extrema per omnia vitam
Finibus exactum cunctis inopem, omniũ egentem.
Iamq; ad supremum ventum, manet exitus illum

Hic hodie grauis insontem irreuocabile lethum,
Et morti caput ipse sua sponte obuius offert.
Nunc autem subito visu horruit, & timor illi
Confusam eripuit lethi ipso in limine mentem.
Quippe, Deum velut exutus, mortalis inermis
Restitit, & telis mansit violabile corpus.
Nil aliter vis diuinos valuisset in artus
Vlla hominũ, & cunctis foret impenetrabilis armis
Non adeo vires, non parua potentia nostra,
Vt nequeam si versa retro sententia vatum
Eripere in medio versantem turbine lethi,
Contra illum insurgant omnes ab origine rerum
Quidquid vbiq; hominũ natũ extinctumq; p æuũ.
Non ita me experta est Babylõ, vbi ad astra gigã-
Tentauere vias educta turre sub auras. (tes
Vi poterant magnos manibus diuellere montes.
Nunc etiam fumant præfractæ fulmine turres,
Vt nimborum acies tempestatumq; quiescant,
Quæ vastum rapiant cõuulsum a cardine mundũ.
Ipse manu terras quaterem, cælum omne cierem
Diluuio cuncta inuoluens, me me ignibus atris
Nunc nunc accinctum, teloq; tricuspide dextram
Armatum mortale genus scuire videret. (ro.
Hinc diffl are globũ, hæc passim metere agmina fer-
Assinite, adueniet (neq enim mora longior) vrbi
Tempus ei frustra hunc cum magno optauerit emptũ
Haud tetigisse genus cui dicitur æthere ab alto.
Hæc ait, & moto tremefecit vertice mundum
Terrifico quatiens tonitru cælestia templa,

Ille

Continuo superum furor acer & ira quierit.
Prosequitur tantum votis chorus omnis amicis,
Atq; Deum è summo tacitimiserantur olympo.
Sicut, vbi inclusi sceptris vacuo æquore campi
Pro laude ac decore accensi certamina miscent
Inter se æquatis iuuenes duo comminus armis,
Hinc spectat procul, atq; hinc circunfusa iuuentus.
Tum si forte alter minus, ac minus vtilis, ore
Palluit, aut terra cecidit deceptus iniqua,
Consurgant fidi æquales, studijsq; sequantur,
Quam vellent, nisi pacta vetet, succurrere amico.
Stant ægri, & casum longe execrantur acerbum.
Haud secus indefensus, inermis restitit heros.
Illum nudi humeros, nudi omne à vertice corpus,
Directum longo malo applicuere furentes.
Nuda dehinc tendunt transuerso bracchia ligno,
Diuersaq; ambas affigunt cuspide palmas
Hinc atq; hinc: mucrone pedes terebrantur eodem
Confixi. largum manat de stipite flumen.
Instant vi multa, ferro ardua robora adactio
Dant gemitum: reboat diro stridore supinus
Mons circum ingeminans, ictusq; resultat imago.
Tum supra caput & nomen, patriamq; necisq;
Inscripsere notis varijs in stipite causam.
Dextra autem, lætaq; duo gemina arbore fixos
Addiderant socios, quos ob commissa merentes
Leges supplicium ad iustum, pœnamq; vocabant.
Verum ipsum amborũ in medio longe altius arbos
Extulerat, veluti scelerum exhortator, & auctor.

Aut

Aut furtis foret ante alios immanior omnes:
Infelix Solyma, infelix Iudæa propago
Vltro infesta pijs, non ipsis vatibus aqua,
Hæc digna hospitia, has sedesq;, torosq; parasti
Cælicolum regi? hos socios, hunc addis honorem,
Qui mortale genus propter delapsus olympo
Sponte sub humana lustrauit imagine terras?
Hic genus ipse tuum Pharijs eduxit ab oris,
Et pedibus salsas dans ire impune per vndas
Marmoreum tibi strauit iter, pontumq; diremit.
Idem etiam te cælesti dape pauit euntem
Per deserta tuos miseratus vasta labores.
Huius ope hausisti dulcem de cauteliquorem,
Cum procul & fontes & liquida flumina abessent
Hic te post habitis alijs longe omnibus vnam
Gentibus elegit, meritis quam ad sidera ferret,
Muneribusq; suis sublimi æquaret olympo.
Promeritum his cumulas donis? hæc digna rependis?
Non vatum voces, non te miracula rerum
Vlla mouent, aut non præsentia numina sentis?
Cui vnquam scelerum auctoritam dira parasti
Supplicia? aut vsquam quistam crudeliter hosti
Acceptus tales luit alter corpore pœnas?
Iamq; trabi applicitus tergo alte hærebat, in illum
Versi omnes obseruabant, quæ funere in ipso
Signa daret, quæ spes, aut quæ fiducia victo.
Ille autem tacitus iam dudum cuncta ferebat,
Immotusq; decor roseo nondum omnis abore
Cessit, adhuc oculis diuinum est cernere honorem.

Tantum respersusq; genas pallantiaq; ora
Humectat cruor, & mixto cum puluere sudor
Plurimus, infectiq; rubent in sanguine dentes.
Qualis qui modo cærulea perfusus in vnda
Lucifer astrifero radios spargebat olympo:
Si mundi species violetur clara sereni,
Et subita incipiant cælum pallescere nube,
Nondum omne occuluit iubar, obtusaq; nitescit
Pulcher adhuc facie, & nimbo tralucet in atro.
Interea matris quam magnam nuper ad vrbem
Traxerat incertus rumor, certissimus aures
Nuntius impleuit natum extra mœnia duci,
Ad mortemq; rapi captum, insidijsq; subactum.
Palluit infelix, medijsq; in vocibus artus
Diriguit: licet hæc patris sciat omnia certo
Consilio fieri, atq; ipsius numine nati,
Altius ingenti tamen exuperante dolore
Cuncta oblita ruit, resonant plangoribus ædes
Fœmineis: frustra lacrymanté, & acerba gementé,
Solantur fide comites iamq; illa per vrbem
Atq; huc atq; illuc errat, tristemq; requirit
Indefessa locum, nunc hic, nunc hæsitat illic
Vestigans oculis, atq; auribus omnia captans,
Sicubi concursum, voces aut hauriat vllas.
Ac veluti pastu rediens vbi vespere cerua
Montibus ex altis ad notá cubila fœtus
Iam diu dum tenerí memor, omnem sanguine circum
Sparsam cernit humum, catulosq; consicit asquam,
Continuo lustrans oculis nemus omne peragrat

Cum

Cum gemitu: tum siqua lupi siqua illa leonis
Raptoris signa in trunis consexerit illac
Insequitur tota obseruans vestigia sylua,
Perq; viam passim linquit pedesigna bisulco.
Haud aliter, simul atq; iugo prospexit in alto
Collis oliuiferi, late qui maximus vrbi
Incubat ingentem concursum, & lucida circum
Spiculaq;, clypeosq; & fulgentes equitatus,
Permedios ruit, & cursum extra mœnia torquet.
Illam porticibus spectant, altisq; fenestris
Effusæ matres longe & miserantur euntem.
Iamq; hos, iamq; ruens cursu præuertitur illos,
Vngula crebra licet volucrum proculcet equorum.
Addunt sestenti comites pariterq; sequuntur
Fidus Ioannes cum matre, atq; innuba Martha,
Et soror, & Salome, & coniux ægra Cleophæ,
Cunctæ atro pariter velatæ tempora amictu.
Ecce autem videt infando iam proxima monti
Erecta mq; trabem, & scalas, defixaq. signa.
Quamuis nescit adhuc, quæ sint ea robora porro,
Horruit illa tamen metuens, & pectus honestum
Terq; quaterq; manu tundens pectusq;, caputq;,
Heu mihi nescio quid moles atq; illa minatur
Malum ma triste, inquit gentis scio acerba furentis
Circumfusa odia, & genus vndiq; iudæorum
Iamdudum nobis infensum expetere pœnas.
Hæc erat hoc tota in omnis quod nocte videbat
Cernere signum, olim sacræ quo summa notarum
Lumina, quisq; suum fusa ad mirite per ædes

Sanguine post longa exilia, indignosq; labores
Niliacis moniti furtim decedere terris.
Hæc memorans simul ibat, eam sine more ruentem
Rumpentemq; aditus per tela, per agmina densa
Reijcunt clypeorum obiectu, & longius arcent.
Iam magis atq; magis non vana signa timoris
Clarescunt propiusq; in vertice conspicitur Crux
Ingens, infabricata, & iniqua aspera nodis,
Vt verò informi mulctatum funere natum,
Affixumq; trabi media iam in morte tenerè
Aspexit coram infelix, vt vidit ahena
Cuspide traiectas palmas, palmasq; pedesq;,
Vulnificusq genas fœdataq; tempora sertis,
Squalentẽ vt barbã, turpatũ vt sanguine crinem,
Deiectosq; oculos dura iam in morte natantes,
Inq; humerum lapsos vultus, morientiaq; ora,
Alpino stetit vt cautes in vertice surgens,
Quam neq; concutiunt venti, neq; sæua trisulco
Fulmine vis cæli, assiduus neq; ailuit imber,
Hispida, cana gelu, longoq; immobilis ævo.
Ipsi illam montes, ipsa illam flumina longè
Videre ingentem fessæ miserata dolorem,
Eq; sacro aereæ lacrymarunt vertice cedri.
Filius at postquam pinu conspexit abalta
Dilectam genitricem animi miseratus in illa
Vt potuit, subito morientia lumina fixit
Semianimis, dulcemq; oculis respondit amorem.
Mox sic exanguem visu, victamq; dolore
Affari extremum, curasq; aueriere dictis.

Hactenus ô mulier ste timus, non te tamen ægram
Tantus edat tacite dolor. haud sine mente parentis
Hæc ferimus, solo qui temperat omnia nutu.
Hic tibi pro nato (admotum nam forte parenti
Vidit Ioannem lachrymantẽ, & multa gementem)
Semper erit. iuuenem mox idem affatur amicum:
Hæc tibi erit genitrix, oro, tutare relictam
Tu saltem, & matris seruæ communis amorem.
His dictis lacrymas percussis mentibus hostes
Non ipsi tenuere: feræ ingemuere cohortes.
Hic demum matri rediit vox faucibus ægræ,
Ingentemq; dedit gemitum: tum robora largo
Tristis, inexpletum lachrymans lauit humida fletu,
Et tales amplexa trabem dabat ore querelas:
Nam quem te miseræ matri pulcherrime rerum
Nate refers? ta sin' voluisti occumbere letho?
Nec tibi noster amor subijt, ne funera adires
Talia, ne culpam alterius hac morte piares,
Et lethale dares miserè sub pectore vulnus?
Heu, quem te nate aspicio? tu ane illa serena
Luce magis facies aspectu grata? tuine
Illi oculi? quæ tam scelerata insania tantum
Ausa nefas? heu quam nato mutatus ab illo,
Cui nuper manus impubis, omnisq; iuuentus
Occurrit festam venienti læta per vrbem,
Perq; viam vt regi velamina picturata,
Arboreæq; solo frondeis, & olentia serta
Sub pedibus strauere, Deum omnes voce fatentes?
Hic exornatum gemmis, hoc murice cerno?

At non certe olim præpes demissus olympo
Nuncius hæc pauidæ dederat promissa puellæ.
Sic vna ante alias felix ego sic ego cæli
Incedo regina? mea est hæc gloria magna,
Hic meus altus honos quo reges munera opima
Obtulerunt mihi post partus? quo carmina læta
Cælestes cecinere chori, si me ista manebat
Sors tamẽ, & vitam cladẽ hãc visura trahebam?
Felices illæ, natos quibus impius hausit
Insontes regis furor ipso in limine vitæ,
Dum tibi vana timens funus molitur acerbum.
Vt cupierem te diluuio cecidisse sub illo?
Hos inter horribili monitu trepidantia corda
Terrificant, senior luctus sperare iubebat,
Et cecinit fore, cum pectus mihi figeret ensis,
Nunc alte muero, nunc alte vulnus adactum.
Saltem huc ferte oculos vos ô quicunq; tenetis
Hac iter, & comitem dulci me reddite nato,
Quando nulla mihi superant solatia vitæ,
Atq; meo maior nusquam dolor, addite me me
Huic etiam, si qua est pietas, & figite trunco.
Aut vos ô montes q; fieri, quæq; ardua cernо
Me supra frondere cacumina, parcite quæso
Vos saltem, vos ô nostro exaturata dolore
Respicite, & miseræ tandem succurrite matri.
Nunc nunc præcipiti casu conuulsa repente
In me vnam ruite, & tantos finite labores.
Hos virgo atq; alios dabat ore miserrima fletus,
Nec comites possunt flentem illam abducere fida,
Atta-

Attamen armati morienti illudere pergunt,
Est q; hosti duro in bello multo optimus hostis,
Crudeli quassant risu caput: vndiq; circum
Insultant, tolluntq; has læti ad sidera voces:
En, qui se cælo missum, superiq; parentis
Progeniem iactat, temploq; vrbiq; minatus,
Seq; Deum fictor fandi mentirier audet.
I sequere, illi as q; prius nunc numen adora.
Qui multos lethi eripuit de faucibus olim,
Non potis ipse sibi tali in discrimine adesse,
Falsus adest illi longè, nec talia curat
Nunc genitor. sane infami nunc liber ab orno
Desiliat si numen habet, vincla omnia rumpat.
Hic quoq; nos signis missum credemus olympo.
Talia iactabant, mediaq; in morte dolore
Semianimem hoc etiam cumulabant. cuncta ferebat
Ille animi inuictus. sæuis clementius æquo
Hostibus orabat veniam, patremq; rogabat
Parceret ignaris rerum, cæcisq; furore.
At vero inter se aduersis decernere dictis
Auditi, pœnas qui iuxta ob furta luebant
Supplicio æquali iuuenes gemina arbore fixi.
Alter enim furijs, longisq; doloribus actus
Ipse etiam verbis morientem heroa superbis
Stringebat miser, ac tales dabat ore loquelas:
I nunc, & templi multa constructa virûm vi
Demolire adyta, & post treis rursum erige luces.
Nunc, tibi si genus è summo traheret olympo,
Eq; Deo genitore fores, vt te ipse ferebas,

His te nospariterq; malis prohibere liceret.
Verum omnes quando iactasti vana per vrbes,
Nobiscum moriere, Dei mentita propago.
Nō tulit hæc alter, dextra qui in parte propinquus
Iam morti pendebat, & hæc extrema profatus,
Infelix, quæ tanta animo dementia sedit?
Nos ambo merito luimus peccata, sed insons
Proditur hic odijs. quin nos commissa fatentes
Æquius hic fuerat veniam pacemq; precari.
Sic ait, hinc Diuum conuersus lumina in ipsum
Talibus orabat: superi tu certa parentis
Progenies(nam celsa manent te sidera) ab alto
Respice me, & dexter morienti protinus adsis.
Annuit & verbis Deus est dignatus amicis.
Tu partem laudis capies, tu gaudia mecum,
Quæ me cunq; hodie, una eadem te regna beatum
Accipient, ait, astra alacri iam concipe mente.
Vix ea, nam vitæ labentis fine subipso,
Dum luctante anima fessos mors exuat artus,
Æstuat: it toto semper de corpore sudor
Largior, & siccas torret sitis arida fauces.
Tum vix attollens oculos iam morte grauatos,
Exiguum sitiens laticem suprema popoſcit
Munera, vix tandem corrupti pocula Bacchi
Inficiunt felle, & tristi perfusa veneno,
Ingratosq; hausto succos, inamabile virus
Arenti admorunt morientis arundine linguæ,
Quæ simul extremo libans tenus attigit ore,
Respuit, atq; diu labris insedit amaror.

Interea

Interea magno lis est exorta tumultu,
Diuum tunicam nato genitrix quam neuerat olim
Partiri inter se famuli certamine tendunt,
Exuuiasq; petunt. sed erat non sutilis ipsa
Vestis, & in partes ideo non apta secari.
Sorte trahunt igitur concordes: sic fore quondam
Prædixere sacri corda haud improuida vates.
Iamq; fere medium cursu traiecerat orbem.
Cum subito ecce polo tenebris caput occulit ortus
Sol pallens, medioq; die (trepidabile visu)
Omnibus incubuit nox orta nigerrima terris,
Ut clausus latuit densis in nubibus æther
Prospectum eripiens oculis mortalibus omnem.
Hic credam, nisi cælo absint gemitusq; dolorq;,
Æternum genitorem alto ingemuisse dolore,
Sidereosq; oculos terra auertisse nefanda,
Signa quidem dedit, & luctū testatus ab alto est.
Emicuere ignes, diffulsit conscius æther,
Concussusq; tonat vasto domus ardua olympi.
Et cæca immensum percurrunt murmura cælum.
Dissiluisse putes diuulsi mœnia mundi.
Subpedibus mugit tellus, sola vasta mouentur,
Tecta labant, nutant succussæ vertice turres.
Obstupuere humiles subita formidine gentes,
Et positæ extremis terrarum partibus vrbes.
Causa latet, cunctis magnum ac mirabile visum,
Et populi æternas mundo timuere tenebras
Attoniti, dum stare vident caligine cælum.
Iam autem propior Solymorum perculit vrbem,

Ac trepidas strauit mentes pauor. vndiq; clamor
Tollitur in cælum, sceleris mens conscia quique est.
Templa adeunt subito castæ longo ordine matres.
Incedunt mixti pueri, intactaq; puellæ,
Perq; aras pacem exquirunt, quas thure vaporãt
Suppliciter, sacrisq; adolent altaria donis.
Ecce aliud cælo signum præsentius alto
Dat pater altitonans, & templum sæuit in ipsum
Velum latum, ingens, quod vulgi lumina sacris
Arcet inaccessis, in parteis finditur ambas,
Et templi ruptæ crepuere immane columnæ.
Iamq; Deus rumpens cum voce nouissima verba
Ingenti, horrendumq; sonans, en cuncta peracta.
Hanc insontem animam tecum pater accipe, dixit
Supremamq; auram ponens caput expirauit.

M. HIERONYMI VIDÆ CHRISTIADOS LIBER VI.

*

IAmq; nigrescenti properabat vesper Olympo:
Corpora adhuc stabãt inhumata, insletaq; cano
Vertice, stipitibusq; etiam nunc fixa manebant.
Talia Ioseph veniens Arimathide ab ora
Non tulit egregiusq; animi, præstantiq; inuenta,
Et bellis assuetus, agri ditissimus idem,
Atq; auri is Christi miratus maxima facta
Addiderat comitem modo se, quocunq; vocaret.

Ergo dum syluis alij formidine turpi,
Speluncisq; vagi passim conduntur in altis:
Protinus ipse animi intrepidus, fretusq; inuenta
Aggreditur gentis rectorem, ac talia fatur:
Optime Romulidum te cari in sede magistri,
Quem gens nostra odysletho mulctauit iniquis,
Fama pias seruasse manus, cæcumq; furorem
Aduersus totis nequicquam viribus isse.
Scis falsa exceptum sub proditione, quod illis
Obstaret coram scelera vrgens impia verbis.
Quod potes, exanimum terræ succedere corpus
Da saltem socijs casus solamen acerbi.
Ipse nouo quondam, mihi quod de more paraui,
Funera mecum animo dum verso incerta sepulcro.
Pontius hæc contra: vt potius concedere viuum
Nunc corpus cuperem, vos veri conscia testor
Numina, tentaui versans mecum omnia si qua
Insontem morti excipere, ac dimittere possem,
Et nobis pietas colitur, sanctiq; penates,
Sed nihil inuita tandem profecimus vrbe,
Crudelis vicit gentis furor ite sepulcro.
Muneribusq; pij exanimum decorate supremis.
Dixerat. ille gradus montes contendit in altos,
Cui se comitem iungit Nicodemus, & ipse
Multum animo cari concussus funere amici.
Iamq; propinquabant paribus vestigia curis
Figentes vnde infaustus de colle videri
Iam poterat locus. ecce autem fulgentia circum
Arma vident, cinctumq; armato milite cliuum.

Nam, ne luce sacra pendentia corpora truncis
Sollennem funestarent lætæ vrbis honorem,
Primorum missu armati venere ministri:
Semineces qui rapitibus de more refixos
Hoc ipso iniecta tumularent vertice arena.
Stabant, supplicium meritum qui hinc inde luebant
Semianimes, & adhuc spirantes funere in ipso
Optabant duros letho finire labores,
Et montem implebant lacrymosis vocibus omnem.
Protinus hinc atq; hinc longis hastilibus insteant
Armati, frangunt q; viris tabentia crura,
Et miseris mortem properant, trabibus q; refigunt.
Deinde cauæ infodiunt proiecta cadauera terræ.
At simul exanimẽ, qui nostra ob crimina pœnas
Pendebat videre, manum abstinuere, nec vltra
Sunt passi seuire incassum lumine corpus
Mirati properos obitus, collapsaq; membra
Tam cito, & ora modis iam tum pallentia miris.
Quidam etiam vidisse ferunt pendere per auras
Cælinagos iuuenes feralia robora circum
Plaudentes alijs, niueaq; in veste coruscos
Diuinum multo stillantem è vulnere rorem
Suscipere, & superas pateris perferre sub auras.
Hic ausus solus, lato cui lancea ferro,
Longinus sanctos violare ignobilis artus.
Irruit, & longa transuerberat abiete costas.
Intepuit ferrum, sanctum ebibit hasta cruorem.
Vulnere quo perhibent bicoloris fluminis instar
Et purum laticem, & rorem exiliisse rubentem

Diluta

Diluta est humus, erubuerunt gramina circum.
Hinc se se in medios Arimathes vrbis alumnus
Infert, conscĕditq; trabem, atq; exangue magistri
Detrahit, & densis procul aufert corpus ab armis
Veste tegens, modo quam tales mercatus in vsus.
Hinc volucres pueri, cæliq; effusa iuuentus
Ferte pedem: æterni largum date veris honorem.
Pallentem violam calathis diffundite pennis,
Narcissiq; comas, ac mœrentes hyacinthos
Eflorum nimbo diuinum inuoluite corpus.
Ecce autem late reboant plangore propinqui
Ioomineo montes: responsant flebile saltus.
Omnia flere putes sola lamentabile lethum.
Ipsa sedet viuo genitrix mœstissima saxo
Ægro corde, comis passis, totoq; cruentum
Hei natum complexa sinu, miserabile corpus,
Atq; oculos fouet ore, patensq; in pectore vulnus,
Viz: iam vllos gemitus, nec iam vllos amplius edit
Singultus. magno sed enim examinata dolore
Frigida, muta silet, gelidoq; simillima saxo.
Circumstant aliæ tunsæ omnes pectora palmis.
Pars calidis corpus q; lauant & vulnera lymphis.
Textilibus membra inuoluunt pars squalida donis.
Hæc siccat fuso rorantia genua capillo
Vulneribus super accumbens, hærensq; cruentis.
Oscula dat manibus pedibus q; rigentibus illa.
Fulgent omnes lacrymis, tristiq; vlulatu
Cuncta replent. vix inde viri diuellere possunt
Et etiam guttis humentes grandibus ora.

Tum corpus miseras solatia exangue sepulcro
Condunt marmoreo, atq; affati extrema recedunt.
Et magnam comites genitricem in tecta reportant:
At Solymos penitus nondum omnis cura reliquit
Sollicitos, sed adhuc timor acer corda premebat:
Sæpe etenim audierant socijs mærentibus hostem
Sese olim superas rediturum lucis ad auras
Promisisse, palamq; sacros id prodere vates,
Id veriti armatos subito misere viros, qui
Noctes, atq; dies seruarent flebile bustum,
Ne forte auferret furto quis nocte sepultum,
Et totam impleret falsis rumoribus vrbem,
Defunctum vita rediisse ad luminis oras,
Vitalesq; auras haurire, atq; æthere vesci.
Aura veni afflanti patris omnipotentis ab ore.
Aura potens cæli numen, superumq; voluptas,
Quicquid adhuc superat mihi dira è cæde dolorum
Mente fuga, lætosq; animi nunc refice sensus,
Et placidos per membra riga mihi numine motus.
Sit fas lætitiæ, sentire in pectore lapsus,
Lætitiæ, qua gens fruitur felicis olympi,
Larga vbi latifluo passim torrente redundans
Gaudia, nec fines nouit diffusa voluptas.
Vertitur hîc rerum facies, hic gaudia nostra
Incipiunt. longe in melius versa omnia cerno,
Iam Deus, vt sacros vates, & sancta piorum
Concilia educens tenebris inferret olympo,
Corporeus liber vinclis concesserat imos
Spiritus ad manes, animarum regna silentum,

Per cæcos aditus, & præcipites anfractus
Solis inaccessos radijs, loca nocte perenni
Obsita, terrificant cæcæ formidinis aulam.
Hic stabulant, viuisq; tenens imperuia regna
Noctiuagi fratres, superi quos ira parentis
Cælo immane nefas animis excussit adortos,
Tartareis q; genus miserabile mersit in antris,
Quando illos tenuit regnandi tanta cupido.
Nunc miseros pœnis manes miseri magis ipsi
Exercent, vinctosq; tenent nigrantibus oris.
Interiora habitant barathrum irremeabile clausæ
Crudeles animæ, ad superos dum vita manebat,
Nunc merita expendunt vasta fornace sepultæ
Supplicia, vndantemq; ferunt caligine fumum,
Ignu ibi æternus, semper noua flamma renascens.
Iun ecuæ circum sedes, secretaq; longe
Atria circuitu longo. hîc incendia nulla,
Nulli obsunt penitus flammis vltricibus ignes.
Vmbrarum sed iners requies, penitusq; silentis
Mundi temperies, secretæ his sedibus æuum
Insontes degunt animæ, quibus haud sua damno
Admissa, at primi scelus exitiale parentis
Detinet hîc clausas, nostræ nil lucis egentes,
Pœnarum prorsum expertes, nisi luce carerent
Iucunda, qua gens gaudet Hellantis olympi.
Hic patres sancti um genus antiquissima proles,
Qui vitam vinclo nullo, non legibus vllis
Compositam incultos primi degere per agros
Inter oues patrio tantum se more tenentes,

Iustitiæ memores vltro, rectumq; colentes.
Hîc vatesq; pij qui quondam nomine pleni
Ventura intrepidè magnas cecinere per vrbes,
Quiq; dedere orbi leges diuina reperta,
Quos ꝑ datis olim iuuit parere volentes,
Matronæ, atq; viri, vitæq; in limine rapti.
Omnibus vnus amor, cæliq; arrecta cupido.
Et iam promissi memores tum forte per vmbras
Secla recensebant tacitis voluentia lustris,
Ducebantq; animis finem aduentare malorum.
Atq; hæc inter se læti sermone ferebant.
En tandem voluenda dies, en imminet illa,
Cum lucem liceat supera & conuexa tueri.
Hanc claro pater omnipotens manifestus olympo
Ostendit nobis diuino numine plenis.
Nos alijs subito mortalibus ore canentes
Optandum votis venienti liquimus æuo,
Iam iã aderit lux nostra, Dei indubitata propago.
Ille erat, ille feri, sub imagine sæpe leonis
Ostensus nobis oculos caligine pressis,
Vnus pro multis qui sese proderet vltro
Morti, defensos ꝑ daret nos hoste subacto.
Vicit iô tandem leo magni à sanguine Iudæ
Dauidæ genus. ô passim gaudete beati
Mortales, gaudete animæ iam corpore functæ.
Iam vos astra vocãt: nũc, quæ tot claudit annos,
Ianua siderei nobis aperitur olympi.
Iamq; erit, vt nostris promissum vocibus olim,
Lætitia exiliant montes, colleſq; resultent

Pampi-

Pampinis vincti formosa cacumina sertis,
Quales creber agris aries, ouiumq; minores
Subsiliunt satus, molliq; in gramine ludunt,
Balatus matrum dum per iuga longa sequuntur.
Ipsi iam fontes, ipsa & vaga flumina passim
Mele fluant, nineo passim vaga flumina lacte,
Lacte mero, & dulci distillent nectare rupes.
Talia perstabant memorantes. cuncta fremebant
Intus lætitia ingenti, plausuq; secundo.
Sicut vbi cuses longa obsidione tenentur
Vrbem intra, & vallum, portarumq; obice tuti,
Dum circumsonat, atq; in muros arietat hostis,
Tum si forte acies procul auxiliaribus armis
Aduentare vident socias è turribus altis,
Consurgant, animosq; alacres spe ad sidera tollant.
Ecce autem foribus succedens maximus vltor
Haud cunctatus adest diuina luce coruscus.
Porta ingens aduersa manet centum ærea vastis
Vectibus, æterni postes, hanc nulla neq; igni
Vincere vis valeat, neq; duri robore ferri.
Constitit hîc Deus, ac dextra stridentia claustra
Impulit: intremuit quo latè exterrita tellus
Impulsu, vaga contremuerunt sidera mundi,
Regiaq; umbrosis immugiit atra cauernis.
Ast ſonitum horrifico aduentu de vallibus imis
Lucifugi raptim trepido adsunt agmine fratres
Humana facie crurum tenus, inde dracones.
Tum rudere insuetum, dirumq; è faucibus ignem
Efflare, atq; domum piceo omnem inuoluere fumo,

Continuo patuere fores procul ecce repente
Sponte sua absiliunt conuulsi à cardine postes:
Apparet confusa intus domus, altaq; circum
Atria, rarescunt tenebræ, & nox cæca recessit.
Nam Deus haud secus obscuris cõspectus in antris
Perstringens oculos diuina luce refulget,
Quam cum gemma ingens splẽdore inuitata coruscо
In noctem thalamis lucet regalibus, atrasq;
Exuperat tenebras, largo & loca lumine vestit
Purpurea circum perfundens omnia luce,
Vt vero in mediis Diuum penetralibus hostes
Videre, & faciem inuisam agnouere per vmbras
Ardentem radijs, ac mira luce coruscam,
Protinus aspectu subito terrentur, & imas
Conijciunt sese in latebras, linguaq; remulcent
Commissas vtero caudas, fratiq; tremendum
Ne quicquam vmbrosis in spelæis vlularunt,
Quales, quæ celsis habitantes alpibus Euros
Semiferæ gentes semper patiuntur, & imbres,
Romanas si forte procul fulgentibus armis
Ora exertantes antris videre phalangas,
Fumosa extemplo palantes tecta relinquant,
Dispersiq; iugis, si qua altius exit in auras,
Rupe sedent, longeq; duces mirantur euntes.
At casti circum manes fulgore repente
Lustrati passas tendunt ad sidera palmas,
Lætitiaq; fremunt subita, lacrimasq; dedere,
Nec saturare queunt animos, oculosq; tuendo.
Tum læto vltorem propius clamore salutant

Vna omnes: Vt te cæli lux clara sereni
Optatum aspicimus, nec nos spes nostra fefellit,
Qui reuehis mundo primo concessa parenti
Munera, & humanũ genº omne in pristina reddis,
Ignotasq; vias aperis ad sidera cæli?
Venisti, ætherea facies tua lampadis instar
Diffulsit, tandemq; oculis lux reddita nostris,
Sed quibus exhaustum ærumnis, quantisq; procellis
Iactatum accipimus? (nigras ea fama sub oras
Detulit) indigno quis sanctum vulnere corpus
Fœdauit? quænam hasta tuo intepuisse cruore,
Quod ferrum tulit? an tantum mortalibus vllis
In terris licuit scelus? ô quæ clausa remotis
Æquora littoribus terrarum cingitis orbem,
Quæ vos, quæ tenuere moræ? quib. abdita claustris
Latuo opifex tam crudeli cum vester obiret?
Vos tum diluuio mortalia cuncta decebat
Obruere, & terras penitus delere nocentes.
Nostræ per hæc superi soboles certissima regis
Vulnera seruamur? non ô non præmia tanti,
Non tanti ipsa salus erat olim nostra, tua ingens
Hæc pietas, adeon' tibi curæ incommoda nostra
O hominum dulcis requies, superumq; voluptas?
Nos patris auersi nostro irritauimus iras
Crimine, tu diras soluisti sanguine pœnas.
Talia per campos iactabant vndiq; inanes
Tum læti obscuro pariter se carcere prómunt,
Vltoremq; Deum supera ad conuexa sequuntur.
Sedibus vt placidum degant stellantibus æuum

Vna

Felices animæ gens iam defuncta periclis
Humanis, securæ operum secreta laborum,
Primus it ipse hominũ generis pater ante, necora
Conscius antiquæ noxæ audet tollere cælo,
Primores procerum inde alij non vana futuri
Pectora queis niuea velantur tempora vitta.
Ingemuere illi, quos ob commissa cremandos
Sorbet in abruptum fundoq; exercet in imo
Tartarus, eructansq; incendia dira camino,
Vnde animis miseris nullo patet exitus æuo.
Præcipue rex ipse aulæ illætabilis alto
Cum sociis mœrens ducit suspiria corde,
Et fortunatis sedem, quam liquerat ipse,
Inuidet ætheream furiis immanibus æstus.
Illi iter ad cæli debentia regna tenebant
Æra per tenerum læti, regemq; canebant
Felices animæ, quibus est in secula vitæ
Iam nunc parta quies, præclusaq; ianua lethi,
Applaudunt volucres purum tranantibus aura.
Subsidunt Euri, fugêre ex æthere nimbi,
Arridetq; procul clari liquidissima mundi
Tempestas cælo arridet rutila astra sereno.
Assurgit matutinis aurora volucrum
Cantibus, assurgit rubefacta vesper ab æthra.
Atq; ea dum longè vastum per inane geruntur.
Iam lux Eoa properabat tertia ab oris,
Et pater omnipotens, nato immortalia membra
Illustrans penitus diuinum asserere honorem,
Quodq; fuit mortale modo, & violabile corpus,

Immortale dedit non tanta luce sereno
Sidera clara polo, non aureus ipse nitet Sol.
Ceu qui per noctem impositò cinere obrutus ignis
Delitet, & nusquam tecto se lumine prodit,
Si quis eum flabris excusitet arida circum
Nutrimenta serens, subitis ad tecta fauillis
Emicet, & totas lustret splendoribus ædes.
Talis, vbi turpe irrepsit senium, vnicus ales,
Congesitq; sibi ramis felicibus altum
Summo in colle rogum, posuitq; in morte senectam,
Continuo nouus exoritur, nitidusq; iuuenta
Effulget crinis, & versicoloribus alis.
Innumeræ circum volucres mirantur euntem.
Ille suos adit Æthiopas, lndosq; reuisit.
Iamq; adeò in terris hominum miranda pauentes
Terruerant animos visa. vmbris orbe fugatis
Sole recens ordo mœstissima Magdalene,
Amissi desiderio perfixa magistri
Cum sociis ibant primæ sub luce ferentes
In gremiis molles patriæ felicis odores,
Myrrhamq;, & costum spicæq; vnguenta Cilissæ
Supremum tumulo munus, varioq; ferebant
Multa inter sese tristes sermone per agros.
Nos miseras, quas non secum lacrymabilis heros
Duxerit ad lethum? vigiles quis fallere nobis
Custodes dabit? aut quis grandia saxa sepulcro
Euoluet clauso, vt saltem fungamur inani
Munere deserto soluentes debita busto?
Talia fundentes tumulum venere sub ipsum,

Iactensq; oculos faciles huc plurima, & illuc
Milite conspiciunt collem, & custode vacare,
Claustraq; mirantur secum patefacta sepulchri.
Accedunt. at vbi tumulum conspexit inanem,
Naribus vnde ingens fluctus se euoluit odorum,
Hoste putans clam sublatum pulcherrima virgo
Flebat, inornatum vellensq; a vertice crinem
Et nemora, & montes gemitu, silua sq; replebat:
Cui iuuenis subito effulgens in vestibus albis
Aligerum genus, & cælide gente: quid, inquit,
Quæritis, ô matres? longo iam parcite luctu,
Atq; animis mæstum tandem reuocate timorem.
Lætitiam certa iam spe præsumite vestram,
Quandoquidem quem vos adeo lugetis ademptum
Funestæq; trabi fixum, vt scelus omne piaret,
Vestraq; sponte sua deleret crimina morte,
Vnus pro cunctis Erebi iam rege subacto
Manibus ex imis has rursum locis in oras
Victor ijt superaq; etiam nunc vescitur aura
Corporis ablutus, quæcunq; obnoxia morti.
Hæc ait, & nubi volucer se immiscuit atræ.
Ipsa etiam res ecce oculis oblata repente
Firmauit, dubiumq; animum, tenebrasq; resoluit.
Namq; moræ impatiens, atq; acri saucia amore
Dum virgo sedet, ac miratur inane sepulchrum,
Artificumq; manus, videt ipso in marmore fictum
Littus arenosum, porrectum in littore piscem,
Fluctiuomum, ingentem nant æquore qualia tm alto
Mole noua ignaros nautas terrentia cete,

Monstrum turpe, atrum, spatiosi bellua ponti,
Cuius ab vndiuomo vates imperditus ore
Redditus aereas rursum veniebat ad auras.
Tum secum: superi nunc ô nunc visa secundent
Præsentes. veterum agnosco non vana futuri
Signa, inquit. nempe, vt monstri deformis in atro
Treis vates latuit lucis, treis gutture noctes
Ingluuiem passus, vastaq; voraginis antrum,
Sic heros multum ad superos defletus amicis,
Inclususq; cauo saxo, terraq; sepultus
Destituit, sæpe vt (memini) prædixerat ipse,
Ad cælum rediit saxumq; reliquit inane.
Talia versanti subito sub imagine falsa
Ignoti agricolæ sese Deus obtulit ipse.
Et tumulum iuxta astabat, mox farier orsum
Virgo amens animi agnouit, conuersaq; luce
Respicit ecce noua illustrem, radiisq; coruscum.
Corruit, ac genua amplexans satis ora tueri
Clara nequit, corpusq; oculis obit omne volutis,
Et mæstum aspectu dulci saturauit amorem:
Continuo tristi pinitus de pectore mæror
Omnis abit, rediitq; decor suus ilicet ori
Marmoreo: sed adhuc turgentibus humida gemmis
Lumina, inornatiq; fluunt per colla capilli.
Sic vbi rore madens pluuio rosa languida hone stũ
Demisit caput, atq; comam largo imbre grauatam
Tum si purpureo Sol lumine vestiat arua,
Et redeat madido facies innubila cælo,
Protinus attollens sese rursum illa resurgat,

Puniceiq; sinus diuinum pandat honorem.
Talis erat posito virgo pulcherrima luctu.
Ardet amans ipsum affari regemq;, Deumq;,
Et coram solitas haurire, ac promere voces.
Dum trepidat, quæ prima hærens exordia sumat,
Mortales visus adopertus nube reliquit.
Fama Palæstinas subito hæc impleuerat vrbes.
Iamq; sacerdotes trepidare, & quærere, siqua
Multiplici vulgi sermoni occurrere possint,
Rumoremq; æstu premere, atq; extinguere famam.
Custodes busti in primis, qui cuncta canebant
Muneribus superant, subigunt q haud vera profari,
Sublatum furto intempesta nocte cadauer.
Sed non vlla datur verum exuperare facultas.
Quoq; magis tendunt serpentem sistere famam,
Amplius hoc volat illa, omnemq; exuscitat oram.
Sunt etiam, qui se ore canant vidisse patentes
Sponte sua tumulos, multosq; exisse sepulcris,
Quorum iampridem tellus acceperat ossa.
Interea socij, quos in diuersa pauentes
Iamdudum terror longè distecerat omnes,
Tabescunt mœsti: cælo cecidisse videtur
Omnibus extinctum æterna caligine Solem,
Et penitus mundo iucundum lumen ademptum.
Tandem conueniunt, & ad hunc loca nota frequentant
Tecta, quæ viuo sibi quondam rege fuissent.
Dulcia, sed casu nunc desolata recenti.
Dux nusquam miseris nusquam datur illa tueri
Ora illos ve oculos aspectu luce serena

Iucundos magis, aut cælo radiantibus astris,
Et cunctis nomen dulce obuersatur ad aures.
Ægrescunt mœsti: squalent circum omnia luctu.
Haud secus atq; olim exemit cum subere pastor
Cerea dona cauo, vacuumq; alueare reliquit.
Tunc etiam, fumus quas longè dispulit ater,
Hinc illinc glomerantur apes, & inania frustra
Tecta adeunt, denso volitantes agmine circum.
Direptosq; fauos ægræ, populataq; passim
Mella vident nequicquam hyemi congesta futuræ.
Ecce viros autem tali mœrore sepultos
Attonitæ miris matres rumoribus implent,
Vidisse aligero: cæli de gente ministros,
Regem ipsum vidisse nouo fulgore micantem,
Et vacuum porrò tumulum, vestesq; relictas.
Protinus ergo alij montis petere ardua cursu
Contendunt rapido festini, vbi inane sepulcrum.
Astt aliis incredibile, ac mirabile visum,
Et primo ancipites, delusos credere matrum
Effigie pauitantum oculos, & imagine falsa,
Vt nobis sæpe in somnis spectare videmur
Absentum vultus simulacraq; luce carentum,
Donec sera illis sub luce in tecta coactis
Ingrediens sese ostendit manifestius heros
Voce, habituq; Deum confessis imagine nota
Diuinum toto iacitis de corpore lumen.
Hinc Thomas aberat Didymus vicina pererrans,
Oppida, quo metus impulerat duce nuper adempto.
Iq; vbi dein rediisset sacræ redditus vrbi,

Acceptusq; domo, socios videt ecce recenti
Attonitos casu, ac cæco terrore silenteis,
Quales aut templum, domini aut vbi diuitis ædes
Marmoreas petijt ruptis de nubibus ignis,
Terrificisq; locum impleuit splendoribus omnem,
Stant intus pauidi ciues, quatit omnibus horror
Pectora, vix longo post tempore corda residunt.
Obstupuit visu ignarus, causamq; requirit,
Et socios dictis Didymus demulcet amicis,
Quẽ senior Petrus amplexus, lacrymisq; profusis
Menti caniciem humectans sic deniq; fatur:
Vidimus (ô iam nos felices) vidimus ipsum,
Vt soliti, regem spirantem, auraq; trahentem
Cælicolum regem, qui nos modo morte reliquit.
Hæc ait, exultansq; animo cælum usq; tuetur.
Ille autem (neq; enim narranti talia credit)
Ipse ne rursus ait, cæli hoc spirabile lumen
Aspicit? an potius simulacri apparuit vmbra,
Atq; oculos fallax vestros elusit imago?
Imò ait illum ipsum diuino illa ipsa gerentem
Vulnera, & antiquam seruantem corpore formam
Vidimus, ac veros manibus tractauimus artus.
Vidi oculis, vidi ipse meis, & vulnera noui.
Vesper erat, clausæq; fores, clausæq; fenestræ,
Nos intus pauidi latitare, & corpora victu
Curare ac positis mœsti discumbere mensis.
Ecce autem tecti in mediis penetralibus ipse
Improuisus adest, & inobseruabilis heros
Effulget clausis ingressus limina portis,

Improuisus adest, inopinaq; gaudia portat.
Continuo ad lucem visum tectum omne cremari.
Nos trepidare animis subitoq; horrescere visu
Attoniti. verum ille metus, vanumq; timorem
Increpitant vetuit trepidos exurgere mensis.
Ipse ego sum. pacem vnanimes agitate, metusq;
Soluite, tentandosq; dabat simul omnibus artus,
Vulneraq;, insigni quæ corpore quina gerebat.
Quin etiam parcis nobiscum accumbere mensis
Non fugiens solito est coram de more locutus,
Ceu mortalis adhuc quæ verba nouissima nuper
Ad mortem properans nobis memoranda reliquit.
Tum demum liquidis abiens se immiscuit auris.
Hæc senior socijq; eadem simul ore canebant.
Necdum finis erat verbis, cùm protinus ecce
Cum clamore ruit Cleophas fidissimus vnus
E multis, quos bis senis subiunxerat heros,
Atq; hæc dicta dabat: vos ô iam soluite luctus.
Viuit adhuc socij lethi iam lege solutus,
Viuit adhuc. vidi his oculis, vidi ipse, Deiq;
Auribus his hausi vocem, consuetaq; verba.
Audyt hic etiam mecum, viditq; loquentem.
(Atq; manu, nutuq; propinquũ Amaona signat)
Nũ modo forte animis mœsti dũ incendimus ambo,
Qua se demissi incipiunt subducere montes,
Extulit aereas Emaus vbi turribus arces,
Aduena ignota nobiscum veste profectus,
Externosq; gerens habitus comes additur vltro.
Tedia dumq; viæ vario sermone leuaret,

Interdum eruptis roramus fletibus ora,
Et gemitus imis dolor exprimit oßibus ardens.
Illæ ægros dictis solari, & quærere causas
Crebra resurgentis luctus, nos ordine cuncta
Pandimus, atq; ducis lethum crudele prosamur.
Quo moriente simul perierunt gaudia nostra.
Vt factis, verbisq; animos spe arrexerit ingens
Ingentis; sed dehinc nos morte fefellerit omnes.
Non tulit vlterius, contraq; hæc reddidit ille
Non pudet ô semper cæcos, & lucis egentes?
Nonne ducis vestri quondam crudelia vates
Funera prædixere omnes, casusq; nefandos
Tot veterũ monimenta docent haud credita vobis?
Sponte sua, letho caput obuius obtulit ipse
Vnus pro multis, patrias quo flecteret iras,
Atq; iter ipse suo signaret ad astra cruore.
Haud ita vos ille erudiit. nam sæpe futura
Hæc eadem de se longè ante retexit amicis:
Atq; equidem, memini, nuper media vrbe canebat,
Obscura sed verborum rem ambage tegebat.
Nunc autem manifesta patent, nunc omnia aperta
Nube palam ablata, nec spes fouistis inanes.
En rex qui positas conseuerat ordine vites
Prætendens sepem insidiis hominumq;, ferarumq;,
Omnibus immissis incassum ex vrbe ministris,
Quos letho dedit insontes manus effera agrestum,
Demum infelices natum ipsum misit in agros.
Nam pater omnipotens post tot fera funera vatum
Ipse suum iussit natum descendere olympo.

Ecce

Ecce Palæstini furiis immanibus acti
Natum etiam hauserunt crudeli funere herilem.
Haud impune tamen rex vrbe vltricibus armis
Iam iam aderit, flammisq; ferosagitabit agrestes,
Et pangenda aliis credet vineta colonis.
Sic fatus cæpit voces ex ordine vatum
Obscuras, veterumq; euoluere facta parentum,
Cuncta docens lethum Christo crudele minari,
Quo mortale genus tenebris educeret atris.
Vt clara antiquis portenderet hæc omnia signis
Monstrabat ratione, oculis caligine abacta!
Vt nostros mira inflexit dulcedine sensus!
Vt resoluta nouo ardebant præcordia amore!
Qualiter aut æris rigor acri soluitur æstu,
Aut glacies concreta nouo sub Sole liquescit.
Non illum tamen immemores agnouimus ante,
Quàm ventũ ad sedẽ paruamq; subiuimus vrbem.
Namq; iter vlterius fingentem seq; ferentem
Longè alias sedes petere, ambo orauimus, ijsdem
Nobiscum haud asper tectis succederet hospes,
Id quoq; præcipiti suadebat vesper olympo
Iam piceo terras infuscans noctis amictu.
Paruit, & mensas comitum est dignatus egenas.
Vt primum fruges tostas cerealia liba
Attigit, & solito fregit de more, repentè
Vox abiit, tandemq; oculis, lux addita nostris.
Agnosco, & supplex manifestum numen adoro.
Sed subito volucres abiens ceu fumus in auras
Respuit humanos visus, sensusq; refugit.

Talia narrabat Cleophas: quæ credita cunctis
Vera negat Thomas, & cœptis perstat in isdem.
Hæc mihi (dicam iterum) nemo persuaserit vnquã,
Illum ipsum his oculis clara nisi luce videndum
Hausero, & his manibus nisi vulnera contrectare.
Sic fatur. simul ecce Deus cum lumine largo
Improuisus adest iterum, sociosq; reuisit,
Et clausemansere fores, mansere senestræ.
Non aliter vitri, quod tectis summouet auras,
Lumine Sol penetrat splendentes aureus orbes
Insertim radios iaciens in opaca domorum.
Nec tamen vlla viæ apparent vestigia adactæ
Luce, sed illæso sæpe itq;, reditq; metallo.
Sternunt sese omnes terræ, genibusq; salutant.
Vt verò Didymus manifesto in lumine vidit
Vulnera mõstrantem, & se nomine compellantem,
Horruit, & prono confestim corruit ore,
Multaq; se incusans animo sic deniq; fatur:
Vera mihi facies, verus Deus, omnia noui.
Haud equidem (fateor) viuum te credere quibam
Post obitus cælihoc iterum spirabile lumen,
Has auras haurire: animo tua edicta labanti
Exciderant penitus, modo quæ suprema dedisti.
Demens, qui te obita non posse huc morte reuerti
Crediderim, cùm quarta alios iam luce sepultos
Ad superas cæli nuper reuocauerit oras,
Et memini, atq; aderam: sed me mens læua tenebat.
Forsan ad hæc tamen haud vestro sine numine tãta
(Credo equidem) venit dementia, forsitan olim
Proderit

Proderit hîc seris hæsisse nepotibus vnum,
Et manibus voluisse prius contingere corpus,
Ne facies, aut vana oculos eluderet vmbra.
Talibus orantem Deus, & lux ipsa reliquit
Nunc hos, nunc adiens alios, & pectora firmat.
Nec prius euasit mundi mortalibus oris,
Quam quater exoriens dena Sol luce rediret.
Forte igitur Petrus, & socij vada salsa secabant
Remigijs limbum subigentes, dum sibi victum
Arte parant solita, piscesq; in gurgite captant.
Et iam per totam vano, qua longa, labore
Defessi noctem frustra made facta legebant
Retia, cùm iuuenem egregium videre liquentes
Fluctifrago tractus è littore prospectantem:
Nec primo agnouere Deum, diuinaq; membra,
Quandoquidem se mortali celauerat ore.
Ipse dehinc tali compellans voce natantes,
Dextram, ait, affectate viri; huc appellite puppim.
Haec dabitur vanum non effudisse laborem.
Nec mora, præceptis parent, dextraq; per vndas
Detorquent alacres cursum, nodosaq; lina
Proiiciunt: moti sonuit plaga cærula ponti
Iamq; senex tacito sociis Petrus innuit ore,
Auxilioq; vocat nutuq;, manuq; silentes
Significans prædam innumeram. vix retia cunctis
Plena trahunt, capti saliunt per vincula pisces.
Sensit Ioannes hîc numen, & heus prior, inquit,
O socij, non fallor, adest Deus, ille magister,
Ille quidem: agnosco diuinos oris honores.

Lætitiam vt iactat vultuq; oculisq; decoris!
Quod simul accepit Petrus, haud cunctatus, ab ipso
Desiiit rate, & æquoreas se iecit in vndas.
Quò regem salsos per fluctus primus adiret,
Quamuis multa timens gliscentibus æquore ventis.
Cetera dein de manus terræ aduertuntur, & omnes
Remi vnaq; siccum cupidi tenuêre carina.
Tum victu vt vires reuocent, cerealia mensis
Dona onerant iussi, viuosq; in littore pisces
Vnà omnes terro reparant. succensaq; pruna
Suggeritur circum: teter petit æthera nidor.
Vt compressa fames surgit rex optimus ipse,
Confessusq; Deum socijs ita deniq; fatur:
Pacem optate viri, pacem laudate quieti.
Saluete æternum socij, æternumq; valete.
Este mei memores ego claro poscor olympo.
Iamq; adeo duris animos aptate ferendo
Omnia, nec propius sæuos adijsse tyrannos
Sit timor, atq; duces affari, & vera monere.
Non vos maiestas soliorum, aut sceptra superbæ
Terrificent regum lucis nil huius egentes.
Haud longè tum quærendum, quæ tempora fandi,
Quis modus aptus: ego præsens adero omnibus, ora
Vestra regens, dabitur verborum copia cuiq;.
Nec cælo vires vos, & solamen ab alto
Deficient cùm sol decimo iubar aureus ortu
Extulerit pater assiabit cælestibus auris,
Diffusumq; animis numen diuinitus addet.
Præside quo freti reges, rerumq; potentes

Nil veriti, nostrum vulgabitis vndiq; nomen.
Tum sanctum sese genus aurea tollet ad astra,
Densus agens velut ilaxis se palmes habenis
Luxuriat foliisq; simul, fœtuq; grauescit.
Deniq; cùm suprema dies illuxerit orbi,
Omniaq; eliciam patefactis ossa sepulcris,
Atq; iterum in lucem emergent, quos terra tegebat,
Hanc vallem, densa, hos implebunt agmina colles
Matres atq; viri, vixq; hausta luce perempti,
Ipse ego iura dabo, mediaq; in valle sedebo
Quæsitor, vitas populorum, & crimina pendens.
Vos etiam mecum bis senis sedibus ipsis
Sublimes mortale genus censebitis vnà,
Bis senæq; tribus gentis tum vestra subibunt
Arbitria, & vestros mirabitur orbis honores.
Interea Petre te (nulli pietate secundum
Noui etenim) his rerũ summã, clauumq; tenentem
Præficimus cunctis, vltrò qui nostra sequuti
Imperia: hoc te præcipuo insignumus honore.
Tu regere, & populis parcens dare iura memento.
Summa tibi ingentes iam nunc concessa potestas.
Iamq; pios tege pace voca sub signa rebelles.
Quemcunq; in terris scelus exitiale perosus
Admonitum frustrà iusta deuoueris ira
Colloquio absterrens hominum, cœtuq; piorum,
Idem erit inuisus cælo, non ille beatis
Sedibus aspiret, nisi tu placabilis idem
Dignatus venia meliorem in pristina reddas.
Iamq; adeò tibi concessum mortalibus ægris

Claudere siderei portas, ac pandere cæli.
Talia mandabat terras hominesq; relinquens.
Sic natis moriturus oues, & ouilia pastor
Commendans caris furta, insidiasq; luporum
Edocet, & pecori contraria pascua monstrat.
Sic sociis æuo iam fessus nauta biremem
Credit, mexpertosq; docet varias maris oras,
Et breuia, & syrtes, & naufragas Syrenas.
His animaduersis totius lucida circum
Palmiferi nubes collis capita ardua texit,
Et curua æthereis fulserunt littora flammis.
Interea totum exercent noua gaudia cælum
Alituum cælestum acies, sanctiq; volucres
Dant manibus plausus, & multicoloribus alis,
Instaurantq; choros, fremitu ætheris atria ferunt.
Pars pendent speculis, & propugnacula læti
Cæli summa tenent, & mœnia celsa coronant.
Obuia pars portis parat ire patentibus, & se
Quisq; auris credunt, ac pennis æthera obumbrant.
Hi plectro indulgent, fidibusq; his tibia cantus
Dat bifores: alij caua cornua flatibus implent,
Rauciſonasq; tubas, & ahenea cymbala iactant.
Atq; vbi ter patris ad solium pernice choreas
Indulsere choris, ter ludo lucida regna
Lustrauere poliq; è vertice decurrêre,
Non aliter sunt ingressi volucri agmine contra
Concentu vario, & multisono modulatu,
Quàm prolapsa Remi, cùm nondũ vrbs alta iaceret,
Tarpeiæq; arces starent, lateq; subactis

Iura daret populis rerum pulcherrima, Roma,
Consul victor, ouans pugnantis vndiq. bellis,
Intrabat rediens, Capitoliaq. alta subibat.
Talis nubiuago tendebat ad æthera gressu
Vera Dei soboles, vt verò flectere quiret,
Iratus quoties genitor mortale pararet
Exercere genus meritis ob crimina pœnis.
Omnia fert secum cædis monimenta nefandæ.
In primis duplicemq. trabem, infandamq. columnã,
Brachia cui vinctus tulit aspera verbera, & acres
Virgarum fasces, infectaq. sanguine lora,
Hastamq. & calamo pendentia pocula leui.
Tres deinde ingentes: & acuta cuspide vectes
Cernere erat, quibus effossus palmasq. pedesq.
Sertaq. nexilibus vepribus conserta rigebant.
Illic & longo Romani signa senatus
Hastili suspensa, cauoq. latentia cornu
Lumina, quod superas abies tollebat ad auras,
Quamq. manu rex pro sceptro gestauit arundo,
Omnia quæ pueri cælestes ante gerebant,
Singula quisq; poliq. arcem per inane petebant.
Substexere viri attoniti, acieq. sequentes
Alituum nubem, ac regem videre per auras
Tollentemq. manus, cæliq. serena secantem,
Cùm subitò rutila hæc venit vox reddita ab æthra:
Ne trepidate. quid hæretis supera alta tuentes?
Cum genitore Deus regnandum accepit olympum.
Nec mora: carminibus cæli domus ardua longè
Audit ur resonare, modisq. per astra canoris.

Contra etiam plausere, atq; hæc alterna canebant
Læta viri, cælum & oculis animisq; petebant.
Omnes ô plausu gentes linguisq; fauete,
Atq; Deum canite ascensu supera alta tenentem.
Quadrupedũ volucrumq; genus, mutæq; natantũ
Exultent, tractus terrarum vbicunq; patentes.
Ipsi dent montes, ipsa & dent flumina vocem
Læta suam. & scatebris voluentes flumina fontes,
Quodq; ambit longis terras anfractibus æquor,
Cuncta suum agnoscant auctorẽ, & carmina dicãt
Semper vt idem ingens regnarit originis expers
Cum genitore Deo Deus omnia numine complens.
Vt nullis mox principijs, aut semine nullo
Omnia condiderit, cælum, terrasq;, freturnq;
Quæq; vago passim subsunt animantia cælo.
Vt terras ponto discluserit, æthera terris,
Luciferis cæli lustrauerit atria flammis,
Tellurisq; sinum varijs appinxerit herbis,
Sufficiatq; satis fruges, & vitibus almum
Humorem, tu cuncta moues, tibi maximus æther.
Quiq; super latices concrescunt æthere parent.
Nubila te, ventiq; timent, te vesper & ortus
Obseruant, obeuntq; tuo sua munera nutu,
Et tibi monstriferi obsequitur plaga cærula ponti.
Tu manibus validis terrarum pondera librae,
Atq; grauem vacuo suspendis in æthera molem
Rerum elementa locans æterno fœdere, vt omnis
Concordi in medium tendant nitentia motu.
Tu liquidas per inane vias is nubibus actus,

Aurarumq; sedens veheris pernicibus alis.
Non tibi tempus equis fugit irreuocabile adactis.
Semper idem ante tuos oculos præsensq; moratur,
Quodq; est, quodq; fuit simul & quod deinde sequetur.
Ipse etiam parens tibi cæli in vertice fixus
Solstetit ipsa etiam surgens in cornua Luna,
Atq; suos penitus requierunt sidera cursus.
Temandante suam vim sæpe innoxius ignis
Dedidicit, pueri in mediis fornacibus astant
Illæsi, iactantq; tuas ad sidera laudes.
Tu mare nauigerum concreta diuidis vnda,
Et populis medios das ire impunè per æstus.
Tu rapidos flectis ripis mirantibus amnes.
Tu largam tactu è cautibus elicis vndam,
Idem largifluos fonteis & flumina sistens.
Ipsa tuo tremit aspectu conterrita tellus,
Quosq; procul tangis fumant ad sidera montes.
Assurgunt reges pauidi, tibi sceptra, tibi arma
Deponunt, longeq; tremunt, & numen adorant.
Tu surdis aures, oculos tu lumine captis,
Et vocem mutis, & vires sufficis ægris.
Tu reuocas in vitam obita iam morte sepultos,
Et rursum potes amissos accendere sensus.
Non te vis crudi perterruit horrida lethi,
Non erebi confusa domus loca fœta timoris.
Te manes tremuere, plagæ regnator opacæ
Vmbrarum passim populantem immitia regna
Non tulit, atq; imis trepidus se condidit antris,
Protractæq; metu procul Eumenides latitarunt.

Dum superas præda ingenti vehereris ad arces,
Nunc vbiam victor regnas, superumq; beato
Concilio imperitas prouisaq; tempora longè
Disponens reparas fœcientia secula mundo.
Nec requiisse finis Solis voluentia lustra.
Salue opifex rerum, vastiq; salutifer orbis,
Aspice nos propius, propius genus aspice nostrum,
Morte tua patet ætherei cui ianua olympi,
Et veterestandem pater obliuiscitur iras.
Talia littorea lætis sub rupe canebant
Vndeni proceres, omnisq; effusa iuuentus.
Non tamen exuerant vanum inter tanta timorem
Gaudia, nondum animos firmati numinis aura
Æthereа, sed adhuc latebras cauaq; antra petebant.
Sicut vbi accipiter celsa de sede columbam
Sustulit apprensam quam rostro euisceret vnco,
Diffugiunt aliæ huc illuc: mox turribus imis
Condunt se celeres, & inania murmura miscent:
Haud illi secus attoniti post funera regis
Inclusi tecto stabant promissa magistri
Cælo expectantes venturum numen ab alto.
Iamq; aderat promissa dies, deciesq; tenebras
Flammiferas Sol exoriens face ab orbe fugarat,
Cùm pater omnipotens cæli regione serena,
Sidera purpureo reficit qua purior æther
Lumine, cælicolûm in medio media arce sederet
Tempora dispensans, secretaq; fœdera mundo.
Cui se tum exutus moribundos filius artus
Diffulgens radiis, ac mira luce coruscus

Obtulit, & magno genitorem affatus amore est:
O pater, & socius tanlem succurrere nostris
Tempus ait, quos amisso duce protinus omnes
Acer agit timor huc illuc, atq; omnia terrent
Imbelles, quoniam mortali corpore creti.
Discute terrorem hunc animis, & pectora firma,
Ne casus nequeant alacres procurrere in omnes.
Illis me propter Solyme, ludæaq; passim
Insidias infensa odijs molitur iniquis.
Tu tamen hos olim fore qui præstantibus ausis
Per gentes canerent nostrum indelebile nomen,
Quacunq; Oceano terrarum clauditur orbis,
Et populos noua conuersos ad sacra vocarent,
Pollicitus genitor, tibi nec sententia nutat.
Hos (quando cæli demum non abnuis arcem)
Ipse ego sæpe tua fretus pietate labantes
Firmaui, impleuiq; animis, si quidem affore olympi
Promisi auxilium subito, & tutamen ab arce,
Quo freti reges, regumq; minacia iussa
Contemnant, alacresq; ruant in funera lethi
Spreta sua cæræ pro religionis amore.
Sic fatus palmas ferro ostentabat acuto,
Transfixos pedes, & hiantis in pectore vulnus,
Sertaq; & hamatos vepres, quos hostia gessit.
Annuit oranti, delibansq; ossa nato
Reddidit hæc pater æterno deuinctus amore:
Iam concessa petis, dabitur tibi nate quod optas.
Promissi (ne tende manu) affabimus aura,
Quos vis, atq; viros nostros immittimus ignes,

Vt pro te blandæ proiecto lucis amore
Non ferrũ, aut flammas metuant, morsusve ferarũ,
Aut crinita rotis circum laniantibus haustra.
Quiq; reformidant nunc omnes aeris auras,
Obijcient certis alacres se sponte periclis
Pugnando, & claras animas de corpore reddent
Contemptu necis, & vera virtute superbi.
Non illos æstus, non illos frigora sistent,
Lethiferum aut campos cùm sidus findit hiulcos:
Cærulea aut glacie cùm nectit flumina bruma.
Verùm vltra Grangẽ auditi, Bactra vltima supra:
Ismara, Bistoniasq; plagas, Seraq; remotos
Gadibus, & viridis penetrabunt voce Britannos:
Implebunt terras monitis, & cuncta nouantes
Templa per erratos statuent tibi maxima mundo,
Ad tua mutatæ properabunt nomina gentes,
Diuisæ penitus toto orbe per æquora gentes,
Seclaq; conuersis procedent aurea rebus,
Quæ tibi sæpe ego pollicitus, scisq; omnia mecum.
Nec tantum tua nate piis hæc vulnera olympum
Nunc pandi meruere, nigra quos nocte premebat
Insontes primi scelus exitiale parentis.
Verùm alios mos, atq; alios per secula cælo
Efficient dignos sua quos commissa piacla
Sidereis procul arcebant à sedibus olim.
Tanta tuæ merces, ea vis, ea gratia mortis.
Atq; adeo quodcunq; homines ab origine rerum
Admisere, aliis quicquid peccabitur annis,
Huc coeat, satis illa tui pars parua, superq;

Omnia diluere, prorsusq; abolere cruoris.
Quin etiam mox tempus erit, cùm scilicet olim
Ter centum prope lustra peregerit æthereus Sol,
Tum veri Gratiùm obliti mendacia vates
Funera per gentes referent tua carmine verso,
Atq; tuis omnes resonabunt laudibus vrbes,
Præsertim lætam Italiæ felicis ad oram,
Ardua vbi vagus, & muscoso serius amne
Purior electro, tortoq; simillimus angui,
Qua rex fluuiorum Eridanus se turbidus infert
Mania turrigeræ stringens male tuta Cremonæ.
Vt sibi iam tectis vix temperet vnda caducis,
Illic tum niuei velut inter nubila Cygni
Omnibus in ripis pueri, innuptæq; puellæ
Carmina casta canent, mixtiq; in gramine molli
Laudibus incipient certatim assuescere nostris,
Et teneri prima cœtus te voce sonabunt.
Hæc tibi certa manent, hæc vis mouet ordine nulla.
Sic fatus dulcem nato inspirauit amorem.
Interea scelus infandum pellacis Iudæ
Multa execrantes socij se ad iussa parabant
Munera diuersas sortiti protinus oras,
Quas peterent, moresq; nouos, noua sacra docerent.
Quo ve autem patribus bis senis cætera, vt ante,
Pareret pubes, numerum, sanctumq; senatum,
Quod superest supplent, sociisq; ex omnibus vnus
Sortitu gaudet tanto prælatus honore
Matthia, obscurum genus, & sine luce propago.
Tum cuncti inter se mœsti sic ore precari:

Si nunc, si nobis aurai cælitus almæ
Halitus omnipotens paterfacto aspiret olympo,
Quam loquidem totiesnobis Deus omnibus illum
Auxilio fore pollicitus sane omnia vera
Prædixit dixit veris hoc hactenus num.
Talia suspensi secum ægra mente ferebant.
Ecce autem cæli ruere ardua visa repente,
Et superûm tonat ingenti domus alta fragore.
Suspiciunt, noua lux oculis diffulsit, & ingens
Visus ab æthereo descendere vertice nimbus
Lucis inardescens maculis, tectumq; per omne
Diuersi rumpunt radij, tum innoxius ignis
Omnibus extemplo supra caput astitit ingens,
Et circum rutilis incanduit aura sauillis,
Strepturis veluti crebræ crepitantibus olim
Dissiliunt scintillæ, acres dum incudibus ictus
Alternant Chalybes, rebusq; aq; brachia tollunt
Candentem curua versantes forcipe massam.
Nam pater omnipotens superaq; æquæuus ab arce
Filius aspirant vnà omnipotentibus auris:
Infundunq; viris numen. Deus ecce repente,
Ecce Deus cunctis diuinitus algida corda
Incipiunt aflata calescere, numine tacti
Implentur propiore, viri. sacrumq; furorem
Concepere, Deumq; imis hausere medullis.
Nec mora, nec requies: ter scintillantibus ignis
Terrifico radijs fulgore, ter alitis auræ
Turbine correpti blando flammantur amore,
Ignescunq; animis, atq; exultantia cunctis

Exer-

Exercent acres stimulis præcordia motus.
Diffugiunt animis terrores, mira loquuntur,
Mira canunt, eadem variis (mirabile dictu)
Gentibus accipitur vox haud obscura sibiq;
Quisq; videbatur patrias haurire loquelas.
Multi vt tunc erant variis huc partibus orbis
Sacrorum studio, visendæq; vrbis amore,
Solennem quæ luce illa celebrabat honorem
Quinquaginta actis post orgia prima diebus
Orgia, cum mensis epulandum apponimus agnum:
Hic sua verba audit tellure Libystide cretus,
Hic Galli sua, Romulidæ, Parthiq;, Scythæq;
Nec non subiecti glacialis sidere Thraces.
Asiq;, Cretesq;, Phrygumq; è gente profecti,
Atq; Indi, atq; Arabes, & areniuagi Garamantes,
Mirantur cuncti circum, mirantur & ipsi.
Namq; hominē velut exuti, moribundaq; membra
Mente domos cæli peragrant, atq; æthera apertum
Intenti, & superûm taciti sermone fruuntur.
Iamq; canunt ventura: animis Deus expulit atram
Luem, trans corda intus nubem: quæ corpora circum
Caligatq; hebetatq; humanas humida mentes.
Quosq; modo duræ mortis formidine turpi
Speluncis atris terrebant omnia clausos,
Liberius nunc luce palam, atq; licentius audent
Terrorem expertes, neciam mortalia curant.
Non ferrū, aut flāmas metuūt, morsus ve ferarum,
Sed regem vulgo testantur, morte peremptum
Immerita, genus æthereo, deducere olympo.

Iamq; pudet metuisse omnes, animosaq; lethi
Spes magis atq; magis viget acris numinis haustu.
Haud secus ac crebris cùm rimis terra debiscit,
Cùm sitit omnis ager, tum quæ morientia languent
Gramina, cœruleus si cælo venerit imber,
Continuo attollant rursus capita, aruaq; ponant
Squalorem, redeatq; decor suus omnibus agris.
Ergo abeunt varias longè lateq; per oras
Diuersi, laudesq; canunt, atq; inclyta vulgo
Facta ducis, iamq; (vt vates cecinere futurum
Antiqui) illorum vox fines exit in omnes.
Audijt & si quem medio ardens æthere iniquo
Sidere desertis plaga diuidit inuia terris,
Quiq; orbem extremo circumsonat æquore pontus:
Continuo ponunt leges, moremq; sacrorum
Vitibus infectum genti lustralibus vndis
Eluitur scelus, & veteris contagia culpæ,
Religioq; nouas passim exuscitat aras,
Protinus hinc populos Christi de nomine dicunt
Christiadas. toto surgit gens aurea mundo,
Seclorumq; oritur longè pulcherrimus ordo.

FINIS.

SI QVID HIC FACTVM DICTVMVE CONTRA SANCTORVM PATRVM SCITA: INFECTVM, INDICTVMVE ESTO.

QVIS

QVIS QVIS ES, AVTOR TE ADMONITVM VVLT, SE NON LAVDIS ERGO OPVS ADEO PERICVLOSVM CVPIDE AGGRESSVM, VERVM EI HONESTIS PROPOSITIS PRAEMIIS A DVOBVS SVMMIS PONTT. DEMANDATVM SCITO, LEON. X. PRIVS, MOX CLEM. VII. AMBOB. EX ETRVSCOR. MEDYCVM CLARISS. FAMILIA, CVIVS LIBERALITATI ATQ. INDVSTRIAE HAEC AETAS LITERAS AC BONAS ARTEIS, QVAE PLANE EXTINCTAE ERANT, EXCITATAS ATQVE REVIVISCENTES DEBET. ID VOLEBAM, NESCIVS NE ESSES.

M. HIERONYMI VIDÆ CREMONENSIS POETICOR. AD FRANCISCVM, FRANCISCI Regis Franciæ filium, Delphinum,

LIBER I.

SIT *fas* vestra mihi vulgare arcana per orbem
Pierides, penitusque sacros recludere fontes,
Dum vatem egregium teneris educere ab annis
Heroum qui facta canat, laudesve Deorum,
Mente agito, vestriq; in vertice sistere montis.
Ecquis erit iuuenum segni qui plebe relicta
Sub pedibus pulchræ laudis succensus amore
Ausit ina cessa mecum se credere rupi,
Lætæ vbi Pierides, cithara dum pulcher Apollo
Personat, indulgent choreis, & carmina dicunt?
Primus ades Franciſce, sacras ne despice Musas
Regia progenies, cui regum debita sceptra
Gallorum, cùm firma annis accesserit ætas.
Hæc tibi parua ferunt iam nunc solatia dulces,
Dum procul à patria raptum, amplexuq; tuorum,

Ah dolor, Hispanis sors impia detinet oris
Henricio cum fratre patris sic fata tulerunt
Magnanimi, dum Fortuna luctatur iniqua.
Parce tamen puer ô lacrymis, fata aspera forsan
Mitescent, aderitq; dies lætissima tandem,
Post triste exilium patriis cùm redditus oris
Lætitiam ingentem populorum, omnesq; per vrbes
Accipies plausas, & lætas vndiq; voces,
Votaq; pro reditu persoluent debita matres.
Interea te Pierides comitentur. in altos
Iam te Parnassi mecum aude attollere lucos.
Iamq; adeo in primis ne te non carminis vnum
Pretereat genus esse licet celebranda reperti
Ad sacra sint tantum versus, laudesve Deorum
Dicendas, ne relligio sine honore iaceret.
Nam traxere etiam paulatim ad cætera Musas,
Versibus & variis cecinerunt omnia vates.
Sed nullum è numero carmen præstantius omni,
Quàm quo post dinos heroum facta recensent,
Versibus vnde etiam nomen fecere minores.
Munere concessum Phœbi venerabile donum
Phœmonoëes, quæ prima dedit (si vera vetustas)
Ex adyto haud alijs numeris responsa per orbem.
Tu verò ipse humeros explorans consule primum,
Atq; tuis prudens genus elige viribus aptum.
Nam licet hic dinos, ac Diis genitos heroas
In primis doceam canere & res dicere gestas,
Hæc tamen interdum mea te præcepta iuuabunt,
Seu scenam ingrediens populo spectacula præbes,

Sicut eligis iuuenũ lacrymas, quibus igne medullas
Vrit amor seu pastorum de more querelas,
Dulcis Siculi vatis modularis auena,
Siue aliud quodcunque canis, quo carmine cunque
Nũquã hinc (ne dubita) prorsum inconsultus abibis.
Adq; ideo quodcũque audes, quodcũque paratus
Aggrederis, tibi sit placidum, atque arriserit vltro
Ante animo: nec iussa canas, nisi forte coactus
Magnorũ imperio regum, siquis tamen vsquã est,
Primores inter nostres qui talia curet.
Omnia sponte sua, quæ nos elegimus ipsi,
Proueniunt, duro assequimur vix iussa labore.
Sed neq; cùm primum tibi mentem inopina cupido,
Atque repẽs calor attigerit, subito aggrediẽdũ est
Magnũ opus: addemoram, tecumq; impensius ante
Consule, quicquid id est, partesq; expende per omnes
Mente diu versans, donec noua cura senescat.
Ante etiam pelago quam pandas vela patenti,
Incumbasq; operi incipiens, tibi digna supellex
Verborum, rerumque paranda est, proque videndo
Instant multa prius, quorum vatum indiget vsus.
Illis tempus erit mox cum lætabere partis.
Sponte sua, dum forte etiam nil tale putamus,
In mentem quædam veniunt, quæ forsitan vltro,
Si semel exciderint, nunquam reuocata redibunt,
Atq; eadem studio frustra expectabis inani.
Nec mihi non placeat, qui fundamenta laborum
Cum iaciunt, veterũ explorant, opera inclyta vatũ
Noctes atq; dies, passimq; accommoda cogunt

Auxilia,

Auxilia, intentiq; aciem per cuncta volutant.
Quin etiam prius effigiem formare solutis,
Totiusq; operis simulachrum fingere verbis
Proderit, atq; omneis ex ordine nectere partes,
Et seriem rerum, & certos tibi ponere fines,
Perquos tuta regens vestigia tendere pergas.
Iamq; hic tempus erat dare vela vocantibus Euris,
Condendiq; operis primas perscribere leges:
At prius ætati teneræ quæ cura colendæ
Dicendum, quantus puero labor impendendus.
Nulli etenim insignem dabitur gestare coronam,
Pieridum choreas teneris nisi norit ab annis,
Postquam igitur primas fandi puer hauserit artes,
Iam tunc incipiat riguos accedere fonteis,
Et Phœbum, & dulces Musas assuescat amare.
Ille autem parvum qui primis artibus ante
Imbuit, atq; modos docuit, legesq; loquendi,
Syncerus vocis cuperem, ac purissimus oris
Contigerit, fandi ne forspuer atq; nefandi
Nescius imbiberit male grata semina linguæ,
Quæ post infecto ex animo radicitus vlla
Non valeas meliora docens euellere cura,
Idcirco mihi ne quisquam persuadeat oro,
Vt placeant qui, dum cupiunt se numine læuo
Tollere humo, & penitus iactant se ignota docere,
Conuentu in medio septiq; impube corona
Insolito penitus fandi de more magistri
Obscuras gaudent in vulgum spargere voces
Tristi, fædam illuuiem, atq; immania monstra,

Non minus à rectâ mentis ratione ferantur
Decepti, quàm qui liquidi cùm pocula fontes
Sufficiant, malunt graue olentem haurire paludem.
Ne mihi ne teneræ tulisse admouerit auri,
Sed procul, ô procul ista ferat, natosq; Getarum
Imbuat, aui siqua est gens toto obtusior orbe.
Iamq; igitur mea cura puer penetralia vatum
Ingrediatur, & Aonia se proluat vnda
Iamq; sacrum teneris vatem veneretur ab annis,
Quem Musæ Minci herbosis aluere sub antris,
Atq; olim similem pascat sibi numina versum,
Admirans artem, admirans præclara reperta,
Nec mora iam fauet Ascanio, tactusq; dolore
Impubes legit æquales, quos impius hausit
Ante diem Mauors, & acerbo funere mersit.
Multa super Lauso, & super Pallante perempto
Multa rogat, lacrymas inter quoq; singula fundit
Carmina, crudeli cùm raptum morte parenti
Ah miseræ legit Euryalum, pulchrosq; per artus
Purpureum, letho dum voluitur, ire cruorem.
Nec non interea Graios accedere vates
Audeat, & linguam teneris assuescat vtramq;
Auribus exercens nunc hanc, nunc impiger illam.
Nulla mora est: nostro Æneæ iam conferet igneis
Æaciden flagrantem animis, lihacumq, vagantem
Atq; ambos sæpe impellet concurrere vates.
Nunc geminas puer huc aures, huc dirige mentem.
Nam quia non paucos parte ex vtraq; poetas
Nostrosq;, Graiosq; tibi se offerre videbis.

Quos

Quos hîc euites, quibus idem fidere tutus
Euaseas, dicam ne quis te fallere possit.
Haud multus labor auctores tibi prodere Graios,
Quos inter potitur sceptris insignis Homerus.
Hunc omnes alij obseruant, hinc pectore numen
Concipiunt vates, blandumq; Heliconis amorem.
Felices quos illa ætas, quos protulit illi
Proxima: diuino quanto quisq; ortus Homero
Vicinus magis, est tanto præstantior omnis.
Degenerant adeo magis, ac magis vsq; minores
Obliti veterum præclara inuenta parentum.
Iamq; fere Inachiæ restincta est gloria linguæ
Omnis, & Argolici iussi concedere auitis
Sunt pulsi reges soliis, ciuesq; coacti
Diuersa exilia, atq. alienas quærere terras,
Hucilluc inopes errant, habet omnia victor
Barbarus, & versis nunc luget Græcia fatis.
Nostri autem vt sanctum diuas Helicona colentes
Cœperunt primùm in Latium transferre, fluebant
Versu incomposito informes, artisq; Pelasgæ
Indociles Musa fundebant carmina agresti
Syluicolas inter Faunos, tunc omne sonabat
Arbustum fremitu syluai frondosai.
Nondum acies, nondum armæ rudi pater Ennius ori
Tentarat, qui mox Graio de vertice primus
Est ausus viridem in Latio sperare coronam.
Tum rerum causas naturæ arcana latentes
Explorare ausi cecinerunt carmine dulci
Ingenia Pierio spargentes nectare vates.

Atq; ita deinde rudes paulatim sumere versus
Cœperunt formam insignem, penitusq; Latini
Agrestem exuerunt morem, liquidissima donec
Tempestas veluti cæli post nubila, & imbres
Extulit os sacrum soboles certissima Phœbi
Virgilius, qui mox veterum squalore, situq;
Detersa in melius mira omnia retulit arte,
Vocem animumq; Deo similis. date lilia plenis
Pierides calathis, tantoq; assurgite alumno.
Vnus hic ingenio præstantis gen is Achiuæ
Diuinos vates longe superauit, & arte,
Aureus, immortale sonans, stupet ipsa pauetq;
Quamuis ingentem miretur Græcia Homerum.
Haud alio Latium tantum se tempore iactat.
Tunc linguæ Ausoniæ potuit quæ maxima virtus
Esse fuit, cæloq; ingens se gloria vexit
Italiæ sperare nefas sit vatibus vltra.
Nulla mora, ex illo in prius ruere omnia visa,
Degenerare animi, atq; retro res lapsa referri.
Hic namq; ingenio confisus post habet artem.
Ille furit strepitu, tenditq; æquare tubarum
Voce sonos, versusq; tonat sine more per omnes.
Dant alij cantus vacuos, & inania verba
Incassum, sola capti dulcedine vocis,
Pierides donec Romam, Tyberina fluentæ
Deseruere Italis expulsæ protinus oris.
Tanti causa mali Latio gens aspera aperto
Sæpius irrumpens, sunt iussi vertere morem
Ausonidæ victi, victoris vocibus vsi

Cessit

Cessit amor Musarum artes subiere repente
Indignæ atq; opibus cuncti incubuere parandis.
Iampridem tamen Ausonios inuisere rursus
Cœperunt Medycum reuocatæ munere Musæ
Tuscorum Medycum, quos tandem protulit ætas
Europæ in tantis solamen dulce ruinis.
Illi etiam Graiæ miserati incommoda gentis,
Ne Danaum penitus caderet cum nomine virtus,
In Latiis aduectos iuuenes, iuuenumq; magistros,
Argolicas artes quibus esset cura tueri.
Securos Musas iussere, atq; otia amare.
Illi etiam captas latemisere per vrbes,
Qui doctas tabulas veterum monimenta virorum
Mercati pretio adueherent, quæ barbarus igni
Tradebat Danaum regni opibusq; potitus.
Et tentamus adhuc sceptris imponere nostris
Externum, nec dum ciues condimus enses
Hæc ætas omnis, vatum hæc fortuna priorum
Ergo ipsum ante alios animo venerare Maronem,
Atq; vnum sequere, vtq; potes, vestigia serua:
Qui si forte tibi non omnia sufficit vnus,
Ad eelli natos eodem quoque tempore vates.
Parce deinc puer, atq; alios ne quære doceri.
Nec te discendi capiat tam dira cupido.
Tempus erit, tibi mox cum firma aduenerit ætas,
Spectatum vt cunctos impune accedere detur.
Interea moniti vos hîc audite parentes.
Quærendus rector de millibus, eq; legendus
Sicubi Musarum studijs insignis, & arte,

ee

Qui curæ dulces, cariq; parentis amorem
Indicat, atq; velit blandum perferre laborem.
Illa suis nitis nondum ausit viribus ætas,
Externæ sed opis, alienæq; indiga curæ est.
Nam puerum, ni præsentis vis fida regentis
Adsit, & huic dulcem studiorum infundat amorẽ
Illecebræ sæcris auertant mille camanis
Deceptum falsa melioris imagine curæ.
Sic quoque vbi cultis plantas defodit in hortis
Agricola, & teneras telluri credidit almæ
Fraxineas contos subito erigit, & sua cuique
Robora, vt innixæ ventos, caliq; ruinam
Contemnant surgantque leues impune per auras.
Ille autem, pueri cui credita cura colendi
Artibus egregijs, in primis optet amari,
Atq; odium cari super omnia vitet alumni.
Ne forte & sacras simul oderit ille camœnas
Imprudens, & adhuc tantæ dulcedinis expers,
Deficiantq; animi studiorum in limine primo,
Ponite crudelis iras, & flagra magistri
Fœda ministeria, atq; minis absistite acerbis.
Ne mihi ne quæso puerum quis verbera cogat
Dura pati, neq; enim lacrymas, aut dulcis alumni
Ferre queunt Musæ gemitus, ægræq; recedunt,
Illiusq; cadunt animi, nec iam amplius audet
Sponte sua quicquam egregiũ, ingratumq; laborem
Inuitus trahit ægrè, animoq; ad verbera durat.
Vidi ego qui semper leuia ob commissa vocabat
Ad pœnam pueros, furijs insurgere, & ira

Terri-

Terribilem, inuisos veluti sæuiret in hostes.
Hinc semper gemitus, hinc verbera dira sonabãt.
Atq; equidem memini cùm formidatus iniquis
Vrgeret pœnis solitoq; immanior ille
Terreret turbam inualidam miserabile visu,
Forte puer prima signans nondum ora iuuenta
Insignis facie ante alios exegerat omnem
Cum socijs ludens lucem, oblitusq; timoris
Post habuit ludes iussos edíscere versus.
Ecce furens animis multa increpat ille, minisq;
Insurgens sæuo pauitantem territat ore
Horrendum, & loris dextram crudelibus armat:
Quo subito terrore puer miserabilis acri
Corripitur morbo: paruo is post tempore vitam
Crescentem blanda cæli sub luce reliquit.
Illum populifer Padus, illum Seritus imis
Seriadesq; diu Nymphæ fleuêre sub vndis.
Tempore iam ex illo, vatem cum dura iubentem
Phœbigenam Alcides animo indignante peremit:
Vocali inuisam ferienstestudine frontem,
Deluerat sæuos factum monuisse magistros,
Vos tamen ô iussi iuuenes parete regentum
Imperijs, vtroq; animos summittite vestros.
Si quem igitur clari formandi gloria vatis
Digna manet, verbis puerum compellat amicis
Sæpe rogans, leudisq; animum pertentat amore.
Quãdoquidẽ, hũc imis post quã semel ossibus ignẽ
Implicuit, labor inde leuis. sese excitat ardens
Sponte sua, durosq; volens fert ille labores,

Et tacito viuens crescit sub pectore flamma.
Quid memorem (socium nam mos æqualibus annis
Iungere cui paribus, studijs contendat alumnus)
Æmula cum virtus stimulis agitarit honestis?
Præsertim si victori sua præmia, rector
Pollicitus coleremve canem, pictamve pharetram.
Continuo videas studio gestire legendi
Ardentem, ac sera sub nocte vrgere laborem,
Dum timet alterius capiti spectare coronam.
Ast vbi sponte sua studia hæc assumerit amare,
Iam non laudis amor, non illum gloria tantum
Sollicitat, sed mira operum dulcedine captus
Musarum nequit auelli complexibus arctis.
Nonne vides durinatos vbi sæpe parentes
Dulcibus armorum studiis, & discere auaras
Iusserunt artes, mentem si quando libido
Nota subit, solitaq; animum dulcedine mouit,
Vt læti rursum irriguos accedere fontes
Ardescant studijs, & nota reuisere Tempe?
Exultant animis cupidi, pugnantq; parentum
Imperijs, nequit ardentes vis illa morari:
Sic assuetus equus iam duris, ora lupatis
Forte procul motis si armenta aspexit in aruis,
Hùc veterum ferri cupit haud oblitus amorum,
Atquehìc atq; illic hæret frenisq; repugnat:
Quo ve magis stimulis instas, hoc acrius ille
Perfurit: at tandem multo vix verbere victus
Cæptum iter, ipsa tamen respectans crebra moratus
Fascia, & hinnitu late loca complet acuto

Ah quoties aliquis sacros reminiscitur æger
Fontes incassum, & lucos suspirat amatos
Dulcibus ereptus Musis puer, atria vt alta
Incoleret regum rebus præfectus agendis?
Tyboure quam mallet gelido aut sub Tusculo iniquã
Pauperiemq; pati, & ventos perferre niuales?
Contra autem vanum multi effudere laborem,
Quos frustra excoluisse solum malè pinguis harenæ
Pœnituit, sentisq; viam tentasse negatis.
Quod ne cui sero contingat forte docenti,
Continuo poterit certis præscisscere signis.
Nanq; puer nullis rectorum hortatibus ipse
Sponte sua exercetur, amatq; rogatq; docentes
Primus, inardescitq; ingenti laudis amore.
Prouocat hinc socios pulchra ad certamina primus,
Exultatq; animo victor, superatus amaris
Mordetur curis, lætebrasq;, & sola requirit
Infelix loca, ad æquales pudet ire, grauesq;
Vultus ferre nequit cari rectoris inultus.
Nec lacrymis penitus caruerunt ora decoris.
Hic mihi se diuis fatisq; volentibus affert.
Huic Musæ indulgent omnes, hunc poscit Apollo.
At nullam prorsus tibi spem frustra excitet ille,
Quem non vlla mouet prædulcis gloria famæ,
Et præcepta negat duras dimittere in aures
Immemor auditi, cui turpis inertia mentem
Deiicit, atque hebetes torpent in corpore sensus.
Huic curam mioneo ne quisquam impendat inanem.
Nec placet ante annos Cates puer omnia iusto

Tempore proueniant, ah ne mihi olentia poma
Miteſcant prius, autumnus bicoloribus uuis
Quàm redeat ſpumetq; cadis vindemia plenis.
Ante diem nam lapſa cadent, ramoſq; relinquent
Maternos, calcabit humi proiecta viator.
Nec ludos puero abnuimus ſubducere mentem
Interdum ſtudijs liceat defeſſus amœna
Rura petat, ſæpe & mores obſeruet agreſtum.
Et venator agat de vertice Tyburtino
Veloces capreas, aut tendat retia ceruis.
Non ille interea penitus patietur inanem
Ire diem. comitum cœtu ſe ſubtrahet vltro
Interdum, & ſola ſecum meditabitur vmbra
Agreſtem Faunis laudem, Muſasq; ſub alta
Conſulet Albunea vitreas, Anienis ad vndas.
Nempe etiam alternis requieſcere fœtibus arua
Permittunt ſponte agricolæ, & ceſſare nouales.
Interea vires tellus inarata reſumit,
Quiq; ſubit largis, reſpondet frugibus annus.
Verum non eadem tamen omnibus eſſe memento
Ingenia. inuentus ſæpe eſt, cui carmina curæ,
Cui placeant Muſæ cui ſit non laua voluntas,
Nititur illo tamen fruſtra, & contendit inani
Deluſus ſtudio, vetitiſq; accingitur auſis,
Numina læua obſtant, precibuſq; vocatus Apollo
Orabit melius cauſas fors ille, animoq;
Naturam, & cæcos rerum ſcrutabitur ortus.
Sæpe tamen cultuſq; frequens, & cura docentum
Imperat ingenijs, naturaq; flectitur arte.

Nec labor ille quidem rectoribus vltimus, acres
Incauto inueni ſtimulos auertere amoris,
Donec creſcentem doceat maturior ætas
Ferre iugum, atq; faces ſeuiq; Cupidinis iras.
Sæpe etenim tectos immitis in oſſibus ignes
Verſat amor, mollesq; eſt intus cura medullas,
Nec miſerum patitur vatum meminiſſe, nec vndæ
Caſt aliæ. tantum ſuſpirat vulnere cæco.
Ante oculos ſimulacra volant noctesq; diesq;
Nuntia virginei vultus, quem perditus ardet.
Nec potis eſt alio fixam traducere mentem
Saucius: ignari fruſtra miſcere parentes
Pæonios ſuccos, medicasq; Machaonis artes
Conſulere. interea penitus calor ille reliquit
Fierius. torquent alij cor molle calores.
Cum vero iam pubeſcens mente altius hauſit
Muſarum dulcem, ſanctiq; Heliconis amorem,
Et ſeſe Phœbo addixit, propriumq; ſacrauit,
Haud tantū exploret vatum monimenta, ſed idem
Conſulat, atq; alios auctores diſcat, vt acri
Nulla ſit ingenio quam non libauerit artem.
Proderit in primis linguam Ciceronis ad vnguem
Fingere, & eloquij per campos ire patentes.
Ille decus Latij, magnæ lux altera Romæ
Ore effundit opes fandi certiſſimus auctor,
Tantum omnes ſuperans præclaræ muneris linguæ,
Quantum vt ante alias Romana potentia gentes.
Proſunt & varios mores hominumq; locorumq;
Exploraſſe ſitus, multas terraq; maria

Aut vidisse ipsum vrbes, aut narrantibus illas
Ex aliis nouisse, & pictum in pariete mundum.
Quid referam qui, vt sæua queant æquare cauillo
Prælia, non horrent certamina Martis adire,
Per media q; acies vadunt, & bella lacessunt?
At quia dura vetant longum nos fata morari
In cunctis, renocatq; angusti terminus æui,
Vos sat erit pueri tantum omnes isse per artes,
Quarum summa sequi saltem fastigia oportet.
Nec refert rate qui varias legit æquoris oras,
Mercis vt in patriam referat se diues opimæ,
Si non cuncta oculis lustrauerit oppida passim,
Et circumfusis longum terat otia terris.
Sat fuerit portus, extremaq; littora tantum
Explorasse: secus toto vagus exulet æuo,
Et seru snatos dulces, patriamq; reuisat.
Nulla dies tamen interea, tibi nulla abeat nox,
Quin aliquid vatum sacrorum e fontibus almis
Hauseris ac dulcem labris admoueris amnem.
Sed tibi præsertim princeps tunc hæreat illa
Cura animo, noctem atq; diem tete excitet vna,
Omnem quam propter libuit perferre laborem.
Non hîc te quibus aut pedibus, spaciisue monebo
Tendantur ducti versus. labor iste regentum
Postulat haud multum curæ, qui sæpe morando
Ipsa minutatim metiri carmina sectis
In partes membris, & tempora certa docebunt
Continuo edico iam tunc animosus alumnus
In numerum incipiat sub leges cogere verba.

Iam tunc submissa meditetur carmina voce
Sermonum memor antiquis quos vatibus hausit.
Tum votis sibi centum aures, tum lumina centum
Exoptat dubius rerum, metuens q; periclí,
Diuidit huc illuc animum, cunctamq; pererrat
Naturam rerum, versatq; per omnia mentem,
Quis rebus dexter modus, aut quæ mollia fandi
Tempora, certuntur species in pectore mille.
Nec mora nec requies, dubio sententia surgit
Multa animo, variatq; omnes conuertitur anceps
In facies, nescitq; etiam notissima, & hæret
Attonitus, nunc multa animũ, nunc consulit aures
Secum mente agitans si qua olim audita recursent
Sponte sua, & memore mentẽ excitat, atq; reposta
Thesaurus depromit opes, letus q; laboris
Ipse sui parto fruitur. multa ecce repente
Fors inopina aperit cunctanti, aliudq; putanti.
Iamq; hæc, iamq; illa attentat, texitq; retexitq;
Et varijs in defessus conatibus instat.
Sæpe etenim occurrunt haud dicto mollia, vbi hæret
Cura diu, multoq; exercita corda labore.
Nunc hos nunc illos aditus vestigat, & omnia
Attentans scopulo longum luctatur iniquo,
Dum se qua ostendat facilis via, denique multa
Aut vi, aut cali, & fortunæ munere victor
Exultat, domitoq; animis id ad æthera monstro.
Aſſt vbi nulla viam nec vis, nec dextera aperit fors,
Nec prodest vires fessas renouare, nec aptum
Nunc hîc, nunc illic captare ad carmina tempus,

Iam

Inuitus cura absistit, triſtisq; relinquit
Cæpta infecta, pedem referens: ceu ſorte viator
Si quis tendat iter campis, cui ſe amnis abundans
Ecce viæ in medio obiiciat, ſpumisq; fragoſos
Poſt imbrem voluens montis de vertice fluctus
Horreſcit, ripaq; moratus obambulat anceps.
Tum demum metuens retro redit æger, iterq;
Aut alia tenet, aut cedant dum flumina, differt.
Sed neq; inexpertus rerum iam texere longas
Audeat Iliadas. paulatim aſſueſcat, & ante
Incipiat graciles paſtorum inflare cicutas.
Iam poterit culicis numeris fera dicere fata,
Aut quanta ediderit certamine fulmineus mus
Funera in argutas & amantes humida turmas,
Ordiri & dolos, & retia tenuis aranei.
Conſilijs etiam hîc noſtris, vobisq; docentes
Eſt monitis opus, ingenijsnam paſcere multa
Fas teneris, donec paulatim attollere ſeſe
Incipiant animi, videantq; in carmine labem
Per ſe ipſi, & tacito rubeant vltro ora pudore.
Nam maculas ſi forte omnes per carmina monſtro
Quæſitor ferus, abiiciant ſpem protinus omnem,
Atq; alias animo potius vertantur ad artes.
Noſtrum igitur ſi forte adeat puer indole limen
Egregia, vt conſulta petat parere paratus,
Quiq; velit ſeſe arbitrio ſupponere noſtro,
Excipiam placidus, nec me iuuenile pigebit
Ad cælum vultu ſimulato extollere carmen
Laudibus, & ſtimulos acres ſub pectore figam,

Poſt tamen vt multa ſpe mẽtem arrexerit ardens,
Siquis forte inter veluti de vulnere claudus
Tardus eat verſus, quem non videt inſcius ipſe,
Deluſus q; ſonis teneras fallacibus aures,
Haud medicas afferre manus, ægroq; mederi
Addubitem, & ſemper meliora oſtendere pergam.
Quod ſupereſt, etiam moneo, creberq; monebo,
Ne quiſquam niſi curarum, liberq; laborum
Inchoet egregium quicquam, verum procul vrbis
Sitonitæ fugiat ſtrepitus, & amœna ſilentis
Accedat loca ruris, vbi Dryadesq; puellæ,
Panesq; Fauniq; & montiuagi Syluani.
Hic læti haud magnis opibus, non diuite cultu
Vitam agitant vates. procul eſt ſceleratus habendi
Hinc amor, inſaniæ ſpes longè, atq; impia vota,
Et nunquam diræ ſubeunt ea limina curæ,
Dulcis, & alma quies, ac paucis nota voluptas.
At nimium trux ille, ferisq; è cautibus ortus,
Qui ſanctos, genus innocuum, populumq; deorum
Aut armis audet vates, aut ledere dictis.
Vidi ego qui ſummos Muſarum munere honores
Euecti, mox ingratos contemnere Muſas,
Nec vates ſaltem alloquio dignarier ipſos.
Parcite mortales ſacros vexare poëtas.
Vitores ſperate Deos, ſub numine quorum
Semper vita fuit vatum defenſa piorum,
Illi omnes ſibi fortunas poſuere volentes
Sub pedibus, regumq; & opes, & ſceptra ſuperbæ
Ingenti vincunt animo, ac mortalia rident.

Non illis vsquam scelerum mens conscia cæcos
Horrescit cæli crepitus, ignemve coruscum,
Cum pater omnipotens præruptas fulmine turres
Ingeminans quatit, ac montes diuerberat altos.
Securi terrorum hilares ad sidera mentes
Arrexêre, Deumq; agitant sine crimine vitam
Donæ Deûm Musæ. vulgus procul este profanum.
Has magni natas Iouis olim duxit ab astris
Callidus in terras insigni fraude Prometheus.
Cùm liquidos etiam mortalibus attulit ignes.
Quippe rudes hominum mentes, & pectora duræ
Ipse saga exanimo miseratus, vbi astra per aurea
Ire datum, ac superum latis accumbere mensis,
Miratus sonitum cirunuoluentis olympi
Ingentem, magniq; argutos ætheris orbes
Quos sua quenque, cient vario discrimine Musæ.
Continuo vtilius ratus est mortalibus addi
Post ignem nil posse animumq; ad callida mouit
Furta Virgil. Dij mox cælestia dona volentes
Concessere, doli licet auctentissimus ipse
Autor Caucaseo sæuas det vertice panas.
Quo terrore nisi multo post tempore inertes
Non ausi diuas homines accersere Musas.
Sed ventura prius pandebant carmine soli
Cælicolæ, dubiisq; dabant oracula rebus.
Ipse pater diuûm Dodonæ carmina primus
Et Libycis cecinit lucis, mox Phocidis antro
Insonuit Themis alma, suosque; pulcher Apollo
Responsis monuit Delphos, nec defuit olim

Antiquis Faunus caueret qui fata Latinis.
Tum Solymum prisci vates, tum sacra Sibyllæ
Nomina diuinæ cæli in penetralia mentes
Arripuere, Deumq; animis hausere furentes.
Nec mora, quæ primum Fauni, vatesq; canebant,
Carmina mortales passim didicere per vrbes,
Post epulas laudes heroûm, & facta canentes.
Quid mirandum homini cælo diuinitus æquè
Concessum? mortale genus tua numina sentit
Quisquis es ille, Deus certe, qui pectora vatum
Percolis, afflatasq; rapis super æthera mentes.
Te sine nil nobis lætum, nec amabile quicquam.
Ipse etiam volucres vario tua numina cantu
Testantur, pecudesq; feræ, mutæq; natantes
Ad tua iussa citæ properant tua munera saxa
Diua mouet, syluasq; trahunt hinc inde sequentes.
Te quoq; senserunt olim impia Tartara & umbræ
Pallentes. Stupuere. minas tibi ianitor orci
Oblitus, sæuas poscere & Erinnyes iras.
Tu Iouis ambrosiis das nos accumbere mensis,
Tu nos Dijs æquas superis, tu blanda laborum
Sufficis, & duræ præsens solatia vitæ.
Salue hominum dulcis requies, diuûmq; voluptas.
Ipse tuæ egregios audax nunc laudis honores
Ingredior vates idem superumq; sacerdos,
Sacraq; dona fero teneris comitatus alumnis.

M. HIERONYMI VIDÆ CREMONENSIS POETIC. LIB. II.

*

PErgite Pierides natæ Iouis: en mihi totum
Nunc fas venturis Helicona recludere seclis.
Inspirate animum, templa ipse in vestra sacerdos
Sacra ferens iuuenes florentes mollibus annis
Duco audens durum per iter. vos mollia Diua
Si qua latent, vobis tantum diuortia nota,
Præsentes monstrate, nouosq; ostendite calles
Quos tenuam. Vos en omnis, vos Itala pubes,
Quæ iuga sub nostris nunc tendit ad ardua signis,
Supplicibus posci votis facileq; precatur.
Nam mihi nunc reperire apta; atq; reperta docendum
Digerere, atq; suo quæq; ordine rite locare.
Durus uterq; labor, sed quos Deus aspicit æquus,
Sæpe suis subito inuenient accommoda votis.
Altera nempe arti tantum est obnoxia cura,
Vnde solent laudem in primis optare poetæ.
Vestibulum ante ipsum primoq; in limine semper
Prudentes leuiter rerum fastigia summa
Libant, & parcis attingunt omnia dictis,
Quæ canere statuêre cælestia Diuûm
Auxilia implorant propriis nil viribus ausi.
Quos ores autem non magni deniq; refert,
Dum memor auspicijs cuiusquam cuncta Deorum

Aggre-

Aggrediare. Iouis neq; enim nisi rite vocato
Numine fas quicquam ordiri mortalibus altum
Nec sat opem implorare semel, Musasq; ciere.
Sed quoties veluti scopulis durissima dictu
Obijcient sese tibi non superanda labore
Mortali, diues toties orare licebit.
Suscipiens odium fugito, facilesq; legentum
Nil tumidus demulce animos, nec grãdia iam tuo
Conuenit, aut nimium cultum ostentantia fari
Omnia, sed nudis prope erit fas promere verbis.
Nisi magna sones, cum nondũ ad prælia ventum,
Desicias medio irrisus certamine, cum res
Postulat ingentes animos, viresq; valentes.
Principijs potius semper maiora sequantur.
Proximus illectas succende cupidine mentes,
Et studium lectorum animis innecte legendi.
Tum vero cum rem propones, nomine nunquam
Tradere conueniet manifesto. semper opertis
Sensibus, longe & verborum ambage petita
Inquirant, umbraq; obducunt inde tamen cen.
Illustri è nebula rerum tralucet imago,
Clarius & certis datur omnia cernere signis.
Nec si dura mihi passus dicendus Vlysses,
Non illum vero memorabo nomine, sed qui
Mores hominum multorum vidit, & vrbes
Naufragus euersæ post sæua incendia Troiæ.
Addam alia angustis complectens omnia dictis,
Ergo age quæ vates seruandi cura fatiget
Animum intentos operi, cum carmine aperto

Rem tempus narrare, loco vt disposita decenti
Omnia sint opere in toto, nec meta laborum
Vsquam dissideat ingressibus vltima primis.
Principio inuigilant non expectata legenti
Promere suspensos animos nouitate tenere,
Atq; per ambages seriem deducere rerum.
Nec, quacunq; viam suadet res gesta, sequuntur.
Plerumq; à mediis arrepto tempore fari.
Incipiunt, vbi facta vident iam carmine digna.
Inde minutatim gestarum ad limina rerum
Tendentes prima repetunt ab origine factum.
Hoc faciunt, operum primo ne in limine lector
Hæreat ignarusq; viæ, incertusq; laborum.
Nanq; vbi eum metâ iam tum statuere sub ipsam,
Latior ingreditur spe mentem arrectus inani,
Dum putat exigui finem prope adesse laboris.
Sed portus quos ante oculos habet & sq; propinquos
Approperans, iam iamq; tenet, simulisq; tenendi est.
Longa procul longo via diuidit inuia tractu
Flectendi retro cursus, via plurima eunti
Restat adhuc, multumq; illi maris æquor arandum.
Haud sapienti quisquam, annales ceu cõgerat, illi
Inchoet exidium veteri pastoris ab vsq;
Iudicio memorans ex ordine singula quicquid
Ad Troiam Argolicis cessatum est Hectore diro.
Conueniet potius prope finem prælia tanta
Orsiri, atq; graues iras de virgine raptæ
Auersi Æacidæ præmittere, tum sera bella
Consurgãt, tum pleni animes Danaũq; Phrygumq;

Xanthusq; Simoisq;, & inundant sanguine fossa.
Haud tamen interea quæ præcessere silendum,
Aulide iurantes Danaos, vectasq; per æquor
Mille rates, raptusq; Helenes, & coniugis iras,
Quæq; nouem Troia est annos perpessa priores.
Atq; etiam in patriam si quis deducere adortus
Errantem Laertiadem post Pergama capta,
Non illum ldæo soluentem è littore classem
Cum socijs primum memoret, Ciconesq; subactos,
Sed iam tum Ogygiam delatum sistat ad alta
Virginis amissus socijs Atlantidos antra.
Exim post varios Phæacum in regna labores
Inferat. hic positis demum ipse miserrima mensis,
Errores q; suos narret, casusq; suorum.
Ante tamen si gesta canunt, ab origine causas
Expediunt, quis de hinc status, aut quæ tẽpora rerũ.
Primus at ille labor versu tenuisse legentem
Suspensum, incertumq; diu, qui deniq; rerum
Euentus maneant, quo tandem durus Achilles
Munere placatus regi rursum induat arma
In Teucros, cuiusve Dei Laertius heros
Auxilio Polypheme tuis euadat ab antris,
Lectores cupidi expectant, durantq; volentes,
Nec perferre negant superest quodcunq; laborum,
Inde licet fessos somnus grauis auocet artus,
Aut epulis placanda fames, Cereriscq; libido.
Hoc studium, hanc operam sero dimittimus ægri.
Nonne vides vt sæpe aliquis nimis arte superbit:
Improbus, & captis animis illudere gaudet,

Et nunc huc, deinde huc mentes deducit hiantes,
Suspenditq; diu miseros, torquetq; legentes?
Ille quidem si te magnum certamen Atridæ,
Et Paridis multo promissum carmine nuper
Expectare auidum, sæuaq; cupidine captum
Senserit, vsq; moras trahet vltro, & differet arma,
Dum celsa Priamo, patribusq; è turre Lacæna
Nomine quenq; suo regesostendit Achiuos.
Ipsa procos etiam vt iussit certare sagittis
Penelope optatas promittens callida tedas
Victori, per quanta moræ dispendia mentes
Suspensas trahet ante, viri quam proferet arcum
Thesauris clausum antiquis, penitusq; repostum?
Haud tamen omnino incertis metam vsq; subipsam
Exactorum operum lectorem in nube relinquunt.
Sed rerum euentus nonnulli sæpe canendo
Indicijs porro ostendunt in luce maligna,
Sublustriq; aliquid dant cernere noctis in vmbra.
Hinc pater Æneam, multiq; instantia vates
Fata docent Latio bella, horrida bella manere,
Atq; alium partum Troianis rebus Achillem.
Spem tamen incendunt animo, firmantq; labantem
Spondentes meliora, & res in fine quietas.
Ipse quoq; agnouit per se cum in limine belli
Nauibus egressus turmas inuasit agrestis,
Atq; (omnem pugnæ) prostrauit Marte Latinos
Occiso, ante alios quisese obiecerat, hoste.
Fata Menœtiades etiam prædixerat olim
Victori morienti maiori instare sub hoste,

Quam-

Quamuis haud fuerit rescredita, tu quoque Turne
Præuidisse tuos poteras heu perdite casus
Longe ante exitium, cum crebro obscena volucris
Per clypeum, perq; ora volans stridentibus alis
Omnem turbauit mentem, admonuitq; futuri.
Hinc tibi tempus erit, magno cum optaueris emptum
Intactum Pallanta, & cum spolia aurea balthei
Oderis, atq; tibi haud stabit victoria paruo.
Nam iuuat hæc ipsos inter præsisse legentes,
Quamuis sint & adhuc confusa, & nubila porro,
Haud aliter longinqua petit qui forte viator
Mœnia si positas altis in collibus arces
Nunc etiam dubias oculis videt, incipit vltro
Lætior ire viam placidumq; vrgere laborem.
Quam cum nusquã vllæ cernuntur quas adit arces,
Obscurum sed iter tendit conuallibus imis.
Tuq; ideo nisi mente prius, nisi pectore toto
Crebra agites quodcunq; canis tecumq; premendo
Totum opus ædifices, iterumq; iterumq; retractes,
Laudatum alterius frustra mirabere carmen.
Nec te fors inopina regat, casusq; labantem,
Omnia consilijs prouisa, animoq; volenti
Certus age, ac semper nutu rationis eant res.
Quandoquidem sæpe incerti hûc illucq; vagamur,
Inq; alia ex alijs inuiti illabimur orsa,
Dum multa aduarians animis sententia surgit,
Septa vides primis vt quidam longius orsis,
Digrediuntur, & oblitiquasi cœpta priora
Longe alijs hærent nullaq; fermonibus arte.

Et longos peragrant tractus aliena canentes,
Ac velut in patriam peregrina si quis ab ora
Ire cupit post exilium, durosq; labores,
Ille tamen recto non qua via tramite ducit,
Carpit iter, sed nunc vagus hâc, nũc errat & illâc,
Vndiq; dum studio fontes inuisit inani,
Fontesq; ,fluuiosq; ,& amœnos frigore lucos.
Nam quid opus gemmis armatos pingere currus,
Multa superq; rotas, super axes multa morari
Tũc, cũ bella man⁹ poscũt, atq; arma fremit Mars?
Necsi quem indecoremq; animi, pugnasq; perosum
Egregios inter memoras heroas in armis
Castra sequi, cupidi expectant audire legentes
Qua facie, quibus ille humeris qualive capillo
Incedat, captusne oculo, an pes claudicet alter,
Aut longo vertex ductu consurgat acutus,
Ordine cuncta, aliud quasi nil tibi restet agendum.
Aptior Ausonius Drances, cui frigida bello
Dextra quidem, sed consilijs non futilis auctor,
Diues opum, pollens lingua & popularibus auris.
Multa tamen Graiæ fert indulgentia linguæ,
Quæ nostros minus addeceant grauiora sequentes.
Quid tibi nonnullas arteis, studiumq; minorum
Indignum referam? sunt qui vt se plurima nosse
Ostentent, pateatq; suarum opulentia rerum.
Quicquid opum congesserunt, sine more, sine arte
Irrisi effundunt, & versibus omnia aceruant,
Præcipue si quid summotum, si quid opertum
Atq; parum vulgi notum auribus, aut radiantis

De cæli arcana ratione, Deũm ve remota
Natura, aut animæ obscuro impenetrabilis ortu,
Sepe etiam accumulant antiqua exempla virorum
(Carminis ingratum genus) hinc atq; indepetita.
Quamuis sæpe illis tempusq; locusq; repugnet.
Ne pueri ne talem animis inducite morem,
Nec vos decipiat laudis tam dira cupido.
Haud sum animi dubius magnos memorare poetas
Interdum Solisq; vias, Lunæq; labores,
Astrorumq; ortus, qua vi tumida æquora surgant,
Vnde tremor terris, quamuis illa orsa sequantur
Longe alia, aut duri cantantes prælia Martis,
Aut terræ mores varios, cultusq; docentes.
Ast prius inuenere locum, dein tempore capto
Talia subijciunt parci, nec sponte videntur
Fari ea: rem credas hoc ipsam poscere. ita æstum
Dissimulant, aditusq; petunt super omnia molles.
Cur pater Anchisen natum opportuna rogantem
Non doceat, rursúsne animæ semel æthere cassæ
Ad cælum redeant, blandiq; ad luminis auras?
Igneus anne ollis vigor, & cælestis origo
Seminibus, quantum non noxia corpora tardant?
Quãdoquidẽ vt variũ sit opus (nãq; inde voluptas
Grata venit) rebus non vsq; hærebis in ijsdem.
Verum vbi vis animis varius succurrere fessis
Ingrederis q; nouas facies, rerumq; figuras,
Paulatim capto primis delabere cœptis
Tempore, nec positis insit violentia rebus.
Omnia sponte sua veniant, lateatq; vagandi

Dulcis amor, cunctamq; potens labor occulat artē.
Sic olim Æneæ venturi haud inscius ævi
Res Italūm in clypeo, Romanorumq; triumphos
Fecerat ignipotens, pugnataq; in ordine bella,
Stirpis ab Ascanio quondam genus omne futurū.
Tum si quis Latio cretus de sanguine vates
Prosequitur varias oras, moresq; locorum,
Medosq; Æthiopasq;, & ditis arboris Indos,
Immemor ille nimis patriæ, oblitusve suorum,
Si non Italiæ laudes æquaverit astris,
Cui neq; Medorum silvæ, neq; Bactra, neq; Indi,
Totaq; thuriferis Panchaia certet arenis.
Quare etiam egregij vates ego carmina vestra
Haud equidem arguerim, qui pectora fessa legentū
Interdum, atq; aures recreatis carmine dulci.
Non ego post Celeicrates, post tribula dicta,
Rastraq;, plaustraq; & inflexo cum vomere aratra
Addubitem flere extincti miserabile funus
Romani ducis, aut ruris laudare quietem
Post vites dictas Bacchi, & silvestria dona.
Vidi etiam qui iam perfecto munere longam
Subiecere moram extremo sub fine vagantes
Exactorum operum, vacua dum carmina musa
In longum traherent, cuius dulcedine mira
Fessi animi cuperent iterumq; iterumq; redire.
Me nulla idcirco quiret vis sistere, qui in post
Naturas & apum dictas, & liquida mella
Tristis Aristæi questus, monitusq; parentis
Prosequerer dulci sermone, & Protea vinctum.

Addam

Addam Threicij carmen miserabile vatis,
Qualis populea queritur Philomela sub umbra,
Vt Rhodope, vt Pangæa fleat, Rhæsi vt domus alta
Atq; Getæ, atq; Hebrus, & Actias Orithyia:
Non aliam ob causam reges qui in prælia euntes
Dinumerant, populosq; moram traxere canentes
Aut Ligurum regi ob casum Phaetontis amati
Dum gemit, & mæstum musa solatur amorem,
In siluis cano natas in corpore plumas,
Aut rursum Hippolytum superas venisse sub auras
Paoniis revocatum herbis, & amore Dianæ.
Nec vero interea quæ cuiq; insignia, quæ arma
Fratreum pingunt clypeos, atq; Hercule pulchro
Pulcher Auentinus patrium insigne paternum
Centum angues, cinctamq; gerit serpentib. Hydra.
Sæpe etiam loca amæna canunt, & frigida Tempe.
Nunc varijs pingunt cum floribus auricomū ver,
Nunc virides liquidis inducunt fontibus umbras,
Crebraq; fluuiorum in ripis spatiantur opacis,
Aut Veneti Eridani, aut Ætoli Acheloi.
Addunt & Panas, Faunos, Dryadasq; puellas,
Et centum æquoreas Nereo genitore sorores.
Sæpe tamen memorandum inter ludicra memento
Permiscere aliquid, breviter mortalia corda
Quod moueat, tangens humanæ commoda vitæ,
Quodq; olim iubeant natos meminisse parentes.
At non exiguis etiam te insistere rebus
Admuerim, si magna voles componere paruis,
Aut apibus Tyrios, aut Troia ex vrbe profectas

Formicis, Libycum properant dum linquere littus.
Sed non Ausonij rectè fœdissima musca
Militis æquarit numerum, cum plurima mulctram
Peruolitat, neq; enim in Latio magno ore sonantem
Arma, duceſq; decet tam viles decidere in res.
Nec dictis erit vllus honos, si cum actus ab vrbe
Daunius hostili Teucris vrgentibus heros
Vix pugna absistit, similis dicetur asello
Quem pueri læto pascentem pinguia in agro
Ordea stipitibus duris detrudere tendunt
Instantes, quatiuntq; sudes per terga, per armos.
Ille autem campo vix cedere, & inter eundum
Sæpe hîc atq; illîc auidis insistere malis:
Omnia conueniunt, rerumq; simillima imago est.
Credo equidē, sed turpe pecus, nec Turnus asellum
Turnus auis, atauisq; potens dignabitur heros.
Aptius hanc speciem referat Leo, quem neq; tergæ
Ira dare, aut virtus patitur, neq; sufficit vnus
Tendere tot contra, teliq; obstare sequentum.
Hoc quoq; non studijs nobis leuioribus instat
Curandum, vt quando non semper vera profamur
Fingentes, saltem sint illa simillima veris.
Vidi aliquos, qui, cum Glauco medio æquore belli
Tydides ferus occurrit, vix credere possunt
Tot traxisse moras longis sermonibus vsos
Inter sese ambos, dum feruent omnia cæde.
Alter enim diri narrat fera fata Lycurgi,
Crimine damnati falso, aliter Bellerophontis
Facta refert, magna domitam virtute Chimæram,

Et victos pariter Solymos, & Amazonas armis.
Nam quæ multa canūt ficta & nō credita vates,
Dulcia quo vacuas teneant mendacia mentes,
Illis nulla fides, quam nec sibi deniq; aperti
Exposcunt, nec dissimulant, licet omnia obumbrent
Religione Deum, quæ non credenda profantur.
Idcirco solis perhibent armenta locuta
Mortua, & in verubus Vulcano tosta colurnis,
Vt minus acris equos itidem miremur Achillis,
Verbaq; veliferas rostris fudisse carinas,
Omnia quæ porta veniunt insomnia eburna.
Disce etiam pulchri tibi si cura ordinis vlla est,
Restantum semel effari, repetita bis aures
Ferre negant, subeunt fessas fastidia mentes.
Quanquā etiā hîc nostris cernes differre Pelasgos.
Nam tibi non referent semel illi somnia Atridæ.
Nec sat erit si retulerint quid fortis Achilles
Mente dolens Danaum sese subduxerit armis.
Ipse iterum Æacides nisi solo in littore ponti
Flens eadem æquoreæ narrauerit omnia matri.
Quin etiam reges cum dant mandata ferenda,
Cuncta canunt prius ipsi, eadē mox carmine eodem
Missi oratores repetunt nihil ordine verso,
Non sic Ausonius Venulus, legatus ab Arpis
Cum redit Ætoli referens responsa tyranni.
Altum alijs assurgat opus, tu nocte dieq;
Exiguum meditator, vbi sint omnia culta,
Et visenda nouit iterumq; iterumq; figuris.
Quod si longarum cordi magis ampla viarum

Sunt spatia, angustis cum res tibi finibus arcta,
In longum trahito arte. viæ, tibi mille trahendi,
Mille modi. nam ficta potes multa addere veris,
Et petere hinc illinc variarum semina rerum.
Nonne vides, vt nostra Deos in prælia ducant,
Hos Teucris, alios Danais socia arma ferentes,
Certantesq; inter se odijs, donec pater ipse
Concilium vocet, atq; ingentes molliat iras?
Cum secura tamen penitus natura Deorum
Degat, & aspectu nostro summota quiescat.
Addunt infernasq; domos regna inuia viuis,
Tartareosq; lacus, Ditemq;, & Erinnyas atras.
Tum volucrum captant cantus, atq; omnia penna.
Sæpe etiam hospitibus conuiuia læta receptis,
Regalesq; canunt epulas, vbi multa repostis
Narrantur dapibus vario sermone vicissim,
Nunc ludos celebrant magnorũ ad busta virorum,
Annua nunc patrijs peragunt Dijs sacra pericla
Seruati quondam, laudesq; ad sidera tollunt
Aut Phœbi monstro ingenti Pythone perempto,
Aut magni Alcidæ, Cacum vt videre iacentem.
Rege sub Eurystheo tulerit quos ille labores
Alterni repetunt cantu super omnia Caci
Speluncam adijciunt spirantemq; ignibus ipsum.
An memorem, quando q; omnes intendere neruos
Cum libuit, verbisq; ipsam rem æquare canendo,
Seu dicenda fert tempestas horrida ponti,
Ventorum & rabies, fractæq; ad saxa carinæ
Aut Siculo angusto, aut impacato Euxino?

Sine

Sine coorta repente lues, cum multa ferarum
Corpora, multa hominum letho data siue Sicana
Dicendum quantis terra tonet Aetna ruinis
Prorumpens atram cæli vsque ad sidera nubem
Turbine fumantem picco, & candente fauilla.
Vidijsti cum bella canunt horrentia & arma.
Arma fremũt, miscentq; equitũ, peditumq; ruinas.
Ante oculos Martis sese offert tristis imago,
Non tantum vt dici videantur, sed fieri res,
Vnde ipsis nomen Gaij fecere poetis.
Armorum fragor audiri gemitusque cadentum,
Cadentumque ictus, & inania vota precantum.
Quis quoque, cum captas euoluunt hostibus vrbes,
Temperet a lacrymis? tectorum ad culmina sæuas
Ire faces, passimque domos inuoluere flammas
Cernere erit, trepidosque senes pueros que parentes
Amplexos flentesq;, ipsas ad sidera matres
Tollentes clamorem, hostes interq;, suosq;,
Abstractasq; nurus adytis, arisq; Deorum
Et crinem laniare, & pectora tundere palmis,
Hos fugere, ast illos ingentem abducere prædam,
Perq; domos perq; alta ruunt delubra Deorum,
Atq; hinc, atq; illuc tota discurritur vrbe. (vis?
Quid cum animis sacer est furor additus atq; potens
Nam variant species animorum, & pectora nostra
Nunc hos, nunc illos multo discrimine motus
Concipiunt, seu quod cæli mutatur in horas
Tempestas, hominumq; simul quoq; pectora mutat,
Seu quia non iisdem respondent sæpe labore

Sensus effæti, atque animus cum corpore langues,
Seu quia curarum interdum, vacuique doloris,
Interdum tristes cæco intus tundimur æstu.
Dij potius nostris ardorem hunc mentibus addūt,
Dij potius, felixq; ideo qui tempora quiuit,
Aduentumq; Dei, & sacrum expectare calorem,
Paulisperq; operi posito subducere mentem,
Mutati donec redeat clementia cæli.
Sponte sua veniet iustum (ne accersite) tempus.
Interdum & siluis frondes, & frondibus humor
Desunt, nec victus semper cauæ flumina ripis
Plena fluunt, nec semper agros verpingit apricos.
Sors eadem incertis contingit sæpe poetis.
Interdum exhaustæ languent ad carmina vires,
Absumptus q; vigor, studiorum immemor est mens,
Torpescunt sensus, circum præcordia sanguis
Stat gelidus: credas penitus migrasse camœnas,
Notaq; nunquā ipsis reditura in pectora Phœbē,
Nil adeo Musæ, nil subuenit auctor Apollo.
Ah quoties aliquis frustra consueta retentat
Munera, nec cernit cælum se tendere contra,
Aduersosque Deos, atque implacabile numen?
Quidam autem inuentus, qui sæpe reduceret aurā
Optatas veterum cantando carmina vatum,
Paulatimq; animo blandum inuitaret amorem,
Donec collectæ vires, animiq; refecti,
Et redijt vigor ille, velut post nubila, & imbres
Sol micat æthereus. vnde hæc tam clara repente
Tempestas? Deus ecce Deus iam corda fatigat,

Altius insinuat venis, penitusq; per artus
Biditur, atq; faces sæuæ sub pectore versat.
Nec se iam capit acer agens calor, igneaq; intus
Vis sæuit, totoq; agitat se corpore numen.
Ille autem exultans iactat iam non sua verba,
Oblituſq; hominum, mirum sonat, haud potis ignem
Excutere. inuitum miratur se ire, rapiq;
Præcipitem te Phœbe vocans, te Phœbe premētem
Vociferans, plenusq; Deo stimulisq; subactus
Haud placidis. non ille dapum, non ille quietis
Aut somni memor hanc potis est deponere curam
Sæpe etiam in somnis memores Phœbeia versant
Munera, & inuenti quidam qui sæpe sopore
In medio Musis cecinere, & Apolline digna.
Tantus amor famæ, præsentis tanta Dei vis.
Ne tamen ah nimium puer ô si de calori.
Non te fortuna semper permittimus vti,
Præsentiq; aura, sæuum dum pectore numen
Insidet. at potius ratioq;, & cura resistat.
Freno sistē furentem animū, & sub signa vocate
Et premere, & laxas scito dare cautus habenas.
Atq; ideo semper tunc expectare iubemus,
Dum fuerint placati animi, compressus & om
Impetus hīc recolens sedato corde reuise
Omnia, quæ cæcus menti subiecerit ardor.
Præterea haud lateat te nil conarier artem,
Naturam nisi vt assimilet, propiusq; sequatur.
Hanc vnam vates sibi proposuere magistram,
Quicquid agunt, huius semper vestigia seruant.

Hinc varios moresq; hominum, moresq; animantū
Aut studia imparibus diuisa ætatibus apta
Effingunt facie verborum, & imagine reddunt
Quæ tardosq; senes deceant, iuuenesq; virentes,
Fœminaeumq; genus, quantum quoq; rura colenti,
Aut famulo distet regum alto è sanguine cretus.
Nam mihi non placeat teneros si sit grauis annos
Telemachus supra, senior si Nestoriani
Gaudeat & ludo, & canibus, pictis ve pharetris.
Et quoniam in nostro multi persæpe loquuntur
Carmine, verba illis pro conditione virorum,
Aut rerum damus, & proprij tribuuntur honores,
Cuiq; suus, seu mas, seu fœmina siue Deus sit.
Semper enim summus diuūm pater, atq; hominūm rex
Ipse in concilio fatur, si forte coorta
Seditio, paucis. at non Venus aurea contra
Pauca refert Teucrūm indignos miserata labores.
Ingreditur furiis, atq; alta silentia rumpit
Acta furore graui luno, ac fœta vsq; querelis,
Cumq; etiam iuueni gliscat violentia maior,
Ardens virtus, animusq; in pectore præsens,
Nulla mora in Turno, nec dicta animosa retractat.
Stat conserre manum, & certamine prouocat hostē
Desertorem Asiæ. verum quantum ille feroci
Virtute exuperat, tanto est impensius æquum
Et pietate grauem, & sedato corde Latinum
Consulere, atq; omnes metuentem expendere casus,
Multum etiam intererit, Didone irata loquatur
An placato animo, Libycas si linquere terras

Troianum

Troianus paret, & desertum fallere amorem,
Daniet, ac tota passim bacchabitur vrbe
Mentis inops, immanis, atrox verba aspera rumpet,
Consusasq; dabit voces, incertaq; & anceps
Quæ quibus ante ferat quantum ab distabit ab illa
Didone, excepit Teucros quæ nuper egentes,
Soluere corde metum, atq; iubens secludere curas,
Inuitansq; suis vellent considere regnis?
Nec te oratores pigeat, artisq; magistros
Consuluisse, Sinon Phrygios quo fallere possit
Arte, dolis quocunq; animos impellere doctus,
Quo ve tenere queat Graios fandi auctor Vlysses
Stante domum Troia tandem discedere certos.
Quid tibi nunc dulcem præcunctis Nestora dicam
Qui totiesinter primores Argiuorum
Mentes potuit verbis componere lites,
Et mulcere animos, & mollia fingere corda?
Artibus his certe Cytherea instructa dolisq;
Arma rogat nato genitrix, & adultera læsum
Vulcanum alloquitur, dictisq; aspirat amorem.
Nam causas petit ex alto indeprensa, viriq;
Circuit occulta verborum indagine mentem.
Discitur hinc etenim sensus, menteſq; legentum
Flectere, diuersosq; animis motus dare, vt illis
Imperet arte potens (dictu mirabile) vates.
Nam semper seu læta canat seu tristia mœrens,
Affectus implet tacita dulcedine mentes.
Quem non Threcij quondam sors aspera vatis
Mœsti at, amissum dum solo in litore sonum

Eurydice solans ægrum testudine amorem
Te veniente die, te decedente vocaret?
Quid? puer, Euryalus cum pulchros voluitur artus
Ah dolor, inq; humeros lapsa ceruice recumbens
Langueſcit moriens, ceu flos succisus aratro,
Ardet adire animus lectori, & currere in ipsum
Volscentem, pueriq; manum supponere mento
Labenti, aclargum frustra prohibere cruorem
Purpureo niueum signantem flumine pectus.
Postremo, tibi si qua instant dicenda, roborem
Quæ tenerum incuterent Musis adaperta, chorisq;
Virgineis, molli vel preterlabere tactu
Dissimulans, vel verte alio, & rem suffice fictam.
Si pater omnipotens tonitru cælum omne ciebit,
Speluncam Dido dux & Troianus eandem
Deueniant, pudor vlterius nihil addere curet.
Nam sat erit, tellus quod prima, & conscius æther
Cõnubij dent signũ, vlulentq; in vertice Nympha.
Neve alijs impar nimium, ne Troilus armis
Ah puer infelix facito concurrat Achilli,
Quam quibus in Libyco conspexit littore pictum
Illum Anchisiades heros, dum victus anhelis
Fertur equis, curruq; hæret resupinus inani,
Nec pueri veros congressus dicere cures.
Quid deceat, quid nõ, tibi nostri ostendere possunt.
Inuenta ex alijs disce, & te plurima Achiuos
Consulere hortamur veteres, Argiuaq; regna
Explorare oculis, & opimam auertere gazam
In Latium, atq; domum letũ spolia ampla referre.

Haud minor est adeo virtus si te audit Apollo,
Inuenta Argiuum in patriam conuertere vocem,
Quam si tute aliquid intactum inueneris antè.
Aspice vt insignis peregrino incedat in auro
Fatidicæ Mantûs & Minci filius amnis,
Fulgeat vt magni exuuijs indutus Homeri,
Nec pudet egregias arteis ostenderit esto,
Græcia, tradiderit Latio præclara reperta,
Dum possit in melius aliunde accepta Latini
Omnia retulerint, dum longè maxima Romæ
Vt belli studijs, ita doctis artibus omnes,
Quot Sol cumq; videt terrarum, ante iuerit vrbes.
Dij Romæ indigetes, Troiæ tuq; auctor Apollo,
Vnde genus nostrum cæliſe tollit ad astra,
Hanc saltem auferri laudem prohibete Latinæ.
Artibus emineat semper studiisq; Mineruæ
Italia, & gentes doceat pulcherrima Roma,
Quandoquidem armorum penitus fortuna recessit,
Tanta Italos inter creuit discordia reges.
Ipsi nos inter sæuos distringimus enses.
Nec patriam pudet externis aperire tyrannis.
Spectamen Italiæ prostratæ affulserat ingens
Nuper, & egregijs animos erexerat ausis.
Heu frustra, inuidit laudi fors læua Latinæ,
Nec dum fata malis Italum exaturata quierunt.
Iam gentes longè positæ trepidare, ducesq;
Externi iam diues Arabs, iam Nilus, & Indus
Audierant longè Tusci decora alta Leonis,
Audierant Medycumq; genus, stirpemq; Deorum

Iam tum ille egregias curas accinxerat ardens
Pro patriæ decore. pro libertate sepulta
Antiquæ Ausoniæ germano fretus Iulo,
Qui cum partitus curarum ingentia semper
Pondera commissas rerum tractabat habenas
Idem regnatorq; hominum, diuumq; sacerdos.
Iamq; illum Europæ reges gensq; omnis in vnum
Conuersiq; oculos, conuersiq. ora tenebant.
Iamq. duces animis illum concordibus omnes
Velle sequi trepidos in Turcas arma parantem.
Illum quadriiugo inuectum per mœnia curru
Roma triumphato vidisse protinus orbe.
Illum Tybri pater lætanti spumeus alueo
Exciperes Tuscus Tuscum, veheresq. per vndas
Miratus habitusq. nouos, hominumq. figuras.
Issent post currus capti longo ordine reges,
Oblitusq. minas minor iret barbarus hostis,
Qui victis Solymis nunc atq. oriente subacto
Exultat fidens, orbisq. affectat habenas
Efferus, atq Italiæ iam iam (scelus) imminet oræ.
Visendi studio passim Romana iuuentus
Per fora, perq. vias festa discurreret vrbe.
Ipse suos solio fulgens pater aureus alto
Aspiceret ciues longo post tempore visos,
Barbaricumq. aurum prædæq. iuberet acernos
Sacratis adytis penitusq. alta arce reponi.
Verùm heu (Dij vestrum crimen) spectanta recente
Italia absumpta, ac penitus fiducia cessit.
Egregius moriens heros secum omnia vertit.

M. HIE-

M. HIERONYMI VIDÆ CREM. POET.

LIBER III.

NVnc autẽ linguæ studium, moremq. loquẽdi,
Quẽ vates, Musaq probẽt atq auctor Apollo,
Expediam, curam extremam, finemq; laborum.
Discendum in vicia, & verborum lumina quæ sint
Munere Pieridum lustrandis addita rebus.
Ne te opere incæpto deterreat ardua meta,
Audendum puer, atq; inuicto pectore agendum,
Iam te Pierides summa en de rupe propinquum
Voce vocant, viridiq; ostentant fronde coronam
Victuri, atq; animo stimulos hortatibus addunt.
Iamq rosus calathis spargunt per nubila plenis
Desuper, & florum placido te plurima nimbo
Tempestas operit, gratumq; effusus odorem
Ambrosiæ liquor aspirat diuina voluptas.
Verborum in primis tenebras fuge, nubilaq; atra.
Nam neq. (si tantum fas credere) defuit olim
Qui lumen iucundum vitro, lucemq perosus
Obscuro nebulæ se circumfudit amictu.
Tantus amor noctis, latebræ tam dira cupido.
Ille ego sim, cui Pierides dent carmina Musæ
Lumine clara suo, externæ nihil indiga lucis.
Nec tamen id votis optandum deniq magnis.
Ipse volens per te poteris, vis dædala fandi

Tot se adeo in facies, tot se conuertit in ora,
Mille trahens varia secum ratione colores.
Mille modis aperire datur, mentis q; latebras,
Quiq; latent tacito arcani sub pectore motus.
Si tibi, dum trepidas, non hæc successerit, & lux
Non datur hinc, te verte alio lumenq; require
Nunc hac, nunc illac, donec diffulserit vltro,
Claraq; tempestas cælo radiarit aperto.
Quinetiam angustis si non vrgebere rebus,
Cum fandi tibi mille viæ, tibi mille figuræ
Occurrent, tu mille vias, tu mille figuras,
Nunc hãc, nũc aliã ingredere, & mutare memento
Iamq; hos, iamq; alios haud segnis sumere vultus.
Nempe inde illectas aures immensa voluptas
Detinet, & dulci pertentat pectora motu.
Ergo omnem curam impendunt, vt cernere nequãt
Sit formas similes naturæ exempla sequuti,
Dissimili quòd sint facie quæcunq; sub astris
Vitales carpunt auras, genus omne ferarum,
Atq; hominum pictæ volucres, mutaq; natantes.
Nonne vides verbis vt veris sæpe relictis
Accersant simulata, aliundeq; nomina porrò
Transportent, aptentq; aliis ea rebus, vt ipsæ
Exuuias q; nouas, res, insolitosq; colores
Indutæ sæpe externi mirentur amictus
Vnde illi, lætaq; aliena luce fruantur.
Mutato q; habitu nec iam sua nomina mallent.
Sæpe ideo cùm bella canunt, incendia credas
Cernere, diluuiumq; ingens surgentibus vndis.

Contra

Contra etiam Martis pugnas imitabitur ignis,
Cùm furit accensis acies Vulcania campis.
Nec turbato oritur quondam minor æquore pugna.
Confligunt animosi Euri certamine vasto
Inter se, pugnantq; diuersis molibus vndæ.
Vsqueadeo passim sua res insignia lætæ
Permutant q;, iuuant q; vicissim, & mutua sese
Altera in alterius transformati protinus ora.
Tum specie capti gaudent spectare legentes.
Nam diuersa simul datur e re cernere eadem
Multarum simulachra animo subeuntia rerum.
Ceu cùm forte olim placidi liquidissima ponti
Æquora vicina spectat de rupe viator,
Tantum illi subiecta oculis est mobilis vndæ.
Ille tamen siluas interq; virentia prata
Inspiciens nuratur, aquæ quæ purior humor
Cuncta refert, captosq; eludit imagine visus.
Non aliter vates nunc huc traducere mentes
Nunc illuc, animis q; legentum apponere gaudet
Diuersas rerum species, dum tædia vitat.
Res humiles ille interea non secius effert
Splendore illustrans alieno & lumina vestit,
Verborumq; simul vitat dispendia parcus.
Hunc fandi morem (si vera audiuimus) ipsi
Cælicolæ exercent cæli in penetralibus altis,
Pieridum chorus in terras quem detulit olim,
Atq; homines docuêre, Deum præclara reperta,
Illæ etenim Iouis ætherea dicuntur in aula
Immixtæ superis festas agitare choreas

Et semper canere alternæ, Phœbiq; frui untur
Colloquio, vatumq; inspirant pectora ab alto.
Nec tamen haud solis fugit hæc me nota poetis,
Verùm etiam auctores alij experiuntur, & audent,
Præcipuè orantes causas, sanctique magistri,
Seu fontes tendant legum compescere habenis,
Seu caros cupiant atris è mortis amicos
Faucibus eripere & desletos reddere luci.
Quin etiam agricolas ea fandi nota voluptas
Exercet, dum læta seges, dum trudere gemmas
Incipiunt vites sitientiq; ætheris imbrem
Prata bibunt, ridentq; satis surgentibus agri.
Hanc vulgo speciem propriæ penuria vocis
Intulit, indictusq; vrgens in rebus egestas.
Quippe vbi se vera ostendebant nomina, nusquam
Fas erat hinc atq; hinc transferre simillima veris.
Paulatim accreuêre artes hominumq; libido,
Quodq; olim vsus inops reperit, nunc ipsa voluptas
Postulat, hunc addens verborum rebus honorem.
Sic homines primùm venti vis aspera adegit,
Vt andiq; imbres stipulis horrentia tecta
Ponere, & informi sedem arctam clauderelimo.
Nunc altæ ædes trabibus, Pariis q; columnis
Regifico surgunt ædes ad sidera luxu.
Parcius ista tamen delibant, & minùs audent
Artifices alij, nec tanta licentia fandi
Cuiq; datur solis vulgo concessa poetis.
Nempe pedum hi duris cohibentur legibus, & se
Sponte sua spatiis angusti temporis arctant.

Liberius

Liberius fas campum alij decurrere apertum.
Sacri igitur vates facta, atq; infecta canentes
Libertate palàm gaudent maiore loquendi,
Quæsitiq; decent cultus magis, atq; colores
Insoliti, nec erit tanto ars deprensa pudori.
Crebrius hi fando gaudent super æthera miris
Tollere res (nec sit fas tantum credere) dictis,
Ità cælo clamor, tremit omnis murmure olympus.
Nec mora, bis vocem ingeminant, vrbisq; ruinas,
Fataq; præliaq;, & sortem execrantur iniquam,
O pater, ô patria, ô Priami domus inclyta quondam,
Clamantes, cecidit prò Iupiter Ilion ingens.
Quid cùm Neptunum dicunt mare, vina Lyæum.
Et Cererem frumenta patrumq; è nomine natos
Significant, memorantq; vrbes pro ciuibus ipsis?
Atq; i deo timor attonitos cùm inuasit Assos,
Africa terribili tremet horrida terra tumultu.
Nec deerit, tibi pro fluuiis, proq; omnibus vndis
Pocula qui præsis Acheloia miscet vuis.
Ecce autem subitis conuersis vocibus vltro
Sæpe aliquè longè absentem, desertaq; & antra,
Et solos montes affantur: sæpe salutant
Siluasq; fluuiosq;, & agros sensuq; carentes
Speluncas, velut hæc sint responsura vocata:
Et ves ô vacui compellant nomine saltus.
Præterea verbis inimicos addere sensus
Oppositis, dum dissimulant, aliudq; videbis
Sæpe loqui, atq; aliud simulata condere mente.
Egregia interea coniux vita nocte suprema

Deiphobo fidum capiti subduxerat ensem.
Nec minùs insignis Drances, cùm Tragis aceruos
Tot dedit, & claris insigniit aruа tropheis.
Quid sequar vlteriùs, quanta dulcedine captas
Detineant aures, vocem cùm rursus eandem
Ingeminant modo non verborum cogat egestas?
Pan etiam Arcadia neget hoc si iudice præsens,
Pan etiam Arcadia dicam te iudice vanum.
Hæc adeò cùm sint, cùm fas audere poetis
Multa modis multis, tamen obseruare memento
Si quando haud proprijs rem mauis dicere verbis,
Translatisq; aliunde notis, longeq; petitis,
Ne nimiam ostendas, quærendo talia, curam.
Namq; aliqui exercent vim duram, & rebus iniqui
Natiuam eripiunt formam indignantibus ipsis,
Inuitasq; iubent alienos sumere vultus
Haud magis imprudens mihi erit, & luminis expers
Qui puero ingentes habitus det ferre gigantis.
Quàm si quis tabula alta lares appellet equinos,
Aut crines magnæ genitricis gramina dicat.
Præterea verò faciem spolia & sua cuiq;
Linquere, & interdum propiis rem prodere verbis
Indiciisq; suis ea sint modo digna Camenis.
Res etiam poteris rebus conferre vicissim,
Nominibusq; ambas vsurpare suisq; vocare.
Quod faciens, fuge verborum dispendia, paucis
Includas numeris, vnde illa simillima imago
Ducitur, & breuiter confer ne fortè priorum
Oblitus sermonum alio traducere mentem,

Inq; alia ex aliis videare exordia labi.
Iamq; age, verborum qui sit delectus habendus,
Quæ ratio (nam nec sunt omnia versibus apta,
Omnia nec pariter tibi sunt vno ordine habenda)
Versibus ipsa etiam diuisa, & carmina quantum
Carminibus distant, tantum distantia verba
Sunt etiam inter se, quamuis communia multa
Interdum inuenies versus diffusa per omnes.
Multa decent scenam, quæ sunt fugienda canenti
Aut Diuûm laudes, aut Heroûm inclyta facta.
Ergo altè vestiga oculis, aciemq; voluta
Verborum siluа in magna, tum accommoda Musis
Selige, & insignes vocum depascere honores,
Vnitidus puro versus tibi fulgeat auro.
Reijce degenerem turbam nil lucis habentem,
Indecoresq; notas, ne sit non digna supellex.
Qui fieri id possit, veterum te semita vatum
Obseruata docebit adi monimenta priorum
Crebra oculis animoq; legens, & multa voluta.
Tum quamuis, longè si quis supereminet omnes,
Virtutem ex illo, ac rationem discere fandi
Te iubeam, cui contendas te reddere semper
Assimilem, atq; habitus, gressusq; effingere euntis,
Quantum fata sinunt, & non auersus Apollo.
Haud tamen interea reliquum explorare laboret
Absteteris vatum, moneo, suspectaq; dicta
Sublegere & variam ex cunctis abducere gazam.
Nec dubitem versus hirsuti sæpe poetæ
Suspensus lustrare, & vestigare legendo,

Inq;

Si cubi se quædam forte inter commoda versu
Dicta meo ostendant, quæ mox melioribus ipse
Auspiciis propriis possim mihi vertere in usus
Detersa prorsus prisca rubigine scabra.
Flumina sæpe vides immundo turbida limo,
Hauritur aquâ tamen inde frequens concursus, & altis
Important puteis ad pocula desuper illa
Occultis diffusa canalibus influit, omnemq;
Illabens bibulas labem exuit inter arenas.
Nil adeò incultum, quod non splendescere possit,
Præcipuè si cura vigil non desit, & usq;
Mente premas, multumq; animo tecum ipse voluttes.
Atq; ideo ex priscis semper quo more loquamur
Discendum quorum depascimur aurea dicta,
Præcipuumq; auidi rerum populamus honorem.
Aspice vt exuuias, veterumq; insignia nobis
Aptemus: rerum accipimus nunc clara reperta:
Nunc seriem, atq; animum verborum, verba quoq; ipsa.
Nec pudet interdum alterius nos ore loquutos.
Cùm verò cultis moliris furta poetis,
Cautius ingredere, & raptus memor occule versis
Verborum indiciis atq; ordine falle legentes
Mutato noua sit facies, noua prorsus imago.
Monere (nec longum tempus) vix ipse peracto
Dicta recognosces veteris mutata poetæ.
Sæpe palam quidam rapiunt, cupiuntq; videri
Omnibus intrepidi, ac furto lætantur in ipso
Deprensi, seu cum dictis nihil ordine verso
Longè alios ijsdem sensus mira arte dedere.

Exuerunt q;

Exuerunt q; animos verborum impunè priores.
Seu cum certandi priscis succensa libido.
Et possessa diu sed enim malè condita victis
Extorquere manu iuuat, in melius q; referre.
Casa fata, mutato q; solo felicius olim
Cernimus ad cælum translatas surgere plantas.
Poma quoq; vtilius succos oblita priores
Proueniunt, sic regna Asiæ, Troiaq; penates
Transtulit auspicijs Phrygius melioribus heros
In Latium, quamuis (nam Diuûm fata vocabant)
Inuitus Phœnissa tuo delittore cessit,
Nec connubia læta, nec incepti Hymenæi
Flexerunt immitem animum, tu victa dolore
Occidis, & curæ vix ipsa in morte relinquunt.
Nunquam ô Dardaniæ tetigissent vestra carinæ
Lætora, fors nulli poteras succumbere culpæ.
Ergo agite ô mecum securi accingite furtis
Vna omnes pueri, passimq; auertite prædam.
Infelix autem (quidam nam sæpe reperti)
Viribus ipse suis temerè qui fisus, & arti,
Externæ quasi opis nihil indigus abnegat audax
Fida sequi veterum vestigia, dum sibi præda
Temperat heu nimium, atq; alienis parcere creuit,
Vana superstitio, Phœbi sine numine cura.
Haud longum tales ideo lætantur, & ipsi
Sæpe suis superant monimentis: illaudati q;
Extremum ante diem fœtus fleuere caducos,
Viuentesq; suæ viderunt funera famæ.
Quàm cuperent vano potius carnisse labore,

Eq; suis alias didicisse parentibus arteis?
Sæpe mihi placet antiquis alludere dictis,
Atq. aliud longè verbis proferre sub ijsdem.
Nec mea tam sapiens per sese prodita quisquam
Furta redarguerit, quæ mox manifesta probabunt.
Et nati natorum, & qui nascentur ab illis.
Tantùm absit pœna metuens infamis vt ipse
Furta velim tegere, atq; meas celare rapinas.
Non tamen omnia te priscis fas fidere, qui non
Omnia sufficient, quærenti pauca labore
Attentanda tuo nondum vlli audita supersunt.
Nos etiam quædam iccirco noua condere nulla
Religio vetat, indictasq; effundere voces.
Ne verò hæc penitus fuerint ignota, suumq;
Agnoscant genus, & cognatam ostendere gentem
Possint, ac stirpis nitantur origine certæ.
Vsq; adèo patriæ tibi si penuria vocis
Obstabit, fas Graiugenûm felicibus oris
Deuehere informem massam, quam incude Latina
Informans patrium iubeas dedisscere morem.
Sic quondam Ausoniæ succreuit copia linguæ.
Sic auctum Latium, quò plurima transtulit Argis
Vsus, & exhaustis Itali potiuntur Athenis.
Nonne vides medijs vt multa erepta Mycenis
Graia genus fulgent nostris immixta, nec vllum
Apparet discrimen eunt insignibus æquis
Vndiq; per Latios & ciuis & aduena tractus.
Iam dudum nostri cessit sermonis egestas.
Raro vber patriæ, tibi raro opulentia decrit,

Ipse

Ipse suis Cicero thesauris omnia promet,
Auctoresq; alij nati felicibus annis
Omnia sufficient, nec solis crede poetis.
Sæpe etiam vidi veterum inter carmina vatum
Barbarico versus cultu, gazaq; superbos,
Belgicaq; imm sit transalpes esseda Gallus
In Latium, & longæ Macedum venêre sarissæ.
Et metuam ne deficiat me larga supellex
Verborum, angustiq; premat sermonis egestas?
Quin & victa situ, si me penuria adaxit,
Verba licet renouare, licet tua sancta vetustas
Vatibus indugredi sacraria sæpius olli
Exatis gaudent insignibus antiquai,
Et veterum ornatus indutii incedere auorum.
Non tamen ille, veter squalor fuat vndiq;, & ater
Verborum situs, his modus adsit deniq;, quando
Copia non defit, quorum nunc peruius vsus.
Tum quoq; si deerunt rebus sua nomina certæ,
Fas illas apta verborum ambire corona,
Et late circumfusis comprendere dictis
Verba etiam tum bina iuuat coniungere in vnum
Molliter inter se vinclo sociata iugali.
Verum plura nefas vulgo congesta coire,
Ipsaq; quadrisidis subniti carmina membris.
Hala nec pass.m fert monstra tricorpora tellus.
Horresco diro sonitus ac leuia fundo
Inuitus per terricrepas per carmina voces.
Argolici quos ista decet concessa libido,
Talia connubia, & tales celebrant Hymenæos

Tergeminas immane struant ad sidera moles
Pelion addentes Ossæ & Pelio Olympum.
At verbis etiam partes ingentia in ambas
Verba interpositis proscindere seq; parare,
Deterere interdum licet, atq; abstraxe secando
Exiguam partem, & strinxisse fluentia membra.
Ideirco siquando ducum referenda, virumq;
Nomina dura nimis dictu, atq; asperrima cultu,
Illa aliqui, nunc addentes, nunc inde putantes
Pauca minutatim leuant, ac mollia reddunt,
Sichæumq; vocant mutata parte Sicarbam.
Hinc mihi Titanum pugnas, & sæua Gigantum
Bella magis libeat canere, Enceladiq; tumultus,
Quàm populos Itala quondam virtute subactos,
Atq; triumphatas diuerso à littore gentes.
Sed neq; verborum causa vis vlla canentem,
Consilium præter, cogat res addere inanes,
Nomina sed rebus semper seruire iubeto
Omnia perpendens versus resonantia membra.
Verba etenim quædam ignarum te fallere possunt,
Ni vigiles, mandatum & munus obire recusent,
Fateturq. operi clam sese, & inertia cessent.
Cetera dum labor exercet concordia iussus
Quæq. sua stantẽ illa dabunt numerumq sonumq.
Atq ideo quid ferre queant quid quæq recusent
Explorare prius labor esto, & munera iusta
Mandato, ac proprium cunctis partire laborem.
Obscuros aliter crepitus, & murmura vana
Miscebis, sudesq. sonis fallacibus aures,

Nec

Nec tamen interdum vacuas animeq. carentes
Addubitem ipse volens incassum fundere voces,
Verbaq, quæ nullo fungantur munere sensus,
Diues vt egregio tantum & conspicuus amictu
Versus eat, dulciq. sono demulceat aures:
Atq. adeo qua sint, ne verò quærre profectò
Illa tibi sponte dabunt per se obuia passim.
Sæpe autem ruptis vinclis exempta volutes
Membra & compactum quæsitor dissice versum,
Post iterum resice, & partes in pristina redde
Partibus auulsas: nunquam te libera vinclis
Incautum fallent resoluto carmine verba.
Hæc ades, hîc penitus tibi totum Helicona recludam.
Te Musæ puer hîc faciles penetralibus imis
Admittunt, sacrisq. adytis inuitat Apollo:
Principio quoniam magni commercia cæli
Numina concessere homini, cui carmina cura,
Ipse Deum genitor diuinam noluit artem
Omnibus expositam vulgò, immeritisq. patere.
Atq. ideo turbam quo longè arceret incertam
Angustam esse viam voluit, paucisq. licere.
Multa adeò incumbunt doctis vigilanda poetis.
Haud satis est illis vt unq. claudere versum,
Et res verborum propria vi reddere claras.
Omnia sed numeris vocum concordibus aptant,
Atq. sono quæcunq canunt imitantur & apta
Verborum facie, & quæsito carminis ore
Nam diuersa opus est veluti dare versibus ora,
Diuersosq. habitus, ne qualis primus, & alter,

Talis & inde alter, vultuq; incedat eodem.
Hic melior motuq; pedum, & pernicibus alis
Molle viam tacito lapsu per læuia radit.
Ille autem membris, ac mole ignauius ingens
Incedit tardo molimine subsidendo.
Ecce aliquis subit egregio pulcherrimus ore,
Cui lætum membris Venus omnibus afflat honorem.
Contrà alius rudis informes ostendit & artus,
Hirsutumq; supercilium, ac caudam sinuosam
Ingratus visu, sonitu illætabilis ipso.
Nec verò hæ sine lege datæ, sine mente figuræ,
Sed facies sua pro meritis, habitusq;, sonitusq;
Cunctis, cuiq; suus, vocum discrimine certo.
Ergo vbi iam nautæ spumas salis æreruentes
Incubuere mari, videas spumare reductis
Conuulsum remis rostrisq; tridentibus æquor.
Tunc longè sale saxa sonant, tunc & freta ventis
Incipiunt agitata tumescere: littore fluctus
Illidunt rauco, atq; refracta remurmurat vnda
Ad scopulos, cumulo insequitur præruptꝰ aquæ mōs:
Nec mora, Trinacriā cernas procul intremere omnē
Funditus, & montes concurrere montibus altos.
Cùm verò ex alto speculatus cærula Nereus
Leniit in morem stagni placidæq; paludis,
Labitur vncta vadis abies, natat vncta carina.
Hinc etiam solers mirabere sæpe legendo,
Sicubi Vulcanus siluis incendia misit,
Aut agro stipulas flamma crepitante cremari.
Nec minus exultant latices, cùm teda sonorè

Virgea suggeritur costis vndantis aheni.
Carmine nec leuis dicenda est scabra crepido.
Tum, si læta canunt, hilari quoq; carmina vultu
Incedunt, lætumq; sonant haud segnia verba,
Seu cum vere nouo rident prata humida, seu cum
Panditur interea domus omnipotentis olympi.
Contra autem sese tristes inamabile carmen
Induit in vultus, si forte inuisa volucris
Nocte sedens serum canit importuna per vmbras,
Vi quondam in bustis, aut culminibus desertis.
Verba etiam res exiguas angusta sequuntur,
Ingentesq; iuuant ingentia, cuncta gigantem
Vasta decent, vultus immanes, pectora lata,
Et magni membrorum artus, magna ossa, lacertiq;.
Atq; ideo si quid geritur molimine magno,
Adde morā, & pariter tecū quoq; verba laborēt
Segnia, seu quando vi multa gleba coactis
Æternum frangenda bidentibus, æquore seu cum
Cornua velatarum obuertimus antemnarum.
At mora si fuerit damno, properare iubebo.
Si se forte caua extulerit mala vipera terra,
Tolle moras, cape saxa manu, cape robora pastor.
Ferte citi flammas, date tela, repellite pestem.
Ipse etiam versus ruat, in præceps q; feratur,
Immenso cum præcipitans ruit Oceano nox,
Aut cum perculsus grauiter procumbit humi bos.
Cumq; etiam requies rebus datur, ipsa quoq; vltro
Carmina paulisper cursu cessare videbis
In medio interrupta, quierunt cum freta ponti,

Postquam aurea posuere, quiescere protinus ipsum
Cernere erit, medijsq; inceptus sistere versum.
Quid dicam, senior cum telum imbelle sine ictu
Invalidus iacit, & defectis viribus æger?
Nam quoq; tum versus segni pariter pede languet,
Sanguis hebet, frigent effœta in corpore vires.
Fortem autem iuuenem deceat prorumpere in arcti,
Euertisse domos, præfractaq; quadrupedantum
Pectora pectoribus perrumpere, sternere turres
Ingentes, totoq; ferum dare funera campo.
Nulla adeo vatum maior prudentia, quam se
Aut premere, aut rerum pro maiestate canendo
Tollere. nunc illos animum summittere cernas
Verborum parcos, humiliq; obrepere gressu,
Textaq; vix gracili deduxere carmina filo.
Nuncillos verbis opulentos, diuite vena
Cernere erit fluere, ac latis decurrere habenis
Fluxosq;, ingentesq; redundat copia lata
Vbere felici, verborumq; ingruit agmen
Hibernarum instar nimium, cum Iupiter Alpes
Frigidus aereas, atq; alta cacumina vestit.
Interdum vero cohibent vndantia lora,
Non humiles, non sublimes media inter vtrumq;
Littus arant veluti spatia, & confinia radunt.
Sic demum portu læti conduntur in alto.
Quod superest, quæ post remo peragenda poetæ
Expediam, postquam casus euaserit omnes,
Signaq; perpetuum deduxit ad vltima carmen,
Exultans animo victor, lætusq; laborum.

Non totam subitò præceps secura per vrbem
Carmina vulgabit. ah ne sit gloria tanti,
Et dulcis famæ quondam maleſuada cupido.
At patiens operum semper, metuensq; pericli
Expectet, donec sedata mente calorem
Paulatim exuerit fœtusq; abolerit amorem
Ipse sui, curamq. alio traduxerit omnem.
Interea fidos adit haud securus amicos,
Vtq; velint inimicum animum, frontisq; seueræ
Dura supercilia induere, & non parcere culpæ
Hos iterum atq; iterum rogat, admonitusq; latentis
Grates lætus agit vitij, & peccata fatetur
Sponte sua, quamuis etiam damnetur iniquo
Iudicio, & falsum queat ore refellere crimen.
Tum demum redit, & post longa obliuia per se
Incipit hìc illic veterem explorare laborem.
Ecce autem ante oculos noua se fert vndiq; imago,
Longè alia heu facies rerum, mutataq; ab illis
Carmina, quæ tantum ante recens cõfecta placebãt.
Miratur tacitus, nec se cognoscit in illis
Immemor, atq; operũ piget, ac sese increpat vltro.
Tum retractat opus commissa piacula doctæ
Palladis arte luens nunc hæc, nunc reiicit illa,
Omnia tuta timens, melioraq; sufficit illis,
Attondetq; comas stringens siluamq; fluentem,
Luxuriamq; minutatim depascit inanem
Exercens durum imperium, dum funditus omnem
Nocturnis instans operis, operisq; diurnis
Versibus eluerit labem, & commissa piarit.

Arduus hîc labor, hic autem durate poetæ,
Gloria quos mouet æternæ pulcherrima famæ.
Tum siqua est etiam pars imperfecta relicta,
Olim dum properat furor, ingeniq; morari
Tempestas renuit, suppletq;, & versibus affert
Inualidis miseratus opem, claudisq; medetur.
Nec semel attrectare satis, verum omne quotannis
Terq; quaterq; opus euoluendum, verbaq; versis
Æternum immutanda coloribus omne frequenti
Sæpe recudendum studio per singula carmen.
Quod non vna dies, fors afferet altera, & vltro
Nullo olim studio, nulla olim in carmine cura
Deprensæ per se prodentur tempore culpæ,
Quæq; latent variæ densa inter nubila pestes.
Quin etiam doctum multum iuuet ille laborem,
Qui varias cæli creber mutauerit oras.
Namq; etiam mutant animi, genioq; locorum
Diuersas species, diuersos pectora motus
Concipiunt, nostrisq; nouæ se mentibus offert
Vltro aliquid semper lucis, tenebræq; recedunt,
At nouos operi semper fas addere flores.
Verum esto hic etiam modus. huic imponere curæ
Nesciuere aliqui finem, medicæsq; secandis
Morbis abstinuisse manus, & parcere tandem
Immites donec macie confectus, & æger
Aruit exhausto velut omnis sanguine fœtus,
Natiuumq; decus posuit, dum plurima vbiq;
Deformat sectos artus inhonesta cicatrix.
Tuq; ideo vitæ vsq; memor breuioris, vbi annos

Post aliquot (neq; enim numerū, neq; tempora pono
Certa tibi) addideris decoris satis, atq; nitoris,
Rumpe moras, opus ingentem dimitte per orbem,
Perq; manus, perq; ora virūm permitte vagari.
Contiuuo læto te dulces vndiq; amici
Gratantes plausu excipient. tua gloria cælo
Succedet, nomenq; tuum sinus vltimus orbis
Audiet, ac nullo diffusum abolebitur æuo,
Et dubitamus opes animo contemnere auari,
Nec potius sequimur dulces ante omnia Musas?
O fortunati, quibus olim hæc numina dextra
Annuerint præcepta sequi, quæve ipse canendo
Iussa dedi plenus Phabo, attonitusq; furore.
Quando non artes satis vllæ, hominumq; labores,
Et mea dicta parum prosint, ni desuper adsit
Auxilium, ac præsens fauor omnipotentis olympi,
Ipse viam tantum potui docuisse repertam
Aonas ad montes, longeq; ostendere Musas
Plaudentes celsæ choreas in vertice rupis:
Quo me haud ire sinūt vnquā fata inuida, & vsq;
Absterrētq;, arcētq; procul, nec summa iugi vnquā
Fas prensare manu fastigia. sat mihi, si quem,
Si quem olim longe aspiciam mea fida sequutum
Indicia exuperasse viam, summoq; receptum
Vertice, & hærentes socios iuga ad alta vocantem.
Sed nonnulla tamen nostri quoq; gratia facti
Forsan erit. me fida olim præcepta canentem
Stipabunt iuuenes denso circum agmine fusi,
Et vocem excipient intenti sensibus omnes.

Tum vitæ si iusta meæ procedere lustra
Fata sinent, necme viridi succiderit ævo
Impia mors: olligelida tardante senecta
Languentem, & sera defessum ætate magistrum
Certatim prensa super alta cacumina dextra
Sæpetrahent, vltroq; ferent per amœna locorum,
Et summi inualidum sistent ad limina Phœbi
Cantantem Musas, vatumq; inuenta piorum.
Virgiliŭ ante omnes, lætihîc super astra feremus
Carminibus patrijslaudes: decus vnde Latinum:
Vnde mihi vires, animus mihi ducitur vnde.
Primus vt Aonijs Musas deduxerit oris
Argolicum resonans Romana per oppida carmen.
Vt iuuenis Siculas siluis instarit auenas,
Vtq; idem Ausonios animi miseratus agrestes
Extulerit sacros ruris super æthera honores
Triptolemi inuectus volueri per sidera curru:
Res demum ingressus Romanæ laudis ad arma
Excierit Latium omne, Phrygumq; instruxerit alas
Verba Deosimilis, decus à te principe nostrum
Omne pater. tibi Graiugenûm de gente trophæa
Suspendunt Itali vatestua signa sequuti.
Omnisin Elysijs vnum te Græcia campis
Miraturq; auditq; vltro, assurgitq; canenti.
Te sine nil nobis pulchrum. omnesora Latini
In te, oculosq; ferunt versi. tua maxima virtus
Omnibus auxilio est. tua libant carmina passim
Assidui, primus & te venerantur ab annis.
Ne tibi quis vatum certauerit. omnia cedant

Secla, nec inuideant primos tibi laudis honores.
Fortunate operum, tua præstans gloria fama,
Quo quenquam aspirare nefas. sese extulit alis.
Nil adeo mortale sonas. tibi captus amore
Ipse suos animos sua munera lætus Apollo
Addidit, ac multa præstantem insignijt arte.
Quodcunq; hocopis, atq; artis, nostriq; reperti
Vni grata tibi debet præclara iuuentus,
Quam docui, & rupis sacræ super ardua duxi,
Dum tua fida lego vestigia, te sequor vnum.
O decus Italiæ, lux ôclarissima vatum,
Te colimus, tibi serta damus, tibi thura, tibi aras,
Et tibi rite sacrum semper dicemus honorem,
Carminibus memores. salue sanctissime vates:
Laudibus augeri tua gloria nil potis vltra,
Et nostræ nil vocis eget. nos aspice præsens,
Pectoribusq; tuos castis infunde calores
Aduenienspater, atq; animis tete insere nostris.

FINIS.

M. HIERONYMI VIDÆ CREMON. BOMBYC.

LIBER I.

*

QVos mores, quas aut paruis reptantibus artes
Iupiter addiderit, quæ fila tenacia Serum

Ore vomunt saturæ, vos mecum euoluite Nympha
Seriades. vos lanifici gregis aureæ noctis
Munera, quæ pater Italiæ prior intulit olim
Serius huc patrijs Serum deuectus ab oris.
Tuq; ades, & nostro succurre Isabella labori
Nympha Padi in ripa magnis è regibus orta,
Quæ gentem pulchræ auxisti pulcherrima prole
Gonsagam, exiguis ades huc non aspera cœptis.
Et vos ô placidæ properate, vbi quæq; puellæ.
Vestrum opus hoc, vestros facile hic discite cultus.
Id tineæ in siluis multis voluentibus annis
Gentibus ignotum vixit genus, aurea frustra
Edebant opera vmbriferis pendentia ramis:
Nam pluuiæ, lateq; immites omnia venti
Vastabant, tenui nec honos, nec gloria filo
Vlla erat, in siluis ceu quondam more ferarum
Degebant homines antiquo robore nati.
Nondum vrbes, nondum certos gens dura penates
Nouerat, aut vllas vitam excoluisse per artes.
Verum postquam homini diuini est muneris vsus
Traditus: in tectis atq; intra septa domorum
Siluestres tineas alere, atq; impendere curam
Cœpit, opes multi hinc ad summas emersere.
Quam vis esse aliquas etiam nunc fertur in oris
Longe alijs gentes, quæ nondum in tecta relatas
Per lucos errare sinunt, nulloq; labore
Fila suo carpunt oneratis mollia ramis.
Namq; malo assuetæ arboribus frondentibus illæ
Pubentes siluas, & quæq; tenerrima carpunt,

Iniussæq; instant operi. non horrida multum
Flabra nocent, neq; prouisi prudentibus imbres.
Quippe vbi senserunt in nubes aera cogi,
Diffugiunt trepidæ, foliisq; sub omnibus hærent,
Securæq; hyemis velut alta ex arce sonantes
Accipiunt Austros, pulsataq; robora nimbis.
Sed tune, moneo, in siluis permitte vagari
Incustoditas, nec curam adhibere recusa
In tectis huius non gratia parua laboris:
Haud longum tempus fluet, & iam stamine multo
Dites eris, filoq; tibi spectabilis aureo.
Principio ne te lateat quæ tradita agendæ
Sint illis vitæ spatia. breuis omnibus ætas.
Vix vlli Lunæ completur tertius orbis,
Et nunquam ex sese prolem videre creatam.
Intereunt omnes, pecus occidit omne quotannis,
Et cunctam euertunt fera fata ab origine gentem,
Immortale tamen restat genus his, neque morti
Est penitus locus, æternum nam semina durant
Ceu quondam siluæ si sorte aut frigore diro,
Aut æstu arescant summæ, tamē abdita quædam
Vitalis superat vis in radicibus imis,
Et trunco exciso noua vere repullulat arbos.
Non secus extinctis bombicibus annuus ortus
Vsq; noua in regnis proles succedit auitis.
Ne vero ante diem sed tempestiua creata
Sit soboles, veto ne reuoces in liminis oras
Progeniem extinctam, attonsis cum gramina cāpis
Nondum vlla, aut frondes apparent arbore nullæ.

Ante noua incipiat morus reuirescere siluæ,
Neve fames teneris, neve obsint frigora alumnis.
Ipsi etiam morum agricolæ, ne tempora fallant,
Obseruare solent, nam cum sese illa virentem
Induit in frondem, nostris tum protinus oris
Excessisse hyemem, & manes abiisse sub imos
Nil dubitant, nec seua vltra pecori ve, satiue
Frigora ve glaciem ve timent, canam ve pruinam.
Præterea tibi Lunai gelidæ incrementa
Sunt seruanda senescentis fugę tempora læuæ.
Nec tum etiam liquidis cum sese nuper ab vndis
Extulit Oceani pallantesq; humida vultus
Ostendit gracili incedens per inania cornu,
Vile erit teneros ouis excludere fœtus.
Expecta cum plena animis, cum lumine largo
Solis ab igne tumens, altumq; per æthera vecta
Carpit iter, fratremq; audet se attollere contra.
Tum fas fœturæ, tum iustum incumbere tempus,
Quandoquidem validas crescenti à lumine vires
Semina concipiunt genitalia, tum fauet æther,
Maioremq; trahunt nascentia membra vigorem.
Quo foueas autem pacto, mos ipse fouendi
Haud simplex. sunt quæ calido sub Sole relinquunt
Ossa, recens donec fœtus in luminis auras
Prodierit. tu conde sinu velamine tecta,
Nec pudeat roseas inter fouisse papillas,
Si te tangit honos, & flaui gloria fili
Cum dies, alterq; dies processerit ecce
Cernere erit formis animantia ferueret miris.

Ante

Ante opus omne tamen pete matutina Deorum
Limina, ferq; preces supplex, Diuisq; litato
Auspicibus cunctorũ operum, cùm mane sacerdos
Syceram Cereremq, & Lenæum libat honorem.
Nec non lanicij florem velamina prima
Suspendes templis, auertunt omnia fœtu
Munere placati superi mala, frigora, & æstus,
Et quæ multa solent bombyci instare pericla.
Interea populis sedes, & tecta futuris
Ipsa nouare iube, tabulataq; victa senecta
Non aptæ sine sole domus, sine luce penates.
Sed duplices recta lumen regione fenestræ
Admittant, quarum surgentes altera Phœbi
Spectet equos, fissos contra altera, iamq; cadentes,
Tum vitri pellucentes opponere quadras
Hinc atq; hinc iubeo, lini aut firmissima texta.
Vineq; concutiant venti neq; nubila nimbis
Conspergant, obsitq; intus penetrabile frigus.
Nec postrema fuit cauto pretendere cura
Retia rara, auium insidias, & callida furta
Auerte, illudit passer custodibus olim
Improbus, illudit chorus cristata volucris.
Dant stragem passim rostru immitibus, implentq.
Inglnuiem ac viuo viua abdunt corpora busto.
Nec, quibus est, timeæ felicis copia multa,
Parietibus sedem affigunt, sed quatuor æquis
Tectorum in medio erectis hinc inde columnis
Plurima suspendunt tabulata, aulæq; per altos
Surgunt mille gradus, digestaq; ordine sedes.

Tuq; etiam, variæ vt nequeant irrepere pestes,
Parietis antiqui vitium ne neglige segnis.
Sed calce, aut creta linito, atque angusta viarum
Quæq; time. mus sæpe cauis sese abdidit imis
Luce latens, at cum in tenebris cinis occulit ignem
Sopitum, indulgetq; graui custodia somno,
Improbus egreditur tutis ad furta latebris,
Et citus irreptat tabulis, sauitq; per omnes
Cæde madens aulas, prædamq; auertit ab alto
Porticibus satur, atq; cauis epulatur in antris,
Molire insidias, deceptum carcere claude,
Ignarusq; doli ipse sibimet vincula nectat,
Dum petit ostensam confidentissimus escam.
Quædã etiã trabibus, quib. omnis machina rectis
Nititur, auxiliantur, & imas sentibus armant,
Sentibus & tribulis, ac iuniperi hirsutæ
Vulnificos addunt gladios, circũ undiq; vt hostis
Indeprensus eat saltem per vulnera mille,
Nec referat captam multo nisi sanguine prædam.
Verum age vix tenebras pepulit lux tertia rebus,
Ecce sinu incipiunt tepido calefacta moueri
Semina, iam viuenda nouis animalia formis
Irrepunt, pastimq; albis mantilibus errant.
Ne vero iam tum hæc thalamis sublimibus infer.
Exiguus primum capiet sobolem locus omnem,
Corpora deinde auctæ cunabula prima relinquent.
Tum cunctam in populos, in vicos diuide gentem,
Diuisaq; dabis sedes, secretaq; regna
Nec satis hoc semel at quoties his arcta videbis
Esse

Esse domus spatia, augentur dum corpora cuiq;.
Has toties legere, inq; nauas diducere sedes
Ne dubita, donec tabulas impleueris omnes.
Nec tamen interea paruas non pascere oportet.
Vt primum hauserunt cæli auras, pabula poscunt,
Assuescunt iam tum dapibus, mensasq; requirunt.
Sed prodest. nondum thalamos experta puella
Prima manu teneras forsan si pascat alumnas.
Primam autem mori pubẽ, atque tenerrima semper
Quæq; legunt, dum grex tener est, atq; inscius æui.
Continuo veterum veluti memor ille parentum
Agnoscit vescas frondeis, ipsasq; recentes
Deposcit. nam si plenis seruentur in horreis
Hesternæ, dulcis succi corrumpitur aura,
Et sapor ingratus subit, atq; inamabilis haustu
Mane petunt igitur siluas, & quaq; reportant
Pabula lecta die famulæ, gratumq; laborem
Sortitæ inter se folia illibata canistris
Expediunt, legit illa, domum fert altera lecta,
Instaurant aliæ mensas, epulasq; ministrant,
Pabula larga superiaciunt pecus omne tegentes.
Protinus emergunt tineæ, folioq; iacenti
Victrices super assistunt, omnisq; iuuentus
Pascitur, atq; auidæ dapibus implentur opimis.
Fit strepitus, longe qualem olim sæpe solemus
Cum pluit, in tecto clausis audire fenestris.
Nec mora, nec requies, properat, & grandia morsu
Attondent folia emensæ, redeuntq;, iterumq;
Incumbunt, longam nequeunt explerier aluum,

Dum superant frondes, & plenæ pabula mensæ.
Tuq; ideo parcis epulas moderare canistris,
Terq; die tantum pascas: nam prodiga cunctam
Si frondem simul effundas, sine more, dapisq;
Accumules, mensasq; oneres, auertitur vltro
Ingratam saturam morum pecus, atq; repente
Ipsa parit largi fastidia copia victus.
Paulatim inuita, metuant sibi pabula semper
Deficere, expectentq; dapes. prius inijce ludens
Frondem vnam, ac certare sine, ille protinus omnes
Arrexere animos cupidæ prædamq; capessunt
Certatim, pariterq. ingens subit ardor edendi.
Tum demum solitas epulas effunde canistris,
Dum dapis optatæ fuerit compressa libido.
Sed ne longa fames noceat tamen aspice prudens,
Dum nimium differs epulas, & gaudia mensæ.
Nam solitum impastis si desit copia victus,
Nulla mora est, miseras macies deformat iniqua,
Pabula dein de patrum exhaustis duplicare iuuabit
Et vix longa dies lapsus in pristina reddet.
Dira fames adeo nocet, ac penuria edendi.
Quin etiam haud parui mutari pabula refert.
Est bicolor morus, bombyx vescetur vtraq;,
Vtraq; grata illi: cui vero assuerit, eandem,
Nigra, albensve fuat, nullo discrimine amabit,
Quamuis Ausonijs laudetur nigra puellis.
Forte etiam si deficiant folia omnia mori,
Et subito siluæ (Ditalem auertite casum)
Thisbææ arescant vmio æstu, aut frigore, quæris
Quasnam

Quasnam tum, pereant ne res tibi funditus omnes,
Bombyci iubeam legere, & summittere frondes,
Orandi superi, eueniant nec talia nobis.
Sitamen vrgeris, concendat robora pastor
Vinea per siluas, & summa cacumina carpat.
His etenim arboribus multum est affinis origo.
Iamq; ideo agricolæ morum didicere per agros
Inserere vmbrosæ ramis ingentibus vlmi,
Et steriles syluæ nunc dant bicoloria mora.
Sunt aliæ, quæ si fœtus sibi nascitur ante
Quam Thisbæa nouis adolescat frontibus arbos,
Vrticamq;, ruboſq; legunt, dum plurimus humor
Vere subest at tu teneris tunc parce puellis,
Crura, manusq; arment facito, nec robora duræ
Ascendat permitte in siluis innuba virgo.
Verum operum patiens anus, & cui durior annis
Sic cutis (ingratæ facilis iactura senectæ)
Munere fungatur tali, ne forte quis altis
Egressus siluis Satyrorum è gente procaci
Suspiciat, teneræq; pudor notet ora puellæ.
Illa quoque inprimis cura est vt pabula semper
Sicca legant, nullaq. fluant aspergine syluæ
Aut pluuiæ, aut roris nocturni, quippe venenum
Sæpe fuit quamuis tenuis bombycibus humor.
Nunquam igitur, cùm nox horis silet intempestis,
Accedant siluam. expectent dum gurgite Eoæ
Tethyos exierit, sursumq; eduxerit omnem
Collectum noctis humorem purpureus Sol,
Etiam treis scandens supera alta peregerit horas.

Quod si forte etiam fuerit tunc humida silua,
Vt potes, è soliis stillantem decute rorem.
Profuit & si quando matutina pruina
Perstrinxit teneras frondes, ostendere Soli
Cratibus impositas, & frigora vincere flammis.
Cumq; tibi fuerint suspecti deniq; nimbi,
Appropera, calathos cape, moros scande, ministras
Voce voca, mitte in siluas, sine lege legunto
Obuia quæq;, penum soliis, atq; horrea comple,
Ne, dum sæuit hyems perdant ieiunia pubem
Laniuoram, at parta securæ fronde fruantur.
Quod si adeo subitum cito non præuideris imbrem,
Ne turpi rigeat, macieq; fameq; senescat
Omne pecus, validos in siluas mitte colonos,
Qui tibi vtraq; manu nũc huc, nũc robora & illas
Crebra agitent, frondem patulis tu impone canistris
Rorantem, quando fatis vrgemur acerbis.
At labor interea famulas exerceat alter.
Cura sit hesternæ semesas tollere mensæ
Relliquias, tabulisq; immundam auertere ventis
Proluuiem, mane ante pecus quam pabula gustet,
Tergendæ sedes, & gramine peruerrendæ,
Tum Bacchi irrorãt gratum benolentis odorem,
Purgatisq; abigunt stabulis triste omnibus auram.
Hinc leuiter digito medicatis sedibus omnes
Traducunt cœtus lætos melioribus auris,
Nec super extremas errare licentius oras
Permittunt semper media ad penetralia cogunt,
Præcipitesq; tamen lapsus, altasque ruinas,

Huic generi facilis lethi via: protinus ægras
Delapsæ effundunt animas, lucemq. relinquunt.
Siqua tamen superest, & cæli vescitur aura
Post casum, inspicito. nam si pars corporis vlla est
Læsa tibi deprensa, aliarum sedibus vltro
Proiice, nec frustra libeat tibi pascere inertem.
Nullam operam omnino, nullum expectabis ab illa
Certa opus, ignauum deducet inutilis æuum,
Et comitum egregias tantum mirabitur artes.
Sepe etiam impastas auerti pabula cernes.
Sopitæq. graui veluti torpere veterno
In tabulis. hic parce metu, ne corpora morbus
Forte aliquis, gentemq. lues inuaserit ægram.
Hunc illis morem, natura hunc ipsa soporem
Addidit, indulgent somno, stratiq quiescunt,
Sopitisq. dies alter transibit, & alter.
Cum vero expulerit noctem lux tertia rebus,
Consurgent lætæq. ad pabula nota redibunt.
Ergo illas tumidas iubeo obseruare nec ingens
Nosse labor, ne improuisus sopor occupet vltro
Signa dabunt ipsæ, cælo capita arduа tollent
Arrectæ, spernentq; dapes, tum pigra notabis
Corda, animos resides, insueta silentia mensis.
Non tamen aduenient somnus simul omnibus idem.
Insomnes aliquæ vigilant, dum turba quiescit
Cetera, nondum aptæ, teneros quibus alliget artus
Irrepens sopor, aduenient sua tempora & illis,
Atq; omnes tandem demittent lumina somno.
Cura sit interea insomnes legere, atq; vagantes,

Secretas q, aliis aliam cito transfert in aulam.
Sopitæ ſtabulent ſimul his par omnibus ætas.
Vna operi incumbent, & eodem tempore ſeſe
Artubus exoluent ſuper ad conuexa volantes.
Dumq; Deus ſtratis, thalamis ve ſilentibus ales
Regnat lethæo perfundens corpora rore,
Pabula ſubtralnito ſolita frondemq; negato.
Nam tumidæ interea renouant torpentia alumna
Corpora, & exuuias veteres, ac tegmina ponunt,
Et nitidam induitur pubes renouata iuuentam.
Ceu fodere domos ſerpentum vbi lubrica turba
Sub terram veniente hyeme, ſtant frigore inertes,
Dum redeat terris tepidi clementia veris.
Tum demum egreſſi, ad Solem ſqualentia terga
Conuoluunt poſita turpi cum pelle ſenecta.
Annuus hic illis mos, at bombycibus ipſis
Ter pigra, dum viuent, renouabit corpora ſomnus.
Iamq; age, iam grandes fœtus, iam ducitur ætas
Vltima, turgenti filum tralucet in aluo
Omnibus, accingunt alacres, operiq; parant ſe.
Pabula iam ſaturæ fugiunt, noua quærere regna
Ardor agit, tollunt oculos, arrectaq; terga.
Omnia veſtigant latè loca, ſi cubi rami
Arbutei, per quos ſua poſſint tendere fila,
Atq; nouis priſcos cupiunt mutare penates,
Et tabulæ extremis pendentes ſedibus hærent.
Tum famulæ properare, omnes prouiſa parare
Sarmenta, & ſteriles tectis inferre geniſtas.
Iamq; illæ antiquas ſedes ſupera ardua linquant,

Atq; noua hoſpitia inuadant per vimina lenta
Demiſſæ, niſi ſuccurrat nurus omnis
Hinc atq; inde manus durum miſerata laborem.
Ipſæ nam manibus ſecernunt grandia natu
Corpora iam matura operi, iamq; apta labori,
Per ramosq; locant arentes agmina denſa.
Summotas alias arcent, dum funditus omnes
Corporeæ excedant labes, ac temporis orbe
Perfecto ſua cuiq; dies exemerit omnem
Alui inſinceræ illuuiem purumq; relinquat
Lanicium, & fili tralucens ſimplicis aurum.
Sic vbi miteſcunt pendentes vitibus vuæ,
Paulatim liquor ille intus rareſcit, & aureus
Accedit color, elucent puriſſima muſta.
Tum demum tabulis paſſim ſarmenta relictis
Complerunt omnes, perq; atria virgea lætæ
Exercentur, & effundunt quæſita per æuum
Stamina ditis opes veteri, ſuſpenſaq; denſos
Fila regunt inter ramos, atq; ordine ducunt.
Mille legunt, releguntq; vias, atq; orbibus orbes:
Agglomerant, cæco donec ſe carcere claudant
Sponte ſua, tanta eſt edendi gloria fili.
Mox autem clauſæ interiùs circum vndiq; lectæ
Stamina condenſant, teretisq; oui inſtar opus fit.
Nullæ operum immunes, eſt omneis cernere paſſim
Noctes atq; dies niti præſtante labore,
Et quaſi de palma ſumma contendere vires.
Aſpicias quaſdam incipere, primumq; laborem
Tendere adhuc, quaſdã obſcuro iam carcere clauſas,

Aſt aliæ velut in nebula, fumoq; nigranti
Nunc etiam apparent properantes intus, & omnes
Fas oculis ſpectare vias, varium q; laborem.
Quin & nonnullæ paribus communia curis
Aſſociant opera, & nebula clauduntur eadem.
Quædam adeò (viſu miſerabile) ſæpe repertæ,
Dum tendunt ſuperare aliæ, inſtantq; labori,
Vitam opere in medio clauſæ ſub nocte dediſſe
Ante diem ah miſeræ. iacuit labor interruptus.
Parua mora eſt tamen. vt ſe aliæ inclusêre latebris,
Extremoque manum ſummam impoſuêre labori,
Exhauſtæ intereunt omnes, terras que relinquunt.
Ite animæ egregiæ, fortunatæque laborum
Vtrò in fata alacres. vobis nempe altera fato
Corpora debentur, vobis miſerata priorem
Eripiet formam Venus, atque ad dulcia reddet
Lumina, & aereas rurſum reuocabit in auras.
Prima Venus docuit bombycem in tecta referre
Eductam ſiluis, atque hanc impendere curam.
Ante homines nati durum genus illic eruptæ
In ſiluis nudi degebant more ferarum.
Nec dum vllus lini, nec dum vllus velleris vſus.
Verùm dura hyemis pellebant frigora, noctisque
Humorem fruticum ſe frondibus inuoluentes,
Et liquidos imbres vitabant arbore tecti,
Per noctemque cauis latitabant rupibus hirti.
Hîc illic mixti latos impune per agros
Cum nudis nudi iuuenes errare puellis.
Aſt vbi creſcenti paulatim cognitus orbi

Irrepſit

Irrepſit pudor, exuuijs cœpêre ferarum,
Aut tergo bouis, aut villoſi pelle leonis
Se tegere, & coriis inuoluere mollibus artus.
Ipſi etiam nudi degebant æthere in alto
Cælicolæ, cælique nurus diſcrimine nullo.
Prima Deum Pallas docuit committere campo
Enodis liniſegetem, & tondere bidentem
Lanigeram, ac tenui telas intendere filo.
Illa quidem primum vario ſe ornauit amictu
Egregiam picto pallam circundata limbo.
Mox alias etiam texit ditiſſima diuas.
Nec mora, deinde nouam oſtendit mortalibus artem:
Tantùm nuda Venus mærebat muneris expers
Egregij, ob formam textrici inuiſa Mineruæ,
Atque irriſa diu ſuper Idalium frondoſum
Senatosque ſuos in ſiluis condidit atris,
Cui poſt optanti Fors & Deus attulit olim
Auxilium: nam Peliaciste in montibus altis
Philyra Nympharum pulcherrima montanarum,
Saturnus captus forma, & florentibus annis
Viderat errantemque, & gramina certa legentem.
Ah quoties precibus Nympham Deus aſpernantem
Tentauit ſupplex, ingrataque munera verbis
Addidit? ah quoties nimboſis montibus errans
Matutinus iter tulit, & monſtrauit in agris
Præſentes morbis herbas, vſumque medendi?
Illa auerſa Deum ſemper fugiebat amantem.
Quid faceret? Venerem ſupplex adit ipſe, rogatque
Auxilium, & meriti promittit præmia tanti.

Diua monet duræ frustra præcordia Nymphæ
Tentari, nulli pectus penetrabile amori
Nec precibus, nec muneribus mutarier vllis,
Fallendamq; dolis tantùm furtisq; domandam.
Ergo se in faciem subitò transformet equinam
Imperat & pascat quæ gramina sueuerat illa
Quærere, vt ignaram furto aggrediatur opertus.
Nec mora præceptis, hinnitu Pelion altum
Clausus equo Deus impleuit, votoq; potitus
Vt tenuit frustra pugnantem, & multa recusantem,
Exin promeritæ Veneri pro munere magno
Semina clausa dedit niueo tenuissima linteo,
Et meriti memor his, inquit, pulcherrima texes
Diua tibi insignes tunicas nihil indiga lanæ,
Aut lini, quæ dona negat tibi iniqua Minerua.
Hinc præcepta dedit diuinam & prodidit artem,
Quam primus, nati fugeret cùm protinus iras,
Deprendit solis meditando in montibus olim.
Insuper admonuit venturi præscius æui
Quondam aliquo sed enim multò post, affore vates
Qui totum canerent præclara inuenta per orbem
Gratum opus Ausoniis, dum volueni fila, puellis.

M. HIERONYMI VIDÆ CREM. BOMBYC. LIB. II.

Vrsus ades nympha, inceptū iā perfice munus
O decus Italidum fortunatissima matrum,
Quæ

Quæ vastas fessæ Italiæ miserata ruinas
Haud dubias pulchra spes nobis prole tulisti.
Tu iam læta tuos natos præstantibus ausis
Cælicolas ipsos supra se ferre videbis.
Aspice iam quantas ostentet corpore vires
Federicus puer, vt vultu decora alta parentum
Spondeat, vt veniant scintillæ ardentis ab ore,
Flagrantesq; micent oculi, vtq; horrentia semper
Bella sonet, pueriq; agitet se pectore Mauros,
Iamq; adeò nunc arma placent, iam feruidus acri
Gaudet equo, indomitusq; animi, cupidusq; pericli.
Hunc iam regna Asiæ metuunt, oriensq; subactus,
Gangesq;, Tigrisq; tremunt, atq; Indus Hydaspes.
Sæpe hunc Euphratæ propter vaga flumina Eoæ
Bellantem aspicient multa inter milia matres,
Horrescentq; animis hostem pariterq; timebunt.
Egregio iuueni, cæcoq; vrentur amore
Præstanti captæ forma, & iuuenilibus annis.
Gaudia mox trepidæ referet tibi quanta reuertens
Vltus auos Graiùm, Solymorumq; eruta templa?
Tunc illum Minci in ripis facta ampla canentes
Carminibus tollent sublimem ad sidera vates.
Lanificas nos interea reuocamur ad artes.
Frondosæ inuitant rursus sub tegmine mori
Seriades, gratæq; legunt e fronde coronam,
Quando nondum ausim laurum sperare superbam,
Aut caput intonsis hederarum innectere ramis.
Ergo age sarmentis dum se super aurea bombyx
Exercet, nitidumq; edit de pectore filum,

Nempe tuæ interea prorsus nihil indiga curæ est,
Dum nouies roseus se lauerit æquore Titan,
Discе laboranti pecori non pigra mederi,
Tristibus & morbis occurrere: vos quoque nostri
Partem animæ exercent per tot discrimina casus,
Vestraque pallentes infestant corpora morbi.
Corrupta siue illa lues cæli influit aura,
Seu vitio infectæ frondis, genus labitur ægra.
Et cœtus subitò serpunt contagia in omnes:
Inuadit mors, intereunt data corpora letho,
Et thalamis passim tetro manantia tabo
Fusa iacent: perit omne pecus spes irrita fili.
Dij teneros, Dij vos fœtus arcete periclis,
Cùm nondum morbis præsentes omnibus herbas
Monstrarit natura, hominum ve industria solers
Nondum morborum causas deprenderit omnes.
Multa tamen, longo quæ nos inuenimus vsu,
Quæq; alij docuere, tibi nunc dicere pergam.
Nil adeò tineis fuerit præsentius ægris,
Quàm subitò è medio iucundo lumine cassas
Tollere, ne totam perfusa cadauera tabo
Latius incestent miserando funere gentem.
Nec minus inde tibi tristis contagia cæli
Sit studium vitare, iuuat cùm lucidus æther,
Cùm noctis gelidum Solrorem sustulit, & cùm
Inter se alpinus Boreas, atq. humidus Auster
Pacem agitant, vitro detracto aperire fenestras,
Quo ve almam lucem aspiciant, quo ve æthera purũ,
Aurarumq; leues animas, & frigora captent.

Nempe

Nempe intro veniens Zephyris variantibus aer
Aera dispellit pigrum nouus, & graue olentes
Lustrat agens sese, thalamos variatq; saluber,
Qui nisi mutetur crebro, corrumpitur, haustus q;
Inducit varios reptantum in corpora morbos.
Ceu puteis pigros latices nisi sæpe profunda
Hauseris, vt subitò inde locum nouus occupet humor,
Continuò sapor immotæ vitiatur aquai,
Oraq potantum tristis perturbat amaror.
Tum verò ad Solem blandiq; ad luminis auras
Exultare pecus videas, & corpora luci
Pandere: non tamen immisso sub Sole iacere
Securum fuit, aspiciant sed lumina longè.
Si verò fuerit gelidis Aquilonibus aer
Frigidus, aut nimbos spirantibus humidus Austris,
Protinus in thalamos inferri profuit ignes.
Ne tamen infestet lacrymosus lumina fumus,
Ipsos occuluere cauis fornacibus ignes,
Vnde aditus fumo sit nusquam in tecta, sed extra
Respirans Vulcanus in aera fumet apertum.
At calor interea placidus diffunditur intus
Paulatim, & tepidi calida è fornace vapores.
Sunt etiam, quæ, cùm nigrescit fœtibus arbos,
Incipiunt cùm mora rubescere, pabula lecta
Retibus imponunt raris, in perq; foratis
Pellibus, in gyrumq; agitant, iactantq; per auras.
Namq; cadunt veluti per lata foramina grando
Nigrantes baccæ, vel quicquid inutile mensis,
Et tantùm folia ipsa manent, quod soluere mollem

Aluum mora ferunt, triſtesq; inducere morbos.
Præterea liquido reſpergi corpora oliuo
Mors erit exæmplo ah miſeris, lucemq; relinquent.
Ergo vbi nocte gregẽ famulæ, & ſtabula alta reui-
Edico procul ardentem deponere teſtam, (ſunt,
In tenebris vbi pingue oleum depaſcitur ignis,
Nec ſuper incautis gutta ſtillantis oliui
Decidat, ac totos deformet peſte penates.
Vsq; adeo in venerem longas exercuit iræ
Infenſam inuentrix ſemper frondentis oliuæ.
Exin cùm liquor officiat bombycibus omnis,
Præcipuè ſale qui fuerit vitiatus amaro
Cùm ſemel attigerit, miſeris erit acre venenum.
Protinus elucet languentibus aurea pellis,
Deinde tument, turpisq; animis ignauia venit
Deſidibus tandem rumpuntur, & omnia tetro
Inficiunt tabo: ſanies fluit vndiq; membris,
Ne quicquam ſalſo Venerem æquore profuit ortam.
Quædam ideo ſiluas ſeruant noctesq;, diesq;.
Quandoquidem inuentæ ſalſo quæ pabula rore
Inuidia infecêre (ſcelus prohibite nefandum
Dÿq; Deæq; omnes) cæcum & liquêre venenum
In ſiluis, quod mox foliis bibit inſcia bombyx.
Arce etiam ſtrepitus: cantu caua cornua rauco,
Fiſtulaq; horribili procul abſit ahenea bombo,
Tympanaq;, & voces ludentis comprime pubis.
Inualidas ſæpe exanimat leue murmur alumnas.
Sed neq; tum pueri vaſtantes irrequieta
Cuncta manu hìc illic, ſtragemq; impunè ſerentes,
Iamq;

Iamq; has, iamq; illas digitis dum tangere gaudẽt,
Intro ducantur, quos longè arcebis, & vtro
Abſiſtent, ætas ſi improuida ludificetur.
Verbis falle illos, tineas finge acre venenum
Inſpirare anima, vel ſpicula linquere candis,
Atq; angues, colubrosq. voca, dirosq; chelidros.
Obſeruabis item, ne qui guſtauerit allÿ,
Aut cæpe, aut acris porri illætabile virus
Introeat, ne res pereat tibi funditus omnis.
Bombycem exanimem vidi ſæpe ipſe iacere
Affiatam famulæ grauiter ſpirantis odore.
Continuò vis illa ſubit, naresq; laceſſit,
Intimaq; infectum venit ad præcordia virus.
Non igitur cunctis aditus permiſeris illas
Spectatum, quicumq; adeunt, quis ſpiritus ollis,
Quis vultus, vocisq; ſonus, quis cuntibus vltrò
Sit greſſus, qui oculi ve, notes, diſcrimine nullo
Limine anus omnis monſtra infelicia longè
Pelle, nocent cantu triſtes, oculisq; malignis.
Intro autem tantum iuuenes pulchræq; puellæ
Ducendæ, queis forma, ætasq; ignara nocendi eſt.
Hic impune choros agitent, alternaq; læti
Idaliæ Veneri, ac Saturno carmina dicant.
Quandoquidem memini Tuſci alta in rupe Viterbi
Ipſe ſenem vidiſſe ferum, cui dura rigebant
Ora, grauesq; oculi ſuffecti ſanguine circum,
Fronsq; obſcœna ſitu, hirtiq; in vertice cani.
Ille truci (ſcelus) obtutu genus omne necabat
Reptantum, tenuis animas, paruasq; volantes.

Quinetiam si quando hortos ingressus, vbi annus
Exuit expleto turpem nouus orbe senectam,
Floribus & passim per agros incanuit arbor,
Ille hortis stragem dedit, arboribusq; ruinam,
Spemq; anni agricolæ mœsti fleuêre caducam.
Nam quocunq; acie horribile intendisset, ibi omnis
Cernere erat subitò aflatos langueſcere flores,
Mox album latè nimbum volitare per auras,
Nec tantum noceat raptor ferus Orithyiæ,
Si quando iratus malè tutis incubet hortis.
Nostram igitur si fortè domum prætermeet olim
Pestis, & ira Deûm talis, cùm plurima reptans
Compleuit sedes omneis, atq; atria circum,
Non illum assari libeat, longumq; morari.
Sed properate fores famulæ, properate fenestras
Claudere, pestiferamq; auertite limine cladem.
Iam promissa dies terris lucem intulit almam,
Iam, licet, ingredere, artificum mirare laborem
Egregium, mirare artes, vt pendula ramis
Omnibus hæserunt variis glomeramina fili,
Qualiter autumni primo cum frigore in hortis
Arboribus pendent haud vno poma colore.
Sic hærent nitidi vario discrimine ramis
Folliculi, sunt quæ viridem traxere colorem
E foliis, quæ depasta est Saturnia bombyx
Fila, auri quædam, electriq; simillima puri.
Omnibus est reliquis color albi velleris instar.
Ergo vbi per ramos iam perfeciſſe laborem
Clausas, quamq; suum, vigili exploraueris aur-,

Atq;

Atq; vbi nec strepitus, nec vim datur amplius vllã,
Audiri, sed iam motus requieuerit omnis:
Pelle moram, exonerare ramos, impone canistris.
Carpe vtraq; manu, & famulas properare iubeto.
Primus deinde labos extrema, & inutile quicquid
Lanicij detraxe, & luxuriantia circum
Vellera quæ stuppæ veluti nodosa puellæ
Ruris pensa trahunt torquentes pollice fila,
Vnde sibi intexant festis gestanda diebus
Tegmina, cùm lætas agitant per prata choreas.
Hinc triplex delectus erit, meliora Deorum
Imponunt aris, aliqua in spem gentis, & anni
Venturi ad sobolem seruant de more creandam.
Cetera dein varios deuoluunt vestis in vsus.
Quæ verò in generis spem visseruare caduci,
Delegito ex omni numero neglecta quotannis
Degenerant proles magis ac magis, atq; propago
Deterior tibi semper erit labentibus annis,
Sed non ob sobolem multos seruare necesse est
Folliculos: capitum multorum semina partu
Vna dabit mater, centum quæq; oua relinquet.
Quos igitur fœturæ habiles prouideris, omneis
Connectes ducto per acus vestigia filo.
Sed parcens leuiter terebrato, extremaq; tantùm
Tangito acu tenui, ne inclusa cadauera ferro
Ah violes, & reseuertas funditus omnes.
Post hinc consertos ita frigida sub loca conde,
Aut Bacchi in cella sub terram, aut sicubi mentis
Exesi specus ardenti impenetrabile Phœbo,

Ne calor absumat defuncta cadauera vita,
Fata dabunt quibus adiucundum surgere lumen
Rursus, & in paruas volucrum se vertere formas,
Cùm primùm cælo stellas Aurora fugarit,
Et decies roseos Sol lauerit æquore currus.
Nã quondã (vt perhibent) cum primos aurea fatus
Nutriret Venus vmbrosis in vallibus Idæ,
Nuda cohors tenerum circum ludebat amorum,
Et nunc hìc manibus temerè, dare pabula blandis,
Nunc illic tractare leui reptantia tactu
Corpora, Acidaliosq; toris diffundere flores.
Dum verò incauti nunc huc, nunc protinus illuc
(Fortè parens aberat) studiis puerilibus errant,
Impliciti inter se altis in cratibus vrgent.
Fit strepitus, pontes vastam traxere ruinam
Lanifici stabula alta gregis: iacet vndiq; bombyx
Fusa solo, exanimum ingentes (miserabile) acerui.
Quam cladem accepit rediens vbi mater, & omnem
Cæde madere locum vidit procul, & genus omne
Funditus extinctum, totamq; ab origine gentem,
Et famulas nusquam sibi, nusquã occurrere natos,
Qui se abdiderant siluis, tacitiq; latebant,
Infelix stetit ingenti perculsa dolore.
Tum furiis acta huc illuc clamore supremum
Idalium impleuit natos famulasq; requirens.
Nulla quies animo, noctesq; diesq; vagatur,
Incassumq; gemens solos interrogat agros.
Infernas etiam sedes, atq; atria Ditis
Ægra adijt, quò mœstæ animæ post fata feruntur

Squa-

Squamigerũ pecudũ, atq; hominũ, vitæq; volantũ,
Si fortè ipse sibi patruus rex maximus Orci
Annueret paucas animas in tarda reuerti
Corpora, vt inde nouã sobolem reuocaret in auras.
Iamq; ibant vmbræ tenues Styga circumfusæ
Obscuram, nigrosq; lacus, & rauca fluenta.
Tum dominæ aduentu lætæ circum ora volantes
Nondum oblitæ alis plausere, & signa dederunt
Lætitiæ nondum transliuida flumina vectæ
Agnouit Venus, & secum est lætata repertis.
Quam Saturnius horrentis regnator Auerni
Vi procul aspexit, multo est dignatus honore,
Permisitq; animas in corpora tarda reuerti
Rursus, vt extinctam sobolem reuocaret in auras,
Seminaq; his generis penitùs repararet adempti,
Viq; sequi possent dominam supera alta petentem,
Corporibus geminas renouatis addidit alas.
Hanc legem posuit tamen, vt genus omne quotannis
Alitis in faciem se post opera atq; labores
Verteret, & nigros Orci bis viseret amnes.
Vt quosdam populos in Hyperborea palluc
Esse ferunt, qui se, vt nouies Tritonide in vndæ
Miserunt, natis tollantur in aera pennis.
Nonne vides, cùm carceribus exire recluſi
Instant ardentes, quanta nitantur opum vi?
Clausa obstat domus, & fili densissimus ordo.
Nec mora, nec requies, vestigant omnia circum,
Explorantq; aditus omneis, si qua potis extra
Rumpere & optatæ rursum se reddere luci.

Ecce autem vt rostro follem terebrauit acuto,
Protinus erumpit (visu mirabile monstrum)
Alitis in paruæ bombyx collecta figuram,
Et noua se rerum facies mirantibus offert.
Nam quæ longa fuit tinea olim, fit leuis alis
Papilio tineæ pallentes concolor artus:
Ergo carceribus cum rupit multa viam vis,
Et sese cæcis, populi eripuere tenebris
Aligeri, atq; iterum lucis venere sub auras,
Hærent attoniti rerum nouitate, neque audent
Remigio alarum se aperto credere cælo,
Dissimilesq; sui tacite noua corpora secum
Mirari, forma nec sese agnoscere in illa.
Cornua mirantur fronti, mirantur & alas.
Et vires nil supra audent tentare priores
Diffisi. memores q; sui sed tum neq; gustant
Pabula, nec vitæ quærunt alimenta prioris:
Tantus adhuc memores timor atri detinet Orci.
Nunc etiam ante oculos Styx liuida, nigraq; regna,
Tartareiq; canis tria guttura, monstraq; Ditis
Impacata, breuis ne vitæ gaudia quærant.
Idcirco aligeræ neq; frondem suffice genti
Incassum neq; potandos admoueris amnes.
Carpe manu residens, & sunibus insidentes,
In tabulamq; refer stratam velamine molli.
Quippe vbi subtracto se rursum ad fata vocari
Senserunt victu, turbantur. tum simul omnes,
Excidium veluti cælo terrisq; propinquum
Immineat, cum supremo mortalia cuncta

Vna dies dabit exitio, multosq; per annos
Sustentata ruet peritura machina mundi,
Attoniti dubijs properant succurrere rebus.
Concubitu indulgent omnes, vt semina gentis
Munere defuncti vitæ post fata relinquant,
Et seruare genus valeant stirpemq; tueri.
Nec vero, velut in siluis genus omne ferarum,
Alituumq;, vagos passim furantur amores,
Sed connubia certa, sed electi hymenæi.
Ille suam tenet, illa suum, dulciq; fruuntur
Amplexu, caudis ambo per mutua nexis.
Instant, & validis iuncti compagibus hærent.
Nec veneris breuis vsus erit, videre reuincti
Quartam sæpe diem nec quas legere relinquent,
Donec vterq; cadat, neq; enim, si viribus haustus
Mas prior occiderit, longum tamen ipsa superstes
Fœmina erit, sed vbi concepta effuderit oua,
Nulla mora, amplexu nondum diuulsa sequetur.
Idem omni interitus generi, fata omnibus æqua.
Aspicies miseranda confusa cadauera passim
Procubuisse toris genialibus omnia primum
Sedibus exportato, & tristia funera ducito.
Illis namq; operum est functorum finis & aui.
At vero quæ infusa vides mantilibus albis
Semina, ceu milij exigui tenuissima coge.
Hæc tibi post annum sobolis spes certa creandæ.
His etenim sese reparat moribunda quotannis
Seminibus, soboles q, venit noua semper ad auras.
Abde domo. his aptam super omnia delige sedem,

Quo neq; sint aditus torrenti æstate calori,
Nec Boreæ bruma in media contraria vis est
Vtraq; seminibus seruandis, frigora dira
Vim genitalem omnem perimūt fruſtraq; fouebis
Semen inane: calor vero si admissus in ouа
Paulatim sese insinuet, parua est mora, proles
Ante diem superas incassum rumpet in auras,
Cum frondes iam consumptæ, cum pabula siluæ
Deficiunt, & tonsa comam Thisbēia nudos
Ostentat ramos populatis frondibus arbor.
Quod si spes generis defecerit omnis vbiq;
Seminaq; aruerint Iouis implacabilis ira,
Sicut apes teneri reparantur cæde iuuenci,
Hic super accedit tantum labor ante iuuencus
Bis denosq; dies, bis denaq; ordine noctes
Graminis arcendus pastu, prohibendus ab vndis.
Interea in stabulis tantum illi pinguia mori
Sufficiunt folia, & lacteti cortice ramus.
Viscera vbi cæsi fuerint liquefacta videbis
Bombycem fractis condensam erumpere costis,
Ai globos toto tinearum efferuere tergo,
Et veluti putres passim concrescere fungos.
Quod superest moneo, generis tibi semina sunto
Annua, degenerant supra annum cōdita, & inde
Omnis abit vigor, atq; intus vitalis hebet vis.
Tum verò lætas exercent fila puellas:
Haud breuis hic labor, exhausti cui nil satis vnquā
Dum redeat moro attonsæ noua vere iuuentus.
Folliculos primum domitant feruentibus vndis,

Filaq;

Filaq; deuoluunt nigris fumantia aheniſ,
Tum currente rota torquent, eademq; retorquent,
Staminaq; implicito cura est dissoluere nodos.
Hinc vocat extremum tandem textura laborem,
Intenduntq; nurus discretas pectine telas
Multifido, radijsq; sonantibus intertexunt
Iactantes dextra, lænaq; sequentia fila,
Aiterno q suus pedibus labor additus, atq;
Desuper acta gemit tereti rota garrula neruo.
Nec mora, certantes properant falluntq; laborem
Aut cantu, aut Veneris curæ narrantur inanes.
Nec modus est simplex tendi, nec genus vnum
Telarum, nunc rasa vides, & leuia texta,
Nunc pexis, leuiterq; attonsis mollia villis.
Quin etiam varios tenui sub tegmine pingunt
Nexilibus flores heteris, siluasq; virentes,
Pomaq; graminaq;, & ceruos, capreasq; fugaces.
Adde velut nebulas tenues velamina textu
Rara, quibus matres crines & tempora velant,
In templisq; Deūm prohibent à puluere vultus.
Vidi etiam varium quæ mutant texta colorem,
Eludūntq; oculos, vt discolor aura refulsit.
Quid sequar vlterius? nil vis humana reliquit
Intactum, filum tunicis includitur aureis,
Indutæq; rigent fulgo sub tegmine vestes,
Vt quondam Phryxi de finibus Æeteis
Vecta ouis aurato fulgebat pectora villo,
Pectoraq; & pexo pallentia terga metallo.
Et dubitant matres pinguem secere vndiq; morem,

Aut inter teneras bombycem ferre papillas?
Quid mirum, si iam totum diffusa per orbem
Saturni & Veneris pascunt pecora aurea gentes?
Mollia nec soli nouerunt stamina Seres.
Laniuomum ipsa genus Saturni munere magno
Iamdudum super Idalium, super alta Cythera
Trāstulit & Venus, & nostras penetrauit ad oras.
Quippe olim (sed fama annis obscura) regebat
Felices Seras læti ditissimus agri
Serius, antiquo patriæ de nomine dictus.
Mox acri infelix Phaethusæ incensus amore
Italiam petijt, postquam illam ad flumina magni
Audijt Eridani correptum fulmine fratrem
Flere diem noctemq;, Iouis fera tela querentem.
Sed vix Ausonios fines, Oenotriaq; arua
Attigerat, nouus ecce illi cum perculit aures
Rumor, virgineam formam amisisse puellam,
Protinus & longos ad cælum tendere ramos
Pro manibus, duroq; includi pectora libro.
Ah miseram, subito stetit acri corda dolore
Saucius, insignemq; à pectore rupit amictum,
Pictus acu molles tunicas opera aurea Serum.
Tum viridi in ripa, caræ sub virginis vmbra
Impleuit cælum questu, dilectaq; frustra
Robora complexus tereti dabat oscula ligno,
Et tenero ereptos in cortice flebat amores
Infelix non sceptra animum, non regna parentum
Alta mouere queunt, nec opimæ copia gazæ
In patriam negat ire, placet tantum Itala tellus.

Nec

Nec procul Eridani ripis absistit, & omnem
Vitam agit in lacrymis, bis senos ordine menses
Illum adeo perhibent solos fleuisse per agros,
Et tandem superos extrema voce precatum,
Neve oculu lacrymæ, neu deesset luctibus humor
Perpetuus, superis quæ vota audita repente.
Perstat in incepto: gemitu nemora omnia complet.
Non oculis lacrymæ, non desit luctibus humor.
Soluunt se in lacrymas artus, & corpore toto
Liquitur humor, abitq; omnis conuersus in vndas.
Fit fluuius, cursuq; breuissimus exit in alueum
Addua magne tuũ, & tecum in vada soluitur altè
Eridani, atq; pedes Phaethusæ humectat amatæ
Flumine turrigeræ radens sata culta Cremonæ
Mansit amor, veteres amni mansere calores.
Sæpe illum fama est clausam sub cortice Nympham
Tentasse, optatum mox ascendisse cubile,
Tandē iuncta Dryas fluuio est, licitusq; hymenæis
Egressam rupta Diuam Deus arbore duxit.
Cui picturatas vario sub tegmine vestes,
Illusasq; auro tunicas, & tenuia lætæ
Texta dedit missa à patrijs sibi munera terris,
Paucaq; præterea bombycis semina donis
Addidit, o rerum cognitus quis muneris vsus.
Ipsa eadem egregias longo post tempore natas
Seria las docuit patris de nomine dictas.
Mox ille Ausonias passim sparsere per vrbes,
Et morum vmbrosam latos seuere per agros,
Vnde sacri viridem Cyates petiere coronam,

Et meritis gratas sibi deuinxere puellas.

FINIS.

M. HIERONYMI VIDÆ CREM. SCACCHIA LVDVS.

*

IVDIMVS effigiē belli, simulataq; veris
Prælia, buxo acies fictas, & ludicra regna,
Vt gemini inter se reges albusq; nigerq;
Pro laude oppositi certent bicoloribus armis.
Dicite Seriades Nymphæ certamina tanta
Carminibus prorsus vatum illibata priorum.
Nulla via est: tamen ire iuuat, quo me rapit ardor,
Inuiaq; audaci propero tentare iuuenta.
Vos per inaccessas rupes, & inhospita euntem
Saxa Deæ regite, ac secretum ostendite callem.
Vos huius ludi in primis meminisse necesse est.
Vos primæ studia hæc Italis monstrastis in oris
Scacchidii egregiæ monimentum insigne sororis.
Iupiter Æthiopum sedes, & Memnonis aruæ
Iuerat, Oceani mensas dignatus amici,
Qui sibi tum optatis iunxit Tellurem Hymenæis.
Affuit una omnis superūm chorus, omnia festo
Æquoris immensi resonabant littora plausu.

Vt dapibus compressa fames, mensæq; remotæ,
Quo superūm mentes ludo mulceret inani,
Oceanus tabulam adferri iubet interpictam.
Sexaginta insunt & quatuor oraime sedes,
Octono parte ex omni via limite quadrat
Ordinibus paribus, nec non forma omnibus una
Sedibus, æquale & spacium, sed non color vnus.
Alternant semper variæ, subeuntq; vicissim
Albentes nigris, testudo picta superne
Qualia dene xo gestat discrimina tergo.
Tum superis tacite secum mirantibus inquit
Marti aptam sedem, ludicraq; castra videtis
Hoc campo aduersas acies spectare licebit
Oppositis signis belli simulacra ciere,
Quæ quondam sub aquis gaudent spectacla tuerī
Nereides, vastiq; omnis gens accola ponti,
Si quādo placidū mare, & humida regna quierūt.
En vero simulata adsunt qui prælia ludant.
Sic ait, & versa in tabulam deprom sit ab vrna
Arte laboratam buxum, simulataq; nostris
Corpora, torno acies fictas albasq; nigrasq;.
Agmina bina pari numeroq;, & viribus æquis,
His niuea cum veste octo, totidemq; nigranti.
Vt variæ facies, pariter sunt & sua cuiq;
Nomina, diuersum munus, non æqua potestas.
Illic & reges paribus capita alta coronis,
Et regum pariter nuptas in bella paratas
Cernere erat: sunt qui pedibus certamina inire
Sueti, sunt & aquis qui malint, quiq; sagitta-

Nec deest quæ ferat armatas in prælia turres
Bellua: utrinq; Indos credas spectare Elephantes.
Iamq; aciem in versum statuunt, structæq; cohortes
Procedunt campo, castrisq; locantur utrisq;.
Linea principio sublimes vltima reges
Parte utraq; capit, quartis in sedibus ambos
Tractu eodem aduerso inter se, sex tamen æquis
In medio sedes spatijs hinc inde relictæ.
Sede albus sese nigra tenet, ater in alba.
Proxima reginas capit orbita regibus ambæ
Hærent quæq; suo, dextrum latus altera, lævum
Altera lege datis tangunt stationibus, atrumq;
Atra tenet campum, spatio stat candida in albo,
Et proprium seruant prima statione colorem,
Inde sagittiferi iuuenes de gente nigranti,
Stant gemini, totidem pariter candore niuali,
Nomen Areiphilos Graij fecere vocantes,
Quod Marti ante alios cari fera bella lacessant.
Continuo hos inter rex, nec non regia coniunx
Clauduntur medij duo dehinc utrinq; coruſci
Auratis equites sagulis, cristisq; decori
Cornipedes in aperta parant certamina Martis.
Tum geminæ velut extremis in cornibus arces
Hinc atq; hinc altis stant propugnacula muris,
Quas dorso immanes gestant in bella Elephanti.
Postremo subeunt octo hinc, atq; inde secundis
Ordinibus pedites, castrisq; armantur utrisq;
Armigeri partim regis, partimq; ministræ
Virginu armisonæ, quæ prima pericula belli,

Congressusq; ineant primos, pugnamq; lacessant.
Non aliter campis legio se buxea utrinq;
Composuit duplici digestis ordine turmis,
Aduersisq; ambæ fulsere coloribus alæ,
Quam Gallorum acies Alpino frigore lacteæ
Corpora si tendant albis in prælia signis
Auroræ populos contra, & Phaethontè perustos
Insano Æthiopas, & nigri Memnonis alas.
Tum pater Oceanus rursus sic ore locutus:
Cælicolæ iam quænam acies, quæ castra videtis
Discite nunc (neq; enim sunt hæc sine legibus arma)
Certandi leges, nequeant quas tendere contra.
Principio alterni reges in prælia mittunt
Quem pugnæ numero ex omni elegere suorum.
Si niger arma ferens primus processit in æquor,
Continuo a aduersum semper se candidus offert:
Nec plures licet ire simul facto agmine in hostem.
Propositum cunctis vnum studium omnibus vnum
Obsessos reges inimicæ claudere gentis,
Ne quo impune queant fugere, atq; instantia fata
Euitare, etenim capiunt ita prælia finem.
Haud tamen interea cuneis obstantibus vltro
Parcunt, sed citius quo regem sternere letho
Desertum ea leant, cædunt ferro obuia passim
Agmina, rarescunt hic illic funere semper
Vtraq; castra nouo, magis ac magis area belli
Picturata patet, sternuntq;, caduntq; vicissim.
Sed cædentem opus est sublati protinus hostis
Successisse loco, & conatus vindicis alæ

Con-

Sustinuisse semel. mox si vitauerit ictum
Inde referre licet se in tutum præpete planta.
At pedites prohibent leges certaminis vnos,
Cum semel exierint (facilis iactura) reuerti.
Nec vero incessus cunctis bellantibus idem,
Pugnandive modus pedites in prælia euntes
Exaleant vnam tantum transmittere sedem,
Inq; hostem tendunt aduersi, & limite recto.
Congressu tamen in primo fas longius ire,
Et duplicare gradus concessum. at cominus hostem
Cum feriunt, ictum obliquant, & vulnera furtim
Intentant semper lateri, cauaq; ilia cædunt:
Sed gemini claudit aciem qui hinc inde Elephanti.
Cùm turres in bella gerunt, ac prælia miscent:
Recta fronte valent dextra, læuaq. retroq;
Ferre aduersum contra, campumq; impune per omne
Prouere, ac totis passim dare funera castris.
Ne tamen obliquis occultent nixibus ictum,
Qui tantum mos concessus pugnantibus arcu
Dilectis Martis ante alios. nam semper vterq;
Fertur in obliquum spatiis nigrantibus alter,
Alter candenti semper se limite versat,
Directusq; ineunt ambo vera bella sagittis,
Nec variare licet, quamuis fas ire per omnem
Hinc atq; hinc campum, atq; omnes percurrere sedes.
Insultat sonipes ferus, atq; repugnat habenis.
Nunquam continuo stipata per agmina ductu
Procurrit tantum sursum sese arduus effert
Semper, & in gyrum gressus magno impete lunat
Curuatos,

Curuatos, duplicemq; datur transmittere sedem.
Si nigrante prius campo expectauerit album
Mox petere, & sedis semper mutare colorem
Lex iubet, ac certo semper se sistere saltu.
At regina furens animis pars optima belli
Insontem in terga, ac dextram, leuamq; mouetur,
Itq; iter obliquum, sed semper tramite recto
Procedit, neq; enim curuato insurgere saltu
Cornipedum de more licet. non terminus olli,
Nec cursus meta vlla datur. quocunq; libido
Impulerit. licet ire, modo ne exagmine quisquam
Hostili ve suo ve aditus occludat eunti.
Nulli etenim semper educto fas agmina saltu
Transiliisse. equiti tantum hæc concessa potestas.
Cautius arma mouent gentis regnator vterq;,
In quibus est omnis spes, ac fiducia belli.
Omnibus incolumi rege stat cernere ferro:
Sublato pugna excedunt, & castra relinquunt.
Ille adeo in bello captus secum omnia vertit.
Ergo hærens cunctatur, cum venerantur, & omnes
Agmine circumstant denso, mediumque tuentur.
Vtq; armis sæpe decipiant, sua corpora bello
Obiciunt, mortemq; optant pro rege pacisci,
Non illis studium feriendi, aut arma ciendi.
Se tegere est satis, atq; instantia fata cauere.
Haud tamen obtulerit se quisquam impune propinquo
Obuius, ex omni nam summum parte nocendi
Ius habet, ille quidem haud procurrere longius ausit:
Sed postquam auspiciis primis progressus ab aula

Mutauit ſedes proprias, non amplius vno
Vlterius fas ire gradu, ſeu vulneret hoſtem,
Seu vim tela ferant nullam, atq; innoxius erret.
Hic mos certandi, hæc belli antiquiſſima iura.
Nunc aciem interſe certantes cernite vtranque.
Sic ait: at quoniam, quoties fera bella fatigant
Mortales, ſuperi ſtudijs diuerſa fouentes
Ipſi etiam interſeſe odijs bellantur iniquis,
Maximaq; interdum toto ardent prælia cælo,
Iupiter omnipotens ſolio rex fatus ab alto
Omneis abſtinuiſſe iubet mortalibus armis,
Atq; minis, ne quem foueant, perterret acerbis.
Tum Phœbum vocat intonſum, Atlantiſq; nepotẽ
Egregium furto peperit quem candida Maia,
Inſignes ambos facie, & florentibus annis.
Nondum Mercurius leuibus talaria plantis
Addiderat: nondum Titania lumina agebat
Per liquidum curru gemmato Phœbus olympum,
Tantũ humeros pharetra inſignis, & crinibus aureis
Hos pater aduerſis ſolos decernere iuſſit
Interſe ſtudijs, & ludicra bella fouere,
Ac partes tutari ambas quas vellet vterq;.
Nec non propoſuit victori præmia digna.
Dij magni ſedere. Deũm ſtat turba minorum
Circumfuſa, cauent ſed lege, & fœdere pacto.
Nec quiſquam voce, aut nutu ludentibus auſit
Præuiſos monſtrare ictus, quem denique primum
Sors inferre aciem voceat, atq; inuadere Martem,
Quæſitum, primumq; locum certaminis albo

Ductlo-

Ductori tulit, vt quem vellet primus in hoſtem
Mitteret: id ſane magni referre putabant.
Tum tacitus ſecum verſat quem ducere contra
Cõueniat, peditemq; iubet procedere campum
In medium, qui reginam dirimebat ab hoſte.
Ille gradus duplices ſuperat, cui tum arbiter acer
Ipſe etiam aduerſum recto de gente nigranti
Tramite agit peditem, atq; iubet ſubſiſtere contra
Aduenientem hoſtem, paribusq; occurrere in armis.
Stant ergo aduerſis interſe frontibus ambo
In medijs campi ſpatijs, ac mutua tentant
Vulnera nequicquam, neq; enim vis vlla nocẽdi eſt
Armigeris tractu dum miſcent prælia eodem.
Subſidio ſocij dextra, læuaq; frequentes
Hinc atq; hinc ſubeunt, late & loca milite cõplent.
Alternantq; vices, nec dum tamen horrida miſcẽt
Prælia, dum placidus medijs Mars ludit in armis,
Excurſusq; breues tentant, tutiq; tenent ſe.
Iamq; pedes nigri rectoris, qui prior hoſtem
Contra ijt, obliquum læua clam ſtrinxerat enſem,
Atq; album è medijs penitem citus abſtulit armis,
Illiusq; locum arripuit præſtantibus auſis,
Ah miſer, inſtantem lateri non viderat hoſtem.
Ipſe etiam cadit, & pugnas in morte relinquit.
Tum cautus fuſcæ regnator gentis ab aula
Subduxit ſeſe media, penitusq; repoſtis
Caſtrorum latebris extrema in fauce recondit,
Et peditum cuneis ſtipantibus abditus haſit.
Nec mora ſurgit equesbellator læuis vtrinq;,

Et medijs hinc inde insultant cœtibus ambo,
Alterniq; ruunt, & spargunt fata per hostes.
Sternuntur pedites passim miseranda iuuentus,
Quod nequeãt reuocare gradũ, sonat vngula cãpo
In medio, & totis miscentur funera castris.
Dum vero peditum intentus Latonius heros
Cædib. instat atrox, equitemq; per agmina versat
Vastatorem alæ piceæ, longe Arcada maior
Ardor agit tacitus iam dudum inuadere furtis
Magnũ aliquid, peditumq; vltra sæpe obuiã trãsit
Agmina, cornipedem ducens in prælia læuum,
Qui regi insidias tendens huc vertitur, atq; huc,
Per mediosq; hostes impune infrenis oberrat.
Constitit, optataq; diu statione potitus
Lethum intentabat pariter regiq;, Elephantiq;,
Alæ qui detxro cornu turritus in auras
Attollens caput ingenti se mole tenebat.
Delius ingemuit clauso succurrere regi
Admonitus, namq; indefensum in morte Elephãtẽ
Linquere se videt, atq; ambos non posse pericla
Eripere, & satis vrgeri cernit iniquis.
Cura prior sed enim est trepidum defendere regem,
Quem rapit in dextrum latus: at niger emicat ense
Stricto eques, & magnis Elephantẽ intercipit ausis,
Dãnũ ingens neq; enim est sæuæ post virginis armæ
Bellantum numero ex omni magis vtilis alter.
Non tamen impune euades ait acer Apollo,
Et peditum cuneis, densaq; indagine cingit.
Ille igitur trepidare metu, certiq; pericli

Frustra

Frustra velle fugã, nã hinc fata minantur Amazõ,
Inde obstat conserta phalanx, tandem altius acto
Virginis ense cadit, pulchræ solatia mortis.
Æstuat alba cohors latere heu minus vtilis vno,
Et magis, atq; magis furit acri accensa dolore.
Sicut vbi dextrum taurus certamine cornu
Amisit, dum se aduerso fert pectore in hostem,
Seuior in pugnam ruit armos sanguine, & alte
Colla animosa leuans, gemitu omnis sylua remugit.
Talis erat facies, cæsi post fata Elephantis,
Candentis turmæ. hinc furiis maioribus ardet
Phœbus, & vltrices hortatur in arma cohortes,
In ferrum, & cædes pronus, cupidusq; nocendi,
Incautusq; ambas perdit sine lege phalangas.
Dumq; hostes pariter cernat procumbere victos,
Ipse suos morti indefensos obijcit vltro.
Mercurius melior furto cunctatur, & hærens
Vsq; alium ex alio spectando præuidet ictum.
Sæpe ille ex longo meditatus fata superbæ
Reginæ pectem perdendum comminus offert,
Dissimulatq; dolos, mox pœnitet, & trahit alto
Improbus, errorem fingens, suspiria corde.
Iamq; sagittifera è dextro spicula cornu
Virginis in latus albentis tendebat, id hostis
Haud primum sensit, peditemq; trahebat in atram
Læua aciem rerum ignarus. verum improba cladẽ
Et tantus Erycina Venus miserata ruinas
Incauto iuueni furtim tacito innuit ore,
Atq; oculis (thabo nam forte aduersa sedebat)

Nulla mora, ad nutus diuæ tremefactus Apollo
Constitit, atq; oculis latè agmina circumspexit:
Et subitò insidias sensit, peditemq; retraxit,
Quẽ contra impulerat dextra impiger atq; pericla,
Reginam eripuit. tum Maia Atlantide cretus
Littoreum caueæ concessum vocibus implet,
Reginam captam ingemmans fremit vndiq; turba
Cælicolûm studiis variis sese q; tuetur
Phœbus, & his alto fatur de littore verbis:
Quæ porrò inuidia est dextram ludicra petenti
Præmia corrigere incautam, in melius q; referre
Cùm nec pacta vetent? Quod si Maia fate posthac
Id se det omnino prohiberi, lege caueto:
Quiq; prior fuerit digitis impulsus in hostem,
Siue albus, piceus ve fuat, discrimine nullo
Ille eat, & dubij subeat discrimina Martis.
Dixit, & hæc toto placuit sententia circo
Cælicolis. Venerem obtutu clam versus acerbo
Iupiter increpuit nec sensit filius Arcas.
Sed puer ingemuit labefactus corda dolore
Ingenti, vixse tenuit quin ludicra castra,
Iniectisq; acies manibus confunderet ambas.
Tum secum statuit furtis certare, dolisq;
Omnibus, ac totis frudes innectere castris.
Iam tum igitur iuuenẽ pharetratũ in prælia ducens
Cornipedũ simulare gradus iubet, ocius ille
Emicat, atq; albæ reginæ fata minatur.
Non Phœbum latuere doli, subrisit, & ore
Versus ad astantes: quamuis accommoda furtis

Mercu-

Mercurio sit dextra, inquit, fraudiq;, dolisq;
Callide Atlantiada inuigilet, haud me tamẽ vltra
Fallere erit, iamq; improbe iniquã corrige dextram.
Spectantum cunei ingenti risere theatro,
Atq; Arcas, veluti deceptus imagine falsa,
Summisit buxum concesso in prælia gressu
Arcum intendentem, vigilat iam cautus Apollo
Fraudesq;, insidias q, timens, occultaq; furta.
Ille etenim persæpe, manu dum ducit in hostes
Alternam buxum, ius contra, & fœdera pacta
Implicitans celeres digitos duo corpora bello
Obijciat simul, obseruet nisi prouidus hostis.
Iamq; equitem contra nigrantem candidus arcum
Intendens sese opposuit pharetratus, & arcet
Reginæ iuuulo intentum. tum dexter oberrat
Huc atq; huc Elephas, niueisq; exultat in armis.
Hæserat in medio, dominæ, regiq; minatus
Albus eques ratus impunè, & iam forte superbus
Nequicquam spoliorum animum pascebat amore.
Non tulit hanc speciem iuuenis pharetratus, & arcu
Contendit calamum, sese q; immittit in hostem,
Fata licet pedes intentet, moriturus in armis
Insigni pro laude, aluo mediæ hæsit arundo
Stridula, & ima chalybs descendit in ilia adactus
Voluitur ille excussus hamiq;, & calcibus auras
Verberat: in ventos vitã indignata recessit.
Indefagittiferum sternit pedes hunc pedes alter
Hostili de plebe necat: pugna aspera surgit.
Turribus occurrunt ingenti mole Elephanti.

Sæua pharetrigeri contendunt spicula neruis,
Quadrupedumq. gemit bicolor sub uerbere campus.
Incaluêre animi parte ex utraq;, & in armis
Concurrunt densi simul omnis copia gentis
Albaq. piceaq., duces, ambæq. phalanges,
Confusæq: acies magno certamine totis
Densantur campis, uirtus, fortunaq. in unum
Conueniunt, hi nunc victores agmina uersa
Æquore agunt toto, uersis referuntur habenis
Nunc idem, uariantq. uices, & fluctuat omnis
Area bellorum: uasti uelut æquoris undæ
Si quando inter se recluso carcere sæua
Bella cient animosi Euri, uertuntq. profundum
Ionio in magno, aut Cadisono Atlanteo,
Alternos uoluunt procurua ad littora fluctus.
At medias acies inter crudescit Amazon
Candida plena animis, multisq. in millibus ardet.
Namq. sagittiferũ incursans, rediensq. Elephantem
Nigrantes sternit dextra, leuaq. per alas
Fulminat, atq. manu spargens hastilia sauit.
Bellanti dant tela locum, retroq. residunt
Hinc, atq. hinc inimicæ acies: per tela, per hostes
Illa ruit pulchram in mortem, simul ultima tanta
Castra fugæ fidens, animosq. in bella uiriles
Sæua gerit, penetrat cuneos, aperitq. uiam ui.
Tandem fusca cohors, nigrantisq. arbiter ala
Ipse etiam arma suæ trepidus, uiresq., animosq.
Virginis implorat, nulla est mora, feruida Amazõ
Euicat, atq. ardens paribus se sistit in armis.

Quem

Quem primũ hasta aut quẽ postremũ bellica uirgo
Demetis, aut quot humi candentia corpora linquis?
Semianimes uoluuntur equi niueiq;, nigriq;,
Et peditum cunei, dilectaq. pectora Marti
Aligera iuuenes incuntes bella sagitta.
Quis cladem fando illius, quis funera pugnæ,
Prostratosq; duces speret se æquare canendo?
Sternitur omne solum buxo, atq; miserrima cædes
Exoritur, confusa inter sese agmina cædunt,
Implicitæq. ruunt albæ nigræq. phalanges.
Sternuntur pedites & corpora quadrupedantum.
Nam uersæ inter se iactantes mutua tela
Fœmineis ambæ nituntur Amazones armis,
Vsq; adeo certæ non cedere, donec in auras
Aut hæc, aut illa effundat cum sanguine multo
Sæuam animam, sola linquentes prælia morte.
Interea amborum populorum rectior uterq;
Captiuos hostes, & uicta cadauera bello
Carcere seruabant castris uicina, cauentes
Ne capti semel aut obita iam morte iacentes
In uitam reuocati iterum certamina irent.
At lateri innixus Phœbeo Threicius Mars
Iunctus amicitia puero Arcadi, si quid amico
Fata sinant prodesse, animum per cuncta uolutat,
Obseruatq. omnes casus, tum corpora bina
Capta, pharetratũ iuuenem, peditemq, nigrantem
Cœtibus è iunctis iam uita, atq. æthere cassa
Surripit, & castris rursum clam inmittit apertis.
Ergo iterum gemini captiui prælia inibant,

Miſcebantq; manus animoſi, atq; arma ferebant.
Haud ſecus (vt phibent) cum Colchis nacta cadauer
Aut virgo Maſſylla recens, cantuq; triformem
Sæpe ciens Hecaten, ac magni numina Ditis,
Falſam animã inſinuat membris, aurasq; loquaces
Continuò erigitur corpus, loquiturq;, videtq;,
Et vinos inter ſruitur cæleſtibus auris.
Non tulit indignum facinus Iunonia proles
Mulciber (ille dolum ſolus deprendit) & ore
Inclamat, Phœbumq; monet. Thrax palluit heros
Deprenſus. Phœbo exarſit dolor oſſibus ingens:
Tum Marti pater omnipotens iratus iniqua
Præſidia abduci, atq; indebita corpora bello
Protinus e caſtris iubet, atq; retexere falſos
Hinc atq; inde ictus, & cuncta in priſtina reddit.
Iamq; duces furiis ambo maioribus inſtant,
Reginasq; ambas conuerſa per agmina mittunt
Cæde madent illæ toto æquore fata ſerentes.
Conſidunt tandem obuerſe, regesq; tuentur
Quæq; ſuum, ecce autem bellatrix agminis albi
Atergo ferro inuaſit, ſtrauitq; nigrantem
Ignaram Verùm ipſa etiam cadit icta ſagitta
Abmiſera, & ſpoliis haud longum exultat opimis.
Conuertere oculos ambæ hinc, atq; inde cohortes,
Atq; acies lacrymis, & fœmineo vlulatu
Ambas incubuiſſe putes, dum funera ducunt.
Tum reges mæſtos ipſa ad prætoria denſi
Agglomerant ſeſe circum timor omnibus idem
Incumbit par tempeſtas, par hauſit vtrosq;

Dilu-

Diluuium populos, & ſunt ſua funera cuiq;.
Haud prorſus tamen ambobus defecerat omne
Robur. opes reſtant, & adhuc intacta iuuentus,
Tres pedites tibi Phœbe, ſagittifer alter, & ingens
Bellua turrito dorſo, totidemq; tibi Arcas
Excepto Elephante, alta qui nuper in aula
Pace fruens cecidit poſitis inglorius armis
Eminus aligera percuſſus arundine pectus.
Sed dexter tibi reſtat eques imperditus, hauſit
Cætera bellantum Mars impius agmina, belliq;
Alea, florentes & deſolauerat aulas.
At Cyllenæo iuueni ſpes occidit omnis.
Æſtuat amiſſæ gentis memor, & ſuſpirat
Heroas magnos tot fato corpora functa.
Non tamen excedit pugna fracta agmina bello
Reliquias tenues immitis Apollinis æſtu
Cautior in pugnam mittit, poſt funera tanta
Si qua fata ſinant gentis ſarcire ruinas.
It nigrum campis agmen, ſtat vbiq; morari,
Fortunamq; omnem tentare, aditusq; nocendi.
Exultat contra non æquo prælia motu
Cynthius inuadens, facies indigna cohortum,
Heu facies miſeranda ducum, raro agmine aperto
Caſtra patent latè, vi duatæ & ciuibus aulæ.
Mærebant vacuis thalamis regnator vterq;
Iamdudum exoſi ſine coniuge tædia lecti.
Primus amor maneat quamuis immotus vtrisq;,
Sors tamen ad noua coniugia, atq; nouos hymenæos
Flectit iniqua. igitur primum res agminis albi

Reginæ comites olim, fidasq; ministræ
Regali inuitat thalamo, quæ funera mœstæ
Post fera bellatricis heræ tela irrita bello
Iactabant acies inter, cuneosq; nigrantes
Opportere amissæ dominæ pro cæde paratæ.
Sed prius explorare audet, sedet, atq; viriles
Cunctarum spectare animos, vt digna cubile
Intret in hostiles sedes, atq; vltima castra
Hortatur q;, iubetq; supremam apprendere metam.
Nulli fas etenim regis sperare cubile
(Pacta vetant) nisi quæ per tela inuecta, per hostes
Transactis spatiis cunctis impunè suprema
Attigerit prius aduersi penetralia regis.
Arrexere animos famulæ pariterq; per hostes
Limitibus properant rectis, tamen ocior anteit
Tertia, quam dextro ducebat semita cornu,
Exultatq; agitatq; animo connubia regis,
Nam comites spe sublapsa cessere volentes.
Illa volat captis immanibus, addidit alas
Gloria præpetibus plantis, & plurima merces.
Nulla obstat mora: nec facinus prohibere tyranno
Cura nigro est, nouaq; ipse etiam connubia tentat,
Et vacuis thalamis alias inducere nuptas.
Ergo iter alternæ accelerant, famulamq; sinistram
Quarto limite agit. saltu sed tardior vno
Parrhasius iuuenis iamq; imperterrita Virgo
Candida facta potens voti penetrauerat omnes
Sedes, atq; alacris metu consederat alta.
Tum rector iubet afferri sellamq;, tiaramq;

Extin-

Extinctæ ornatus, nec non fulgentia sceptra,
Dignaturq; toro meritam, optatisq; hymenæis
Gaudet cana cohors insultatq; eminus atræ.
Haud lacrymas cohibet Maia satus æthera voce
Incessens, pictosq; à pectore rupit amictus.
Nigranti famulæ tantùm gradus vnus ad ipsam
Restabat metam ab miseræ, sed limite recto
Turritus fera fata Elephas impune minatur
Insurgens, si suprema contingere sedem
Audeat, & toto castra obsi det vltima tractu.
Et pauidam obseruans extremis sedibus arcet.
Interea noua regali dignata virago
Connubio exultans, toto dat funera campo.
Illam tollit honos nouus, & fortuna tumentem
Fulminis in morem ruit, atq; nigrantia sæuit
Castra per, & sedes, ac sidera territat armis.
Horrescunt faciem inuisam nigra agmina cruda
Virginis, atq; imæ exoptant telluris hiatus.
Diffugiunt trepidi vasto irrumpente fragore
Hostes, metuq; omnes acti glomerantur in vnum
Aalai in medio iuxta latera ardua regis.
Haud secus alta boum sparsæ per pascua quondam,
Vt sensere lupum venientem protinus omnes
Conueniunt trepidæ, & fortè facto agmine taurum
Ductorem armenti implorant, ipsiq; propinquant
Certatim inter se truculentes cornua rauco
Murmure, mugitu longè nemora alta resultant.
At regina furens trepidos toto agmine victrix
Impingens in terga, ipsiq; ante omnia regi

Fata parans, pugnas alta ad prætoria miscet,
Nunc ruit huc, nunc huc, tunc & nisi læua fuisset
Mens illi poterat candentem inuadere sedem
Limite in obliquum quarto, & concludere fauces.
Vltimus ille labor regi, gentiq; fuisset
Nigranti, & fatis Arcas lugeret iniquis.
Nempe erat hinc lethi facilis via in ilia regis,
Nec poterat quisquam se tantæ opponere cladi.
Sensit Atlantiades tacitus, dubioq. tremebant
Corda metu, accelerare hostẽ iubet improbus, ictum
Ne videat, verbisq; rapit per inania mentem,
Castigatq; moras. adeon' inuat vsq; morari,
Nec pudor est? quæ tanta animis ignauia? sic nos
Increpitas semper cunctantes impiger ipse?
Scilicet expectas dum nox certamina tollat?
His actus peditem imprudens dum captat Apollo
Præterijt fortunam, alacer vocem extulit astris
Latitia exiliens Cyllenius. inde periclo
Regem ipsum eripiens opponit Amazonis armis
Haud inuitum equitem, qui sæuos arceat ictus.
Tum secum meditans candenti lethum elephanti,
Qui meta acerbat famulam, ne regis iniret
Concessos thalamos curuato perculit arcu.
Concidit, atq; ictu tellurem bellua vasto
Pulsauit moriens, dum regi intentat Apollo
Nequicquam exitium. tum metã impunè ministra
Nigra tenet (nec Phœbus obest) iam regia coniux.
Iamq; alacres paribus certamina viribus ambo
Rursum ineunt, nuptasq; ferunt in bella secundas.

Tum, quamquam ambiguæ spes sint, incertaq; belli
Alea adhuc, tamen, ac si palmæ certus, & omne
Discrimen positus sit supra gaudia ficto
Ore puer Maiæ simulat, verbisq; superbit
Improbus insultans astus genus, & sua creber
Vocibus extollens albæ premit arma cohortis.
Quem sic deprensa inuenis Latonius arte
Increpidat: nondum extremam dubio vltima belle.
Imposuit fortuna manũ, & iã voce superbis. (bis,
Proinde mihi insulta, & tumidis reple omnia ver-
Creta tuum annuerit tibi cùm victoria Martem.
Sed iam nulla mora est. tua nunc nunc irrita faxo
Dicta manu hæc fatus reginam hortatur in hostes.
Continuo exoritur magnum certamen, & ingens
Hinc atq; hinc rabies, dum fixum vincere vtrisq;
Audentes in tela ruunt, stat multus vbiq;
Terror, vbiq; pauor, mortisq; simillima imago.
Nituntur cuncti aduersi, seseq; viro vir
Obtulit. inuigilant castris auertere pestem
Quisq; suis hostemq; fugant, hostiliaq; ipsi
Castra petunt, variantq; vices, fortunaq; ludit
Spe cupides, & corda moræ impatientia torquet.
Funera spargebat fuscæ regina cohortis
Per medias animosa acies: non æmula contra
Opposuit sese Virgo, sed calle per hostes
Secreto interea regis tendebat ad alta
Limina, dum subito captis custodibus arcis
Irruit, atq; aditus irrumpens obsidet aulam,
Intentatq; necem regi tum nigra virago,

Postquã altis vidit eam in penetralibus hostem,
Cæde madens strages cito linquit & imperfecta
Funera, & acta pedem retro examinata repressit,
Nec timuit mediam se certæ opponere morti
Et patriæ, & trepido properans succurrere regi
Hic aliud maius Phœbo grauiusq; dolendum
Obijcitur, nam cornipedem Cyllenius atrum
Huc illuc agitans campo insultabat aperto.
Ardet equus saltuq; furit, nec desistit ausis,
Donec reginæ pariter, regiq; minatus
Optatam teuit sedem, exitioq; futurus
Aut huic, aut illi nigrantibus obstitit armis.
Vt vidit, tristi turbatus pectus Apollo
Ingemuit, largusq; genis non defuit humor.
Et iam iam labi, atq; retro sublapsa referri
Spes omnis, fluxæ vires auersa Deûm mens.
Arcas successu exultans, ac munere diuûm
Lætus, quanisq; animum vocemq; ad sidera tollit,
Et tandem rediit vigor in præcordia victo.
Protinus inclusam feriens sub tatara mittit
Reginam, & spoliis potitur non segnis opimis.
Tantum ollibellator equus cadit ilia fossus
Vtoris ferro regis, nondum tamen expes
Phœbus abit, sed pugnat adhuc, atq; agminis albi
Relliquiæ pedites duo, & arcu insignis eburno
Martis amor iuuenis nequicquam bella lacessunt.
Audentes facit amissæ spes lapsa salutis,
Succurruntq; duci labenti in funera, sed non
Talibus auxiliis, nec defensoribus istis

Tempus

Tempus eget toto Maia satus æquore sæuit.
Instat vi multa nigra virgo septaq; regis
Circuit excidium minitans, hac perfurit, atq; hac,
Nec requiuit enim, donec certamine iniquo
Relliquias gentis candentis, & vltima bello
Auxilia absumpsit, medio rex æquore inermis
Constitit amissis sociis, velut æthere in alto
Expulit ardentes flammas vbi lutea bigis
Luciferis aurora, tuus pulcherrimus ignis
Lucet adhuc Venus, & cælo mox vltimus exit.
Nulla salus illi superat, spes nulla salutis,
Non tamen excedit victus, sed claudere sese
Hostiles inter cuneos impunè per enses
Actus auet, donec nusquam spatia vlla supersint
Effugiis, nam si nemo illi fata minetur,
Nec superet sedes, quam impune capessere possit,
Nil tantorum operum impensis foret omnibus actũ,
Sed labor effusus frustra, vireiq; fuissent,
Nec titules quisquam, aut victoris nomen haberet.
Ergo per vacuas sedes desertaq; castra
Nunc huc, rursum illuc incertos implicat orbes
Diffugiens, niger insequitur rex æquore toto,
Atq; fugæ semper spatium q;, abitumq; relinquit.
Post vbi supremo tendentem limite gressum
Vidit reginam sedes seruare secundas
Iussit ab angustis ne se ille abducere posset
Ordinibus, tantumq; fugæ misero vltima restat
Linea tum sese contra niger æmulus infert.
Dux gentis propioregradu, sedet tamen vna

Alterum ab alterius contactu summouet vsque.
Vt verò contra exultantem victus, & expers
Constitit inuitus, fortunam nacta virago
Extremam insiliit sedem, totoq; minatur
Limite, nec misero restat locus amplius vsquam.
Tandem illum surgens virgo crudelis in ensem
Immolat, & finem imposuit fors aspera pugnæ
Ingenti superûm plausu, & clamore secundo.
Victor Atlantiades exultat littore toto
Improbus, & victo insultat, rideq; dolentem:
Quem pater omnipotens ad se vocat, & dat habere
Felicem virgam qua puras euocet vmbras
Pallenti Styge, vt infectum scelus eluit ignis,
Quaq; Erebo damnet sontes, & carcere cæco,
Detq;, adimatq; oculis somnos, & funere in ipso
Lumina lethæo claudat persusa sopore.
Mox verò gratum ludum mortalibus ipse
Ostendit Deus, & morem certaminis huius
Italiæ primum docuit celebrare colonos.
Nãq; olim, vt perhibent, dilectã Scacchida, qua non
Inter Seriadas præstantior altera Nymphas,
Compressit ripa errantem, & nil tale putantem,
Dum pascit niueos herbosa ad flumina olores.
Tum bicolorem illi buxum dedit, atq; pudoris
Amissi pretium vario ordine picturatam
Argentiq; auriq; grauet abulam addidit, vsumq;
Edocuit. Nymphæq etiam nunc seruat honorem,
Et nomen ludus celebrat quem maxima Roma,
Extremæq; hominum diuersa ad littora gentes.

Omnia

Omnia quæ puero quondam mihi ferre solebant
Seria des patrij canerem dum ad flumina Serij.

FINIS.

M. HIERONYMI VIDÆ CREMONENSIS BVCOLICA.

*

ECLOGA I.

DAPHNIS.

Lycidas Amyntas.

ABSENTEM Daphnim Lycidas, & pulcher Amyntas
Pastores ambo, pueri, ambo ad Tybridis vndam
Flebant, & querulo mulcebant flumina cantu.
Dicite vos Musæ, & iuuenum memorate querelas.
Dicite nam motas ipsas ad carmina cautes,
Et requiesse suos perhibent vaga flumina cursus.
Incepit Lycidas, Lycidæ nam cedit Amyntas:
Has ô qui saltem voces tibi ventus ad aures
Daphni ferat, nostrũ Daphni absens nosce dolorem.
Nunc seu te immemorem nostri, pecorisq; relicti
Oblitum patriæ arua iuuant, & pascua tantum
Tuscia tibi cordi Latij pro pinguibus agris
Antiqui Latij, & pro flauo Tyberino

Dilecti ripas formosas accolis Arni,
Seu tibi (quando vrgent sic Diuûm tristia iussa)
Sæpe animo occurrit quàm pinguia liqueris arua,
Dumq; acrem frustra quæris lenire dolorem
Secretos lucos solus, secreta pererras
Littora, ad hoscæli conuertis lumina tractus
Et tacitus tecum dicis: mea gaudia tellus
Illa habet, illa meos longè plaga seruat amores.
Daphni tuos abitus nostris in montibus vrsi
Informes gemuere ferælustra alta tenentes
Auditæ aereis in verticibus vlulasse.
His passim audiri læta olim carmina in oris,
Carminaq;, & dulces pastorum semper amores.
Nunc circum silet omnis ager, nunc pascua muta.
Hæc subitò liquit tecum omnis rura voluptas.
Hîc aderas, aderant simul & fluuialia Nymphæ
Numina, Nympharumq; timor per littora Fauni.
Hinc abes, hinc absunt simul & fluuialia Nymphæ
Numina, Nympharumq; timor per littora Fauni.
Formosi hi tecum montes formosaq; prata.
Te sine deformes montes, deformia prata.
Non horti flores apibus non sidera rorem
Sufficiunt, gelidæ non linquunt arua pruinæ.
Vix paucas ager deserto in littore Amyntas
Ducit oues paucas deserta in rupe capellas
Horrentiq; rubo, & carice pascit acuta.
Alspuer infelix, cui tu dum pascua cara
Commendas & oues fido, atq; armenta recedens,
Et tristis, dilecte vale, vix inquis, Amynta,

Nil

Nil potuit contra præ largo reddere fletu.
Illum singultus dum non compescere longos,
Aut lacrymas valet aprico de colle iuuencæ
Fluminis immemores, & graminis admiratæ
Indigno flentis pueri doluere dolore.
Sic Lycidas subitò, sic deinde sequutus Amyntæ,
Illa luce & oues fluuios, ac pabula lata
Fugere, & saturis ipsi præsepibus vltro
Abstinuere boues clausi scenilibus, & vos
Tardius ah miseræ redistis monte capellæ.
Vt fontes sine aquis, vario vt sine gramine pratæ,
Vt sine Sole dies, Lunæ vt sine lumine noctes.
Hæc ita mæsta suo squalet sine Daphnide tellus.
Daphni decus ruris, pastorum Daphni voluptas.
Quæ modò surgebant tuguri tua culmina ad auras
Tybridis in ripa nunc semistructa videntur,
Ipsa etiam absentem dominum deserta morari.
Illac præteriens subsistit sæpe viator,
Siue viam carpit pedibus seu puppe per vndas,
Et secum admirans: quondam hæc felicia tecta,
Felices, inquit, horti, cùm Daphnis adesset:
Nunc infelices horti, infelicia tecta.
Parcite custodes pecoris, cohibete capellas
O vos, ô cohibete & oues, hædos ve petulcos,
Ne vites carpant immiti dente nouellas,
Quas posuit modò discedens hinc ordine Daphnis.
Et dixit: tamen ista mei monimenta manebunt.
Crescetis vites, vobiscum consita crescet
Vlmus, & exilij nostri numerabitis annos.

Sic ait, & dulci sese diuellit ab ora
Inuitus, tristisq; tamen subsistit, & hæret
Hic illic, colles & perspiciebat amatos,
Optabatq; oculis in cara linquere terra.
Pastores aderant, omnes de collibus illum
Spectabant mœsti procul, ac discedere flebant.
At tu viue memor saltem pulcherrime nostri,
Viue tui memor ô Lycidæ pulcherrime Daphni.
Forsitan, & si quis cælo Deus aspicit alto
Pastorum curas, nostri miserebitur olim
Mitior, & caris reddet te protinus oris.
Sic pueri paribus se dum solantur auenis,
Illorum sera Tybris sub nocte querelas
Miratus flauum vitreis caput extulit antris:
Et vos ex imo gemuistis Naiades amne.

CORYDON.

ECLOGA II.

HOc mihi vos etiam Nymphæ concedite carmen
Seriades, vestris veniens quod nuper ab oris
Cantabat Corydon, grata dum texit in vmbra
Fiscellam amissi gregis immemor ilicet illum
Cantantem nostri densa cinxere corona
Pastores, admirati, Fauniq; sequuti,
Et vos vicinis Dryades properastis ab antris.
Nam Satyrum bifores audentem inflare cicutas
Ipsum dum cantu vocat in certamina Phœbum
Nunc canit, & dempta viuos cute detegit artus.
Cernenti sparsæ rorabant sanguine siluæ

Narcissi nunc formosi meditatur amorem.
Ah puer infelix, quis te nouus error adegit?
Aut nihil est quod amas, & fallax ludit imago,
Aut tibi tute ignis, teq; ardes nescius ipsum.
Tu tamen hanc tenero male sanus pectore curam
Noctes atq; dies versas. tibi flamma medullis
Altius insedit, sequeq; ossibus implicat ignis.
Parcite fallaces puero iam parcite lymphæ.
Ipsæ etiam parcunt Nymphæ, quas lusit amantes.
Ipsi etiam parcunt iuuenes, quos torsit amantes
Durus, communis Diuûm puer, atq; hominũ fax.
Illum etiam montesq; feri, desertaq; late
Fleuerunt nemora, vmbrosiq; in vallibus amnes,
Dum iacet in ripis, nec fonte recedit amato,
Et moriens cura extremum tabescit inani.
Hæc felix Corydon. dehinc addit Arionia cantu
Insignem. resonant omnes & Ariona saltus,
Et nemora, & montes, atq; vmbrosæ conualles.
Vos quoq; muscosi meministis Arionis amnes.
Quæ vos Nereides tenuit mora? nam properarunt
Æquoris excitum pecus omne, armentaq;, Proteï,
Et curuam phocæ informes cinxere carinam,
Cùm nautæ insidijs sibi fata instantia cernens
Extremum caneret tristis solatia lethi:
Qualis Mæandri queritur moriturus ad vndam
Canus olor, qualis rauci per stagna Caystri.
Vos tamen ô tandem traxerunt carmina Nymphæ
Nereides, tutam cùm per vada salsa secaret
Supposito delphine viam, in patriamq; rediret,

Dulce etiam nunc fila mouens testudinis aureæ
Quid caneret, nisi cœruleos per cœrula diuos?
Oceanum in primis, cuius sanctissima ubiq;
Iura tremunt undæ, tumidiq; sub æquore fluctus,
A quo principium deducunt omnia passim
Flumina sub terram occulto labentia tractu,
Mox eadem longo redeunt exercita cursu.
Addit vt & cœlum, cæliq; nitentia tecta
Contemnat, liquidasq; domos præponat olympo
Detentus blandis amplexibus Amphitrytes.
Interea vitrea auricomus depascitur igni
Aruа die, vitreo Sol nocte expectat in antro
Hospitis Oceani mensis exceptus amicis.
Interea roseis satura ad præsepia glaucæ
Sufficiunt, & flumen equis, & pabula Nymphæ
Diuina, ambrosiamq; & Pæoniam panaceam.
Cætera deinceps etiam canit alti numina ponti,
Cum Nereo, Glaucoq. tridentiferum Neptunum.
Addit Nereides centum, centumq; addit amores
Nereidum toto responsant æquora ponto,
Huc ades ô Galatea: ades huc Psæa Arethusa,
Nerine Galatea, argentea Neptunine.
Restabat, nautam infandum quæ pœna sequuta
Dicere, quos laqueos tulerit, quos perfidus ignes,
Pergebatq; canens Corydon, dum cuncta referret.
Sed non Sicanium, non ille oblitus Amyntam,
Omnes quem puerum pastores protinus, omnes
Depereunt nymphæ, nympharum semper amores
Ille habet, ille ipsas vrit sæuo igne Napæas.

Huc

Huc ades ô formose puer tibi carmina amantes
Grata canunt Musæ: tibi magno captus amore
Ipse suos numeros addit sua munera Apollo,
Eq; sua viridem texit tibi fronde coronam.
Hæc Corydon Tyberi nuper mirante canebat.
Cætera pastores meminere ad flumina Mellæ.

NICE.

Ecloga Tertia.

COniugis amissi funus pulcherrima Nice
Flebat, & in solis errabat montibus ægra,
Atq; homines fugiens mœsto solatia amori
Nulla dabat, luctu sed cuncta implebat amaro
Flens noctem, flens lucem ipsi iam funera montes
Lugebant Dauali. Daualumomnia respondebant.
Interea Nymphæ Damon correptus amore,
Vicina vt pauceas seruabat rupe capellas,
Omnibus ah demens syluis errabat, & agris,
Atq; hæc nequicquam vacuas iactabat ad auras:
O quis te nostris oculis pulcherrima virgo
Obiecit Deus, & visam te protinus idem
Eripuit nobis, sæuo vt consumerer igni?
Siue Dea es nemorum (certe Dea) siue tibi altæ
Vndarum dominæ parent maris æquora & amnes,
Illa meo nunquam facies de pectore abibit.
Illam vos etiam mecum discetu amare
Intonsi montes, vos umbriferæ conualles.
Siue greges inter capriabo frigus, & auram,
Flumina seu propter sacris in valle potabo,

Aut agitans instabo aliud quodcunq; tibi antè
Carmina pauca canam, & te pectore sustirabo,
Toto vnam te corde prius dedisset amare
Gramina ouis, nemora alta feræ, vaga flumina
Quã tua de nostris vellatur cura medullis. (pisces,
Si nec erunt Fauni si nec mihi Oreades vllæ,
Montibus & solis dicam mea carmina syluis.
Ardebunt syluæ, montes ardebitis alti.
Quo fugis ah! Daualus non hæc post funera curat.
Siste gradũ, atq; oculis rursum Dea reddere nostris.
O tibi si tantum hæ syluæ, si mollia prata
Hæc placeant, libeatq; his mecum in vallibus esse,
O has felices syluas, felicia prata,
Formosas nimium syluas, formosaq; prata,
Formosas valles, sed tu formosior illis.
Coniugis hic mecum dum carpent grata capellæ
Gramina, facta canes ingentia, vt hostibus vnus
Obstiterit sæpe, & prostratas ceperit vrbes,
Vtq; duces victos tot magnis ceperit ausis
Vna eademq; die, tecum omnia quæ modo montes
Cantabant ipsi, Daualum omnia respondebant.
Alma suum hic tecum non dedignetur Adonim
Flere Venus, tecumq; suas sociare querelas.
Ipse autem interea iuxta proiectus in herba
Insignem calathum tibi iunco, & vimine texam,
Et totum miris pergam variare figuris.
Primus erit labor hic, primũ hic tamen argumẽtum
Coniugis extincti funus, miserabile funus,
Dum queritur se non bello, non fortibus armis

Oppe-

Oppetere, at lento paulatim cedere morbo.
Pallor erit gelido iuuenis morientis in ore,
Et sensim placida claudentur lumina morte.
Addua aquas iuxta fundet mæstissimus vnda,
Et circum fusæ tundent sua pectora Nymphæ
Spargentes stratis violã, mæstumq; Hyacinthum.
Exanimum circunstabunt, regesq; ducesq;
Mœrentes, largoq; vndabunt omnia fletu.
Parte alia heroum multis comitantibus addam
Longum iter ingressam te, si quod numen eunti
Coniugis annueret cari producere fata.
Quos non interea Diuos in vota vocabis?
Quas non muneribus cumulabis grandibus aras?
Omnes sed frustra diuos in vota vocabis.
Muneribus frustra cumulabis grandibus aras.
Ibis multa metu suspensa è montibus altis
Occurrent Dryades, & Oreades admiratæ,
Nympharumq; tibi passim chorus omnis eunti
Floribus è varijs, viridiq; è fronde coronas
Intexent sæui solatia vana doloris.
Cum vero extinctum Daualum sæuissimus aurea
Nuncius implebit, votis nihil omnibus actum,
Pallentem heu subito faciam, ingentiq; dolore
Exanimem labi. Stabunt circum ilicet omnes
Collapsam famulæ, gelidamq; à flumine lympham
Rorabunt, gelida vix tu reuocabere lympha.
Quos ah dein gemitus, quæ tum lamenta referrem:
Si possent gemitus iunco, aut lamenta referri?
Crudeles diuos, crudelia fata vocares,

Crudelem terram, quod non sponte hisceret, & me
Te subito orantem miserata hauriret hiatu,
Haud aliter tantum finiri posse dolorem.
Etrusci montes, testes vos omnia scitis.
Omnia vos mœstæ lamenta audistis, & ipse,
Dum miseret, celsis de verticibus vlulastis.
Nam mihi cuncta senex puero prædixerat olim,
Dum moriens teneros commendat Tityrus agnos.
Sic Damon simulabat, cum videre vagantem,
Atq; hæc nequicquam sera sub nocte canentem
Carmina nimbosis stabulantes montibus vrsi,
Montibus & siluis, ac littoribus desertis.
Illa autem prærupta legens, atq; inuia saxa
Nunc hac nunc illac fugere inde prensa, nec vsquã
Apparere freti hyberna surdior vnda
Illam vos amnes, vos ô genus amnibus vndæ,
Sistite, correptamq; domum deducite Nymphæ.
Sola dies poterit tantum lenire dolorem.

FINIS.

M. HIE-

M. HIERONYMI VIDÆ CARMINA DIVERSI GENERIS.

* *
*

IO. MATTHÆO GIBERTO.

ME rura iuuant mea,
Optatoq; diu perfruor otio,
Per te quod peperi mihi
Giberte, ô animi sola quies mei,
Pro quo mille adeam neces,
Nunc æstus vacuum glandifera iuuat
Euitare sub ilice,
Nunc audire Noti murmura garruli
Densas per nemorum comas
Haud longe scatebris fontis ab algidi.
Nec me defidiæ tamen,
Aut tu me argueris turpis inertiæ.
Canto nam modo carmina.
Ad præscripta modo me sapientium
Emendans animum colo.
Princeps te interea detinet vrbium
Roma principibus viris
Gratum inter proceres nobilem honoribus.
Suspiras tamen, & dolos
Fortunam cupiens persimilem meæ.
Mecum vt sæpe negotia

Vrbanæ, ac varias sollicitudines
Detestaris, & angeris,
Felicemq; vocas me ter, & amplius.
Vt verum fatear tibi,
Permutare negem, tu tamen hæc capo
Hæc solatia amiculi,
Sortem æquæ vt leuius mente feras tuam.
Sunt mortalibus omnia
Diuisa studia, & munera disparis
Vitæ, vt quisq; humeris valet,
Diuis cuiq; suum distribuentibus
Æquo iudicio omnibus.
Non fossor ve, ouiumve arbiter horridus
Clauum temperet vrbium.
Non, quem templa iuuant, curiave, aut forum,
Sulcet diuite mercium
Mutator pelagus Carpathium rate.
His tu temporibus datus,
Esses vt patriæ præsidium, ac bonis.
Has natura tibi dedit
Arteis. hoc dederunt diis studium tibi.
Ten' dices miserum rogo?
Nec contentus eris sorte tua doleus?
Vrbs te magna Quiritium
Mirata est puerum, publica muneræ
Tractantem grauiter, diu.
Vix nunc quarta tibi condita olympias,
Regum consiliis tamen
Iam dudum grauibus conscius interes.

Omnes

Omnes Italiæ angulos
Fecisti meritis iam memores tui.
Omnis iam tibi Gallia,
Germanusq; ferox funera nil pauens
Debet: debet atrox Geta,
Debent Sauromataq;, & Morini vltimi,
Debent instabiles Scythæ,
Et tellus vbicunq; est habitabilis.
Sed nihil est quoq; si sapis,
Quod nostra hæc inhies vsq; adeo ociæ.
Ipsi quærimus in dies
Doctrina, studioq; hanc sapientiam,
Quam nec forsitan assequi
Vnquam fata dabunt, aut labor irritus.
Huius tu nihil indiges.
Fers tecum puer hanc matris ab vbere
Raro munere cælitum,
Externaq; tibi nulla opus est ope.

LEONI X. PONT. MAX.

Ecquòn ô lætam Leo gratus vrbem
Erigit rumor fera te parare
Barbaræ iam iam Latio imminenti
Funera genti?
Macte qui tantos animos superbus
Concipis, magnis noua te triumphis
Gloria inuitat, noua laurus, ô ter
Maxime regum.
O diem illam, qua rediens in vrbem

Arduis figes spolia ampla templis,
Quem duces omnes sacra Vaticani ad
Limina ducent.
Ante deiecti capita alta reges
Efferri incedent. minor ibit ille,
Qui modo deuicto Oriente Romæ
Dira minatur.
O vbi hîc captas numerabis vrbes,
Et ducum vita exuuias carentum,
O tuum quæ tunc merito lacessent
Gaudia pectus?
Ergo age arreptam Ausoniam, & paratæ
Publica Europæ voca ad arma reges,
Iamq; spumosum videam latere
Classibus æquor.
Hoc auent omnes, Itali, exteriq;
Gestiunt cunctis animi. paratur
Martis ad præclara opera, & labores
Pulchra iuuentus.
Ipse ego, quamuis alia nitere
Mens erat lauro, ardeo nunc amore
Martis, armorumq;, tui relinquunt
Phœbe calores.
Nunc vocat artes alia, iuuet me
Iam grauem ferri strepitum, tubasq;
Horridas audire, iuuent trucleis
Cernere turmas.
Iam mihi densum videor per agmen
Casside inclusus caput insuetum

Funera

Funera horrendum fera fulminanti
Spargere dextra.
Non ego pro te, laribusq;, & aris
Horream extremos penetrare ad Afros,
Non ego Xanthum galea cana potare nec Indum.
Pulueris multum, patiensq; Solis
Ibo quo Bellona vocabit, & Mars,
Hostium irrumpens cuneos ahena
Luce coruscus.
Et mihi pectus, mihi sanguis, & vis
Viuida, est præsens animus. trementi
Barbari tellure cadent mea sub
Cuspide reges.
Ante me haud alter vacuus timoris
Audeat muros superare capti
Oppidi, nemo prior obstinatus
Rumpere in arces.
Forsan & vestros aliquis triumphos
Dum canet vates Asiam, Africamq;
Cedere, & victum iuga vestra ferre
Protinus orbem.
Me quoque heroas memorabit inter
Maximos nascent animæ in periclis
Prodigum expertemq; metus futuræ
Seculæ Vidam.

IO. MATTHÆO GIBERTO.

Hoc est olorum, dulcius vt canant
Giberte semper quos sentum premit,

Illisq; solis est senectus
Vsq; adeo potior iuuenta.
Non id sacratis Vatibus accidit,
Placere cantu Musa quibus dedit.
His obstat vsq; obliuiosa
Consilijs melior senectus.
Vbi ligatus sanguis habet gelu,
Languentq; vires, mentem aliæ ilico
Curæ fatigant, suntq; semper
Postera deteriora primis.
Natura rebus cuiq; suum dedit
Tempus, quod vltra non bene progredi est.
Non semper idem floret annus,
Aut foliis siluæ virescunt.
Lætis nitorem tristis hyems agris
Aufert procellis, atq; gelu potens.
Nec se recognoscit sepulta, &
Sub niuibus stupet alma tellus.
Quid? qui ruenti non semel obstitit
Hosti, vt trementem destituit vigor,
Sedet sacramento solutus,
Et pueris sua facta narrat.
Tu me tamen vis versibus immori
Æuo reclamante, & iuueni aptius
Subire discrimen, meamq;
Sollicitans hiemem fatigas.
Ne coge, si qua forte nitescimus,
Luci priori inspergere nubila.
Iam fas Camœnis abdicato

Sit mihi ponere plectra, & artem.
Vos ô quibus vis, & vigor integer,
Dum feruet mtus laudis adhuc amor,
Perstate, certatimq; læti
Vela date egregio labori.
Mollem senectam me deceat magis
Traducere intra Socraticam domum,
Dum cogito quæ sit beatis
Post cineres animis voluptas.

IO. MATTHEO GIBERTO.

SCilicet hæc etiam nostrorum summa malorum
Defuerat Giberte, mea vt tu sola Voluptas
Eriperere mihi longinquas missus in oras?
Saltem ego si tecum consors, socius q; laborum
Venissem, non infelix mihi, dijsq; viderer
Inuisus penitus, tibi si non vtilis essem
Consilijs, quando ante alios te maxima Pallas
Edocuit, mentemq; aspirat Iupiter altam.
Attamen hæsissem lateri fidissimus vnus
Vsq; tuo, quascunq; oras tecum ire paratus.
Ipse ego prima viæ tentare pericula possem,
Perq; nimis altas vestigia figere primus,
Quæ tuto mox tu quires seruare sequendo.
I tamen, & magnis de rebus cominus altos
Pro patria intrepido roges affare, decusq;
Tutare Italiæ, libertatemq; tuorum,
Teque adeo egregijs clarum fer ad æthera factis.
Interea solis agitans in montibus æuum

Infelix ægrum Musis solabor amorem,
Si te absente tamen venient ad carmina Musæ,
Nec mihi longe abijt tecum irreuocatus Apollo:
Nempe canam semper Medycũ facta ampla tuorũ
Præclaræ decora alta domus, qua sospite nunquam
Italiam amissam, libertatemq; fatebor.
Fata licet semper cœptis ingentibus obstent,
Atq ideo Leo mortales modo liquerit auras
Ereptus medijs (sic Dij voluere) triumphis.
Inuidit libertatem forslæua ruenti
Italiæ, inuidit partum decus omnis in illo
Spes pene extincta, & moriens secum omnia vertit.
Tu tamen interea tanto Giberte dolori,
Tam iusto parce ô gemitu, & mortalia tecum
Versa animo, cautusq; viæ te crede periclis,
Nec tibi tam vilis vitæ sit facta cupido.
Forsitan & si qua est benefacta gratia, & vsquã
Præmia sunt laudi sua, reges aduena amicos
Inuenies, tua magna quibus notissima virtus.
Nec tamen ô dulcem Ausoniam regionibus vllis
Posthabeas, caram ne ve obliuiscere Romam.
Rumpe moras omneis, & caris redde amicis
Ipse tuum expectans reditum his in montibus aras
Muneribus cumulo magnis, Nymphasq; precatus
Omnibus intacto voueo de flore corenas.
O illum mihi si concedant cernere amica
Astra diem, cum tu extremis mihi redditus oris
Narrabis moresq; hominum, diuersa locorumq;
Ingenia, atq; exhausta via quæcunq; pericla,

Si vero ante tuos reditus me corpore fata
Exoluent isto, fert vt præsaga mihi mens,
Dum desiderio, magnoq; absentis amore
Tabescens longum nequeo perferre dolorem,
Tecũ erit hæc anima, & passim te amica sequetur
Perq; niues altas, perq; aspera frigora Rheni.
Sic saltem tua me tunc cernere facta iuuabit
Tu demum rediens nostrum si forte sepulchrum
Aspicies, præter penitus non immemor ibis.
Non lacrymas (neq; enim tanti mea funera posco)
Mi sat erit, tacito tecum si pectore dices:
Et nostri non est expers hic puluis amoris.
Tũ mihi terra leuis, placida tum in morte quiescam.

GELELMI VIDÆ ET LEONÆ OSCASALAE PARENTVM MANIB.

Hic tamẽ vmbrosũ nactus nemus, hic loca solæ
Ne mea quis carpsit nimium lamẽta seuerus,
Et nimium teneros fletas irriserit asper.
Mecum indulgebo luctu sub Thusculo alto,
Et lacrymis oculos explebo, & pectora planctu:
Luce querar, noctemq; meis ploratibus addam.
Quod solum reputans præsaga mente verebar,
Vnde meis posset fortuna illudere rebus,
Accidit. Acta ratis prope iam mea tuta tenebat
Tot pelagi è scopulis victrix, portumq: subibat.
Non ego Palladias nequicquam industrius artes

Tentaram abstrusas iam rerum accedere causas.
Iam poteram varios cæli deprendere motus,
Et liquidos radio mundi describere tractus,
Iamq; canebam animis superans, audaxq; inuenta.
Quæ nulli cecinere. Leo iam carmina nostra
Ipse libens relegebat. ego illi carus, & auctus,
Muneribusq; opibusq; & honoribus insignitus,
Omnia erant mihi læta. animo nil amplius vltra
Optabam cunctis sat erat factum vndiq; votis,
Et digito cæli contingere summa videbar.
Ecce repente autem stridens insibilat Eurus,
Æquora turbantur, portuq; auellor ab ipso.
Ecce repente ruens mihi acerbus vulnerat aures
Nuntius, atq; ambos docet amisisse parentes,
Ante quidem genitorē, ægram subito inde parentem
Fulmine quo duplici afflatus iaceo. omnis abit mens,
Omnis & exanimi fugit de corpore sensus.
Heu genitor mihi adempte, repens, heu mater adepta
Non ego vos posthac, non amplius ora videbo
Cara, semel saltem ah licuisset vtrunque tueri
Ante obitus, vestraque oculos saturare figura,
Congressuq; frui fariq; nouissima verba.
Ah dolor, ah pietas, non flens morientia pressi
Lumina, funerum non sum comitatus honorem.
Non potui vestro vobis in tempore adesse
Gratus luce magis, vita incundior ipsa,
Non potui vobis spectabilis affulsisse,
Cum mihi mutato cursu fortuna veniret
Lætior, & nunquam optato sofferret honores,

Quos

Quos adij vestri tantum memor, haud mihi parcēs,
Cui placitam Musis potius traducere vitam
Fixum erat, atq; humilē rerum altas discere causas.
Vobis conspicuos vnis ingressus honores
Subdere colla iugo potui male sueta, manumq;
Victus sponte dedi haud onus auersatus iniquum,
Quæ mihi cuncta olim (tibi enim cōmercia diuūm)
Prædixti toties venturi præscia mater.
Vos vnos agitabam animo, vestraq; fruebar
Lætitia exultans, & gaudia vestra fouebam,
Mecum animo versans, quàm vobis illa futura
Læta dies, qua me vestris amplexibus vrgens
Irruerem improuisus ad oscula vix bene vtriq;
Agnitus, insolitis titulis, & honoribus auctus
Scilicet, & longo tandem post tempore visus,
Dum tenuit me Roma, humili vos sede Cremona.
Vna erat hæc merces tantorum digna laborum.
Mens erat in gremiis studio iacere omnia vestris
Partæ meo & tantum vestros exponere in vsus,
Vt fuerat par. vos claras me scilicet artes,
Relicet angusta, potius voluistis adire,
Quam genere indignis studiis incumbere nostro.
Atq; ideo doctas docilem misistis ad vrbes,
Quamuis in nostris lusisset lubrica rebus
Iam pridem fortuna, & opes vertisset auitas,
Et res fluxa alta spotius reuocaret ad artes.
Quicquid opū hinc, quicquid nobis accessa honorum
Vestrum est iure fuisset sat mihi cernere coram
Lætos, atq; meis gaudere laboribus ambos,

nec

Vt volucrem perhibent inimicam fontibus hydris,
Esse piam, memoremq; parentibus indulgere,
Anualidisq. suo venatu tendere vitam.
In tota nihil esse domo me dulce fuisset,
Et nutus seruare, & iussa capessere vestra
Subiectum, ac positis famulari fascibus vltro,
Nil vnquam nisi quæ vestris placitura fuissem
Auribus, effari potuissem sæpe ego ficto
Tristia celassem mentitus gaudia vultu,
Ne vos afficeret, siquid me carperet intus.
Quicquid amarũ in me latuisset, quicquid acerbum,
Ad vos arte pia transiissent dulcia tantum.
Tædia me vestræ cepissent nulla senectæ,
Nec quæ multa solent vitia, atq. incommoda in illa
Esse ætate, meospoterant auertere sensus.
Cùm spueret vestrum alteruter graui, exq. crearet
Plurimus, & rauca conspergeret omnia tussi,
Nulla horrescentis vultu asper signa dedissem
Cuncta ferens, vos ætatis namq; ante tulistis
Plura immunda meæ, cùm cultus nescius infans
Fœdarem toties in cunis humida strata,
Siquæ autem vobis cassa, atque incondita verba
Excideret, quando rerum illa est immemor ætas,
Riderem mecum omnia pro puerilibus essent
Lusibus illa mihi, ceu vos risistis & ipsi
Ad teneros lusus nati, imperfectaq; verba,
Cùm primas vix inciperem rudis edere voces
Et quando mihi religio sobolem abnuit ambo
Cara fuissetis mihi pignora, dulcis vterq;

Ceu

Ceu puer, in nostra qui parvus luderet aula.
Cuncta, vtcunq; forent, mihi dulcia vestra fuissent.
Infelix, caris quicunq; parentibus audet
Dura loqui, aut aliud furiis immanibus actus
Moliri, extremas in mundi protinus oras
Ferte nefas nostro nusquam memoretur in orbe.
Quod mare, quæ tellus portentum tale feretis?
Ferte procul nulla vnquam religione piandum.
Scilicet iis, per quos iucunda luce fruaris,
Lucem adimas ingratus, & almi luminis vsum
Eripias, per quos almum tibi lumen obortum est?
Ah mihi ne tantum sit credere barbara corda
Vix capiunt Graiis per ludum inuenta poetis,
In gnatos cùm tantus amor, cùm tanta parentum
Sit pietas, quibus vt proferrent fata, subirent
Ipsi mille neces, nec quicquam est dulce peremptis
Pignoribus. mœrent orbi, vitamq; morantur
Inuisam, nil debentes cælestibus auris.
Iccirco, vt duram natis auertere possint
Pauperiem, miseramq; famem, tot adire labores
Cernimus, & certis vltro se offerre periclis.
Non me adeo fugit quantis pater optime curis
Anxius, aut quando indulgebas sponte labori,
Vt mihi res tenues per tot discrimina rerum
Tuperes tantis bellorum fluctibus, vt nil
Detractum, licet irent tempora dura, perires.
Tu quoq; sancta parens varijs exercita curis
Frugnato quas non aras, quæ non sacra adibas
Templa? quibus non tunc onerabas æthera vo-

Caro cuncta timens capiti, bona cuncta precatæ?
Vt mihi ad ingenuas nitenti desuper arteis
Auxilium foret, & fauor omnipotentis olympi,
Et fors usq; comes crescenti innexa veniret
Virtuti, quæ nos ad opes efferret auitas.
Præcipuè mihi ne maculæ ob contagia turpes,
Aut animi pestes, commercia ve ulla nocerent.
Sed mihi mens puro foret usq; in corpore pura,
Ductaq; ad extremum inculpata adolesceret ætas,
Omnibus ornatum dum vis excellere rebus.
Quæ vobis meritis pro tantis mutua contra
Persoluam infelix, quæ vobis digna rependam?
Cũ mihi sint & opes, animus quoq; & ampla volũ-
Idq; vnũ affectarẽ, ast ô mortalia nunquam (tas,
Gaudia plena satis, nunquam secura voluptas.
Aut aliquid cumulo semper deest, aut reuocat se
Fors infida repente, oculosq; auertit amicos.
Fallaces hominum spes heu nostra irrita vota.
Nil firmum satis, aut stabili munimine tutum.
Omnia in humanis rebus dubia, omnia nutant.
Vos mihi, læta forent cùm cætera, fata tulerunt,
Queis sine dulce mihi nihil est, nec amabile quicquã.
Accipite has saltem lacrymas, hæc carmina mæsta,
Quæ longum nati absentis testentur amorem,
Saluete æternum cari, atq; valete parentes.
Vida Gelelme vale, vale Oscasala Leona.
Sit precor ô vobis requies æterna sepultis,
Sit lux, quæ vestris æternum affulgeat vmbris.

CLE-

CLEMENTI VII. Pont. Max.

CLemens iniquis temporibus datus
Tu semper alto pectore maxima
Versas, & vrgeris regendo
Sollicitis super orbe curis.
Clades receptæ nunc etiam tibi
Frustra recursant, nec requiescere
Sinunt molestæ, dum peritus
Mente caues vigili in futurum.
Quiesce tandem & cuncta videntibus
Hæc linque diuis, viue, nec omnibus
Angare defraudans querentem
Vsque adeo genium diebus
Res ipse summus cælicolum arbiter
Nostras profundo numine temperat,
Causisq; causas vsque nectit
Perpetua in seriam catena,
Quam nulla possit vis hominem, aut Deum
Loco mouere, hinc dura necessitas
Illa illa non æquos labores
Aut homini bona fert inempta.
An tu illa, nostris quæ modo vidimus
Bacchata terris bella, tot vrbium
Graues ruinas, tot virorum
Funera, perpetuasq; clades,
Præsente quamuis consilio potens
Solo Latino auertere quiueris?
Dteiq; decretum refringas

Duro adamante tot ante seclis
Incisum? auorum hæc parturijt sceius,
Delicta patrum his nos agitant malis,
Nostro & merentes crimine, illi hæc
Semina post obitus relinquunt.
Tu morte peius militiæ sciens
Bellum horruisti semper, & aleam
Periculosam pace certus
Cuncta pati potius manente.
Te bella circum, te tamen undiq;
Venêre (ineuitabile erat malum)
Longeq; deducta haud volentem his
Motibus implicuere causæ.
Peiora multo nunc quoq; plurima
Nobis minantur sidera, ni Deus
Ille ipse placatus reflectat
Consilia in melius seuera.
Orandus ille est, ipse potens enim
Vnus morari, quæ properant, mala,
Solusq;, quam præfixit olim,
Ipse potest abolere legem.
Nostris rogatus forsitan annuet
Votis ab alto plurimus æthere
In nostra dilapsus benigna
Pectora numine se refundet.
Sed ante mens est cuiq; latentibus
Purganda morbis, sunt quoq; luridi
Mores retractandi, nec vltra
Progrediendum iter institutum.

Tu

Tu sacra verò, tu pater, vt decet,
Tractabis aris præficiens bonos,
Proculq; sacris inquinatum
Vulgus honoribus amouebis.

PACI.

PAx alma, dulce vbiq; nomen gentibus
Inter Deos pulcherrima
Pulcherrimos quàm me tui expectatio
Torquet morantis ah nimis.
Tuum ne diua visus aduentum amplius
Tempus videbone aureum?
Vnquam ne erit, mundum his tenebris obsitum
Tuo vt serenes lumine?
Quando expetentem me Dea spe id irritæ
Tanto beabis munere?
Vereor, laboriosa ne longè prius
Vincat senectus languidum,
Quàm rursus vrbes diuites conuiuiis
Ludisq; distinerier,
Quàm rura videam cantibus lætissimis
Omni sonare ab angulo,
Vnisq; ventorum duellis æquora
Metuenda, non Martis dolis.
Vt omne telum pereat, vt Chalybum genus
Haud nominetur amplius.
Vt regum auarities, & ambitio impotens
Sepulta sit sub æquore.

Absentete, vix uberes alunt agri
Nunquam colonum desidem:
Præsente verò nuda saxa qui colit,
Vel dormiens, bonis fluit.
Tu grata Musis, tu in foro versantibus
Places, & urbi præsides.
Tu merce transmarina opes parantibus
Voto inuocaris publico.
Te diuites, te ubiq; pauperum greges
Laborioſi prædicant.
Tibi viri, tibi pudicæ mulieres
Prægestientes supplicant.
Tui senes, tui pueri amantissimi,
Tui omnis ætas appetens.
Tu si quid est mortalibus boni usquam,
Id una nobis comparas.
Tu sanitatem gentibus, sacraq; & opes,
Et victum, & annonam, & merum,
Securitatem, litteras & otium,
Et nuptias, & liberos,
Vitamq; tandem affers amica cantibus,
Aduersa verò luctibus.
Tui simul Mars hauserit pedis sonum
Facesset hinc celerrimus.
Simul quiescent furta, cædes, vulnera,
Strages, ruinæ, incendia,
Tot orbitates liberorum, tot stupra,
Crebriq; raptus virginum.
Nec audiatur ampliùs clangor tubæ

Viros

Viros cientis ad necem,
Iuuenemq; vellentis tenellæ ab coniugis
Gremio metu inspersum genas.
Quæ pluraq; viri, si viderent principes
Cùm bella initio cogitant:
Vel abstinerent, vel quibusuis ponerent
Mox cœpta conditionibus,
Neq; eos libido, neq; adeò ageret gloria,
Vt perderent cæci omnia.
Istis si ego ab malis procul tandem absiem
Tranquillitati redditus,
Videamq; pendentes aceruos arduis
Scutorum ubiq; postibus,
Araneorum fila quos obduxerint
Nigros vetusto in puluere,
Ensesq; rursus, ferreasq; cuspides
In vomerem conflarier,
Vitam haud recusem pauperem traducere
Fodiens agrum incuriosus manu.
Saltem animus ablatis mihi his terroribus
Quiesceret liberrimus.
Possem laborem versibus solarier
Cinctus olea canum caput.
Et nocte poculos reuoluerem libros,
Vel imbre detentus die.
O diua largitrix bonorum una omnium
Quo te vocabo nomine?
Quibus te honestis efferam præconiis?
Dignum unde te verbum exprimam?

Opulenta salue, iam recurre huc aurea,
Et nostro vultu bea.

TELLVRI.

HAs tibi terra fabas Albæ contermina muris
Dat Vida: in facili tu bona conde sinu.
Has serit esuriem populi miseratus egentis,
Pallida dum capta sæuit in vrbe fames.
Hoc ieiuna famem solari turba paratu,
Et teneras poterit carpere dente fabas.
Illa sua aspectans campum sublimis ab aula
Concipiet dulcem pectore lætitiam.
Hos legere, hos lectis vesci, prædamq; virentem
Vectam humero aspiciet ferre domum saturos.
Quam iuuet his suæ vastari populatibus arua,
Et messes condi in horrea viua suas?
Tu bona tu interea tellus ne desice iactis
Seminibus, nusquam sit prior vlla seges.

SCIPIONI VEGIO medico.

PHæbo alius votiuus, herbarumq; potenti
Thura ferat nato, sacrasq; exuscitet aras,
Ipse meis Vegi semper celebrabere donis,
Semper honore meo, te numinis instar habebo,
Ipse suas arteis vltro sua munera Apollo
Concessit tibi, nec primos habet alter honores.
Tu reuocare animas in lucem corpore functas
Faucibus ex orci, atq; hominum producere fata,

Tu potes in media cymbam Styge sistere onustam,
Et vetitam nautæ seniori, auertere prædam.
Quicquid ero post hac, quicquid mea cura laborum,
Atq; operum tentabit, erit Vegi optime munus
Artis opisq; tuæ. tua me solertia vitæ
Reddidit in medio iactatum vortice lethi,
Stabam indeprenso consumptus languide morbo
Membra. lues penitus totos exederat artus.
Circum aderant amnes ægræ, mea, lumina, Musæ,
Atq; mihi inceptam miseri solatia lethi
Tendebant frustra palmarum è fronde coronam,
Quam mihi idumæo sub vertice festinarant,
Dum canerem vnigenæ crudelia funera regis.
Hîc mea inexcitus tu lumina sponte subisti
Ipsa salus tecum pariter mihi visa subisse.
Vt vidi, vt penitus fugit de corpore languor,
Atq; suum redijt membris in pristina robur?
Quo tibi, quas potero tanto pro munere grates
Sæpe agã, & tibi nũc, vtcũq; hæc carmina pango,
Tu vero exigui munus ne despice amici,
Et seruasse pium non dedignabere vatem
Tot titulos inter procerum, post nomina tanta,
Pæoniis quos tu succis à morte reduxti.
Nec me post ipsos pigeat subnectere reges
Seruatos non me sibi gloria sospite nulla est.
Si mihi opes, regumq; genus læua astra negarunt
Nascenti, at mihi casta domus, sine labe penates,
Est animus, qui vincat opes, regumq; coronas
Contemptu rerum relictq; insignis amore.

Forsitan ij merito tibi debita præmia soluent
Aurum ingens gemmasq; & latis prædia fundis,
Ipse ego nil horum sed dum mihi vita manebit,
Te, munusq; tuum memor imo in pectore condens,
Seruabo vsq; recens, nulloq; abolebitur æuo.
Præterea si quid poterunt quoq; carmina nostra,
Quicquid agam, quicquid Musis suadentibus edam,
Semper eris mecum tentati muneris autor.
Auspicete iuuet incepto me carmine regem
Cælicolûm canere, & Musas super astra vocare,
Atq; inter diuûm sit dulce senescere laudes,
Te sine nulla meis accedet gloria cœptis.

ROMA DISCEDENS.

ROma valetibi debeo plurima, quod mihi p te
Partũ est ingenuis artibus, vnde habeam,
Nec iam egeã addictus nulli. mihi id est satis abste.
Cætera, quæ poteras mî dare, linquo aliis.
Plusq; meis oculis absenste semper amabo:
Et procul, vt colimus numina sancta colam.

IN QVENDAM.

CArmine quid carpis, qui nũquã carmine lædit,
Cui numeri insontes, & sine felle placent?
Vnum id te cruciat, quòd vulgi à moribus absim,
Hincq; meis tendis moribus insidias:
Meq; remordentem cuperes tua cernere contra.
Nunquam hoc effi ies, candida Musa mea est.

IN

IN COENACVLO VILLÆ suæ Roncianæ.

HOspes si otius, dapeiq; inemptas non piget
Cœnare mecum, accumbe, personam exue,
Natura disces quantuli indigeat cibi,
Ne transmarinis sit opus apparatibus.

FINIS.

QVæ Vida agnouit, exploratoq; habuit, sua huc omnia ipse de scrinio suo deprompta adhuc viuens congessit. Si quid fortè præterea vllo vnquam tempore adiectum fuerit, adulterinum censeto ab aliquo aut maligno, aut in re aliena nimis officioso ac diligente adinuentum: quod de Poeticis tantum dictum volo. Nam quæ soluta oratione ad Christi rem spectantia idem auctor consripsit, propediem se itidem superstitem sospitemque in lucem editurum sperat, Deo opt. Max. approbante, atque iuuante, cui vni se, suaque omnia addixit, ac consecrauit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

BIBLIOTECA DE LOYOLA

Sala H Estante 2 Plúteo. 2